

Katholicki Mesic.

Ludowy časopis,

wydawany wot towarstwa S. Cyrilla a Methoda
w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Kusczanski.

Dwanaty létuik.

W Budyschinje.

Czischczak L. A. Donnerhat.

1874.

W o p i s a n i e

	nr.
•••••	1
•••••	2
•••••	4
•••••	9. 17. 25
•••••	28
•••••	33
1) •••••	33
2) •••••	45
•••••	34
•••••	46
•••••	53
•••••	55
•••••	61
•••••	63
•••••	69
•••••	72
•••••	77
•••••	85. 93
•••••	96
•••••	97
•••••	101
•••••	109. 117
•••••	111
•••••	125
•••••	127
•••••	133
•••••	135
•••••	141
•••••	144
•••••	149
•••••	157
•••••	165
1) •••••	166
2) •••••	173
3) •••••	181
•••••	183
•••••	189
•••••	191
•••••	193
•••••	194
•••••	} Etajne rubriki.
•••••	
•••••	

Mjenowane nastawki za lëtuschi Bosok spisadhu wšyche redaktora pjeczjo družu Inježa, kaž to pšwistajene znamješča pokazuja. Jim budž z tym wosebje tež we mjenje čyitarjow dzał prajeny. Njeh čyisami a tež družu wustojni mužoj mjz našchim ludom redaktora prawje pilnje we pšychodnym lécze pobpjeraja. Čim wjac sobudžětkaczerjow so za našč časopis dobudže, čim zajimawšche budže tež jeho wopšchijecjo. Jedyn sam nima pšchi druhich zastojnskich džěkach dosahacy čas a wosebie tež nic dofcj sředkow, zo mohł wo wšelakich za lud zajimawych a powuczacych wěcach derje pisacj. Wšyche pšheczejnoho džata njemóžu spisowarjam žanoho płaczenja posticjecj, dokelž t tomu by so dyrbjaka płacizna powyšćić a z tym snadž by so rozšěrjenju Bósta sčłobžato. Najrjenschi džak za kšesćjana je džěn tola tudy dopomnjecjo na dokonjany dobry skutk, a dobry skutk wěćje ložby dokonja, kž za powuczenjo a zdžětanjo swojoho ludu we stowje a pisnje džěka. Njeh tał „Katholiski Bosok“ we pšychodnym lécze na wustojnym sobudžětkaczerjemi dobywa.

Do rubriki „Z Łuzicy a Sakskeje“ dōsta rebakcija nělotre dopisy wot knj. fararja M. Šörnita z Budyšchina, knj. fararja Herrmanna z Wotrowa, knj. administratora P. Innocenca we Kōzencje, knj. kaplana P. Tabeja we Marijnej Šwěždze, knj. kaplana Duczman a Kadworja, knj. kaplana Róla z Malbic, knj. kaplana Šchoth z Khrósczic; knj. wucj. Krala; z Kulowa dopisowawšche tež lěta swěrnje knj. duchowny radžicel a farar Šr. Schneider. Z Prahi pšchibósta dopis knj. štud. Skala. Najwjacj podawkow móžach jeno tał podacj, kaž je pšchi pšchiležnosjezi styšach, nělotre budhu tež prjedy druhdže póřkane a namakachu pšchěz cuze nowiny hałke pucj t Bosokej. Rubriku „z wutraje“ mějach z matym wuwzacjom sam zastaracj.

Wobczějne džěto rozšěrjenja Bósta a pšchepóřkanja wetedatych pšchinofčłow, lotrej je tež z matymi pjenježnymi woporami zjedocjene, wobstarachu pšheczejnje št.: duchowny radžicel, Šr. Schneider a knj. kaplan Špicj za Kulow, knj. farar Herrmann za Wotrow, knj. kaplan Duczman za Kadwor, knj. P. Tabej za Marijnu Šwěždzu a wokołnoscj, knj. kaplan P. Benedikt Čhejnovšty za Kōžant, knj. kaplan Róla za Malbicy a knj. kaplan Šchofta za Khrósczicy. W mjenje našchoho towarštwu praji z tym wšchittim za wopclazane stuzby najnutnischi džak a porucža so najpodwolnischo z pšhecjom: felicissima festa

W Budyšcinje, 19. decembra 1874.

Jurij Kusežanski, redaktor.

Katoliški Posol

Wukhadža prěnju a treću
sobotu w měsacu.

Cyrolětna plaćizna na póácie
a w kniharni 17 usl.

Rudowy časopis,

wudawany wot towaristwa S. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: Jurij Łusćanski.

Číslo 1.

3. januara 1874.

Lětnik 12.

A nowomu lětu

Pščeja sebi pšheczełojo a dobri znači „wjele zbožo.“ Wěrne zbožo a hnadu Božu pščeje tež „Katoliški Posol“ swojim čitarjam a wschitkim Křesćanam a tež sebi samomu, hdyž džensa dwanate lěto přeni króč pucž k swojomu lubowanomu luděj nastupi. Pod zrudnischimi wobstojnosćemi so to stanje, hało hdy předy; čezje časny smy doczatali, we kotrychž je wěrnosć a prawda zatřasena. Surowje móćni a daloko rozšěrjeni njepršheczełojo su so pšhecziwo Křesćanstwu zběhnuli a wojuja po wotryčanjnym a kručje postajenym rjedže we wschitkich krajach, z mocu a z lešču, z kžu a z wusměšenjnom pšhecziwo kralestweje Božomu na swěće. Kóždy srědk smě so nakožecž pšhecziwo stawam a wosebje pastram kath. cyrkwy: počijšćezowanjo a pšchikrótsjenjo jich prawom, wupokazanjjo ze služby a z wóćnoho kraja, metanjjo do jastwow, wotcžehnjeno wuczinjenych doškodow a pšchiměrjenjo nowych pjenježnych polutow, a to wscho jeno tohodla, dofelž prawdu lubuja a tamne wěrnosće zamłowjeja, kotrymž ma so swět swoje zbožo a stupjeń zdžekawosće džatowacž, na kotruž je so pozběhnul.

We tak straschnych časach trjeba Křesćan hnadu Božu, zo njeby „šćkodu čerpjeł na swojej duschi,“ zo by „wobłhował swj. wěru.“ Tohodla ma „Kath. Posol“ winu, pšchi nastupjenju nowoho po zdacžu straschnoho lěta swojim čitarjam zbožo a hnadu Božu pšhecž. Pomucženi pšchez stawizny s. cyrkwy, zo su časny pšhecžehanja ji kóždy króč k pšchetrasnjenju pšchischli, a pšchewědženi, zo Boža pšchewidžiwosć na za nas njezapšchijonme waschnjo džiwije a mudrije swět wjedže, hladajmy tola jeno dowěrnje, njebojaznje nětko do nowoho lěta, so spušćejejo na wěrnosć stowom, zo „tym, kotřiž so Boha boja, wschitto k lepšchomu pšchindže.“

„Bjecz kazuje za katolikow.“

„Budźcie tohobla mudri, kaž hady,
„a bjez lescje, kaž hoŭbie!“ Matt. X. 16.

„Wot časow křezora Diocletiana,“ praji paderbornski knjez biskop we swojim pastyrskim liście, „nad našchu swj. cyrkeji tať surowe a djabolske pschecžehanjo njeprschindže, tajkohož smy my swědkli.“ A wopravdže je napschecžo slynej Wožomu a jeho swj. cyrkwí hanjenjo a zakhadzenjo pschede woržomaj swětneje wyschnosće domolene, kajtež mējachmy we křesćanjskich krajach za chle njemōžne.

Njeprschecželojo cyrkwje, a mjez nimi je pschistojna cžrōdka něhdy katoljskich, kiž pať ze wschelafich njecžesnych winow swoju wěru zaprěja, su pschemōc dobyli a blychu z bojaznej cžrōdku bohabojaznych radhy cžinili, sčtož so jim zechce. Bjez winy pať njejsmy, zo su tať zrudne časny pschischli: smy spali, mjez tym zo je njeprschecžel pjanku syť.

Kať dha mamy nětkoj sčkodu wurunacž?

1) Mamy so pschede wschēm, kaž je so njedawno we „Posole“ pokazate, „modlicž.“ Cyrkeji njeprschestanje, svoje džěczi k pacžerjam zbudžowacž. Zběhnu-li so cžimowe mochy hele, njeprsohy cyrkeji swětnu wyschnosć wo pomoc, pyta pomoc „we mjenje Wožim, we mjene knjeza, kiž je njebo a zemju stworil.“ Proščo zběhnje swojej ruch we časach k njebju, so k tomu modlo, kiž njewjedrej a žołmam pschikazuje, zo blychu wocžichle a sčtož macž cžini, to njech tež jeje swěrne džěczi cžinja, njech so modla! Pschecželo, njemōžesč-li cyrkwí hinať pomhacž a ju we druhe waschnje podbjerowacž, njeprschestaj za nju so pilnje „modlicž!“ To mōže kōždy. Po pschikadže f. wōtca prošč Boha, zo by čas pschecžehanjom pschikrōsitiť, džěczi f. cyrkwje we swěrje wobtrucitiť, a tež jeje njeprschecželow k spōz nacžu wěrnosće a k wotpožojenju zkosće pschimjedť.

2) We našchich časach nimasch so jenož modlicž, našch tež w prawym času „rhcžecž.“ Njehodži so, zo by so pschi hanjenju a lestromanju napschecžo cyrkwí mjelčo do kucžika sčhowať. Wschaf hewať němny njejsny, pschima-li so twoja cžesć. Duž wosebje wy hospodarjo, nječerpce, zo by so njech domjaci, njech cželedž zwadzika, zo by swjate haniť. Wunoscha-li tebje a rhcža njewěrne wo tebi, to cžery, kaž so sčuscha; hani-li pať so wěra a bohabojaznosć, tehdom stan a wuprosch febi, zo by to pschestate.

Pschindže-li něchtō k tebi, kiž wo ratarstwje ničō njerozemi a chchť tebje rozwučowacž, kať masch woracž a kať rožku a pscheicu slyč, by džimnej wocži cžinil a jemu prajil: „Staraj so sam za so a njethkaj so do wěcow, kiž tebje ničō nještaraja!“ Tať pať cžini we wschelafich wěcach swětna wyschnosć, kiž chce katoljskemu ludej narhcžecž, sčto je katoljske a sčto nic, abo zo su so biskopja na poslednim koncilu myšlili, zo sčtož k swjatemu wōtcej džerži, kiž je tola widžowny mjerch cyrkwje, wjac katoljski a žadny prawy wōtčinc njejo. Rhcž a zakitaj swoju wěru a cyrkeji a praj runiž: Njethkaj so do wěcow, kotrež njerozemisč!“

Stanje-li so cži na swětnym sudže kschiwda, pytasch swoje prawo a nje-lutujesch stowa a rhcže a pucže a pjenjezy. Rhcž a wobaraj so, chceli swětna wyschnosć so do twojeho swědomja a pscheswědčjenja thacž a praj: „Našch zbōž-

niš drje je svojim japoschtotam kazat: „wucźće wyschtke ludy ... nic pał śwětnej wyschnosćci. Sčto mam wěricź a sčto nic, njedam sebi ani wote krala ani wote śwětnych sudnikow rozkazowacź, posłucham wucźerjow, kotrychź je knjez sam stał.

3) We časach, kaž we naschich, ma so tež skutkowacź. Pšched Bohom sam a wěra nicžo njeplaczi, ale jenož wěra, kiž móže wopory pschinjesć. Budź katolski z duschu a z cźłom. Wotewri smělnu ruku a daj po zamoženju, widzišli, zo so ł dobremu wotpošladanju hromadzi. Sčtóz njesyhje, njezměje žadne žně. Sčtóz za swoju wěru a pšchedwědczenjo wopor pschinjesć njezechce, nima so nadzijeć, zo lěpsche časny pschiindu. „Žbóžni czi smělni, dofelž woni budze smělnosć namatakaj!“ Mat. V. 7. We svojim liščje Korintskim piša Pawoł: „zo-li podarmo wěriki njesjeće.“ Tak traj mohte so tež nam stacź, hdyž wopory a prócu, kotruž sebi njepršcheczełejo cyrkwje dawaju, widziwšchi, so tola podobnym woporam pohnuć njedamy, ł dobyćzu nascheje sprawneje wěch.

4) Sčtóz je so hižo husto prajike a pišake, je: Nječžerp ani we svojim domje ani we susodstwjie nowiny, kotrej naschu wěru hanja, njełhodź tež do krocźmy a na hjesadu, hdyž so tajke jědojte hriby haja. Njedowolišch, zo njełni-cžomny cźłowjeł pola tebjie pschěz nóc wostanje; sčpatna nowina pał je tež tajki straschny hósć, kiž tebjie z časom we wěru a pobožnosć pschinjese. Katolik, kiž sčpatne nowiny placzi, je runjo mužej, kotryž so wote druhocho placacź da a za puki kotrej dóstanje, hiščecze derje placzi. Nawopał staraj so, zo bychu so dobre katolske nowiny a protyki rozschěrike, a njełhadaj na krocźel a dobre słowo — byrnje by so hnydom njeplacziłe. Njemóželi jedyn sam nowinu doplaczić, njech druhi aby tšeczi pschistupi. Pšchi dobrej woli hody so wjele.

Sy-li pał nuzowany, zo dyrbył runje cuzu nowinu měć — pscheczi taj sčtóz runje dyrbyłch — a sčtóz njetrjebasch, počož do kuczička.

5) Nětko pschiindze najwaznišche; je so tohodla tež do kónca sčhowało, zo by njezahyl.

Wěsch traj hižo, zo je so pšched 2 lětomaj w Barlinje zakon napscheczo katolskim duchownym muradził (§ 131^a), po kotrymž jim wjach domolene njeje, ludžom na klětkach woczi wocžinić, sčto so w swěćje stanje. W Pruskej sčjelu so policaje na přědowanja, zo bychu kěžbowali, wo cžim je duchowny ryczał a njeje-li so na kěžbu brał, kaž tón, kotryž tšechu křhje, móže so jemu stacź, zo na někotre nježele do křody pschiindze.

Nasch „Posoł“ pał runje klětku njeje, njetrjebamy so potajkim tał jara strachowacź a sebi słowcžo prajicź, kotrej je jara wazne.

Syli tał zbožomny, zo sy 25 žymow pschětrak, stanje so husto, zo masch winowatosć „wuzwolecź“, njech je to we wsy, njech do sejma, aby, kaž nětko do reichstaga.

Wěsch-li, zo ma so we wsy wozwolecź mójesch dwoje cžinić; pał prajisch: „Wostajće mje z waschimi wólbami na pokoj!“ a njebjeresch sebi prócu, zo by swój hłós wotedał. Ze pał to prawje? Čžasto dosć nic — pišam mjenujch jenož za swědomitych ludzi. Widzišch-li z wěstoscju, zo z twojim hłósom nicžo

njewucznich, zo je twój hłós kaž krepka wodny do wulkeho płomje, tehdom runiž doma woſtanjeſch.

Wuſtupitaj-li paſ w jenyh wotrefu dwaj kandidataj abo wjac a kóždy chce wuzwolent byč a je hiſčćeje njewěſie, ſchtó dobudže, tehdom ſteji wěc hinaſ. Potom maſch winowatoſč, zo twój hłós tajtomu mužej daſch, kotryž tebi ſlubi, zo twoju wěru a pramo zaſita. Njeboj ſo, zo pſčez to wjele khwile zhubifch, woli džen ſo we wſy — a njetrjebaſch ſo tež runje njebželſch hotowacž, wſchaſ ſče wjeſni mjeze ſobu.

Maſch zbóžnik praji, zo budže čłowjeſ kóždoho njetrjebawſchoho ſłowa dla ſudženy; wjele wjach paſ hač na ſłoweje zaleži na twojim hłóſu, kajtiž ſy pola wólbny wotedaſ. Njeboj ſo čłowjeſkow a njebaj ſo wotrachič. Tu płaczi: „Šchtóž mje pſchede čłowjeſkami njewuznaje, toho njewuznaju pſchede njebeſtim wótom!“ Dopomni ſo na čyródu njesprawnych zaſonjow, kotraž je ſo wote lěta 1871 ke potkóčženju kaſtoliſkeje cyrkwy wudaſa, a čiji ſchtóž je w twojej močy, zo by zrudne ſčžehwki tutych zaſonjow wotwobročič. — Š.

Jědnaty zeſchiwł „Žiwjenjow Swjatyh.“

Maſche towaſtſwo rozpoſečele dženſa ſwojim, loňſchim*) ſobuſtawam jědnaty zeſchiwł wulkeje legendy abo „Žiwjenja Swjatyh,“ 45. — 50. liſtno, wot kapłana Duczmana. To je jara nahladny pſchidowł t „Poſolej“ w něčjiſchim čzaſu, hđžež je čziſčćenjo wjele dróžſche; duž myſlimy, zo naſche towaſtſwo pſchecy hiſčćeje wjach podpjery zaſkužuje. — Šchtóž najnowiſchi zeſchiwł naſtupa, wopſchija najprijedy dokónczenjo 69. wotbželenja, hđžež ſu mjez druhimi wosebje ſ. Jan Damaſceniſki, Tharaſius, Plato a Theodor Studita ſpomnjenja hódni. Nowe 70. wotbželenjo pomjeda ſtawizny Swjatyh „wot pſchithada ſłowjanſteju japoſchtołow do Morawy hač t załoženju miſchnjanſtoho biſkopſtwa“ (863—968). Najprijedy wopomina ſo ſwjaty Anſgar, japoſchtoł ſtandinawije (wosebje Danſkeje a Šchwajcſkeje); potom bamž ſ. Miſkawſch I. ſ. patriarcha Ignaciuſ a arcbiſkop Rembert. Na to ſčžehuje wobſchěrny žiwjenjopis ſſ. Cyrilla a Methoda. K tomu pſchizamknu ſo nělotſi ſwjeczi z kralowſkeje ſwójbh: ſ. Edmund, ſ. Lubmiſa, ſ. Wjacław z Čžeč; dale ſwjeczi miniſcha a puſtnikojo: ſ. Majnard we Šhwajcarſkej, ſ. Žintan ſ. Gerard. Čžehowace 71. wotbželenjo reka: „Wot załoženja miſchnjanſtoho biſkopſtwa hač t Frehorjei VII.“ Po zamodže, kotryž naſ do bližich krajinow, tež do Miſchna a Budyſchina wjedže wopominaja ſo w tamnym čzaſu ſwjeczi biſkopja: Udalrich, Konrad, Wolfgang, Wojčech-Udalbert, Bonifacij-Bruno (kotryž je wołoło lěta 1008 tež Serbam w Budyſchinje předomal). Gothard, Gerhard, Pětr Damian; na to ſwjeczi z wječchowſkich ſwójbow: Eduard, Włodziměr, Boris a Gleb, Čhčžepan z Wuherſkeje atd.; ſlónčnjeje hiſčćeje ſſ. miniſcha: Niluſ a Romuald. Z tajkoho wopſchijecza je widžecž, zo je w tym zeſchiwku wjele zajimawoho a pomučacoho za naſchich Serbow. M. H.

*) Wſchitke přebawſche zeſchiwki pſchewawaja a wobſtawaja ſo pſčez expedicije „Kaſtoliſkeho Poſeta.“

Nowinki a powjeseže.

3 Ružich a z Salfsteje.

3 Budhščina. W naschej wosadže je so w zańdženym lécze 125 dźeći narodžiko (86 mužstoho splaha), hjez nimi 5 mormorodženych. Z tutych wosadnych dźeći bu 41 w lutherskich cyrkwach křećenych, za to pał dósta 11 cuzowosadnych w naschej cyrkwi swjatu křećencu. Pšchipowjedanjow běšče 51 a wěrowanjow 21, hjez nimi 9 po wuznaczu mješčanych. Wumrjeko je w měsće a wosadnych wšach 95 wosobow a 3 cuzowosadne cžeka buchju ł nam pohrjebane; najstarešči zemrjeti běšče 92 lět. Na kěrchow s. Mikawšcha tudy bu 69, na pohrjebniščežo w Winišchoncu 20 a na druhowosadne 9 pohrjebanych. Swjatych woprarnjenjow běšče 3550. H.

3 Budhščina. Wutoru, 23. decembra bu křudym dźećom tachantskeje šchule rjane hodowne wjeselo pšchitotowne; Wože dźećo wobradži na pođbrašta z nich wšchelake cžopke drašty, wobuczja, wosusčki, šchulste wěch a. t. d. Knjež biskop a tež družy wšfocy knježa a knjenje pocžesčichu wobradženjo ze swojei pšchitomnosću.

3 Budhščina. Kaž z dobroho kuzoła křychimy, je so dotalschi ł administrator we Róžencze P. Ludwig Angermann do kłóštra Ofsega wrócizł; na joho město pšchindže we krotkim ł. P. Innocenc Zawork z Marijneje Šwězdy do Róžanta; ł. P. Tadej Natusch, dotalschi kooperator we Róžencze pał za kapłana do Marijneje Šwězdy, a na joho město pšchindže ł. P. Benedikt Čhejnowski do Róžanta. Kaž křychimy je P. Benedikt rodženy Čzech, duž měsće we krotkim tež serbsku rječ nawuknje, dokelž to je nuzna wěc za koždoho, kiž chce mjez serbskim ludom hało duchowny spomoznje stutkowacž.

3 Budhščina. We nastupanju wólbow za reichstag cžinimy wosebje skužownych, kottij ł nowomu létu swoju skužbu pšchemjenja, kěžbnych, zo maja tam wuzwolecž, hđež we wólbnym zapisku stoja. Šdhy je pšchikadej wotrocžł z Zawory do Křróscje cžahnył, stoji we stóji we Zaworskim zapisku wuzwolacych, a ma tohodla tež tam swoj kłós wotedadž hieč.

3 Drežďan. Tudonna cyrkwinške nowina „Kath. Kirchenblatt zunächst für Sachsen“ je wulhadžecž pšchestała. Za to pał zapocžina so druha wudawacž: „Katholisches Volksblatt aus Sachsen;“ redaktor je ł. Rochus z Kěrchow.

3 wukraja.

Pruska. Pruski kral, křežor Wilhelm, je hižo na dwaj měsacej křorwaty, we poslednim cžasu njebē křorwatosčž hjez stracha za žiwjenje, měskeje z wjetšcha we kožu wostacž; tola nětko je, kaž so ł najmjenšom wobkřucza, na pucžu polepščenja. Wšchitich kottijich su joho widželi, wupraja, zo su joho močy křetro wostabile. Tež so pomjedasche, zo chce za cžas swojeje křorwatosče knježestwu kronprynczej pšchepodacž.

Pruska. Sejm, kotrohož liberalna wjetščina je knježestwu podwolnje procžisnjena, wuradžešče we swojich poslednich poseđženjach pšchēd hodami załon,

po kotrymž změja pschichodnje we jednotliwych wofadach swětni zastojnich we mje-
nje a po poruczności knježerstwa zapis narodženych, wěrowanych a wo-
temrjetych wjesć. Pschěz tutón zakon zawjedže so tež tak mjenowane nuzo-
wane civilne mandželstwo. Hwatał bě waschnjo, zo so tak waznje zakonje,
kotrež dotal wobstejajz rjad dospokuje pschemjenja, wosebitej komissiji pschepodachu,
tu so swědomicze pruhowachu a k wuradženju w sejmje pschihotowachu. Tola
tón króć so to nješta, hacž runje nowy zakon k najwaznišchim stuscha. Wjet-
schina je knježerstwu we wschitkim k woli. Reichskancler Bismarck, kotryž je so
dla kžězorowej khorosće přjedy do Barlina wróćik, hacž bě to pschod tym po-
stajik, wobdzěli so tež na wuradženjach a we swojej rčiji swarjesche wosebje na
biskopow, dofelž „swoje samotne rozsudzenjo wchysche stajeja hato móc zakonja,
a tutomu, dofelž so z jich rozsudom njeznjese, poslušchnosć zapowjedža.“ Tola
wschohomócný reichskancler so moli, biskopja nještajeja swóji samotny rozsud
wysche zakonja, ale kaznju Božu staja wchysche statneho zakonja, po słowach:
„Sluscha so Boha bóle poslušacž hacž cžłowjetow.“

Pruska. We Juldže wumrije srjedz oktobra, kaž bu tež we swojim cžasu
wozjewjene biskop Rött. Tamnišchi tachantski kapitel pschepóska we prawym cžasu
mjena tamnych kandidatow pruskomu knježerstwu, z kotrychž chce sebi swojoho bi-
skopa wuzwolicž. To stanje so tohodla, dofelž ma knježerstwo prawo tamnych
kandidatow, kotsich so jomu njezpodobaja, ze zapisa wuzantnječ. Knježerstwo je
so něta praschecž dalo, hacž budža kandidatojo biskopstwa tež pschifahu wotpo-
ložicž chčez, pschěz kotruz tež nowym chyrwinškim zakonjam poslušchnosć slubja.
So samo rozemi, zo to žadný katholicki biskop nječžini, a tak drje biskopsta diöcefa
Julda hišchže dotho woschrocžena wostanje.

Pruska. Wotsudženja biskopow z kóždym dnjom pschibjeraja; na jentym
dnju bu biskop we Trieru, dofelž bě 22 duchownych měštow z nowa wofsadžik
k 6400 tol. abo 2 lětomej jastwa wotsudženy, a wječhbiskop we Wratistawje k
11,600 tol. abo 2 lětomaj jastwa, dofelž bě 29 duchownych měštow wofsadžik.

Pruska. Wudawki, kotrež dotal kraj za dohlad schulow płacjesche, wu-
czinichu wokoło 22,000 tol., nětko pak, hbnž bu dohlad duchownym wzaty, a drithim
mužam doměrjeny, płacži so hižo lětnje pschěz 100,000 a za lěto 1874 žada
sebi kultusministerium 436,136 tolek, pokajkim 22 króć tak wjele, kaž přjedy.
Z tym nje-pschindžechu schule pod lěpsche wocži. To je tež mudre hozpodarstwo!

Pruska. We tutyh dnach zhromadži so me Barlinje tak mjenowany
„duchowny sud“, zo by we wěch archibiskopa Ledochowskoho sudžik. Biskop Le-
dochowski njemóže tamny sud pschipožnacž, kotryž haffe je so tež tak mjenowane
mejše zakonje zawjedl.

Roma. Kaž bu we poslednim cžiske Pósta hižo spomnjene, bě 22.
decembra jawne konsistorium, we kotrymž s. wótc 12 nowych kardinalow postaji.
Su to 4 uunciwje abo bamžowi póstancojo, mjenujch: Chigi w Parizu; Fal-
cinelli we Winje; Franchi we Madridže, a Dreglia we Lissabonje. Dwa
poslednej pschebhwatej tu khwilu we Romje. Dale buchu k wysokaj dostojności
kardinalow pozběhnjeni: patriarcha we Lissabonje, Moraes Cardoso; archibiskop

w Salzburgu, Tarnoczi; primas Wuhersteje, arcbisop Simor; arcbisop w Parizu, Guibert; arcbisop we Valencia, Barrio y Fernandez; arcbisop w Cambraj, Regnier; Dwa sobustawaj kłoschterstich rjadom, P. Tarquini, z rjadu jezuitow a P. Martinilli z rjadu benedictinow. Wschelacy ludžo so hóršča, zo bamž žanoho biskopa Němsteje t tutej wysokej, cyrkwinkej hódnošči zběhnył njejo. Stm wschał s. wótc ženje prawje čzinič njemóže. Šdy by pschikadej arcbisopa Ledochowstoho abo arcbisopa we Kölnje kardinatel postajit, bychu zas wulke wołanjo zběhnyli a prajili: tak płaczi wječch katholicsteje cyrkwoje biskopow, kotřich su statnym zatonjam njeposlušni. We tynsamym konsistoriu mjenowasche s. wótc tež 10 nowych arcbisopow a biskopow. — S. wótc je stromy. —

Z R o m a. Stalske knježerstwo chwata z zběhanjom kłoschtrow, hačo by so bojačo, zo snadž móhło so jomu přjedy zatazacz, hač je z hódnyim rubježnistim džělom hotowe. We Romje bu pschěz posledni zaton 218, we druhich přjedy bamžowych krajow 258 kłoschtrow zběnjene. Pšichi tym knjezi hrubosč a surowosč, kotraž wscho pschetrijechi. Mjez tym hač pšichi podobnych njesprawnosčach druhdže knježny a mnijšča z zběhnjenych kłoschtrow so do druhich rozdžělichu, kotrež móžachu wobstacž, wupokazaja so wot italskich schedžiwcy a słabi bjez wscheje smělnosče na hasu. Muzaj je tu tohodla wulka.

F r a n c o z s k a. Wotsudženy marschal Bazaine bu nětko na kupu Margueritu notwježeny. Soho mandželsta, jara bohata mexikanka, pschěhybli do jenoho kłoschtra. Kaž so praji, spuščěza so jomu wuložki za sud, kotrež mějesche tež njescž. Wucžinachu rjanu summu wnt 900,000 frankow.

S e n d ž e l s t a. We měsčze Lutterworth, kotrež za kolebku protestantisma płaczi, bu w zandženym měsacu rjana nowa katholicsta cyrkej swjećena a po času 300 lět zas wopor Božej mschě swjećeny. We Lutterworth bě tamny Jan Wilkif († 1384) žiwny, kotryž za wótcu protestantisma jo wudawa. Z joho pišmow czerpachu Jan Šuř a Kalwin swoje wopacžne wucžby. **K.**

A m e r i k a. Pětromy pjenješch we diöcesy Philadelfia wucžini we zandženym lěčze 27,529 dollarow. — We měsčze Cincinnati bu we tymle lěčze dwachta, w New-Yorku džesata, w Rochester-u, Baltimore-u a we Chicago schěsta katholicsta cyrkej za Němcow twarjena. We hłownym měsčze Washingtonje započzina so tež nowa cyrkej twarič t čzesčzi s. Měrcžina. We nowišchim času pschicžahuje wjele ludži z Posenskeje, na 15 městach su hižo pólste wosady a fary.

Naležnosče našchoho towarštwu wozjewja so dla pscheprosčjenja t wólbam hadle we pschichodnym ežisťe.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

Š czesčzi Božej a spomoženju dušchow su dule woprowali: Njebo K. S. z S. 5 tolet.

Šromadže: 6646 toł. 9 nřl. 1 np.

Ríšecšjanskŏ-konserwatívní wuzwolěrjo III. wólbnoho wotrjesa.

(Město a subniski hamt Budyščin, Biskopich, Kamjenc, Počejnica a Kalesch.)

A wólbje!

Džeń wólbow za reichstag so bliži. Wschitcy, kotřiz maja ł hłosowanju prawo, njech muž pschi mužu ł wólbje djeja. Róždny wotědaty hłós ma swoju wažnosť a bliži wo kroczel ł dobyczu. Jenŏ z jednocženymi mocami hodži so žadany wuslěd dópcěz. Tohodla ł wólbje!

Koho wuzwolimy?

Muža, kotřiz pschewožaty s ríšecšjanskim zmyslenjom swój wóteny kraj lubuje a wutrobu ma za zbožo a horjo luda.

Muža, kotřiz ma wutrobitość a pschez službu zadžěwany njejo, za wěr-
nosť, prawo a swobodu we wschitkich wobštejnoscach wustupowacž a tamne
druhe kubla napschecžo njeprawdám a njepschecželstwam zakitacž.

Muža, kotřiz chce jenŏ tajtim załožnikim namjetam pschihłosowacž, kotřez
móžeja we kraju a chrtwi, we swójbje a schuli wěrnomu a trajacomu zbožu
wschěch krajnych poddanow słužicž.

Muža, kotřiz so pschez wontownu móc a wołomiknite wuslědy a dobyčja
zaslepjeć njeda, ale wolu ma z njezapojatej myslu z nakoženjom wschěch mocom
wschitkim njezbožownym prócowanjam napschecžo stupacž, na pschihotowanjo psche-
zjednosčeje mjecz chrtwu a statom džětacž, a tamny měr a potrocžowanjo spěcho-
wacž, kiž móže jeniczech lud spiny a zbožowny sežinicž.

Čato kaji muž porucža so wam knjez

Rajus hrabja Stolberg-Stolberg

we Brunowje pola Kamjenca.

Ríšecšjanskŏ-konserwatívní wuzwolěrjo! Somu dajče na wólbnyh dnju,
10. januara 1874, swój hłós.

Franc, hrabja Stolberg we Worflecach; J. Wawrit, młónt a gmejnski
pschedstojicžet we Kanecach; J. Smola, kubler w Kaschecach; M. Wicžas,
kubler a rychtar w Jaworje; J. Chž, gmejnski pschedstojicžet w Žuricach;
J. Szmant, gmejnski pschedstojicžet w Wotrowje; M. Kummer, zapóskanc
na Łužiskim sejmje, gmejnski pschedstojicžet w Paztu; J. Herrmann, gmejn-
ski pschedstojicžet w Ahršecžizach; P. Wienka, ryczerkubleriski najent w Bžjeri;
J. Liebš, kubler w Hunjowje; J. Kummer, gmejnski pschedstojicžet w
Čžafecach; M. Duf, gmejnski pschedstojicžet w Bžjecach; J. Ržucž, kubler
w Čžornecach; M. Bžech, gmejnski pschedstojicžet w Swinjarni; M. Bžech,
kubler w Libonju.

Katholiski Mesac

Wukhadža prěnu a treću
sobotu w měsacu.

Cytolětna plaćizna na pósće
a w kniharni 17 usl.

Rudomy časopis,

wudawany wot towarstwa S. Cyrilla a Metoda w Budyschiuje.

Redaktor: Jurij Łusćanski.

Číslo 2.

17. januara 1874.

Lětnik 12.

Hladaj do přědka!

Zasty je so nam minyło lěto, a božemje, kotrež staromu lětej hišćeje prajimy, je tež hižo zas powitanjo nowoho. Tak scěhujće hodžina hodžinu, tak přichidže džen, tydžen, měsac za druhim, a z lětami minje so móc čłowjeka, dóńž so stónčnje njepraji: „Tež toho je smjercz pschewwatała, budž jon' Wóh tón Rnjež hnadny!“ Ršchiz na joho rowje drje hišćeje něšto lět dołho joho mjeno potomkam mjenuje, ale stónčnje tež padnje, powaleny wot časa; sčto sebi potom wjac na njoho pomysli, jeližo njeje stutli dołonjať, kotrež jomu trajace wopomnjećo we wutrobach potomnikow začoža? Kať rady pať powjeda so na drugej stronje we zemřěthym, za kotrohož khwalobne stutli rycža, kotryž kať stala w roznjembrientych žołmach stejese, wobkhowajo w czežkich časach swoju swjatu wěru a ju wopokazajo w dobrym žiwjenju. Nadžijamy so potom, zo jomu Wóh tón Rnjež trónu wěčnjeje zbóžnosće za to spochćzi.

Dotelž sebi podobne wusnjenje wschich pschewjety, přichistajimy wuprajimšchi swojim znatym zbožopščecža na nowe lěto: . . . „Zo bhčmy so něhdy wschich we wěčnej zbóžnosćzi zasty widžeti.“ To je we prawdže krajne pscheczo, hdyž wot wutrobhy dže, a kóždy dobry čłowjek je swojomu bližšommu praji. A Wóh chce je wěsći kóždomu a pola kóždoho dopjelnič, tola dyrbi tež čłowjek swoje winowatosće dołonjeć, runje tať, kať je stworiceť do smjeschta móc zapołožiť, kotraž rjany sčtom jeno potom spódbži, hdyž je zornjatko do semje sadžene. — Tohodla chcemy sebi trochu rozstajecz, tať mamy w započatym lěcže stutkowacž a džělacž, zo móhli doščahnywschi jeho tónce ze spokoynoščnu a z nutšlownym měrom do zady hladacž a w tymšamym duchu tež dale stutkowacž.

I. Hlej, rólnik khodžo njedžělu popołdnju po swojich polach, pschekladuje sebi zas za pschichodny tydžen, sčto budže dyrhjecz džělacž; wón njecžata, hacž pola same

swoje płody pschijnjesu, dokełż wě, zo móhł potom jeno wósty a pianku syc, ale z wulkej prócu pschihotuje rolu a shje z pobožnym pohladnjenjom ł njebju, zo chcył Bóh zohnowanjio wobradzić. Tak dyrbiš tež ty na započatku nowoho lěta sebi pschekłascz, kał masz duchownu rolu wobdžekłascz, zo móhł najbohaczišche płody žnyć. Dopomniš so, kał wěšći nětko njepscheczelajo zas nowe srědkł pschecziwo naschomu najbróžschomu kubkej, pschecziwo naschey wěrje musłědžicž pytaja; Bóh wě, kajke pscheczechanja a kajke zrudne darh snadž tute lěto zas w swojim czěmnyh klinje za nas khowa, a my wěmy, kał je přěni a najwjetšhi njepscheczel Božoho kralestwa na zemi, žhy duch, we wschěch czasach swoje mochy najbóle pschicziwo chyrkwi napinał a kał wosebje w naschich czasach wschě móžne srědkł ł jeje zničženju nałożuje. Mamy potajkim swjatu winowatoscz, so wobaracz ze wschěmi mocami. Zene francoziske pschisłowo praji: „Pomhaj sebi a Bóh budže czi pomhacz,” a tute pschisłowo rjanu wěrnoscž wupraji: na tym njeje doscz, zo so na Boha spuscheczesch, zo budže joho swjata wěc dobycz, ty sam dyrbiš sobu-sfutkowacz. To by czijće wopaki było, hdy by něchtó strach njechal widžecž, kiž jomu hrozhy, wjele bóle ma z mužitocžu njepscheczelej so napscheczo stupicž a so doměrjo ł Bohu z nim wojowacz: potom pał móže tež wěšty bhycž, ze Bóh swojeho słužownika njewopuschczi.

Nicžo pał Bohu njepodobnišche njeje hacž liwłoscž, sčtož nam swjate pišmo na wjacorych městach jara jasnje pokazuje a nasch zbóžnik sam wo tajkich liwłich praji: „Sčtóz njej’ zo mnu, je pschecziwo mi, a sčtóz ze mnu njechromadža, tón bróji (rozpjercjuje).” Wosebje w naschich czasach to płaczi, hdyž we wschittim njewěra pschecy wjetšche a wjetšche polo dobywa a wschě człowješte naležnosce sfažycž hrozhy. Haj, pohladajmy jeno do swěta! Wscho so muczi a stawa pschecziwo prawdže, pschecziwo wěrje, pschecziwo Bohu, a pschecy bóle a kóle hromadža so wschitcy, njewěriwi a wotpadnicy pod hesłom: „Napscheczo Bohu!” a swěri pod hesłom: „Za Boha a joho kralestwo na zemi!” My wěmy, na kotrej stronje mamy stacz; Bóh dał, zo bhymy wutrali!

A czohodla njedyrbjeli wutracž? Smy dha my tał sčaba njeiščina, zo dyrbjeli so hnydom zatracšicž dacž, kaž bhychu to naschi njepscheczelajo tał radhy chychli; njepokaza so pschec bóle a jasnišcho móč swědomja, kotruž hišcže ničtó pschewinhl njeje? Haj we prawdže pozbėhowace začucžo to za nas, hdyž sebi pomhylimy, zo tał wjele millionow tał myšla, tał czuja, kaž my, zo su naschi towaršchojo a z nami za najšpichu wěc wojuja. A my chychli so rudžicž, hdyž mamy za Boha něšcho czěrpjecž, za naschoho zbóžnika, kiž je so dał wot thych na kšicž pschibicž, kotrymž móžesche z jeniczkim słowom złóštnu ruku zničicž? Ně kaž japoštolowje, hdyž bėchu sčwikani, radostnje naschoho zbóžnika dale přědowachu, za kotrehož bėchu dostojni byli, něšcho czěrpjecž, tał tež my so njedajmy z ničim zatracšicž, zo bhymy, hdyž je czas pruhowanja pschětraty, tež dostojni byli, džel mēcž na płodach dobycza t. j. wěčne myto dostacz.

Tola ty snadž so praschesch, kał móže Bóh to pschidacz, zo so wěrnoscž takle pscheczechja, a czohodla wón hnydom na midžomne waschnjo njepscheczelow chyrkwe njepschewinje, hacž dha je na swoju chyrkej zabhl? Ně, luby pscheczelo!

Wschohomócný to dopusćeži, zo by nas wobkrućik we prawdze, žada wot nas, zo bychmy so wopokazali hačo wěrní, kručí a swěrní katholicjo. Pšchetož we měrnym času katholicu wěru wuznawacž, njeje tak cžežke. Kaž dyrbiš ty druhdy swoju zahrodku plěcž, zo czi njeby cžisće zarostła, tak dopusćeža Bóh z časami wichory na swoju cyrkej, zo by so pokazalo, šhto je strowa, žłota pšheica a šhto su pluny. Wšyche toho, je dha Šhrystus swojej cyrkwí měrne, dobre cžasy slubik? Wšak je swojim wucžownikam do přědka prajik, zo změja wšchě móžne pšhefěcžehanja pšhefěcžepjecž, a we wšchickich cžasach je so tute slubjenje na cyrkwí dopjelnišo. Stawizny wšchěch lěstotkow dopokazuja, zo mějesche cyrkej jara husto wulke strachy a horja wustacž a to běšche kóždy krócž jeno wužitne za nju. Pšchetož tak jeno wosta cžista, sylna a žiwa we swojich stawach. Šdžež pak mějesche dobre cžasy, hdyž kuječerstwo samo ju podpjerasche a hajesche, tam wostabny husto, a pastyrjo a stadło zabuchu w loškim, bjezstarostnym žiwjenju pšhec bóle a bóle na duchowne kubła. Trjebam jeno pokazacž na cžasy Ludwika šchyrnatoho a pjatnatoho; tehdy běchu we Francoskej biskopja nětotši mužojo, kiž ani do Boha njewěrjachu! — A je dha Bóh hdy swoju cyrkej wopušćežik, njeje so na tak widžomne wašchnjo kóždy čas jeho slubjenje, zo „pšchi nej wostanje, hacž do lónca cžasow,“ dopjelnišo? Ně, Bóh nas njewopusćeži, a „hdyž je Bóh z nami, šhto budže napšecžo nam?“

Ze wšchěch krajow pšchikhadžeja nam wšyche toho powjesće wo wšchelatich nježbožach a druhich podawtach, kotrejž drje nětotromužtuli so ničjo wosebite bycž njezbadža, kotrejž pak wotewrejene woko spóznaje, zo so bjez winy njestauu, ale zo we nich mócnje ryčži tón, kotrehož wjele cžłowjekow wjac značž njedcha. Kať husto je k pšchikładej Šnjezowa khostaca ruka přjedy abo pozdžišcho tych došćahnyła, kotřiz běchu sebi zwerili jeho kralestwo na zemi njepšhecželsch pšchimacž!

Tohodla njebojny so, „njepušćizny nadžiju rjanu, zo so wrócza žłote cžasy“ a pomhajny ze swojimi mocami za nimi bědžicž. Wonka we swěće je hižo znate, zo my k našej wěrje kručje štejimy, a jedny tajki cžasopis njedalof wot nas, kiž by rady swět z krótka wěrje wutorhnył a tak na jene dobo mudry scžinik, kaž hišće ženi njeběšche, je nam husto došć, cyły rozmjerzany, zo so pola nas Bohu cžesć dawa, wšchelate njeluboznosće wumjetował a nas zacžemnieny lud mjenował, kotromuž so wjac pomhačž njehodži. Bóh dať, zo by so tola we tymle zmyslu Šerbam kóždy čas prajicž mohło:

Ruby serbiki bratsje! dopomni so to, hdyž chce cže něčto z wopacžnym „rozwičlenjom“ zaslepicž, dopomni so, zo jenicže swětko czi jeno pošćeža krajne ščonco wěcžnjeje prawdy, Šezus Šhrystus! Wšchitko z Bohom, za Boha a jeho šwjatu cyrkej!

II. Tola ty budješ mi prajicž: „Ža džěi žanoho njepšhecžela njewidžu, kať mi ty prajiš, zo mam wojowacž a škutkowacž na duchownym polu. Šhto čecšach z tym prajicž?“

Ruby pšhecželo, twój a našch wšchěch njepšhecžel njestupi so pšhed nas z mjecžom, wón wojuje z duchownej brónju napšecžo našej wěrje; mamy jeho tohodla tež z duchownej brónju pšchewinyčž phtacž.

(Pšchic. dale.)

Nowinki a potwješčje.

3 Ružich a z Sakskeje.

3 Budyschina. Dohko pschihotowane wólby za němsti reichstag su so stafe. We tšecjim wokrjesju woteda so 14570 płacizimych hłosow. Z nich dósta minister z Mostic=Wallwic 11,537; hrabja Stolberg=Stolberg 2013*); Hugo Keller 471 a Daschner 513. — We druhim wokrjesju wokolo Lubja prof. Frühauf 7401 a z Magnus nad Droždžijom 2450; we přenim wokrjesju ryczeč= kubler Dr. Pfeiffer 7518; 1518 zantar Haustein a 721 major z Rochow. We tšjoch Ružistich wokrjesjach su tak wuzwoleni minister z Mostic=Wallwic, prof. Frühauf a Dr. Pfeiffer. We tšecjim wokrjesju, kotryž je po wobydlerjach naj= wjetschi, bě wobdzelenjo najshynišche. Někotři porokuja kšješczansko-konservativnej stronje, zo je pschecziwo ministrej wosebitoho kandidatu, hrabju Stolberga, posta= jika. Tola je tutón porok njezasluženy. Minister Sakskeje njesmě pschecziwo němstkomu reichsclanclerjej ryczeč a stutkowacž, ale tutoho stutkowanjo podpjeracž. We nastupanju cyrkwinškich naležnosćow pať njemóže katolik, a tež žadyn wěrnj kšješczau z kroczelemi a z zakonjemi, kotrež su so we nowišchim czasu k potko= czenju cyrkwe, najprijedy drje za Prusku, wudali, społojom byčž. To pať by so ždačo, hdy by kšješczansko-konservativna strona swoje hłosy mužej wotedača, ko= trjež ma hižo po swojim wysokim zajtojnštweje Bismarckowu politiku podpjeracž. Tym, kotšich so spodzijwaja, zo je katoliska mjenschina pola nas runje tež wo= sebitoho kandidatu postajika, pichispominamy, zo je so tón krocž tofame we wschitkich stronach Němskeje stalo, a to wosebje tohodla, zo liberalni zapostancy so njebychju z tym khwalič a swoje cyrkwi njepšcheczjelne wustupowanjo a pschihłosowanjo z tym zamkojecž mohli, zo su tež wot katolikow wuzwoleni a zo tež we jich mjenje rycza. Po czasu budža tež wěšče naschi luthericy krajenjo straschnosć spózuacž, kotraž tež za jich cyrkwinšte naležnosće wot nějšichoho liberalneho němstoho knje= žerstwa hrozj, a tať bohatscho kšješczansko-konservativnu stronu podpjeracž, hacž je so to tón krocž stalo. Wšchelake z dobrej wolu rozšchěrjene basnicžki, kotrež mējachju lutherškich krajanow wot wuzwolenja hrabje Stolberga wotraschicž, drje tež pschichodneje wěry njenamataja. Hrabja Rajus Stolberg pať bě wyschšche toho tež kandidata za wokrjes Prüm=Wittsburg we Rheinprovincy a tam je tež z wulkej wjetschinu dobyč.

3 Radworja. W zaňdženym lěcže je so w naschěj wosadže 68 dječči (z nich 36 hólczatow) narodžiko, 52 wosobow (mjez nimi 24 dječči) wumrjelo, a běšche 20 pschipowjedanjow a 7 wěrowanjow. R božomu blidu běšche 1676 ludži. W ždžeri běšche 100 woprawjenjow.

H. D.

3 Njebjelczic. We naschěj wosadže narodži so we lěcže 1873 15 dječ=

*) Za pozdžišche czasy by wescze wužitne bylo, hdy by so wjedžačo, kať wjele hłosow je so w jeduotliwych krcjesjach za hrabju Stolberga wotedačo. Proschu tohodla naležnje wólbnych pschebstjeiczerjow, mi to wobrocziwje k wjedženju dacž, čcu to we pschichodnym czisle wjezwicž.

čajtaw, 7 hólčajtaw a 8 hólčajtaw; 16 porow je so tu pschipowjedabaw a 11 tež wěrowawo. Wumrjeto je jeno 6 wosobow a 1 Božomu blidu 1693. —

3 Rhrósczic. We naschej farstej wosabže narodzi so we zandženym lécze 97 džčajtaw, to 48 hólčajtaw a 49 hólčajtaw; zemrjeto je 85 wosobow, 43 mužskoho a 42 žoniskoho splaha; pschipówjedaných bě 47 porow a z nich 27 wěrowaných. K Božomu blidu stupichu 8500 a we kšóštrje Marijnej Šwěždže, kotruž tež do nascheje wosady škušča, 9300; po tajtim hromadže 17800 wosobow. Š.

3 Ralbic. Nowa kšćka, na kotruž pschěz dlějši čas pjenjezy hromadžene buchu, je nětko dotwarjena, a pokaz na swj. Domajcha so přeni krocž zhromadženej wosabže we swojej rjanosczi. Někotromužskuli je drje so nad njej wutroba zradowawa, a to ze wšchém prawom. Pschetož šchtó chych, kiž ju widžak je, přecz, zo so z nowcj kšćku naschej wosadnej cyrkwi wosebita pycha dóstawa njeje? Wona je we stilu Róžeczansteje — po katholicich Serbach tola najbóle znateje — kšćki wot Kamjeniskoho tycherja knj. Korle Róbla natwarjena, a z njej je wón z nowa swoju znatu wuschitnosć a wustojnosć we wudžětanju cyrkwinškich wěcow hacž na najrjenišcho dopokazak. Wjena tych, kiž su z wjetšimi darami dotwarjenje nascheje kšćki špěchowali, su na kšćcy z tutym lačionskim napismom zwěčžnjene: „Anno Domini MDCCCLXXIII sub parochio Jacobo Bensch haec Cathedra partim e pio legato Nicolai Noack rustici Cunnevicensis partim e liberali dono Venerabilis Abbatissae Edmundae May Mariaestellae partim e munifica legatione Jacobi Wobsa rustici Cunnevicensis aliorumque hujus Ecclesiae benefactorum a Carolo Roedel juniore aedificata et confabricata est.“ Šchtōž na serbski rěka: „W lécze toho knjeza 1873 je pod fararjom Zatulom Benschom tale kšćka z džěla z pobožneho wotkazanja Mirkawšcha Nowaka, kublerja z Konjec, z džěla z nadobneho dara hnadnje knjeni Edmundy May w Marjnej Šwěždže z džěla z wosobneho pschinoschka Zaluba Wobzy, kublerja z Konjec a druhich dobroćerjow tuteje cyrkwe wot Korla Róbla młódschoho z Kamjenca natwarjena a w hromadu zestajena.“ Wóh daž, zo by tež pschichodnje tōždy we ralbiczanstej wosabže po swojej zamōžnosći za wudějenje wosadneho božoho domu so starał a prajicž mohł, kaž kral David we 2. psalmje: „Knježe, ja šym lubowal pychu twojoho domu!“ — Šchtōž dotalnu kšćku nastupa, dha je wona najšlěrje z přjedawšcheje ralbiczansteje cyrkwiczi do nětuscheje, w lécze 1753 dotwarjeneye, pschestajena była. Zafama je, kaž napismo na njej pówjedabaje, w lécze 1681 natwarjena a lěto na to 1682 šasfrowana a molowana była z pobožneho wotkazanja duchownoho knjeza Surja Šrehorja Młónka („e pio legato Adm. Rdi. Nobilis, Praecellentis ac Doctissimi Dni. Georgii Gregorii Molitoris a Mülensbrun, SS. Theol. Baccal. Formati, Prothonotarii Aplici, et Exemti Capituli Budissinensis Canonici et Parochi Creibicensis etc.“) a z nadobneho dara a pschinoschka Šaňže Njetoweje z Ralbic a Dorotheje Delenczchneje z Kufowa. Tónle Surij Šrehor Młónk bě z Kozarc rodženy, bu 28. julija 1650 we Zhrnamje (we Wuherstej) za balfalaura theologie scžinjeny, běšče 1659 farač we Krajbicach (we połuonnych Čzechach) a pschindže 5. decembra 1668

hako kanonit do Budyšcina, hbež 1676 wumrje. (Přir. H. Dučman, Pismowstwo katholskich Serbow 1869 str. 96.) R.

3 Kalcic. We zandženyh lécze je so we naškej wofadze narodžiko a su we naškej fašfkej cyrkwi křečene 32 džečzi, mjez nimi 14 hólczatow a 18 hólczatow. Wumrjeło je wšchěch hromadze 35 wofobow, mjez nimi 15 mužskoho a 20 žónskoho splahu. Pšchipowjedanych bě wšchěch hromadze 20 porow, z tych je jow wěrowanych 13 porow. R.

3 Wotrowa. We zandženyh z Božej miłosću dokonjanym lécze je so w naškej wofadze narodžiko 15 džečzatow, 7 hólczatow a 8 hólczatow; pšchipowjedanych bu 11 porow, z nich pola nas wěrowanych 3. Křowane bu na našch kěrchow 15 cžetow, 7 dorocženyh a 8 džečzacyh cžetow. K Božomu blidu su we naškej farškej cyrkwi 1632 byli. Wot wjshnosćje porucžene cyrkwinšte wopory mějachu scžěhowacy wunošć: za Křonšte mišsionšte towarštwu 29 tol. 10 fl.; za Bonifaciovu towarštwu 20 tol.; za towarštwu s. Jozefa 11 tol.; za towarštwu s. rowa we Teruzalemje 12 tol. 10 fl.. Hako Pětrowy pjenjež naba so 22 tol. 12 fl. Zamoženjo cyrkwinšćich fundacijow rozmnoži wo 330 toler. Bóh zaplač wšchitkim za pšchinjezene wopory a wobradž tež we nowym lécze podobne wopornive wurobh. H.

3 Kłóšćtra Marijnoho Doka. Knjez probst P. Wendelin Mülller wróči so do Kłóšćtra Dffega; zo nowoho probsta je P. Niward Kóšler, dotalny sekretar přalata pomjenowany.

3 Kulowa. We zandženyh lécze 1873 je so we naškej kulowškej wofadze narodžiko 75 hólczatow a 68 hólczatow, hromadze 143 džečzi, 14 wjac hač 1872. Mjez nimi su ksoje dwójniki a 10 njemandželšćich džečzi. — Wumrjeło jo 50 mužskoho a 65 žónskoho splahu, hromadze 115 wofobow, 67 mjez nje hač 1872. Potajšćim jo 28 wjac narodženyh hač wotemrjetyh. Mjez wotemrjetyh staj najstaršći muž Michal Kuczaj z Nachlowa, 86 lět 5 měsacow, a najstaršća žona Dora Kleinstokowa z Kulowa, 82 lět 1 měsac. — Wěrowanych mandželšćow bě 47, pšchipowjedanych 58. — Do arcbratšćwa swj. rózarja buch u zapisani 93, do bratšćwa swj. skapulira 45. — Škulšćich džečzi we měšćanskich a wješnych škulach jo 521. Na kóncu zandženoho lěta buch našče miłosćiwje sotry, kiž 10 lět dolho z najwjetšćim žohnowanjom we našćich hólčnyh škulach skutkowane běchu, na porucžnosć swětnoho knještwa ze škubny pušćžene a staj na jich město dwaj swětnaj wučerjaj z dwójnej mzdu (620 tolerjow) stupišoj. Wulka běšče zdudoba we chkej wofadze a mjez škulěškami, hdyž dhyrbjachu našče lubowane knježny, kiž statne pruhowanjo hako wučerki nanajlěpje wobstaje běchu, swojomu waznomu powołanju, džečzi křesćansćich staršćich we křesćansćim duchu horjećahnyč a rozwučjeć, božemje prajič. K tom' pšchidže, zo nimaju nět wjac žaneje mzdy a zo dhyrbja so wot jałmožnow zežiwic; pšchetož cuze spowjedne džečzi, kiž za čas swojoho rozwučjenja pola knježnow bydla a chrobu maju, njemóža křudoby dla taf wjele woprowač, zo pódla wučožow šćto by wjshče bylo. Nadžijamy so pač, zo

Wóh luby knjez a dobri cškwjekojo njebudža našče wo cyrkej a schulu, kaž wo khornych a kľudnych derje zasľuzene knjeznych we jich nětežiskej wulkej muzy zostorečič. —

Hašo zapostanca do Warlina a do němstoho rajchstaga su liberalni we wojerowstím a rothenbórkstím krjeju postajili wěstohu Zungu z Kölna nad Rhajnom, prjedawšohoho asseffora, demokratskeje barby a kapschečunika cyrkwje; z konservativneje a katolskeje strony bu wuzwoleny hornolužiski krajny hauptman knjez ze Sehnewic we Zolerću, kotryž we kulowskej wošadže 530 hřosow dosta.

3 w u k r a j a .

N ě m s t k a . Wólby za rajchstag su sfónčzene; tola nic hiščeje wschitke znate. Tak wjele pať hižo móže so prajič, zo su katolskojo swěrne swoju winowatosč zčinili, centrum abo kaž so mjenuje katolska strona je nowe města dobyła, a tať su w skutku tamne kže wotpořazane, zo je katolski lud z tym, sčtož nětsiške knježerstwo zřini, spokojom, a tamni mužoj, kotsišch wschelake adrešy němstomu křěžorej džětachu a podpřisowachu, njejsu zmyslenjo katolskoho ludu wuprajili.

N ě m s t k a . Reichskancler Bismarck je we najnowišim cřasu na němstich zapóřkancow pola cuznych wječchow list póskať, we kotrymž so dopořazowacž prócuje, zo je njeměr a zwada mjez katolskej cyrkwu a pruskim knježerstwom wot cyrkwje započaty, a zo budže wón na wschě móžne waschjno nje posľuschnojčž cyrkwje pschewinychž t. r. zo budže ze wschěni mocami na tym džětacž, cyrkej skuzownicy stata sežinicž. Zo přenje wěrnno njeje, je toždomu derje znate, kotryž je jeno zwjerschnje podawki wobkedžbowat, a hačž Bismarck druhe dořahnje t. r. cyrkej tať stataj počřisnje, steji w Wožej mocy.

P r u s k a . Pruski kral dopomnja prawje naležuje protestantskich wojerstich wschřkow na jene postajenjo z lěta 1853, po kotrymž ma kóždy wschřk z wójtwa stupičž, kiž so z katolskej žonškej woženi a ji slubi, zo maja so džěči w katolskej wěrije woczahnychž. To je tež džiwna swobodnosč a ruinjprawosč za wschřitkich swojich poddanow!

S č h p a n i s t k a . We tuthym kraju maja zas nowe ministerium. Wschelach generaloj, kotsišch hižo su so na wschelakich revolucijach wobdžěliti a hižo wjele pschřisahow zlamali, ju so zjednocžili a z pomocu wójska sčpaniski sejm rozehnali, dotalschich ministrów wotřadžili a so samych k ministram sežinili. Zich nawjedowar je maršchal Serrano. Tak je njezbožowny kraj na tsoju stronu dželeny: najmócnjši drje su dotal republikanscy; najstabscha strona je tať mjenowana kommuna, kotraž je tele dny tež swoju twjerdžiznu Cartagenu, zhubila, tať drje tale strona na naležnosčje kraja žanoho wliwa wjac njezměje, za najsprawnjšchu wěc pať wojuja kartistoj, kotsišch drje pomatku ale wěřěčje pokrocžuja a po cřasu drje tola dobudu.

Naležnosče towarštwa.

Sobustawy na lěto 1874: ff. 1—17 z Budyšcina; can. cap. cantor Kucjanč, direkt. tach. schule P. Šchofta, farač Mich. Hörnik, njezbjelsti přečar J. Dienst, vikar F. Schönberner, registrator Jurij Bando, žkont tach. cyrkwy Jak. Wjenta, Michal Čyž, Jan Běta, Mitt. Mkont, Jan Koplanski, Jurij Jakubasch, Katya Duczmanec, Madlena Duczmanec, Michal Maj, Jan Nowak, Hana Mrózec; 18. P. Arnold Wornar z Dsega; 19. Hana Pjetaschowa z Drežďjan; 20. P. Tadej Natusch w Mariinej Hwězdy; 21. Jan Müller z Czernic; (Přichodnje dale.)

Na lěto 1873 dopřacichu: 458. Schliesch z Ewinjarnje; 459. Hana Mužikowa z Budyšcina; 460. wučer Pětr Šchofta w Nadworju; 461. Madlena Wawrikowa z Nadworja; 462. Madlena Chomasowa z Nadworja; 463. Wórschla Krawcowa z Bronja; 464. Jan Mróz z Kamjenje; 465. Jak. Wjeraba z Kheľna; 466. Mich. Czunka z Kheľna; 467. Pětr Šchofta z Pěštec; 468. Mich. Kuba z Pěštec; 469. Jak. Klimant z Pěštec; 470. Mitt. Šchofta z Kazka; 471. Mik. Šchofta z Róžanta; 472. Mich. Bulant z Wotrowa; 473. Pětr Czumpjela z Wotrowa; 474. Jurij Sdieman z Serbst. Baslic; 475. Jak. Stranc z Njebjelezic; 476. Jan Rachel z Šchunowa; 477. J. Kral z Jaseňcy; 478. Marija Domschowa z Zyhic; 479. Madlena Wiczajec z Prawocjic; 480. M. Duerich z Row. Wjeski; 481. Jur. Sopa z Prawocjic; 482. Jan Wienar z Khróscjic; 483. Mitt. Schuster z Horn; 484. Pětr Žur z Wotrowa; 485. Mich. Čyž z Wotrowa; 486. Mitt. Kubica z Drežďjan; 487. Marija Jeschke z Šchunowa; 488. Pětr Jeschke z Šchunowa; 489. Mitt. Koczo ze Šchunowa.

Za prjedawšce lěta dopřacichu: **J** na lěta 1869, 1870, 1871, 1872, 1873; **Na** lěto 1872: Marija Jeschke z Šchunowa, Pětr Jeschke z Šchunowa. — **Na** lěto 1871: Marija Jeschke z Šchunowa.

Dobrowólne dary: Za našce towarštwa knj. dop. pr. J. D. 5 nřl.; Pjetaschowa z Drežďjan 20 řl.; J. Krasa 5 řl.; S. R. 5 nřl.; P. Arnold 7 řl.; J. M. 2½ řl.; Fr. J. 5 řl.; J. K. 5 řl.; J. J. 5 řl. S. R. 5 řl.; Fr. P. 15 řl.; P. T. 11 řl.; M. W. 5 řl.; S. 2½ řl.; M. L. 5 řl.; M. Jeschke 5 řl.; L. A. Donnerhač 10 řl.

Za katolřtu towaršćnju: J. D. 1 tol.; J. R. 1 tol. 10 nřl.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

K czěscji Božej a spomoženju dušchow su dale woprowali: Dwe šotke 6 tol.; jena swojba pschěz knj. kapf. Šchoftu we Khróscjicach 5 tol.; pschěz knj. Kummera we Konjecach hromadžene 15 tol. 6 řl.; (k tomu pschinoschowachu we Konjecach: Jak. Čyž 15 řl.; Jak. Janca 15 řl.; Mitt. Janca 1 tol.; Marija Pólkowa 1 tol.; Jak. Suchi 10 řl.; Marija Wabrowa 5 řl.; Madl. Hernacjec 5 nřl.; Jak. Šchofta 10 řl.; Pětr Šchofta 1 tol.; Mitt. But 20 řl.; Jak. Kral 2 tol.; Jakub Wornacž 10 řl.; Mitt. Jeschki 6 řl.; Jak. Hejbuschka 15 řl.; Madlena Matčna 1 tol.; Marija Nowakowa 15 řl.; Mich. Czornak 15 řl.; Marija Hejbuschke 15 řl.; Mich. Wřžan 15 řl.; Jak. Womisch 15 řl.; Mich. Czornak 1 tol.; Jak. Šchofta 1 tol.; Mich. Jacstawk 1 tol.;) na Duczmanec křcějiznach we Bozankecach 10 tol.;*) J. P. z Drežďjan 2 tol.; administrator Innocenc Jawork w Róžencze 15 nřl.; k. kooperator Benedikt Chejnowsky tam 15 nřl.; Křata Šchcžapanec 20 nřl.; M. M. z P. 1 tol.; Mittkowsch Müller 15 nřl.; S. pschěz k. Innocenca 20 nřl.; M. H. 1 tol.

Promadže: 6689 tol. 10 nřl. 1 np.

*) Njech so tež drubdže pschi podobnych pschiležnosćach na cyrkej dopomni!

Katholicki Posol

Wukhadža prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyžołětna płacizna na pósce
a w kniharni 17 nsl.

Ludowy časopis,

wudawany wot towaristwa S. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: Jurij Łusćanski.

Čisło 3.

7. februara 1874.

Lětnik 12.

Gładaj do přědka!

(Potracžowanje.)

1. Najmócnjša duchowna brón našeho pšecziwnika je pjero, njesměr-
nje zahubnje je so hač dotal z pišmowstwom stutlowato, zo by so lud zawjedł,
a Bohu žel wjele, jara wjele je so na tymle polu hižo dołonjato. Dokto dosč
su katholicjoje we měrje byli a chto pišmowstwo sebi z rukow wudrěć dali; nětk
maja čim čžejšce džěto, je zas dobyć a tał njespšecžela z tej brónju porazpč,
z kotrejž wón pšchima. W běhu poslednich džesacž lět je so w tymle nastupa-
nju tał wjele stało, zo móža katholicste knihi a časopisy so derje njespšecželiskim
runacž. Tola je jich licžba w pšchirunanju hišcže mała a z wulkoho džěla jich
stutlowanjo hišcže zaslužnych scžěhwlow njedospěje, dokelž katholicsti lud so pšhec
hišcže tał njemoddžěla, kaž to dyrbjal. Haj Bohu žel! wjele katholicow dadža
sebi hišcže do domu časopisy z njespšecželsteje strony nospč. Njeje to hańba,
hdyž tajke nowiny djeržiš, kotrejž na lóždej stronje wusměšceja to, sčtož dyrbi
tebi najswjaczjšce byčž? Měnju wosebje wschelake „błocžiti,“ a knižki kotrejž
husto dosč „kolporteurjo“ wołoko nošča, a kotrejž pšecziwno nam sčžowłaja
hórje hačž rjecžazniki. A ty mošt tajke něsčto djeržecž, abo swojomu susodej
djeržecž dacž, sčtož katholicstoho kšescžana, potajkim tež tebj, zacžěmnjenoho, hč-
poho cžłowjela mjenuje?

Tajke časopisy wukhadžēja najbóle w nělajkim městacžlu, hdyž su sthowane
a hdyž móža bjez stracha najnjelnicžomnišce kžě rogščěrjecž, dokelž tam l ludžom
rječa, kotřž wsčto sčtož je cžorne na běłym lóžo wěrja hačž tajch, kotřž kručje
za wěrnoscžju bu a z wjetšceje nazhonjenoscže tež lěpje znaja. Tež my mamy
tajkich luboscžiwnych pšecželow, kotřž hižo su nam wjele luboznosčow prajili.
Hlej njemóžesč drje ničžo pšecziwno tomu zapocžecž, tał wjele pał je eži tola

móźno, zo sebi tajke wěru a dobre poczinki każace wěch njedźerźich a t tomu hišće ze swojimi pjenjzami njeplacizich, shtož cje wšchednje začěmnienca mje-
nuje! — Mamy džen tola časopisow dofcž, kotrej tał derje nasche naleźnosće zastupuja. Gladaj pschede wšchem, zo nasch luby „Posol“ do pschec wjac a wjac swójbow pschistup dohdyže, zo jón tež twój susob čjita a. t. d. Najbliže po nim steji nam Drazdžanski „Katholisches Volksblatt aus Sachsen“ (kiz wot nowoho lěta město dotalschoho chrlwinskiho časopisa wulhadža.) Tomu dyrbjalo so prawe wjele kědźbnosće pschuwobrocizč a to wosebje wot nas njeduchownych, dofelž naschi nje-pscheczelajo pschec wumjetuja, zo nihto tajku haru njecjini a wo pschec-
scžehanjach njeryči, hač duchowni. Za sym wšche toho husto wjeselo mět, zo tu abo tam znaty a dobry „Katholisches Sonntagsblatt“ z Mainca abo „Eichsfelder Volksblätter“, abo wustojnu a móctnu „Germania“ w katholicich swójbach nadeńdžech. Tohodla wostaj tamón prastot tał daloko hač so jomu wuminyč móžejch a směsch (njeje-li sudniski časopis, kotryž hało pschedpostajeny gmejny dźerjecz dyrbič a. t. d.), njedźerž dale, shtož czi njesměrnu sčłodu pschinjese, a wobrocž so, njewěščli sebi radu, w tej naleźnosći t swojomu duchownu radži-
czelej, kiz budže czi wěščji rady t pomocy stač.

2) Dalšcha sčłódna brón naschoho njepscheczela, z kotrejž mamy tež my zas napscheczo njomu wojowacž, su wšchelate zjenocženstwa, towarstwa a zhromadžizny. Ludžo, kotřiz maja jenajke wotpohladanja, so zjenocža, zo bychu ze zhromadnymi mocami za tym sčłowali, shtož jenotiwe moč dospěčž a dosahnyč njemóža. Naschich wuprajenyč a wo prawdže sčłowacych pschecziwnikow tał wjele njeje, ale jich zhromadne sčłowanjo, jich pscheczenosč we wojowanju napscheczo wěrije scžini jich mócnych, zo móža druhich pschewoacž a zatraščič. Sdy by tola nasch luby serbski lud tež w tymle nastupanju prawje wjele hišće wulnyč a so porjedžič chchž; Bohu žel, pschecjara stara hišće so storo kóždy mjez nami za swoje samotne naleźnosće a ma mačo zhromadnoho ducha. Zhromadne naleźnosće su tola přenje, dofelž wot nich kóždoho samotne naleźnosće wotwisuja. Sdyž staromu grecsomu statej Sparta wot njepscheczela strach hrozješe, brónjese so chly kraj, kóždy muž napscheczo zhromadnomu njepscheczelej, dofelž kóždy wjedžeše, zo z krajom tež swój dom haji a wobara, a zo hdyž njepscheczel kraj pschewinje, tež joho dom zahubi. Podobnje ma so z nami. Wobdželny so toho dla na zjawnym žiwjenju, zastupny do katholicich zjenocženstwow, a dofelž nasche zbožo a njezbožo tał wjele wot sejmow a. t. d. wotwisuje, hđžž jeno wjetščina hłosow placzi, ma kóždy winowatosč wosebje wól bam wšchu možnu kědźbnosč pschuwobrocizč, zo by tał pschec wjac a wjac wěrnych zastupjerow ludu, měrnych a rozomnych muži, było, kotřiz wo prawdže zbožo ludu a nic swoje wosobite naleźnosće wuradžič a doščahnyč phtaja. — Wšche toho podpjerajny na wšchu dowolene waščnjo wšcho, shtož naleźnosće nascheje wěry spěchuje, njebojny so matych pjenježnych woporow, ale dopowitny so, zo husto džefacž, dwaczi krócž wjac na jara njetrěbne, prózdne, haj sčłódne wěch přjecz mjetamy! Wyrnje so nam pčody tutoho šywa hišće njepokazali, wuwostacž wěščji njebudža a nješmly tu my wjac, budža je naschi

potomnich žubčej a sčtò by jwójim džeczom zbožej njepršchal! Tajki kapital je wjele drohotnišči a wažnišči hačej tysačej „kublow, kotrež móža padušči kradnubčej a moše zežračej.“

III. Žjawnje žiwjenjo čji srědkow doščej a pschiležnosčow pschinjese, zo móžesč so w skutku hako katholiski kšheščjan wopokazáč. W tutym nastupanju móže so wjele, jara-wjele skutkowáč, pschech pač je strach, zo su našče srědki a močy w pschirunanju z njepršhečesłskimi pschejara słabe a zo my, jeno na nje so spušhečiwšči, podležecj dyrbimy, dofelj „pscheczaturjke močy napscheczo nam wojuja,“ duch kžej a njeprawdy, kaž nawjedžity a sławny muž praji; a tu my njepršhečezela z joho brónju zbicj njemóžemy, dofelj kšheščjanej njeje domolene, kžu a njeprawdu trejebačej. Tu byčimy potajkim na wšhe padu podležecj dyrbjeli, jeli nam našča swjata wěra hišheče mócnishe srědki njeby posliczowala, srědki psched kotrymiž dyrbja so tamne do najtokšheje čzmy skhowáč. Na tute srědki čheemy hišheče pohladáč a jeno pokozáčej, kaž daloto je to nam, njeduchownym, móžno.

W někotrymžkuli nastupanju su našče čzasy a pschecječehanja cyrkwe podobne přenim čzajam kšheščjanstwa; njecham tudy podobnoščej wosobow wukladowáčej, jeno wo wěcy so ržeji. Sčtòž je we tamnych čzajach něščto wjac sklyšchal a značej wuknył a našče džensishe wobštejenja pschiruna, mi wěščej prawje byčej da. Tajkich čželnych pschecječehanjow drje so bojecj njetrejbamy, kaž so něhdy stachu, tola móže so w duchownym nastupanju ludej hišheče bóle schodžecj a kšchidba čžinicj, hačej w čželnym. Sčto z toho sčžehuja? Wotmočwjenjo: My dyrbimy kaž přeni kšheščzenjo z tynisamymi brónjami wojowáčej, z pschenaturskimi brónjami, kotrež tež něł kaž tehdy a kaž wěčnje dohyczo doščejahubčej dyrbja a budža.

1) Přenja brón je sčžerpnosčej. Njewěmy dha my, zo je sčžerpnosčej na kšchizu swět pschedobyla, njewěmy, zo je sčžerpnosčej přenich kšheščjanow móč skoro wšchohomócnich knjezerjow romiskoho kšžorstwa žkamaka? Toho dla njerudžmy so a njezadwěslujmy, hdyž nam Wóh čžejki kšchiz napokožej; kšheluch dyrbimy wupicj. Wšchohomócnym pač wěščej wjac wot nas nježada, hačej my znjesčej a dofonjecj móžemy. Zohodla radoštnje njesmy tutón kšchiz, tón kž jón na našče ramjenja pokožej, nam jón zas woznje, hdyž to joho nješkónčezna mudročej za dobre spóznaje. Smyli tač sčžerpni, kaž přeni kšheščzenjo, budžemy tež zbožowni, kaž woni, a něhdy dostojni, „z palmu dohycza i jehnjeczu so modlicj,“ hdyž je wšhe horjo do radoščej pschewobročene. (Pšchich. škónčzenjo.)

Nowinki a powješčej.

Ž Łužich a z Sakskeje.

Ž Budyščina. Kaž z pscheczelnoho lista žhomimy je knj. kapłan Ž. Wowčžerk we Kulowje čžejch žhorjek. Tež knj. kandidat theologie Žurij Čhž z Nowoslic, kotryž je i swojemu wšchšchomu wudošpoknoščejnju we wědomnosčach

na akademiji we Münsteru nimale polschtwórta lěta študował je so na čas khorwatoscze dla domoj wrócził. Wóh daj wobomaj zas prawje křětse dospołnu strowotu a dzerž jeju za naschu cyrkej a lud!

3 Radworja. Na Swěczt Mariju bu tudy katholicke towarštwó založene.

3 Drežďzan. Kral Albert a kralowa Karola pschewobženaj wot pryncpa Surja wopytawšaj we zandženym tydženju Lipsk, pschewywaschtej tam wot srijeby (28. januara) hacž do njedzele. Zo je w wěštm nastupanju přenje město kraja kralowskej majestosczi jara czeščzomnje powitało, so samo rozemi.

3 Drežďzan. Nasch sejm so němstoho reichstaga dla na nowy tydžeti na čas pschetorhuje.

3 wutraja.

Pruska. Arcbisop hrabja Ledochowski bu 3. februara **nočy pschěz polizajnoho** direktora Staudy we Posenje we swojim wobhdle= nju **jaty wzaty**, a do małoho městacžta z mjenom Ostrowo **do jastwa** wot= wjedženy. Po tajlim tež tuteje kroczele njejo so Bismarck strachował. Ze to přeni bisop, kotryž ma we něščichim pschescžěhanju cyrkwoje po pschitkadže japo= schtostich a přenich křescžanlich časow we jastwoje swoju sprawnu njepostuschnosč pscheczimo łaznjam swětnje wyschnoscze w jastwoje polucicž. Trjehi to runje muža, kotryž bu pschi swojim wuzwolenju a wuzběhnjenju na arcbisopski stoł we Posenje pruskej wyschnosczi jara spodobny, kotryž je jeje móc a nahladnosč tał dołho nanajswěrnischo podpjerat, hacž so to z joho bisopskimi winomatosczi jeno někał znjese. Hdž pał pruske knježerstwo so zwaži, tał wažne prawa cyrkwoje ranicž, zamkowjesche je hrabja Ledochowski njebojasnje z japoschtoskej wutrobitošču a czerpi nětko po japoschtostim pschitkadže. Ostrowo je městacžto we Posenskim křesju njedaloło ruskich pomjezow. Knježerstwo je joho tał prawje daloko wot= wjesč dało, zo by tał katholicstomu ludej a wosebje joho wosadnym czeščich, haj z džěla njemóžno bylo l njomu pschitkadžecž, a jomu sobuzělnoscž a swěru wozjewecž.

Pruska. Wuhłady na měrnischo cžasy so z kóždym dnjom bóle zhubja. 19. januara pschepotoži knježerstwo nowej cyrkwinško-politistej zakonnej sejmicy, ko= trež matej mejske zakonje wudospołnjecž abo lěpje pohórschicž. Přeni postaja, sčto ma so stacž, hdž je bisopsstwo pschěz smjercž bisopa a potom hdž je pschěz su dnište wotjadženjo wupróznjene. Druhi zakon zatazuje wschitke za= stojnske džěla tamnym duchownym, kotsiž so mejskim zakonjam njepocžijnu, a po= staji, zo ma so chke zamoženjo tajlich duchownych městow, kotrež po wupróznje= nju so po tamnym mejskim zakonju njewobjadža, zabžeržecž. Tajke njesprawne zakonje mohle so za njemóžne dzeržecž! Z nimi ma so katholicka cyrkej w Pru= skej dospólnje potkocicž haj po cžasu cžiscze wuforjenicž. Dóstanjetej nowej za= konnej wjetščinu w sejmje, a toho směny so Bohu žel bojecž, a zapoczeja so na= łozecž, dhrbi njezbóžna měščenca a woprawdže straschna njewěstoscž we wschitkich cyrkwinlich naležnosčach nastacž, dokež to je njemóžna wěc, zo mohł so katholic tajlim zakonjam pocžijnecž a posłuchacž. Wot zbóžnika samoho zawjedzene zarja= dowanjo cyrkwoje so tu wot swětnoho knježerstwa ze sebicžnych winow dospólnje pschewobroczi, najswjecžischo prawa, kotrež cyrkej ženje pschecžicž njemóže, so tu

jej z mocu woznu. Jednotliwe paragrafy nowej zakonjow chcedza tak niepšchczjenoŝej mjez duchowniŝtwom a pšchektoru we katholicich wosadach zbudzić a lud ł wotpadaj wot cyrkwje pohnuć. Ale to so wšćejze njeradzi, katholicke duchowniŝtwo a lud budze teŝ swojomu biskopej we jaŝtwje podwolnje porczisnjeny, a budze wjedźeć, za czo zmjeje wot knjeŝerŝtwa poŝtajenyh kommiŝarow dzerzeć. Stać mōže so, hdy ŝo tōnle zaŝoŝi nakoŝuje, zo za krōtki czaŝ so we Pruskej katholicŝki biskop jeno hiŝćeje we jaŝtwje namala. „Hdy by ŝo we heli najpšchihōdniŝki pucź ł wuforjenjenju katholickej cyrkwje wuradził, lēhdoma mohł hōrŝchi być“ praŝi jena pruska nowina. We prawdze noma wina, ŝwjatu cyrkej, jeje biskopow a duchownyh naleŝnje knjeŝej poruczeć a proŝyć, zo by napady jeje niepšchczjelow wotwobroćił.

P r u ŝ k a. Wjerbiskop we Wracziŝkawje njemōže pienjeŝne khostanja, kotrymŝ je pšchcz wobŝadzenjo duchownyh mēŝtow, wotŝudzeny płaćić, duŝ budhu jomu teŝ wozh, konje, drohe wobrazh, mōble, ŝtote a ŝlēborne wēcy 17. januara zebrane, a 27. pšchewawane. Mjez zebranyhmi wēcami je teŝ ŝwjeczō khēŝora a pruskoŝo kronprync, teŝ jene ŝwjeczō maczerje Woŝeje z domjaceje kŝapale. Tał płaći pruske knjeŝerŝtwo muŝej, kotryŝ je z najwjeŝćej ŝwēru a woporniwōŝczju za ŝiat a cyrkej na poł ŝta lēt dotho dŝelak. Podobnje dŝe ŝo biskopam we Mūnŝteru, Trieru a archiŝkopej we Rōlnje.

N ě m ŝ k a. Nēmŝki reichŝtag je ŝo ŝchtwōrtk 5. februara w Barlinje ŝhromadził, a budze drje ł najmjeŝŝom hacź ł jutram tracź. Zapōŝtancojo ŝu połozenjo dōŝtali, zo mōŝa w czaŝu reichŝtaga ŝo na zeleŝnicach Nēmŝteje darmo wozhycź. Pōdla wŝchelatikich waŝnyh a mēnje waŝnyh zakonjow pšchewpotoŝi ŝo reichŝtagej teŝ nowy wojerŝki a nowy cziŝchczjenŝki zaŝoŝ. (Militair- und Preŝgeŝetz). Jeju wuradzenjo a pšchizwaczo drje budze tōnkrōć najwaŝniŝke dŝelō. ŝchtoŝ zeŝtajenjo a ŝhlnōŝcz jenoŝliwyh ŝtronow nastupa, hōdŝi ŝo do prēdka praŝicź, zo zmjeje knjeŝerŝtwo wjeŝŝinu hōŝow za ŝo, a tał pšchizwoli ŝo jomu teŝ wŝchitko, ŝchtoŝ ŝebi ŝada. Tola pał budze mjenŝchina teŝ jara nahladna a knjeŝerŝtwo dyrbi tał we wēŝtyh wēcach, pšchitk. pšchi wuradzenju wojerŝkoŝo zaŝonja ŝhlnu oppoŝiciju (napšcheczimjenjo) woczakowacź. Wronje, z kotrymiz budŝa ŝo jednotliwe ŝtrony, wōŝebje dwē najnahladniŝkej, national-liberalna a ŝtrona centra mēricź, ŝu jara njerune. National-liberalna ŝtrona na to dŝelō, zo by chłh nēmŝki lud, wŝchitke kraje, hŝeŝ Nēmcy bydla, pod jene, pruske, knjeŝerŝtwo pšchihŝle, zo by wŝchitka wŝchelakoŝcz mjez jednotliwymy krajemi a ludami Nēmŝteje pšchēŝtala, zo bychu wjerchowje jednotliwyh krajow kŝwilu hiŝćeje pruscy waŝalojo wōŝtali, po ŝdaczu nēkaŝtu mōc hiŝćeje dŝerzeli, po czaŝu pał ŝo doŝpotnje wotŝtronili. We tutej nowej Nēmŝkej ma potom płaćicź jenajŝi zaŝoŝ, ma ŝo wuznawacź jena wēra. Tohōdla widŝimy we Pruskej teŝ katholicŝku cyrkej tał njeŝprawnje pšchēŝchēhanu a potkoczowanu. Teŝ nēŝiŝke pruske knjeŝerŝtwo a drje teŝ wŝchelake druge nēmŝke knjeŝerŝtwa maja teŝame wotpohladanja kaŝ national-liberalna ŝtrona. Tola teŝame njechōdŝi ŝo hinał wuwjeŝcz, haŝo z potkoczjenjom wŝchelatikich ŝwjatoczniŝe pšchihōznatyh prawow, dofelz prawo ł wōŝtaczju maja jednotliwe kraje ze ŝwojimi wjeŝchami, wōŝebitymi prawami a wuŝtawami,

pravo i wobstaczu ma pschede wschēm tež katholska cyrkej, ze zarjadowanjom, kotrej je wot swojoho bójskoho zakozerja děstala, a njezarunijajomna kšchinda stawa so, hdyž so jej zadžewli pschihotnja, kaž nětko w Pruskej. Wschitcy, kotřiz na sprawniške waschnjo, a bjez toho zo by so tak wjele millionow wobhydlerjow czejka kšchinda stala, zbožo swojoho ludu pytaju, wowołaja so wot mócneje national-liberalneje stronh hało „nje-pscheczelajo Němskeje“, hało lndžo, kotřiz žaneje luboscje i. wotcžinje nimaja a. t. d., kaž dyrbi sebi to wosebje strona centra lubić dacy! Z spodzowanjom dyrbiny na mužow hladacy, kotřiz pschi wschitkim hanjenjom, wufmješčenjom, pschecžehanjom tola swjate prawa swojeje cyrkwyje a swojoho ludu njebojajnje zamkowjeja, kaž to Windthorst, bratraj Reichensperger, Mallinckrodt, Schorlemer a druzi nětko hižo lěta dołho we pruskim sejnje a němskim reichstagu pschi tak woprawdže druhdy nješkodnym zadžerženju wjetšiny komorow stawnje cžinja. Žich ryčeje njebudža bjez pšodow wostacy, jich nahłady rezščerja so we ludže a wubudža tež tu zawěcže z kóždym dnjom wjetšju horliwoscž za sprawnu wěc. Poslednje wólby za reichstag to rjenje dopožajaja. Strona centra ma nětko z zapóšfancami z Elsaß-Lothringen, kotřiz přeni křóč do reichstaga pschindu pschěz 100 sobnstawow, mjez tym zo předy ani počojcu njemějeje.

Elsaß-Lothringen. Pschěz tsi lěta dołho bu wobhdleřstwo noweju provincow Němskeje pschěz rajchštanclera Bismarcka wobknježene, wo joho dobrocžiwoscži a staroscži za wěrne spomoženjo kraja so pschedšwědcicž, njemějeje lud pschiležnoscže, ale wo krutym njesušelnym knježstwje, z kotrymž mějeje so za Němsku dobyč. Swobodne nominarřstwo bu dospolnje počcžisčejane, wěšte nowiny buchu luděj zakazane. A kajke pšody pschijnjeje tele namócne knježenjo? Njedzeli 1. februara měještaj krajnje přeni křóč pšofancow za němsti reichsrat wuzwolecž. Pšócy a pienjez njejo knježerřstwo lutowało, zo bychu jeje kandidatojo dobyli a tola ani jenicžki njebu wuzwoleny, wschitcy 15 škusčejaja i oppoficijl, t. r. tamnej stronje, kotraž je z něfšichim knježerřtwom njespofojna, kotraž budže joho štukomanju napschecžo štopacy.

Rakuska. Tež we Rakuskej su nowe cyrkwinške zakonje so reichsratej pschepokožili, su jara podobne pruskim mejskim zakonjam. Podobne wojowanja ma tak cyrkej tež w Rakuskej wozjatowacy. Liberalnym su zakonje hišcže jara šlabe, žadaja sebi wosebje tež zakon we nužowanym civilnym mandželstwje, kaž je so nětko w Pruskej wot drugeje komory sejma wuradžik a pschijak.

Schwajcarska. Najcžejšcho cžerpja šwěrnj katoliktoje we Schwajcarskej, hdyž něhdy swobodnosč za wschitkich knježejše. Podawki w kantonje Bern dopomnjeja na najpřeršche kšchesczanške cžasy, hdyž pohanska namóc kšchesczanřstwo počcžisčezowasche, kaž nětko wopacžny liberalismus. Bisop Sachat je z dišćesny, duchowni su z swojich městow wupožajani, domy Wože tak so mjenowachym starokatolskim wotpadnikam pschepodate. Tola pak su šwěrnj pastyrjo pschi swojich šadlacy wostali, džerža Wože škušby, hdyž so hodži. We Grellingen, wjetškej wšh, hdyž wjele džělaczerjow bydli, ma farar Wofer na wschědných dnjach Wožu mšchu w šwi, na njedželach w kóžnej žymnej bróžni, kotraž je kóždy cžas psche-

pielna. Z zvonami drje njejmje so započatf katholicich Božich službow wozje-
wjeć a tola zhromadža so, kaž na date znamjo we prawym času pobožni kemsche-
rjo w tač khdobnym swjathu mješće, zo bychu tu z slyžojtymi woczemi na ko-
lenach ležo Bohu z nowa swěru slubili, zo su pod wschitkimi wobstojnosćemi ho-
towi, hacž do poslednjoho zdychnjenja w wěrje swojich wótcow wobstajni zwoštač.
Tajke Bože služby dopomnjeja na časah katafombow, t. r. na tamne časah, we
kotrýchž bē kšescežanam jeno móžno w podzemskich próznjenach, katafombach, abo
druhich zšhowanych městach so k Božim službam zhromadjeć. W městacžku
Soussuellier džerža so Bože služby we mulkej próznjench jeneje hory, kotraž
dwaj tysacaj ludzi wopischija. Šdžžž bē tale próznjenca hodž z swěčkami, ko-
trež bēchu sebi kemscherjo sobupschinjefli rozswěčena, dopomni prawje žiwje na
tamne s. město w Bethlehemje, w kotrymž so něhdž pastyrjo woczłowjećzenomu
šnej Božomu dowěrnje modlachu.

Francozska. Bismarkowa njeznješliwosć njemóže tež čerpieč, hdyž
so we druhich krajach joho njesprawne potkoczenjo katholickeje chrtwje po wěr-
nosći a prawdže rozsudžuje. Francozsky biskopja a tež katholicli časopis „l'univers“
to činjachu. Tola francozske knježerstwo dosta tohodla z Warlina poroči, zo to
pschipschězi, a pokazo so tu tač słabe, zo mješće poroči ledžby, zo biskopam
swoju njespołojnosć tym wupraji, nowinje „l'univers“ pač na dwaj mješacaj
wukhadjeć zakaza. Tele słabe zadžerzenjo knježerstwa njejo so francozskomu ludej
spodobato.

Wendželska. 27. januara bēchu w Londonje wjele tydženjow dołho pschi-
hotowane meeting-i (wupraj mihting) to su žjawne ludowe zhromadžizny, we ko-
trychž dhrbjesche tón króč jendželski lud swoje pschipožnaczo a wjeselo Bismarkej
a pruskowu knježerstwu nad joho namócnym potkocžowanju katholickeje chrtwje wuprajč.
Tele zhromadžizny njesu drje z jendželstoho ludu wuschje, ale kóždomu je znate,
zo wschaf su tež so z pruskej procu a pruskimi pjenježami stak. Bismark chce
tež swoju njesprawnu znutskomnu politifu z symphotijemi jendželstoho ludu zamko-
wjeć, a tohodla buchu wosebje pschěz tamne jendželste nowiny, kotrež tež bohata
pjenježnu podpjeru z Pruskeje dóstawaja a pschěz druhich placžených pomocnikow
tamne ludowe zhromadžizny powołane. Šižo tohodla nimaja tajku waznosć, kaž
so jim wot wěsteje strony dawa, njewupraja wěrne zmjšlenjo jendželstoho ludu
ale jeno wěsteje wot Pruskeje pšćezeneje strony. Wschelake jara sławne jendželste
nowiny wuznaja same, zo je so na taunnych zhromadžiznych pschewjele na katholic-
sku chrtwej swarjeko, a to wosebje wot jendželskich duchownych. Z zhromadžiznami
we Londonje pač je halle přeni džel kellije so wuhraf, drugi budže so we War-
liuje hracž, pschihotuje so tež tu za jedyn z pschichodnych tydženjow wulka zhró-
madžizna němskich mužow, wosebje zapostancow sejmow a reichstaga, zo by tež
žjawnje swoje pschipožnaczo Bismarkej wuprajika, pač tež jendželstomu ludej
swoju džakownosć za wozjewene a pschinjesejene symphatije pokazako.
Tač schězujwe so stajnje lud a džerži so nježbóžna hara.

Wależnosće towarstwa.

Sobustawy na lěto 1874: ff. 22. Jan Krasa z Bělžec; 23. Hana Mašelec z Kasťa; 24. Mikš. Lebza z Nowoslic; 25. kapł. Michal Nola z Kalbic; 26. Fr. Jurij z Kumburka; 27. Fr. Pantrac z Brna; 28. Pětr Delenka z Borschje; 29. Mich. Lebza z Kulowca; 30. Jaf. Hornig z Kulowa; 31. gymnaf. Hornig w Saganje; 32. Michal Lipicz z Bernjan; 33. Jaf. Glawšch z Nóbžanta; 34. Mich. Kuba z Pěštec; 35. Mikš. Šchoffa z Nóbžanta; 36. Jurij Kilant z Nóbžanta; 37. farat Jaf. Nowak z Radworja; 38. kapł. Handrij Duczman z Radworja; 39. Jan Cyž z Radworja; 40. Jaf. Hornig z Radworja; 41. Jaf. Wjeraba z Kheľna; 42. Mikš. Kubanja z Kalbic; 43. Jaf. Šchwejda z Kalbic; 44. Jaf. Šchoffa z Maštec; 45. Pětr Duczman z Bozantec; 46. Madlena Spanec z Maštec; 47. Jan Šchneider z Džěžnikec; 48. Maria Madlena Karasowa z Hrubjelczic; 49. Hanža Czumpjelka z Kufnic; 50. Madlena Pjehowa z Libonja; 51. Mikš. Delant z Bacžona; 52. Handrij Smoka z Bacžona; 53. Madl. Kaschporowa z Bacžona; 54.—56. z Czernec: Mikš. Nobel, Jaf. Ryncz a Jan Wollman; 57. Katha Pjehec z Pozdec; 58. Jaf. Wujesch z Khrósczic; 59. Mich. Pójer z Khrósczic; 60. Pětr Just z Jasency; 61. Mikš. Šchuster z Hory; 62. Jurij Sopa z Prawoczic; 63. Pětr Wolent z Zyhic; 64. Mich. Šchóna z Czafec; 65. Pětr Barczit z Worflec; 66. Hajnt z Pancjic; 67.—79. z Mitoczic: Mich. Jawork, Mikš. Kral, Jaf. Pětranc, Mich. Gult, Mikš. Brušć, Mich. Šchwan, Pětr Wawork, Mikš. Ryncz, Mikš. Pecka, Jaf. Bjaršch, Jaf. Hejdan, Mich. Lufasch a Mikš. Kral; 80. Michal Jarjent z Kalbic; 81. Marija Tejchlec z Šchunowa; 82. administrator w Nóbžencje P. Innocenz; 83. kooperator P. Benedikt Chejnowski; 84. Křata Šchčjapanowa z Dobroschic; 85. Mikš. Müller; 86. Jaf. Tuscjanski z Wotrowa; 87. farat Franc Šchneider z Kulowa; 88. Jaf. Jaf. Wowczert, přeni kapłan w Kulowje; 89. Měrcjin Czornak, křěbjetar w Kulowje.

(Přichodnje dale.)

Na lěto 1873 dopłacizichu: 490. Michl. Běl z Baslic; 491. Pjeh z Swinjarnje; 492. wuczet Bräuer w Kulowje; 493. Jafub Cyž z Konjec; 494. Pětr Wienat z Kamjenjej; 495. Jan Lehman z Boranec; 496. Kubasch z Zbjerje; 497. Jaf. Konecht z Brěmjjenja; 498. Jan Ryncz z Brěmjjenja; 499. Jan Šchmarander z Zbjerje; 500. Hana Rynczec z Zbjerje; 501. rendat Besser z Marijneje Hwězdy; 502. Michal Denat z Radworja.

Dobrowólne dary: Za našče towarstwo: P. A. 7 fl.; J. P. 5 fl.; M. Wofst z Kheľna 5 fl.; J. Šch. z Zbž. 2 fl.; Hanža Hantušec z Bronja 6 fl.; K. Šchčjapanowa 5 fl.

Za wutwarjenje cyrkwinsteje měže w Radworju: na kwasu knj. wuczerja Pětra Šcholtj: 3 tol. 15 nsl.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Bacžonju.

A czełczi Božej a spomoženju duchow su dale woprowali: Jurij Hančła z Bronja 1 tol.; Marija Kralowa z Hrubjelczic 2 tol.; Kowarcec w Namjenjej 1 tol.; M. H. 10 fl.; na kwasu knj. wuczerja Šchoffa w Radworju 5 tol. 22 fl. 5 np.; ze Zbjerje 5 fl. 6 np.; na Delentec kwasu w Czornecach 32 tol. 1 fl.

šromadže: 6729 tol. 14 fl. 2 np. *)

*) Přšez zmóll stajl so we poslednim čjisle pščinowšč 4 sobustawow towarstwa a dobrowolny dar 5 fl. wuczijnacy mjěz dary z cyrkej, 2 tol. 5 fl. maja so tak wot zhromadneje summy přeslejnjoho čjista woczahnyč.

Katholicki Posol

Wukhadža přerju a třecu
sobotu w měsacu.

Cyžolětna plácizna na pósce
a w kniharni 17 nsl.

Ludowy časopis,

wudawaný wot towarštna S. Cyrilla a Metboda w Budyschinje.

Redaktor : Jurij Łuscanski.

Číslo 4.

21. februara 1874.

Lětnik 12.

Gladaj do přědka.

(Škóncženje.)

2. Druha brón přerich křesćanow běšce lubosć a swěra k swojim biskopam a duchownym. A sčto njechał móce tuteje brónje tež w našich časach pschipoznac? Žiwjenje (katholskeho) měschnika je tak počne woporow hižo w měrnym času; tak hatle w času pschescěhanjow, kotrez so kóždy króć najprjedy pschecziwo duchownym wobrocza. Tu dyrbi katholicki lud z čim wjetšej lubosću a swěru k swojim duchownym pasyrjam stac a tutu swěru tež we wopornym slutku wopozacz. My wschitcy wěmy, tak w přerich časach křesćanstwa bohaczi a khdzi swój pschinosch dawachu, zo bychu tych zdjerželi, kotřiz běchu pschedpostajeni cyrkwe, pschetož „sčtož woltarjej skuži, dyrbi tež wot woltarja živy bycz“ praji swjaty Pawol. My wěmy, zo někotři swoje chle zamoženje zhromadnym potřebnosćam woprowachu. Na nami potajkim budže, zo z darwinej ruku swojich duchownych zdjeržiny, hdž budža jim časne srědki wzate. Tak daloko drje pola na hisceže Bohu džal nijeje, tola pohladajmy do swěta, do druhich krajow, do Schwajcariskeje, do Pruskeje; na wjele městnach hižo su podobne wobstejenje nastale, a Wóh wě, sčto na nas hisceže czaka. Tola našcha darnimosć móže tež nětko hižo so wopozacz, pschetož tež tamni su našchi bratsja. Duž njedajmy so ze žanym podawkom, z ničim wot našich duchownych pasyrjow dželicz!

3. Třecza brón, kotruz nas přeri křesćenjo trjebacz wuczja, so wosebje z tym wuznanjenja, zo so nam ženi hac do smjercze wzacz njechodz, njech pschlidže sčtož chce: to je modlenjo. Swjaty Haldichy praji: „Sčtož so njemodli, je hižo zhubjeny“ a Khrystus sam nas zrozemliwje k pacerjajam napomina ze skowami: „Sčtož budžecze Wótca proshcz we mojim mjenje. to budže Wam won

bač.“ My wschitcy wěriny tute słowa našchoho zbóžnika, wopakažmy to tež w stutku! Modlimy so „w mjenje Skhrystusowych,“ zienoczeni w duchu, bjez nje= sečerpnoseče, bjez swojich wosebithcy pschecjom, z doměru a z podacžam do Božeje wole, džen wote dnja a bjez pschestacža: Bóh so směli a njeda so nam zhubić. A wysche toho, modlenjo ma imoje myto hižo we sebi samym. Kač čuje wu= troba so huuta, hdyž móže wschě swoje staroseče a naležnosče na swojoho njebje= stoho wótca zložiwšchi so cyle jomu podacž a z nim rječecž. Čzim wjacy pač z Bohom rječimy a čzim husčzišcho so k njomu wobrocžimy, čzim dospołnišche a Bohu spodobnišche budža tež našche stutki. Našchi „rozswětleni“ nje-pschecželojo směja so našchim pačerjam, a hdy bychu woni zdacžo směli wo mocy wěrnoho, džecjacocho pačerja. Duž pokazajmy jim, sčto našcy pačerž zamóži, a budžmy nje= wustawajcy w modlenju, kotrejž, kaž našchi duchowni nas wučja, jeno wusty= schenjo dobheč zamóži!

4. A wobdžělmny so na zjawnych pačerjach a dopofazmach katholicstoho ži= wjenja! Bóh wě, kač dołho hiščeje budže nam móžno, na swjate městna pučowacž, a znate je, kač našchi pschecžiwnych ze wschěj prócu na to džělaja, zo by katholicsta wěra so zwonka cyrkwje pokazacž njesměła. Dónž hiščeje so nam njemobara, džeržmy prawje wulke a mnohe wobthady a nježiwajmy na wusměschenja njewěri= wnych. Wschak so wschitko tež z wonka pokaje, a swoje zhromadžizny džerža tež tajcy, kiž chcežda našche staty a čłowjeske towačiwto podryčž, a my, kiž z tym nikomu njeschfobžimy, wjele bóle za wschitkich so modlimy, to čjiničž njebyrbjeli?

5. Njech su našche cyrkwje pschecy prawje poľne a boħacze wo= pytane wschě Bože služby. Bohu džak, je drje jich mjěz nami Serbami mačo, kotsiž swjaty džen njebychu kemšchi schli; tola sčtóz jeno něfak móže, hladaj tež džěfawny džen Božu mschu wopytacž! D pomylsi sebi, sčtó w našchich cyrkwjach bydli, zo tam Skowo Bože, kotrejž je so mjaso sežiniko, pschebhwa, kóždy čas hotowe našche próstwy wusthšchecž. Katholicsti kšchescžano! wottorhni sebi poč ho= džinki čjasa a woprui ju swojomu zbóžnikoj: zohnowanjo, kotrejž z toho na twoje džěko sečěhuje, čji tón krótki čas džefacž króčž zas wotruna. Dopomni so, kač přeni kšchescženjo nóč k tomu woprowachu, zo bychu swjate potajnosče swjecžicž mohli a kač hižo w někotrych krajach katholiccy kšchescženjo podarmo za tym žada, a zo bychu wot jich měšchnikow džeržanym Božim službam mohli pschitomni byčž. Nječjinišmy našchim pschecžiwnikam to wjeselo, zo bychu w tymle nastupanju wo= limnjenjo našcheje horliwosče spóznacž mohli!

6. Skóncžnje wěmy wo přenich kšchescžanach, zo so k wobstajnosči w psche= sečěhanjach husčzišcho haj džen wote dnja pošylnjachu z dóstawanjom naj= swjecžičkich potajnosčow. A hdyž čječy khory so z tutej duchownej ch= robu na puč do wěčnosčeje pošylnjeja, njebudže tež za nas husčzišche dóstacžo najswjecžičsheho ččěfa našchoho zbóžnika najmóćnišchi schit pschecžiwto wschěm na= padam nje-pschecželskich mocow? Njechamy zabhečž, zo dyrbimy pschede wschim sami čžičži a Bohu spodobni byčž, potom hačle móžemy wěčži byčž, zo „ja Bóh z nami.“

Sdyž nabožne žiwjenje we wschelachich krajach wobledžbujemy a pschirunamy, móžemy z wjesoľosčju spóznacž, zo je wosebje w poslednych lětach so Bohu džak

krasnje zběhnyto. Trjebam jeno na Francozsku dopomnicę, hdběž je njewěra, kotraž w tychle časach so wschudže rozšćERICŹ pyta a wschě wobstejenja kazny, z wjetšeho dźěla nastala; tróšćtne powjesće wo z nowa wotuczonym nabožnym žiwjenju nam wschědnje pschifhadźeja. Chcemy dha tež my pschecy horliwjši a pilnišči byč we dóstawanju swjatyh sakramentow!

Sczerpnosć potajfm, lubosć a swěra k swojim duchownym pastryjam, zbožne modlenjo, zjawne wuznaczo swojeje wěry, pilny wopyt Božich słužbow a husćizske dostojne dóstawanjo swj. sakramentow njech su našče wosebite brónje pschecziwo wschěm njepšcheczelan: su to srědky ducha. Hdyž tute nałożujemy, potom njetrjebamy na to cšakac a twaric, zo ta abo tamna móc padnje: to wschitko Bohu pschepodamy, wón najlěpje wscho zas wujedna. Tak wjele pať je wěšte, zo našchim pschecziwnikam z tutyhmi srědkami najmócnjšeho napscheczo stupiny, hdyž widža, zo wschě jich žadławe skutkowanja nas našče swjatej wěry a cyrkwi wocuznic njezamóža, tak wjele pať je tež wěšte, zo nabožnomu, wěrimomu a za swjatošćenjom so prócowacomu katholškomu ludej žana móc zemje so dołho njenapschecziwja!

Haj tute srědky móža a budža nas wumóžic a sčtož je pschi tym najwážnišče, cyle našče žiwjenjo budže Bohu spodobnišče, móžemy wěšći byč, zo tež našče wschědne dźěło derje a z dobrym wuspěchom dokonjamy, pschetož „tym, kotřiž Boha lubuja, je wschitko k lěpschomu,“ Boža hnada a Bože spodobanjo budže potom na lubym serbskim ludu wotpoczowac, a „hdyž Bóh z nami, sčto budže pschecziwo nam?“

Stóněžnje luby serbski bratsje, daj sebi tute moja słowa spodobac, kotrež su słaby wothlós wěrnoho katholšoho pschedsčědenja. Na tym wjele leži, zo w našchich časach tež njeduchowni swój hlós pozběhnu, zo bychu duchownym dźěło woložili a tež našchim njepšcheczelam pokazali, zo kaž duchowni tak tež cye. ty lud myslí a čuje, a zo so duchownym wina njedawa, hačo bychu woni tamnišłowa pschescžehanja, potkóčenjo cyrkwi a t. d. lud za nimi prajic wucžili. Ně, njedaj so molic, časny w kotrychž smy živi, su krute časny, ryczi a skutkuje so we našchich najwyschich naleznosćach.

Zohodla so njechamy dac žamolic pschec wókanjo a hanjenjo ludzi, kotřiž su hižo tak słabi, zo katholšwu wěru wuznawac wjac njedokoneja a so njerzaja, hdyž to druhich čjnic widža, ně džeržmy kručje našče jednore a dobre pocžinki, dopjelimy horliwje winowatosće kšescžana. Njech so potom wschě móžne pschescžehanja wupytaja a nałożuja, njech nam kaznje a postajenja dawaja, našchich duchownych a nas pschescžehaja, haj hórje hacž z wotrocžkami zakhadźeja: wutroba drje budže nas boleč, našcha wěra pať budže nam we wschitkich wobstejenjach tróšćt sčicic. Zo chcemy prawje husto, prawje horliwje pytac z dowolentymi srědkami so wobarac, a byrne tež tudy powyschenjo swjateje cyrkwi njedoczakali, tam we wěčnosći nam zeškhadža nalěczo nowoho lěta, kotrež žane horjo njezacěmni, kotrež njezambje!

Njezmólne wuczerstwo bamža w prěnjaj komorje sakskojo sejma.

Sobotu 7. februara jednasche prěnja komora naschoho sejma wo namjeće druheje komory, zo by knjezerstwo zjawnje wuprajiko, zo wuczba wo njezmólnym wuczerstwje bamža we Sakskej zastojnsch wozjewjena njejo. (Gl. Kath. Posol 1873 č. 24. str. 197.) Chće jednanjo pokazaj, zo podobna njeznejelivosc pschecziwo katholickej chrkwi, kaž ju Streit, Sachse, Ludwig, Biedermann we druhej komorje pokazowachu, njejnjezi. Deputacija, kotraž mjeseche namjet k wuradzenju pschihotowacz, bě dźelena. Wjetchina radzesche, namjet druheje komory hako njetrěbnaj wotkožic; mjenschina pak chysche, zo by tež prěnja komora tamnomu namjetaj pschistupika. Namjet wjetchiny bu po dlejškej debacze tež pschijaty. Prjedawski kultus-minister z Falkenstein, zamkowjesche so najprjedy pschecziwo czejim porokam, kotrej běchu so jomu we druhej komorje njesprawnje cjinili, dofelz je dowolil, zo je so pastyrski list w Fuldze zhromadzenych němskich biskopow z lěta 1871 cžitacj směl. We nim mjenujch spomina so na wuczbu wo njezmólnym wuczerstwje bamžowym. Za kraj straschne wěch njejo kultus-minister we tamnym liscje namafaj, a za zjawne wozjewjenje tamneje wuczby njejo to pschipoznaaj, shtoz so tam wo njezmólnym wuczerstwje praji a tohodla je k cžitanju dowolnoscj po swěrnym pschephtanju wěch daaj. A zastojnskomu wozjewjenju wuczby wo njezmólniwosczi pak njejo dowolnoscj, wo kotruž je knjez biskop proshaj, daaj. Tež to njemóže kultus-minister pschidacj, zo je so njeschjesenoscj abo njeměr we kraju z cžitanjom tamnoho lista zbudzil. Po nim rhyzesche knjez biskop Forwerk, liž rozestaja, zo z cžitanjom spomjenoho pastyrskoho lista wuczba we njezmólnym wuczerstwje bamžowym so we Sakskej zastojnsch wozjewika njejo. Dowolnoscj k zastojnskomu wozjewjenju, wo kotruž bě proshaj, je so jomu zapowjeka. Za katholicow pak njeje tajke zjawne zastojnske wozjewjenje tež nuznje trěbne, dofelz wuczby, kotrej so wot pomshittkownych koncilow postaja a wot wjercha chrkwi je w Romje urbi et orbi t. r. za město (Rom) a chly swět wozjewja, wjazaja we swědomju koždoho wěrimoho tak, zo by wón, hdy by tajku wuczbu zaczišnyaj, pschestaaj sobustaw katholickej chrkwi bhej. Hdy by zastojnske wozjewjenje wo jednotliwych diocesach nuzne bylo, njby so wón po prěnim wotpozazanju spofojicj směl, ale by za druhimi dowolenymi puczemi hladaj, na kotrychž by dowolnoscj k wozjewjenju doštal. Dofelz je we krajnej wustawje swobodnoscj wěry za wschittkich wobydlerjow kraja swjatocznje zawěszena, ma wón tež prawo, sebi ju za katholicow zadacj. Knjezerstwo a komory tola njemóža rozjudjecj, shto ma so wot jednotliwych nabožnych towarštwow wěricj. Shto by so k pschittk. prajiko hdy by w katholicich krajinach, kaž w Ruskej, Bajerскеj wot krajnych komorow so postajiko, shto maja ewangelsch kschesczenjo wěricj.

Dale dopokazowasche knjez biskop zo su wschelake njezaslužene poroki, kotrej su so we druhej komorje pschecziwo katholickej chrkwi, jeje wjerchaj a wuczby zbehnyli, jenož z njedorozomjenja abo wopacžnoho rozjudjenja pschitacj mohli. Na kóncu proshesche knjez biskop, zo by so pschecziwo katholic-

stej cirkwi wjac sprawności nałożowało, zo so jeje należności njebychu bjez pschepytanja a zamłowjenja rozsudzeli. Šchtóž katholicstu wědomosć z pišmow a knihow katholickich biskopow a wuczenych znaje abo spóznacź pyta, budže so skoro pschewědźić, zo so wot jenoho dźěla wschěbnych nominow nanajhórje a najnjehódnišcho wuczby a zarjadowanja cirkwie niža a hanja, cirkwie, ł kotrejž 200 milionow wuznamarjow stuscha. Po knjezu biskopje, kotrohož rycž je wschitkch jara spokojiła, ryczesche nějšichi kultusminister z Gerber, kiž jeno wobkruczesche, zo so wzjewjenje tamnje wuczby stake njejo; po nim staji prof. Dr. Fricke namjet, zo by přenja komora nanjet drugeje komory wotložila. Přjedy pač hač bu wo tutym namjecze wothłosowane, ryczesche superintendent Dr. Lechler, kiž mjez druhim tež prajesche, zo je sejn politiska zhromadźizna a nic cirkwinška, a zo ji tohodla nješlůnscha, wo jenej wuczby katholickeje cirkwie wuradźecź, z chta pač maja wschitcy znjesliwi bycź, tež začucza a swědomjo druhowěrnich sebi wozjć. We drugej komorje su rycze slyšecź byli, kotrež katholicstu cirkwej ranja, tohodla njech knježerstwo kědźbuj, zo njeby měr a pschězjenosć so zhubiła. Podobnje ryczesche tež pschecziwo namjetej drugeje komory wšchitki dwórski předar Dr. Kohlschütter, a hrabja Hohenthal. Poslušiči praji, zo je so w chłej wěcy hižo wjele wjac rycžalo, hač je trjeba. Žane druge knježerstwo njewobkědźbuj, tač swěrnje katholicke duchownstwo, kač sakške, žane duchownstwo njeje tač měrniwe, kač sakške. Čim bóle je ł wobzarowanju, zo je druga komora w tamnej wuczby tajku njetrjebawšcu haru činiła. Wón rycži potom pschecziwo namjetej njenišchiny a praji, zo sakški stat z njezmólnosće žaneje škody njezměje. Po nim ryczesche hišecze tež prof. Dr. Fricke za swój přjedy spomjeny namjet. Za namjet njenišchiny ryczeschtej wosebje měščanoscze Hirschberg a Martini. Zeje namjet dósta jeno 10 hłosow a bu tač začisłjeny. Z mulkej wjetščinu wobzantny tač přenja komora, dokelž dotalsche wzjewjenja knježerstwa na dosahace wachny dopokazaja, zo wuczba wo njezmólnym wuczeřtwje hamža w Sakškej zastojnišcy wzjewjena njejo, zo so to njetrjeba znowa wobkrucźecź, kač sebi to druga komora žadašche.

Nowinki a powjeczje.

Z wu tr a j a.

Pruska. Arcbisop hrabja Ledochowski je do jastwa wotwjedženy, dokelž pjenjezne khostanja, kotrymž bu dla pschěstupjenja mejškich zakonjow wotsudženy, płacizć njemóžesche, a tež ničjo wjach njewobšlyny, z čimž by so sudnistwo mohło zarunacź. 3. februara rano ½5 pschjedže policaj-direktor Staudy, pschewobžantny wot jenoho inspektora a druhoho zastojnika ł arcbisopštomu wobhdenju. Na prašhenjo wrótniła, šchtó tu je, wotmołwi so: „sud,“ na čož so nychdom wrota wotewriču. Arcbisopowy słužownik zawoła kapłana, kotryž swojomu biskopkej to wozjemi. Arcbisop stany, zhotowa so a zhoni potom wot policaj-direktora, zo je jaty a zo ma so z Posena wotwjecź. Po krótkej modlitwy zra-

dowa arcbisłop hiſcſze něſotre nużne wěch, prawjeſche ſwojim domjachm bożemje, a wozjewi potom, zo je hotowy, ſwoje wobhyhlenjo wopuſcſzczic. Arcbiſkopowy kapłan proſſeſche wo dowolnoſc, zo by mohł ſwojoho knjeza pſchewodzeć, tola to policaj-direktor njedomoli. Z prěnim rańſchim czaſom jědžeſche arcbiſkop do Rawicz, a wot jow z doſc, hubjenym wozom do Dſtrowo, męſtaćka, kotrež je 10 hodzinom wot železnych zdalene. Popoſdnju wokoko ſchtyrjoch pſchijedze wyſokodostojnſy jaty na jomu hać na daſſche poſtajene męſto, a wobhyli tam runje tajku cellu, kaž družſy jeczi, paduſchi a podobni ludžo. Tamniſchi tachant Fabiſ a witar, mędoh mjerčſy Nadziwill bęſchtej prěnej, kotrež joho wophtaſchaj, pozdžiſcho pať doſta tať mjele wophtanjow ze ſtrony zemjanſtwa a duchowniſtwa, zo wſchittich pſchijec, njemōžeſche. Po někotrych dnach bu tež joho kapłanej dowolene, w Dſtrowje bydlic, a tať ſwojomu biſkopej k pomocy a k radze ſtać. Prōſtwa zo by ſo jomu w jaſtwje dowolito, Wožu miſchu ſwjećic, ſo jomu zapōwje. We woponunjeću mjele ludzi je hiſcſze podobny podanf z lęta 1839; 8. oktobra bu tehdom tež arcbiſkop w Poſenje, Męrczin z Dunin na twjeřdžiznu Colberg jaty wotwjedzeny; 10 męſacow woſta w jaſtwje; hdyž Friedrich Wilhelm IV. knjezerſtvo naſtupi, doſta zaſ ſwobodnoſc a 5. auguſta wrōczi ſo zaſ do Poſena. Nadziimny ſo, zo ſo tež hrabja Ledochowſki borzy do ſwojeje reſidency wrōczi. Mjez tym hać je wón w jaſtwje, mjedze ſo joho proces dale. Cyrkwiniſki ſud ſo tele dny w Warlinje zhromadzi, zo by w wěch jednať; jeho rozſud drje mōže ſebi kōždy myſlic, budže wuprajic, zo je arcbiſkop Ledochowſki ſwojoho arcbiſkopſtwa wotſadjeny. Kaſte muczenja pſchez to naſtanu, njemōže ſo hiſcſze prajic.

Pruſka. Anjezerſtvo piſchi kōždej pſchiležnoſci, kotruž jenož ma, wobkrucza, zo we dawanju cyrkwinſkich zakonjow ſo na žadne waſchſno z naſtupjenoho pućza njeđali, ale zo na něſiſchim ſtejniſchcju woſtanie, „dońž poddani nawulli njejsu ſo zakonjam ſtata podcziſſnyč!“ To je rjana nadzija! Mjez ludom pať njedobhwa knjezerſtvo na pſchiznoſci. Nowiny, kotrež njejsu kupjene a wobthane, z mjerſchoho džeła zaſhadzenjo pruſſkoho knjezerſtwa wotjudza, a žadyn dobry kōnc w něſiſchim namōcnym potlōczowanju kaſholſkeje cyrkwe wuhladac njemōža. Pomoſchitowna ewangeliſko-lutherſka cyrkwinſka nowina pſchitkadej we ſwojim cziſle 16. januara mjez druhim praji: „biſkopja zapoczeja ſo khoſtać, piſchez do dobudu nahladnoſc a mōc we ſwojich woſadach, kaž ſebi to lępje pſchecz njemōža. Anjezerſtvo mēni z pjenježnymi khoſtanjemi jich napſchecziwjenjo žlamac. Haj hdy by wone ze židami a podobnymi ludžimi cžinic mēto! Doſelž wot tajkich ludži ſebi mēru wza, je ſo jara zamoliťo! Wone mōže jim wſchitto wzac! ſchto potom? Budže ſnadž wſchittich jatyh wzac? Toho drje budže ſo zdalowac? Budže jich wſchittich wotſadzić? A hdyž ſo woni tola za biſkopow ſwojich woſadow dzerža, a hdyž jich woſadni jich za ſwojich biſkopow pſchipoznaja? Budže ſnadž ſtat ſam biſkopow poſtajec? Z tym by ſo jena ſmęcham wuſtajiť. Budže ſnadž wſchittich z kraja wupozazac? ſchto by jomu to pomhaťo! Wón je wōjnu zapocžinať, bjez toho zo by ſebi ſwoje brōnje k ni pſchihotowať. Zjednac dyrbi ſo ſtat zaſ z cyrkwu; pſchewobhęz ju njebudže. To hižo tež něťko cžuje. Najprjedy pokazowaſche ſo wſchubžom wulla

domëra na dobhežo, tola nëtko, hdyž jef swojoho pšhecziwnita spóznať, počina so wëšta bojosež zjewjecž.“ — Šodobnje pišaja tež druge konservativne nowiny, kotrejž kšhecšjanste stejnihežo zamotwjeja. Wulka čžroda tamnych nowinow pať, kotrejž za wróczenjo pohanstwa wojuja, abo wot knježerstwa so bohacze płacžja a podpjeraja, khwala drje knježerstwo pšhecžmërnje runje tohodla, dofelž katholicu chrtej tať potkocžuje.

P r u s s k a. We tutym lëčže maja po statistich zapiskach w pruskim kraleštwë 15614,890 protestantow, (lutheršty, reformiršcy unirwani) 12,959 chrkwjom a kapalow z 39050 přëdaržami, 267 katechetami; 7,950,769 katholicow 8997 chrkwjom w kapalow z 34451 fararjemi a 3239 kapłanami; židžja maja 1440 synagogow, swobodni kšhecšzenjo a deutšch'atholicojo 61 chrkwjom, menonitowje 40 kapalow. Wyšče teho wobšteja hižheže wšchelate chrkwinske sekty. **K.**

P r u s s k a. Tež we Trieru je knježerstwo biskopa čžazacž daťo, dofelž pjenježne kšostanjo płacžicž njemözëjše. Domjaca nadoba bë drje nižšo doščž tazirowana ale pšchi pšchedawanju hišheže tšecžinu toho njedöštachu; nihto mjenujcy njepšhejadžëšče, wšcho lupi po wucziniženju duchowny, zo by so to biskopjež zaš dariko. Sami židžja njepšhejadžachu.

N ě m s t k a. Němski reichstag je swoje wuradženja zapocžak. Přënja najwážnišcha wëc, wojeršti zakon bu pšchedpožony, wot reichstaga wosebitej komissiji pšchepodaty. Tola drje budže sebi knježerstwo dyržjecž wulke a wážne pšchemënjenja we nim lubicž dacz. — Zapöštanecž z Elšaß-Lothringen su tež na swojich městach, mjëž nimi wuznamjenjetaj so wosebje biskopaj z Metz a Strašburka. Šrjedu stajichu tež wosebith namjet, zo by so w Elšaß-Lothringen wotšłosowalo, hacž chce wobydleštwio k Němskej pšchikujhecž abo nic. Tajki namjet, so rozemi, němski reichstag pšchiwžzacž njemözëšče.

S endželska. Liberalny minister Gladstone njemëjše wjac domëru parlamenta, tohodla jón rozpucžicž a wupisa nowe wölbny; tola tež pšhež to njedöštanje wjac pšchiwëšcha a duž je wotstupit; Disraeli budže najšterje nowy ministër pšchëdž da.

S endželska. 6. februara bu we Londonje wulka žhromadžizna katholicow, na tymšamym mëšcže, hdyž bë so 27. januara dołho pšchihotowany meeting protestantow džeržak, na kotrymž pať bë wobdžëlenjo šłabe a špodobanjo jendželštoho luda jara dželene. Pšchi katholicim meeting-u bë postajenej hodžinje wšcho pšchëpjeljene. Wojwoda z Norfolk, najwšobnišchi zemjan Šendželšëje bë pšchëdšyda; wošolo njoho bëchu najwšobnišchi katholicy zemienjo. Žhromadžizna wupraji swojim katholicim bratram we Němskej, kotšiz maja wot njepšhecželškich zakonjom tať wjele čžerpjecž, swoju najnutrišchu šobuželnosčž. Nowe pruske zakonyž zodbëwaju chrkwni, swoje powokanjo dopjelnicž a pšhecžiwjeja so prawam šwëdomja. Wobdžëlenjo bë tať šylne, zo we postajenej sali wšchitcy mëšta njenamakachu. A k tomu njebë so thžbenje dołho pšchihotowalo a agitirwalo, kaž tamnomu metingej protestantow.

Należności towarstwa.

Sobustawy na léto 1874: ff. 90. Schotta, wuczer w Koczynie; 91. Mich. Czornak pschekupc w Kulowje; 92. Jak. Schotta z Koczynie; 93. Jak. Kral z Koczynie; 94. Mikl. Grosa z Koczynie; 95. Jurij Schotta=Wjersch z Nachlowa; 96. Pètr Kosmij wuczer w Némcach; 97. Albert Czornak w Némcach; 98. Pètr Scholta z Schulschec; 99. Mikl. Micz z Sulschec; 100. Jan Scholta herbsti rychtar z Nowej- Wsy; 101. Michal Domajsha z Dubrjenta; 102. Pètr Pipicz z Dubrjenta; 103. Jan Hascha ze Salowa; 104—113. z Jawory: Mikl. Wawrit, Pètr Mubroch, Mich. Czorlich, Mikl. Zarjent, Pètr Krawc (Schneider), Mikl. Krawc, Mich. Hanusch, Mich. Truc, Madlena Schoteczka a Pètr Bryk; 114.—116. knjezny: Cölestina, Franca a Josefa z Kłoschtra Marijneje Hwězdy; 117.—118. z Béténcy: Pecz a Delan; 119. Guda z Dalic; 120. Hana Měrczinkowa z Dzejnifec; 121. Marija Kralowa z Hrubjelczic; 122. kapł. Pipicz z Kulowa; 123. Hana Balantowa z Nachlowa; 124. Hana Wjerschowa z Nachlowa; 125. Wórschla Komotnikowa z Hósta; 126. Mich. Debit z Hósta; 127. Mikl. Kubic z Brěschtow; 128. Marija Schotczina z Kulowca; 129. Jak. Czorlich z Némcow; 130. Madlena Schimanowa z Némcow; 131. Katha Wotowa z Némcow; 132. Katha Markowa z Nowej Wsy; 133. Hana Matjecowa z Sulschec; 134. Mich. Michak z Sulschec; 135. Marija Czornakowa z Koczynie; 136. Mich. Jencz z Kulowa; 137. Michak Hajdan z Kulowa; 138. Pètr Kjeczto z Kuowa; 139. Madlena Winišec z Nadworja; 140. Marija Miczkec z Czornoho Polberja; 141. Jan Wósti z Stróžišcēja; 142. Jak. Cyž z Stróžišcēja; 143. Marija Hřeborjowa z Stróžišcēja; 144. Marija Wóstec z Khejna; 145. Marija Haschina z Khasowa; 146. Jurij Henczka z Bronja; 147. Paňza Pantuschec z Bronja; 148. H. P. z R.; 149. M. Grandowa z Koczynie; 150. rendant Besser z Marijneje Hwězdy; 151. Jan Kral z Czernjerie; 152. Jak. Buk z Leutersdorfa; 153. Khrystiana Donatec z Khejna; 154. Miklawš Duczman z Dzejnifec; 155. Mikl. Schta z Wotrowa; 156. Mikl. Czornak z Wotrowa; 157. Jak. Cyž z Juric; 158. Mikl. Cyž ze Juric; 159. Mikl. Koch z Krjepec; 160. Mikl. Knježk z Krjepec; 161. Pètr Lebza z Krjepec; 162. Pètr Kettig z Kanec; 163. Katha Kyczerie z Njebjelczic; 164. Mikl. Žur z Njebjelczic; 165. Handrij Zarjent z Dzejnifec; 166. Jan Kétan z Stoneje Borschce; 167. Michak Wels z Nėwsec; 168. Jan Mětovšti z Stoneje Borschce; 169. Mich. Czoch z Kulowa; 170. Mikl. Pawlik z Nowej Wsy; 171. Mikl. Kjeczta z Dzejnifec; 172. Mikl. Müller z Borschce; 173. Mich. Matka z Smjerdžaceje; 174. Jak. Bjaršch z Smjerdžaceje; 175. wuczer Mikl. Hica z Kalbic; 176. Jurij Žur z Kalbic; 177. Mich. Czornak z Kalbic; 178. Jan Schäfer z Schunowa; 179. Jak. Matka (Větscha) z Konjec; 180. Pètr Schotta z Konjec

Na léto 1873 dopřacžichu: 503. Jan Hěblat z Njebjelczic; 504. Jak. Wuješch z Njebjelczic; 505. Mikl. Müller z Borschce; 506. Jak. Žofka z Rajncy; 507. Marija Hejbuschkec z Konjec.

Dobrowólne dary: Za našče towarstwo: M. M. z B. 5 fl.; M. M. 5 fl.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

K czejszi Bozej a spomeženju dušchow ju dale woprowali: Michak Kocor ze Schunowa 1 tol.; na Kronssec kwasu w Khróscjicach 11 tol. 22 nřl.; wot sotrom z B. 2 tol.

Šromadže: 6744 tol. 6 fl. 2 np.

Katolicki Posol

Wukhadža prěnju a třecu
sobotu w měsacu.

Cyłolětna płacizna na póstce
a w kniharni 17 nsl.

Ludowy časopis,

wudawany wot towarstwa S. Cyrilla a Metoda w Budyšcinje.

Redaktor: Jurij Łusćanski.

Číslo 5.

7. měrca 1874.

Lětnik 12.

Swjate relikwije Šhrystusowoho czerpjenja.

1. Swjata lebija.

Ń najswjećišchim a wot kšesćazanow wschitkich časow wysokocześcenyym relikwijam škuscheja tamne wěch, kotrež je našch zbóžnik we swojim žiwjenju nakožował, pschede wschim pał tamne, z kotrymž je wón wulki štuff čłowjeskoho wumnoženja dołoniał. Stawiznu pomostankow jo ho najswjećišcheje krewje a swjatoho kšizja a šym loni we posće we „Kath. Pos.“ powjedał. Krótku stawiznu swjateje lebije a swjatyh hoždžow hcu lětsa podać. (hl. 1873, čj. 6 a 7.)

Lebija, z kotrež romski wojał Jezusowu swjatu stronu pschětkó, bu kaž Šandrij z Krety wobkrucža ze swjatyh kšizjom do zemje zarjebana. Swjaty Gregor z Tours a čěšćomny Weda powjedaťe, zo je swjata lebija we jeju času we Zeruzalemje byla; to je tež woprabže lohcy móžno. Ze swjatyh kšizjom bu tež swjata lebija namatana a cyrkej we Zeruzalemje wobthowa drohu swjatu wěc. Wojošč psched njepschěčelstimi Sarazenami pohnu kšesćazanow we Zeruzalemje swjatu lebiju do Antiochije pschenješć dać, zo by so tał psched wonječěšćenjom zakitaka. Tu bu pozdžišcho ze samoho motpohladanja mjelčžo we jenej cyrkwi sšhowana. We lěčje 1098 bu tu zas namatana a pschi tutej pschiležnosći sta so wjac džiwow, kaž je to jedhn mnich z mjenom Robert napisal. Šdžž bě mjenujch kšizjne wójsko kšesćazanow, kiž k wumnoženju swjatyh měštow z ruskow njewěrnych Sarazenow do swjatoho kraja čehnjěšche, 3. junija 1098 Antiochiju dobyło, bu wone tu wot mócnoho njepschěčelstoho wójska woblehnyene, tał zo bě najwjetšommu strachej, smjerczi z hłodu, wustajene. We tał čěžkej nužy powjedašche jedhn duchowny z Francoskeje z mjenom Pětr Barthelemi, kiž bě sobu cžahnył, zo je so jomu swjaty japoschtol Šandrij hižo tsi noch za sobu wozjewil a jomu k mjedženju dał, zo we Antiochiji, we cyrkwi swjatoho Pětra

pschod wulkim wołtarjom tamna swjata lebija sřhowana leži, z kotrejž je něhdy romski wojač Žězumu stronu pscheklól. Tam bu pytane a rhyte, a 6 łohczow hřuboko we zemi namaka so swjata lebija. To zahori cyke wójsko wjesele, přjedy wschitcy zrudni, tak rjec morni kaž cžela, wožiwichu nětko z noweje wutrobotosczu, napanychu njespchecželste wójsko, zbichu je a dobychu joho bohate lěhwo. To sta so 28. junija 1098. Swjata lebija bu nětko sobu do Żeruzalema wzata ale po krótkim czasu hižo pschidže do Konstantinopla. Gřichiski křěžor Balduin dari horni džel lebije republicy Venedig, k zastawkej za pjenjezy, kotrejž běšče sebi tam poččik. Swjaty Ludwig, kral Francozřkeje pak wupfaczi tamne pjenjezy, a dósta tak swjatu relikwiju a da ju do Pariza pschenjesč a tam řhowje so nětko we tak mjenowanej „swjatej řhapali“, kotruzž bě wón we swojim hrodže natwaricž a jara rjenje wudebicž dał, zo by tam wschelake drohe relikwije, kotrejž bě so jomu z wulkej prócu dobyč radžiko, řhował a cžesczenju wustajak.

Druhi džel swjateje lebije wosta we Konstantinoplu tež potom hiščče, hdyž běchu Turkojo we lěcze 1453 tele měřto dobyli. We lěcze 1492 pak póřta sultan Bajazet tule relikwiju bamžeje Snnocencej VIII. Pschi tym woźjewi sultan tež bamžeje, zo horni džel lebije kral Francozřkeje wobřhnje. Bamž pschewodžany wot cřłoho duchownřtwa powita drohu relikwiju nanajeczřowniřcho a da ju do Watifansřkeje cřtwije pschenjesč, hdyž so wot toho cřasa řhowa a k cžesczowanju pořazuje.

Pasřyrski liřt prusřkř bishopow.

Prusřy bishopja su řhromadny pasřyrski liřt swojomu duchownřtweje a swojim wěřiwym we nastupanju zrudnych cřtwinstich wobřtejnosczow mudali, kotrejž su so pschěz prusře knježestwo hižo tak daloko njesřrawnje zapletli, zo su wschitcy bishopja pjenjeźnje řhostani, a dokelž njesmělne řhostanja zaplacčicž njemóža, tež cřazani; jedyn z nich hrabja Ledchowřki, pak namaka so we něřajtim zbalenym měřtacřku na rusřkř pomjezach we jastwje. Podobne wotřudjenje tež na druhich cřaka. We pasřyrskim liřcze zamokwjeja so bishopja pschecřiwno wschelakim porokam, kotrejž so jim dla napřhecřiwjenja mejřkim zakonjam cřinja. Pasřyrski liřt započřina so takle:

„3. februara bu našy drohi bratr, najdostojniřki knjež Miecřskaw arcbishop we Ğnjeźnje a Pozenje do zдалenoho jastwa wotwjeđženy. Zawinyř njejo ničžo druhe, hacž zo chchře, swěřny winowaloscřam swojoho wot Boha jomu dowěřjenoho zastoijnřtwa, radřcho wschitko znjesč, hařo swobodnoscz cřtwije Božeje pschecřiw a katholicu wěřnoscz zapřecž, kotruzž je Řhřystus ze swojeje droheje křewju wobkřucřik.

Tónle zrudny podawř pohnuwa nas, zo nětko nam hiščče popřchatu swobodnoscz wuzijemy, a k wam lubi sobubrattřja we měřchnřtweje, a k wam wschitkim, lubowani wěřiwu, we tutym cřejřkim cřasu někotre řłowa powucřenja a napomnanja řycřimy.

Pschede wschim řmty wěřnosczři, kotrejž řłozownich řmty a wam lubowani we Řnjezu, na kotřychž duchowne zbožo mamy ředžbowacž, winojčři, pschod Bohom,

swędkom a subnitkom swędomja a psched chłym swętom swatocznie so zamokwjeć, wosebje pscheczizno dwojomu porokej, kotreż je so pscheczizno nam zběhnył: mje= nujch zo smy zběžkarjo pscheczizno swętnej wyschnosczi a zo tak njesmělnje a njesmě= domiče katholicu chrtej we Němstej, duchownstwo a lud do nętczišchich czeżkich strachow pschinjesli.

Ně; my njejsmy zběžkarjo. My smy wjele wjacy stajnje wucžili, a budžemy hač ł poslednjomu zdychnjenju wucžić a wuznacž, zo smy pschěz Wožu kaznju we swędomju winowaczi we wschitkich sprawnych węcach postajenej wyschnosczi czeżeczownoscž a pokušchnoscž, a wótczinje, kotruž je nam Bóh dał, swęru a lu= bosęž, wopofazacž, a to my njejsmy jenož wucžili, po tym smy my tež we wschit= kich cžasach a we dospołnej męrze stutkowali a budžemy z Wožej hnadu tež po tym stutkowacž pod wschitkimi wobstejnoscžemi hač do smjeczje.

Alle tónsamy Bóh, kotryž nas ł tutej poslušchnosczi a ł tutej swęrze psche= czizno kralej a wótczinje wjaza, nam tež zakazuje, nęščto cžinicž, ł nęczomu sobu stutkowacž, nęščto khwalicž haj tež ł nęczomu mjelczecž, sčtož je węcžnomu zakonju Wožomu, wucžbje Žęzusa Khrystusa a jeho chrtwi a naschomu swędomju pscheczizne. Nowe chrlwinsto-politiske zakonje pał ranja we wážnych węcach wot Boha posta= jenu swobodnosčž, wot Boha wozjemjenu wucžbu katholicseje chrtwje, a runje toho= dla njesmjenny we wumjedźenju tychsamych sobustutkowacž po słowach s. japoschtoła: „Słuscha so Boha bóle posłuchacž hačž cžłowjekow.“ Zap. staw. 5, 29.

To smy psched wudacžom tutych zakonjow na prawym męsće wjacy króčž pschedstajeli a nutrunje prosyli, zo so njebychmy my, nasche duchownstwo a wschitcy węriwi katholicjo zo tutymi zakonjemi, kotrež pschěz ničžo, ani pschěz najmjenschi statny wuzitk so nježadaja, do najstraschnišchich cžęnosčžow swędomja zawjedli; zo by so nam tola węriło, sčtož so z swędczenjom wschitkich theologow a fanonistow haj chłoho swęta wobkruca, mjenujch, zo so tele zakonje zjenocžić njehodža z katholicstej węru a z chłym bhčžom katholicseje chrtwje. Alle na nasch hčos so njeposłuchasche; žadyn prawy zastupjeł katholicseje chrtwje, žadyn biskop ani drubi swojej chrtwi swęrnej podaty muž bu wo radu praschany; jenož na rady wot chrtwje wotpadnjenych a pscheczizno ni wojowacych, tak mjenowaných „starokatholicow“ a nękotrych protestanskiich wucženyh, liž węru a žiwjenje katholicseje chrtwje nje= rozemja, a z chła pscheczizno ni nje-pscheczelsch zmyšleni su, bu posłuchane. Tak dhrbjesche pschincž, kaž je pschisčło. My pał njejsmy wina na tutej zrudnej a kažacej pschekorje, kotraž je mjez tymaj dwęmaj wot Boha ł zbožu cžłowjestwa zarjadowanymaj mocomaj, mjez chrtwju a wot Boho postajenej wyschnosczi, nastala, a kotraž je swędomja millionow swęrných a swędomityh poddanow do najwjetschich njemęstosčžow zawjedła. Swędomju swęrne wostacž, naswjeczishe winowatosče wot Boha dštatoho zastojnstwa dopjelnicž, węru ze stutkom njezaprečž, na bójske a cžłowjske prawo založenu, pschěz stawizny, wucžinjenje a słowo krala wobkru= cženu swobodnosčž chrtwje a kichęcžanskiho swędomja zamkłowjeć, ranjenje chrt= winiškich prawow pschěz namóc stata wotwobrocžecž, to njejo zběžkarstwo, to nje= pofaza žane zběžkariske zmyšlenjo. My a nasche swęrne duchownstwo a nasch

wěrnyh katholicstwi lub njejsmyh zběžkarjo, njejsmyh je ženje byli, a nje-
budžemy je ženje.

„Njesmělnje a njeswědomje, tak porokuje so dale, smy my duchown-
stwo a nam doměrjenych, wěrnyh do nětčisichich čěšnosćow pschinesli; haj wu-
prajmy wschitto: z napschecjostupjenjom mejskim zakonjam dyrbymy my wina byč, z
zo so katholicsta cyrkej w Pruskej snadž k dospoknomu zahubjenju pschepoda.“ Ale
Bóh je wě, schto smy wustali, a schto hišćeje wustanjeny pschi wulkim horju,
kotrež je tak mjele dobrych a swědomityh měšchnikow hižo potrjehiło, a tak nu-
trnje my žadamy, zo bychu tute horja jeno naš potrjehiće a žanoho z nam do-
wěrjenych. Ale to njeda nam prawo, pschecziwo winowatošći swědomija skut-
kowacž. A hdy by tež cyrkej, schtož chych Bóh wotwobroczič, we naschich dro-
hich diocesach, we kotrychž je wona wot zawjedženja kšchescjanstwa tak rjenje kčžka,
schtodu czerpječ, abo k njezbožu mjele dušchow so zahubicž dyrbjata, je tola lěpje,
zo so to pschěz cuzu winu stanje, mjez tym zo my z zamoženjom a žiwjenjom
swědčzenjo dawamy za katholicsku wěru, hačo zo my sami, kaž so to žada, cyrkej
we jeje wěrnyh byčju wuforjenič pomhamy a k tomu sobu skutkujemy, zo so
jeje swobodnosć pocziščeži, jeje wěra o wnstawa žlazh a wona sama z jebachym
wobšhowanjom zwonkownoho po nětčim ale wěščeje po woprawdže njeatholicstich
kaznjach a we njeatholicstich duchu so pscheměni.

Chrystus syn Boži, njejo narodne cyrkwe, ale jenož jenu cyrkej za chč
wot njoho wumožene čłowjestwo załožił, zo by wschittich čłowjekow bjez wsche-
latoščeje naroda we jenej wěrje a jenej lubošći žienocził. Chrystus, syn boži njejo
wozjewjenje swojeje wučžby, wudželenjo srědkow swojeje hnady a wjedzenjo na-
božnoho a cyrkwinstoho žiwjenja swětnym wječham doměrik, ale swojim žapoch-
tofam a jich nastupnikam; a k zdžerženju pschězjenosčeje je nad nich wschittich,
hačo najwyschichoho pastyrja a biskopa, swjatoho Pětra postajil, kotryž je we
swojim nastupniku, bamžu, žiwj, čžohoždla je jenož tón katholicstwi, kiž so we žiwym
zwjazku z nim nauaka. Ženo swjatomu Pětrej a druhim žapochtofam a jich
prawym nastupnikam je zbóžnik k wobštacžu a k spomoženju cyrkwe muzne po-
nomoch a hnady pschenješt a swoju bójšku pomoč slubił za wschitke dny hač
do kónca swěta.

Tamni, kotřiž maja tute swjate žastojnstwa, a jich pomocnich, maja čžas-
nomu stajnje so wotrječ, a jenož za Boha a swaje žastojnstwo živi byč. Pra-
widlo jich skutkowanja nimaja byč kaznje, abo spodobanjo swětnych wječchow, nic
so pscheměnjace wučžby čžasa, ale jeničch wučžba Chrystusowa, wěčžne žakonie
wot njoho wozjewjeneje a swojej cyrkwi doměrjeneje wěrnosčeje. Žo je našča
katholicsta wěra.

Pschěz nowe cyrkwinstko-politište žakonie pač žnicža so najwážnišče wěch
cyrkwinstkeje wustawy a wot Boha postajena a nuznje trěbna samostatnosć Chry-
stusoweje cyrkwe tež w jeje najhusschich mjezach a wona sama čžini so wotwisna wot
kažkžtuli swětnjeje mocy, wot nahladow we ministerijach knježachy a wot wječschinow
politistich žienocženstwow. Kač zamoža katholicstich biskopja k wuwjedženju tajkich
žakonjow sobuskutkowacž, tak smědža k tomu mjelčječ. Schto móžesche wočžato-

wacź, zo njebudźa tajkim zakonjam, kotrež so mjez tym z dotalschim prawom njeznjesu, napisheczo stupacź, kaž sebi to winowatość a swědomjo žada?

Ničo njebopofaza tak jasnje, zo so stataj njeslucha, cyrkwinskich prawom so mocowacź, kaž podawł, zo bu nedawno muž, kotryž powšchittownje znate kaznje katholickeje wěry přeje, wot stata hało katholicki biskop pschipoznaty a wobkrcuženy.

Tak mjenowane „starokatholicstwo“ njeje we swojim spoczatku a hłownej wuczbje ničo druge, hač woprabdzite přeczó katholickeje wuczbny wo njemólnym wuczerštwje cyrkwi. Tu njerhcy so jeno abo wosebicy wo wěrje do wuczerškeje njezmólnosće japoschtolskoho stoła we wěcach wěry a kšchescjanskich poczinkow — hač runje je Pětr a joho japoschtolski stol njezatschafomna stala wěrnosće, na kotruž je Khrystus swoju cyrkej založil — ale tu rhyći so pschede wschim, hač ma we katholickej cyrkwi jednotliwy cźkownej sam, abo žiwe wot Ducha swjatoho wjedzene wuczerštwje we wěcach wěry prawo rozsudjenja. Žana wěc njemóže značyšca bycź, hač zo cyka katholicka cyrkej we swojim wjědchu a stawach, wschitcy katholiccy biskopja cykoho swěta bjez wuwzacya, a wschitke katholicke ludy waticanški koncil hało powšchittowny a wěrnje płacžimy focil pschipoznaja, „starokatholicstwo“ potajkim za dospołne wotwobroczenjo wot wuczbny katholickeje wěry a wotwobrujenjo wot katholickeje cyrkwi dźerža. Wěsto toho, zo by so tale wěc wuprajila, a starokatholicjo prawa nowoho naboženškoho zjenoczenja dóstali, wobkrcuža stat po něk knjeacym nahledze, z kotrohož su tež mejste zakonje wuhadźeli, mēnjenjo „starokatholicow“ hało bychu hišcy pschecy stawy katholickeje cyrkwi byli, hač zawjedze tež jenocho z nich hało „katholickoho biskopa“ do naschkeje cyrkwi. To tola ničó druge njelo, hało woprabdzite pschujesenjo protestantskich nahladow a wobstejnoscow do katholickeje cyrkwi. Kaž jo po protestantskim mēnjenju sriedž protestantska wschelasość we wěcach wěry móžna, tak dyrbi to někto tež we katholickej cyrkwi bycź, we nej nima tež jeno wschelasość we wěcach wěry wobstacź, ale tež po wěrje wschelacy biskopja a snadž tež bamžojo — hało zastupjerjo tutech wěrywuznacow. Šdže je wot cžasa, we kotrymž kšchor Konstantius katholickej cyrkwi arianškich biskopow z mocu postajesche, podobne kšchecy bylo?

We prawdže hdž my tymle zarjadowanjam, kotrež tajke płody njesu, a zakonjam, kotrež sekeru na korjen katholickeje cyrkwi založa, swoje sobuskutkowanjo zapówjemy, njezadźeržimy so njesmēnje a njeswědomicy pschecy tym wot Boha nam dowěrjenym mēšchnikam a wěrnyhm, ale my cžinimy jeno, sčtož winowatość swědomja nam porucža. Ale nascha wutroba krawi so nad horju zahubjenja, kotrež na naschu swjatu katholicku cyrkej a na nasch katholicki lud pschindže.

Sčto hewak, hač móc swědomja a naschkeje wěry a njewotpořazomna winowatość, mohla nas pohnuć, najcžyšche horja a cžyšnosće, bjez wuhlada na cžkownej pomoc, na so wzacy? pschetož sčto mamy wocžafomacź? Pschidadenjo zamoženja, jasno, snadž zažnu smjercy we jasniwe. A na naschich dobrých, we wěrje swěrných mēšchnikow, sčto cžaka na nich? Pschidadenjo jich zastojniwom, wotehnaczo z jich wosadow, cžyške kšofstana a jasniwa. A sčto cžaka na nasch

katholſki Ind, hdyž budže ſwojich biſkopow a męſchinow wurubienty, bóle a wjacy nuzu czerpjecz na žohnowanjach ſwojeje ſwjateje wěrje? — Seno ze žakoſcju móžemy na to myſlicž.

U hižo ſu zas nowe, cyrkwi njeſcheczeſte zaſtonje pſchihotowane a krajnomu zaſtupjeſtwu pſchjedpołożene. Zaſtonje, na kotrež dyrbi žhubjenje zamoženja za katholſte cyrkwie, zběhnjenje kapitulow, wot kotrychž ſo ſkutki zadaja, kotrež bjez czežtoho ranjenja ſwědomja dokonjecž njeſmjedža, a kotrež njebychu, hdy bychu je tola dokonjeli, pſcažiwosč měli — dale zběhnjenje koždoho prawoho cyrkwinſtoho zarjadowanja, z jentym ſłowom: wutorjenje katholſteje cyrkwie we Pruskej, ſczechowacž.

U na tym ſu biſkopja ze ſwojej loškomyſlnosčju a krobloſcju wina? Šcho by nas, praſchamy ſo z nowa! ta! daloko doſahacomu wotmyſljenju moško pohnuč, je-li nic wěra a ſwědomjo a jasne ſpóznaćo winowatoſcjuow, kotrež wobož nam napołożitej?

Tola tež to njeſu ſo prajicž hańbowali, zo je czeſczelaſkomoſcž, knjezojtoſcž, žadoſcž za ſwětnej mocy a druhe njeſcheczeſte žmyſljenje pſchecziwo ſtatej a khežorſtwej nas! tajkomu ſtutkowanju pohnuč. Lubowani kſcheczenjo, ta! njeſprawne ſu tajke wobſkoržowanja! Dnje ženje njeběſche tajke tuſanjo na biſkopow ta! bjez wſcheje winy, tajke poroki bjez wſchoho dopoſta, taž runje nětko. Zawěрно, czeſczelaſkomoſcž a knjezojtoſcž njemjedu nas a naſchoho z hańbu a hanjenjom poſhypanoho ſwjatoho wótca.

Šdyž ſmy wěrnych napominali, zo bychu na ſejm a reichſtag mužow wuzwoleli, wot kotrychž móžemy zamkowjenje prawow cyrkwie a ſwobodnoſcže ſwědomja wocžakowacž, njejo to njeprawe abo njedowolene męſchenjo do ſwětnych naležnoſcjuow, ale jeno winowate nakoženjo! žalitanju naſchoho prawa nam hiſcže woſtajeneje zaſtonſkeje mocy.

Časne wotpohladanja nimamy. Nježadamy ſebi ničo druhe, hačž zo ſo nam dowoli po ſwojej wěrje we měrje žiwym byč.

Tež njewotdžeržuje nas hordoſcž a pſchewožiwosč, zo ſo ſtatnej mocy pozjiſnjemy, hdyž móže ſo to bjez hrěcha ſtač. „Hordži wjerchojo cyrkwie“ namalaja ſo jenož we hłowje tamnych, koſtiž nas ta! mjenuja. Wly katholſcy biſkopja ſmy ſchulu hórloho nazhonjenja pſchecšli, a na žniženjo krony a ſwětneje mocy njemhlo, ſmy ſtajnje hotowi, do žady ſtupacž, hdyž je něka! móžno we duchu tamnoho, kiž je do ſwěta pſchichoč, zo by nas ze ſłowom a pſchikladom ponižnoſcž wuczič a pokoj czinič. Ale my njemóžemy ničo khwalič,! ničomu mjelczech, ſchož je pſchecziwo naſchej wěrje a ſwědomju.

U nětko lubowani ſobubratsja, drožy katholſcy kſcheczenjo, ſkſchcže hiſcže tſoje napominanjo z wótcomſkeje wutrobhy, hdyž ſnadž ſkoro wjac! wam rpečecz móc njebudžemy. Wly ſcže dotal z pſchezienosčju, krotosčju a ſwěru we najhuſſchim žwjazku z biſkopſtwom a ze ſtaču Pětrowej! waſchej cyrkej džerželi. Za to wam hiſcče junu pſchipožnaćo a džač wuprajimy we mjenje Žezusa Khriſtuſa. Štoiče tež dale kručže we ſwojej ſwjatej katholſkej wěrje, we ſwojej

lubosćci a swěrnie pschecziwo swjatej cyrkwi. Czěrpeče a zniesče radšo wschitto, hačo bhsčće ju a jeje wučzby we najmjeńšim zaprěli.

Czasy móža storo pschińcź, a za mnohich z was tu hižo su, we kotrychź změjćeje czesczowni męschnich Knjeza, dopořazacź, zo sčće woprawdže męschnich, męschnich kotřiz jeno njeprichinjesu potajny wopor nomoho zakonja, ale kotřiz su tež hotowi, po pschikladže swojoho bójsšoho miščtra so samoho ł woporu pschinjesč za wěrnosčź wučzby a za swobodnosčź cyrkwie.

Czasy móža pschińcź, we kotrychź su mot Duchu swjatoho postajeni bisjopja abo mot nich pólani zastupnich zadžewani, cyrkej Wožu wjesčź. Haj, czasy móža pschińcź, hđžež budža katholicke wosady bjez duschpastyrja, bjez Božich službow. Kaž dołho macže hščće, lubowani wosadni, pschiležnosčź, pschi prawym męschniku Wožu mišču styschecź a swiate sakramenty dóstacź, czijnče to czim pilnišcho a njebojče so wobczěžnosczow a pschecziwnosczow. Męschnita pał, kotryž ze waschim bisjopom a z najwšchim wječhom cyrkwie zienoczeny njeje, zdalujče so.

Šdhyž sčće bjez swojeje winy swjatoho wopora a swjatyh sakramentow wurubjeni, ale we wěrje kručze stejicze, zaruna wschitto hnada Boža. Woschneicze so tał mjez sobu we wěrje. Wocžehńcze a rozwučzejcze potom, kšchesczanscy staršchi, swoje džeczi z czim wjetškej starosczu we katholickej wěrje, zo bychu we nej swěrni bhli, a zo bhsčće sami po czasu tutyh domaphtanjow bjez želnosče na nje hładacź mohli.

Nasche druhe nopolinanjo, haj nascha woprawdžita kažnja we mjenje Boha, naschoho zbóžnika je tale: žana czěsnosčź, žana njeprawda, kotruž macže wustacź, njesmje was domjesčź ł njesprawnomu hněwej, njesmje was pohnučź, zo bhsčće czesczownosčź a winowatu poskušnosčź pschecziwo wyschnosčzi abo lubosčź pschecziwo swojim bližšchim we najmjeńšim ranili. Wuznamjenjecze so wosebje nětko pschcz swěrne dopjelnenjo winowatosczow, dolež nětko, lubowani, je tał prawje čas pschischoł, hđžež macže ze skutkom dopořazacź, tał njespravne su wschitke wobštoržowanja a bjez wscheje winy je podhľad, zo smy zběžtarjo a ludžo bjez wótcžiny. Ze skutkom dopořazajmy, tał wěrnje a kručze wschitke winowatosče swědomja dopjelnimy, nic jeno pschecziwo Bohu a cyrkwi, ale tež pschecziwo statej a swětněj wyschnosčzi. Tał mamy, kaž nas japoschtoł napomina, radšo kšchimbu znjesčź hačo kšchimbu czijnicź.

Stóncznje pał, a to je nasche poslednje a najmaležiczišche napominanjo: Njemofkabcze ženje we swojej doměrje na Boha a stajecze swoju cyłu nadžiju na modlitwu! Wozče swój wučel we tymle czasu, hđžež we swěcže žaneje pomocy njenamafamy, ł bójsškej wutrobje naschoho zbóžnika, kotryž je swět pschewinyl a nas njewopuschczi; wona je njeprschewinjomny hrób a we łóždej nuzy wotewrieny wučel. Tutej bójsškej wutrobje, počnei lubosče a smělnosče poruczany, pschepodamy a swjeczimy sebje samych a wschitke naschkej starosčzi doměrjene dusche za wschitke czasy wěli na wěli.

Czělajcze ł macžeri miłosče a proschče we zastupnu próstwu swojich pschekrasnjnych bratrow a zakitarjow, kotřiz pschi trónje Božim stoja, zo bychu so dny horja pschikróšite. Woblicže so wosebje, zo by Bóh, kotryž wschitko zamóže,

tamnym, kiž nas a našču wěru tał šćpatnje znaja, prawe spóznačo daž, a jich wutrobhy ł měrzej wjedł, zo bychmy zas, kaž našči wótcjo a my sami we lě-pskich dnach, we wěstoczi a pokoju po swojej wěrje živi bych móhli.

Modlicze, so za krajnoho wjercha, najhnadnischo kšěžora a krala, a za našch lubh wótcny kraj, modlicze so za naležnosće našcheje swjateje cyrkwie a jeje wjercha, swjatoho wótea. Modlicze so za wschitkich biskopow a mješčinow wo-sebje za našchoho we jastwje so namakacoho bratra, najdosťojnischoho knjeza arc-biskopa we Gnjezuje a Poznje, zo by hnadna Boža joho tróšctwata, pošyl-nika a zas wumozika!

Požohnowanjo wschohomócnoho Boha, Wótea a Syna a Duchu swjatoho pschindž na was a zwoštań wschitke czasy pschi wami. Amen.

Nowinki a powješčje.

Z w u k r a j a.

Pruska. We přėnej komorje prusťoho sejma jednacše so 17. februara wo zakonju civilne mandželstwo nastupacym; nic jeno katholicjo ale tež wěrivi protestantjo wo-sebje z Kleist-Kečow wotradzachu z wulkej rycžnimosćju pschiz-aczo spomnjeneho zakonja. Ale tež tu bě wscho podarmo. Zakon bu z 87 hłofami pschecžimo 51 pschizaty. We krótkim drje jón tež kšěžor wobkruczi, a potom so wozjewi. Swětnu wyjchnosć pschipoznaje jeno tamnych za man-dželstich, kiž su psched jeje zaštojniki mandželsti zwjazł wobkrucžic dali. (Sl. Rath. Bojok 1873 cziłko 19 str. 149.)

Pruska. Biskopja we Pruskej so dale czazaja, dolež pjeněžne khostanja zapłacžic njemóža. 12. februara bu biskop we Kwlunje, 12. a 14. biskop we Drieru druhi a tšeczi króčž, 13. febr. swjećacy biskop we Kólunje czazany, mjez tym zo bych 20. czazane wěch arcbiskopa we Kólunje pschedawane; wschitke buch wot dobrnych katholicow kupjene a arcbiskopej zas poščžene.

Pruska. We Münsteru dymbjachu so 22. februara czazane wěch biskopa žjawnje pschedawacž. Tola najprjedy njemóžesče aukcionator nitoho namakacž, kiž by wěch z biskopowoho wobhydlenja wotnosyl. Po dołhim pytanju namaka dweju noscherjow, kotrejž wěch ze stwow biskopa do dwora noschesczej. Tola hdyž bě žona jenoho z noscherjow zhonika, pschi kasim džele so jeje muž namaka, chwata ł njomu a cžini jomu kaske poroči, zo wón tež dželo wostaji a z njej přjecž dže, druhi noscherž scžěhuje we krótkim swojoho towarščha. Čžrůda ludu, kiž bě so mjez tym na dworje zchromadžika, wozjewi jimaj ze škawuwolanjom swoju spošć-nosć. Ale sčto nětko; wěch stoja wo dworje, aukcionator pschi nimi a njemje sebi radžicž, čžrůda ludu so jomu směje, ale ničto jomu njepomha. Dže so tał wyschnosć wo radu prascžecž, sčto ma tu cžinicž a wróčzi z wotmókwjenjom, zo je pschedawanjo wotštorčžene. Wěhdoma bě to znate, a wscho pschima so z wje-fokoščju wěcow a nosh je zas do biskopstho wobhydlenja, za nětotre sekundy bě wschitko zas na swojim mješče. Podobne wěch drje so hiščžje tež stałe njeběchu

Tola na tym njejo dosć; hdyž so wodnjo kóždy hańbowasche, na tań njesprawnyim skutku so wobdźělicz, dyrbjesche so nóc k tomu nałožic. Wjeczór 27. februara bu biskopej wozjewjene, zo budže so nazajtra rano 4. hodźiny po czazane wěch pschincz. A tať so sta, jeno nic z wrotami, kotrej mějesche słužownik po biskopowej poručnosći sudej wotewricz, tať kthěte hacz so žada, ale pičez železne wrota lězu tamni mužojo do dwora a dohnyaju so potom do kthěze sameje, kotraž so na měsće wotewri. Tu bu nětko spěšnje dźělane a czazane wěch wotnoschene, a hdyž $\frac{1}{2}$ 6 ludžo na ranišche dźěchu, běchu tamni wutrobiczi mužojo ze swojim nócnyim dźěkom hotowi. Wjysche aukcionatora wobdźěli so na tať czěstnyim skutku jedyn joho pscheczel, jedyn protestantski tyszec a joho synojo. Rano pať wophtachu tyszach ludu nětko wupróznjene stwy biskopskeho wobhydjenja. Chle město je we njeměrje. Biskop pať dōstawasche wot wjele stronow wophtanja, teź wosebje duchownstwo khwatasche, jomu swoju swěru a pschewisnosć wuprajicz. Zo pať tajke podawki nahladnosć wjyschnosće njewobfrucza, drje lohcy kóždy spōznaje.

Pruska. Arcbiskop Ledochowski je nětko tola domolnosć dōstať, zo smě we jistnje Božu mschu swjecicz. Zena cella bu khapali pschihotowana. A swojej słužbje pať njesnje swojoho słužownika kracz; jedyn z jaštnikow słuži jomu.

Němska. W reichstagu stajichu 18. februara zapōstancy z Elsaß-Lothringen namjet, zo by so we Elsaß-Lothringen wothkōsowalo, hacz chce wobhydlerstwo k Němskej pschiskuschecz abo nic. Tōnle namjet bu wosebje wot zapōstanca Teutsch zamōtwjany; tola njemōzesche so tajki namjet wot němskeho reichstaga pschijecz. Pschi jednanju we tuthym namjecze pať praji biskop Räß ze Straßburga (po narodnosći Němc), zo katholicjo njechadza wuczinenja bjez Němskej a Francozskej podstorcicz, ale zo tamne wuczinenjo, po kotrymž Elsaß-Lothringen k Němskej pschipadne, pschipōznaja. Nazajtra pať protestirowasche druhi zapōstanc a praji, zo biskop Räß njejo mēnjenja swojich wuzwolerjow zastupik. Chyta wěc swědczi, zo je pschefora mjez zapōstancami z Elsaß-Lothringen, su dźěleni do francozsteje a němskeje strony; prēnischa (8 muži) je jo domoj podata a njecha jo na wuradženjach reichstaga dale wobdźělicz.

Najwajžnišchi z nowych zakonjow, wojejski zakon, je so reichstajej pschepokožik. Hizo prēni paragraf je jara hōrki, po nim ma němske wōjsko we mērje wuczinicz 401,659 mužow. Tōnsamy budže wjele pscheczimnikow zbudžic; sprawnišcho bu mēcze byto, hdy by so wulkosć wōjiska kōzdołētnje po wobstejnosćach postajať, kaž jebi to mōcna strona we reichstagu žada. Chyť zakon bu wosebitej komissiji pschepodaty, kotraž ma jōn k dalšchomu wuradženju pschihotowacz.

Schwajcarska. Ruza a pschesczēhanjo swěrných katholicow we Schwajcarskej, wosebje we kantonje Bern je woprawdže surowe, pschēd někotrymi lētami by so to za njemōžne djeržalo. Pschēz sto duchowných je knježestwo z jich zastojnistow a z kraja wupofazalo. 60,000 wobhydlerjow su swojich duschipastyrów a porjadch Božich słužbow wurubjene, a nimaja pschiležnosć we czěskich khorosćach z trōsčtom a hnadami swjateje wěry so posylnicz. Tōn abo druhi wutrobith mēschnik drje zwaži so w noč a we druhej drascze khorym swjate sakra-

menty pschinescǝ. Tola hdy by so pscheradziko, a wón so pschi tym natrjehik, by swoju dobrocǝiwu wutrobitoscǝ z jastwom dyrbjak zapofuczicǝ. Rnjejerstwo nima pschithym druge wotpohlabanjo, hacǝ katholicu cyrkej wuforjenicǝ a tak mjenowane „starokatholicstwo“ zamjescǝ. Zapofchtolaj, kotrejǝ we Schwajcarskej za tule sektu dǝkatej, stej prjedawšchi dominikanski mnich Hyacinth, a prjedawšchi katholicki farat Herzog. Prǝni je hižo wjac lǝt woženjeny a teǝ drugi „je sebi žonu wzak.“ Po tajkim dwaj mužaj, kiǝ stej swjatocǝjne sluby zkamafoj.

Schwajcarska. Dofelǝ je katholicam we kantonje Bern, we krajinje, kotraj je z horami Sura pschecǝzhnjena, njemǝžno, Božim skuǝbam wot swǝrnyǝ katholicich mǝschnikow dǝczanjym, pschitomni hycǝ, je jich bispop tole postajik: 1. „We mǝstach pschi pomjegach ma lud katholicke Bože skuǝbhy we susodnym kraju wophtacǝ a duchowne wjedjenje tamnišchich duchownyǝ po mǝžnoscǝi wuǝzicǝ. 2. We znutstownyǝ wofadach paǝ ma lud jelizo tam žadny romsko-katholicki mǝschnik bydlicǝ njesmǝ, we svojim cǝasu so we natywilnyǝ mǝstach (najbole brǝžnjach), t modlenju zhromadǝicǝ. Pschodštejicǝerjo katholicich towarštwow maja tajke zhromadǝizny wjescǝ. Ršcǝejenica smǝ so teǝ wot drugih wudǝlicǝ, kotǝi mǝschnicy njesu. Wǝrowanja maja so wotforezicǝ abo romsko-katholicki mǝschnik ma so t tomu phtacǝ. Mrǝjajchym dosaha, hdyǝ dospofnu želnoscǝ wubudǝa. Ze sǝchtǝ wurjek, njeh so bjez duchownoho pohrjeba. Wuzanknjeny mǝschnik njesmǝ so wotacǝ, dofelǝ tajki nima polnomǝcǝ sakramenty wudǝlecǝ.“

Italska. Krǝtka za sobu wumrǝjechtaj dwaj kardinalaj, Tarquini, jedyn z tamnyǝ, kotǝiǝ buǝu hǝkle psched krǝtkim t kutej hǝdnoscǝi pozbǝhneni, a kardinal Warnabo, generalprǝfekt kongregacije de propaganda fide. Hǝto joho nastupnik we tutym wǝžnym cyrkwinštim zastojniwje mjenuje so kardinal Bilko, tola teǝ tǝn je straschnje khorj.

Schpanista. Teǝ nowe ministerium, kotrohoǝ pschedshda je marschal Serrano, njemǝže krajje mǝr a spotojnoscǝ wrǝcǝzicǝ. Karlistojo wjele wjac na moch pschibhwaja. Rnjejeršte wǝjsto bu wot nich wjac krǝcǝ zbite, tak zo general Moriones wjac prǝcǝ njemǝže, zo so psched karlistami do zady cǝehnje. Žada sebi nowe wǝjsta, hewǝt nadǝije na pschewinjeno karlistow mǝcǝ njemǝže. Tuczǝ paǝ su wǝžne mǝsto dohly, Bilbao, kotrejǝ ma dobry pschistaw. Don Karlos sam je pschi svojim wǝjstu. Karlistojo maja tak nǝtko wobsadǝene provincy Biscaya, Guipuzcoa, Alava a Navarra; haj teǝ skoro wšchitke twjerdǝizny baskiškich provincow. Najšterje drje nǝtko marschal Serrano sam wjedjenje republikaństoho wǝjsta pschecǝiwu karlistam pschewoznje, dofelǝ Moriones hce rady mǝsto zkǝzicǝ. Tola wón njezamože drje teǝ wjele pschecǝiwu wustojnomu a nazhonenomu generalej karlistow, kiǝ Eli o rǝka. Dohwanjo karlistow paǝ zmǝje teǝ za Francozsku wulku wǝžnoscǝ, teǝ tu ma potom monarchiřka strona šǝrřcho wuhlady, zo hrabju Chambord-a na kralowři trǝn pozbǝhnje.

Indiska. We Indiskej namataja so 1,076,102 katholicow, 2141 katholicich cyrkwjow a kǝpalow. Pod archibštopom we Goa stoja 19 bispopja 815 duchownyǝ.

Cyrkwiński powęstił ze serbskich wojsadow.

Z Budyšcina. Kšćenjani: Marija Tereza, dz. kowarja Józefa Seichi z Madžanec; Paulina, dz. Gustava Pawota Sohana z podhroda; Hańža Čaćilia, dz. tublerja Handrija Guby z Hornjeje Kiny; Klemens Alois, f. registratora Jurija Vanby z B.; Oskar, f. Jakuba Krala z podhroda; Fryc, f. Józefa Grufemanna z B.; Heinrich, f. Ernsta Heinricha Beckera z B. — Wěrowani: Ernst Schenk, forczmar w Makuch Debscach a Louisa Beckerec; Pětr Schotta, muczer w Radworju a Hańža Měrczintec z Hrubjelczje; Jan Bohuměr Lehmann (Wiczaz) z B. a Maria Amalia Duczmanec z podhroda. — Zemrjeczi: Marija Martha, dz. wojnarja Jurija Zarjenta na Židowje, 25 njež.; Marija Smolic, tublerjo Jakuba Libšca w Hunjowje mandželsta 38l. 6m.; Michal Pjech z Khróšćje 21l. 9m. Madlena rodž. Zopic, Jana Lešchawy z B., mandželsta, 47l.; August, f. Handrija Augusta Kencza z B., 6m.; Pětr Nowotny, kžžnik a pólnik pod bórklenom, 71l.; Wittkawsch Kleinstück (Schotta) z B., 39l.; Wittkawsch Lukasz ze Židowa, 80l.; Hana Wěrczintec z Hrubjelczje, 60l.; Hańža rodž. Lorencec, Pětra Kranca z B., wdowa, 74l.

Z Radworja. Kšćenjani: Wittkawsch, f. Michala Kmjecza z Lutowcza; Jakub, f. Jana Delana z Lutowcza; Jurij, f. Wittkawscha Žestki z Bronja; Marija Hilzbjeta, dz. Ernsta Jozefa we Radworju; Hańža, dz. Wittkawscha Fehorka we Radworju; Marija Wilhelmina, dz. Jakuba Janaka z Kbelna; Hana, dz. Pětra Měšcherja z Měrkowa. — Zemrjeczi: Pětyr Dornik z Eupoje, 45l.; Handrij Kubasch z Měrkowa, 41l. 5m. 26dn. — Wěrowani: Jakub Kbilan, z Kamjenjeje, z Hańžu Winarjec z Kamjenjeje; Handrij Mott z Čzemjerc z Hańžu Kubicec z Měrkowa; August Mathej z Radworja z Madlenu Grubertec z Radworju.

Maležnosće towarštwu.

Sobuštawy na lěto 1874: K. 182. Jakub Liebsch z Hunjowa; 182. Hana Santowa z Hóška; 183. Marija Elšnerowa z Čžernych Kóštic; 184. Handrij Hašca ze Zajdowa; 185. Hańža Herrmanec z Khróšćje; 186. Jurij Pjch z Khróšćje; 187. Jak. Grós z Rutnic; 188. Jak. Donat z Rutnic; 189. Marije Cyžowa z Čžasec; 190. Michal Herrmann z Wortlec; 191. Witt. Glawšch z Wortlec; 192. Witt. Lehmann ze Smjeczec; 193. M. Zanka z Zaseňcy; 194. Jak. Nowak ze Stareje Čžehelnicy; 195. Witt. Jordan z Čžejec; 196. Jak. Žur z Bacžena; 197. Witt. Kral z Khróšćje; 198. Witt. Jesčki z Kopsčina; 199. Jak. Lešchawa z Prawocžje; 200. Jak. Mloržin z Dubrjenta; 201. Witt. Schotta z Koczunje; 202. Madlene Hantušchowa ze Sulschec; 203. Katha Moehnowa z Čžemjeric; 204. Jak. Matka z Konjec; 205. Witt. Kuczant z Kalbic.

Na lěto 1873 dopłacžichu: 508. Karl Handrit z Budyšcina; 509. M. Kiflnt z Khróšćje; 510. S. Pjech z Khróšćje; 511. Bernhard Berger z Pancžje; 512. Žur z Sninjarnje.

Na lěto 1872: S. P. z Khróšćje.

Dobrowólne dary: Za našče towarštwu: S. Grós 5 fl.

Za swj. wótea. „směť so knježe nad křudymi dušchemi“ njemjenowany 1 tol.

Dary za cyrkej w Čžornecach abo Bacžonju.

Hańža Fulkowa z Mikocžje 25 tol.; z wostžanja Madlenu Domanineje rodž. Hornicec z Khróšćje 50 tol.; njemjenowana z Pancžje 1 tol.; pščež knj. kaptana Róla 1 tol.; křmóšćace kšćenjenske zwjazanje wot M. S. z K. 4 tol. 4 fl. 5 np.

Gromadže: 6825 tol. 10 fl. 7 np.

Z nakladom spisacjela su wuschte a hobja so pschez expedicije dostacj:

Duchowna Różownja

swjateje Marije maćerje božeje a přecy čisteje knježny. Spisał
Handrij Dučman. 1872. 518 stronow.

Hobji so derje hafo dar k poslednjomu zelenomu schtwórtkej.
W rjanym zwjazku z barbjenym swjeczatkom 2 tol.; w srěnim zwjazku a z čjornym
swjeczatkom 1 tol. 12 nsl. 5 np.; broschitowane 1 tol. 5 nsl.

W redakciji a w expedicijach Bóska je na pschedań:

Pobožnosć na swatém Ekhodže.

Teke knižki moža so broschitowane dostacj, kaž tež w njezschithy exemplarach,
totrež so k druhim kniham derje pschijazacj hobja.

PSALMY.

Přeložil Jan Laras. Z přidaćom laćanskich nyšpornych psalmow wudał
Michał Hórnik. 1872. — 176 stronow. — Płacizna: 15 nsl.

Smjertniczka, Zběrka modlitwow za wotemrjetych kšecjanow 1873. (120 str.)

Z wulkim pišmom. Čjisty wunošk je za cyrkej w Čjornecach abo Baczjo-
Płacizna: wjazana 10 nsl., njewjazana: 8 nsl.

Biblijske stawizny

staroho a nowoho zakonja za serbske schule.

Płacizna 6 nsl. 5 np.

Pšchob schtyrjomi lětami su wuschte a hišćeje pschecy njejsu we wschitkich schulach
zamjedžene; schtož je wopravdže k wobzarowanju.

Žiwjenja Swjatyh.

Po rjedže cyrkwinšich stawiznow spisał Handrij Dučman 1864—1872. Do-
tal 10 zeschwitkow. — 704 str. VIII. — Płacizna 1 tol. 20 nsl. — Jednotliwe ze-
schiwki po 5 nsl.

Sněhowka,

abo stawizna tšjoch kšecjenow. Pšchetožil Handrij Dučman. 1863. — 72 str. —
Płacizna 2 nsl.

Katholski Posol Ludowy časopis.

Wschitke staršce lětnika wot 1864 moža so hišćeje dostacj po 10 nsl.

Katolicki Posol

Wukhadža prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cytolětna płacizna na pósce
a w knižarni 17 nsl.

Łudowy časopis,

wydawany wot towarštwy S. Cyrilla a Metoda w Budyščinje.

Redaktor: Jurij Łusćanski.

Čísło 6.

21. měrcu 1874.

Lětnik 12.

Swjate relikwije Šhrystusowoho čěrpenja.

2. Swjate hozdže.

Šdych bě pobožna křěžorka Helena swjaty křich we Seruzalemje zbožownje namakala, ležachu podla njoho tež hozdže, z kotrymž bě Jezusowe čžšo na křich pschibite, byše. To pak njeje měsće znate, hacž bě jich tsi abo schtyri, najšterje pak bě jich schtyri, dokelž po romskim wajschnju křichowanja njebšstaj Jezusowej nozy, kaž so to nětko najbóle na „Božich matrach“ widži, jena na druhu položena, na křich pschibitej, ale jena pschi druhej, kžda bu tał z hozdžom pschekłota.

Wo dalschej stawiznje tuteje swjateje relikwije powjedaja nam cyrkwinšte stawizny tole: Wot pobožneje křěžorki dósta jeje syn Konstantin Wulki dwaj wot swjatyh hozdžow; jedyn noschese we swojej nahłowicy, drugi pak da zaschicž do wuzdom swojoho konja, dokelž so wot swjateje relikwije Bože zakitanjo we strasche bitwow nadžijese. Tšeczi je Helena, kaž Hieronymus a Gregor z Tours powjedatej, do adriatiskoho morja čžisła, zo by straschny wichor zničowala, a hlej, wichor pschesta, žokny so zlehnychu. Tola drje njeje pobožna křěžorka brohu relikwiju do morja čžisła a ju tał zhubita, ale najšterje na něčim do morja puschčžita a potom zas wučžahnyła. Šchtwórtly swjaty hozdž dari křěžorka Helena wot njeje natwarjeneje cyrkwi swjatocho křichu we Romje. We njej so wón dženšiški džen pokazuje a čžesczi; jenož wótry kónčž je wotržany, a z druhim zasabženy. Někotři mjenja, zo je tónle kónčž do procha rozdrjebženy a proch do druhich hozdžow zafowany, kotrej su so podobne woprawdžitym hozdžam džekale. Tał je so licžba swjatyh hozdžow rozmnožita. Druzy pak praja, zo pobrachowach kónčž so namaka we tał mjenowanej železnej kronje italskich kralow, to je mjenujey žłota krona, we kotrejež zmutskownym džilu je čžisła spina z železa, kotraž je z džela abo cyta z jenho wot swjatyh hozdžow dželana.

Zedyn hódzj namaka so tež we Parizu, a sľuscha tamnišchomu tachanstweju, kotrej je jón z abtije St. Denis dóstake, prjedy bë we Nachenje, hódzej jón Karl Wulki, kotryž bë jón wot patriarchi we Jeruzalemje dóstak, dari. Wón je z cöle a tšl linije dolhi, chle zerzawy a tohodla dżimny, dokelž je na nim tšchěscjiczka drjewa, kotraž najškerje pišči nim wošta, hdyž bu z tšchize wučehnjeny. Tachanstwo we Parizu wobshnje tež hišcže wótrij kónčž druhoho hozdža, kotryž je $\frac{3}{4}$ cöla dolhi. Tež tachanstwo we Trieru pokazuje hódzj, na kotrymž tež wótrij kónčž pobrachuje. Tónle hódzj je $6\frac{1}{2}$ cöla dolhi. Tež we wšchelaticch druhich měštach pokazuja so swjate hódzje, tola nješju to wopravdžite relikwije Šhrystusowoho čerpijenja, ale wšchědne hozdže, da kotrychž paľ su make džele wot wopravdžitich hozdžow zakowane abo kotrej su jenož z wopravdžitimi dótkane. Na tutym pučzu mnohosčadžu so tele swjate relikwije. Swjaty Karl Borrhomejški je wjach hozdžow, runja wopravdžitim hozdžam Šhrystusowym, džělacž, z wopravdžitim dótkacž, a potom wudžělicž daľ. Zedyn dari tež kralej Šilippej Druhomu haľo drohu relikwiju. Na podobne waschnjo su so tež druge relikwije mnohosčěke zo by so taľ pobožna žadočej wěrimych tšchěsczanow za wobšedženjom drohich powostankow spokojila. K čěscženju swjateje lebije a swjatih hozdžow je cyrkej tež wosebity swjedženž založila, kotrej so na pjatku po přenjej njedželi posta, abo kaž pola nas pjatku po přenjej njedželi po jutrach swjeći.

Schwajcarska a katholicka cyrkej.

Schwajcarska republika placěšče dokho za wuwolany kraj swobodnosčje. Mnocy, kotřij bëchu ze swojimi domjachmi wobštejnoscžemi njěspokojni, pytachu tu swój wuček a móžachu po swojim spodobanju živi byč. Tola kaľ je so to we poslednych lětach pschěměnilo. Namócne, do chľa njěsprawne potkoczowanjo, něľo hižo surowe pschěscžehanjo katholicow je tam wudyrile.

Schwajcarska republika je zjenoczenjo 22 krjesow, kotrejž so kantony mjenuja. Pschěczimo wukrajaj wustupuja kóždy čas haľo jenicžki kraj, we znutšownych naležnosčadž paľ ma kóždy kanton wosebite swobodnosčje, kotrej paľ su we nowišchim čžasu tež jara wobmjězowane. Wulšocž chleje republiki wučžini 752 quadratmilow; pokojca, 350 quadratmilow pschitrymaja alpy. Schwajcarska sľuscha krajam kotrej su bohacže wobhydłene, dokelž ma we 400 quadratmilach, kotrej so wobhydlicž hodža, pokšecja milliona wobhydlerjow. Po naboženstwie rozpadnu wobhydlerjo do reformirtškich, kotrychž je nimale pokdra milliona, a katholicow, kotrychž je 1,023,500.

Katholicka cyrkej měješče wot lěta 1579 bamžowoho nuncia, kotryž we Luzern bydłešče, a kiž bë katřec srjedžicžer mjěz cyrkwinškej a swětnej wšchnosčži; za wjedzenjo a zarjadowanjo cyrkwinškich naležnosčžow rozpadny kraj do 7 bispoškich dićesow; bispoštwa wybsadžachu so jenož wot japoshtotškoho stöla. Schwajcarska licži 1130 farom, 57 mužškich, 59 žonškich kłóšctrow a ma 2500 swětnych a 1500 kłóšcterskich duchownych; najwosobnišchi kłóšctr je Einsiedeln. Z toho móžemy spóznacž, zo bë katholicka cyrkej hacž do nowišchoho čžasa we Schwaj-

carskej we zbożownych wobstejnoscach. Tola nětko duje po chkej Schwajcarskej jara njepšheczełski wětr pšheczełiwoc ni; najwyschšce knjezeństwo, kaž tež wšchnosćeje jednotliwych kantonow su wufazy a zatonje wudali, kotraž z katholickej cyrkwi a jeje wustawu so njeznjesu; we połnóčno-nawječzornych kantonach, kaž Basel, Solothurn, Bern, Genf, kotraž su z wjetscha katholicke, pokazaja so zruidne scěžehwi njepšheczełstoho zmyšlenja knjezeństwa. Knjezeństwo we Bern je romsko katholickich fararjow bjez winow wotšabzika, a něšto duchownych, kotřiž wšak jara hódnje swoje dotalsche měšcniske žiwjenje njepšheczełiwocu, ze wšchelakich krajow powołała a z namocu do wupróznjenych městow šabzika. We krajnje Zura buchu tač 69 fararjow, kotřiž 60,000 duscham pšhedštejachu, wotšabzeni. Fararjo njechachu so hato swěrne katholicke duchowni wot swojoho biskopa a swojeje cyrkwe dželicž, to bě za knjezeństwo winy dosč, zo jich z cyrkwjom a farow wuhna, a dokelž potom na druhich městach Bože služby džeržachu, su nětko tež z kraja wupokazani. Krajina, kotraž ma 60,000 wobhdlerjow pač tola njemóže bjez Božich službow byč, to knjezeństwo we Bern tež spóznaje, jeno njesmědža to katholicke Bože služby byč ale tajte, kažtež knjezeństwo poruczi. Ale z wotkel měšchnikow wzacž za tejsko farow? Knjezeństwo zienoczi wjacj farow t jenej, a pytašce potom po swěče sebi podwolnych duchownych a za něšto cžasa namata tež džewjecž tajkich mužow, druge cyrkwe dyrbjachu zaukujene wotacž, mjez tym zo katholicke lud we bróžnjach a druhich městach wokoło swojich swěrnich duchownych t Božim službam so zhromadžesce. Wšyche toho buchu katholicam tež wojach hato ezeucion na schiju póskani. Tač pšichcžahny junu wokoło wječwora do městacžka Bruntrut 80 muži, kotřiž buchu mjez 20 katholicke swójbž rozdželeni. Tola najzrudnišchi podawč za swěrne lud je wupokazanje jich měšchnikow. Kač cžežto dyrbi jim byč, wjedžo, zo we chłym kraju duchownoho njemamafaja, kotryž móže jich wot hrěchow wotwjazacž a z wudželenjom swjatoho wopravjenja pošhnicž. Kasfa surowosč za mřežacoho, kotryž dyrbi we najcžežšchim wofomiknjenju, we kotrymž chce so z hódnej spowjedžu, z pucžnej cyrobu, z hnadami Božoho wolijowanja a z tróšchtom swjateje wěry na pucž do wěcžnosče pšchihotowacž, bjez měšnika byč. Šchtóž so najhóršchomu žłóšnikkej njezapowje, je 60,000 njeminowatym wobhdlerjam zapowjedžene.

Tola katholicke lud je we wulkich cžesnosčach, kotraž je Bóh nad njón pšchibuschekil, tola swěrne swojej wěrje a podaty do Božeje wole. Zena katholicka nowina we Solothurnje piša talle we tamnišchich něcžišchich wobstejenjach: „Čžim bóle pšchecžehanje pšchibjera, cžim bóle roscže tež wutrobitosč a horlimosč katholicow w Zura. Naschich měšchnikow su nam wzali, ale na žane wašhno njebudža nam našču wěru wuttorhnyč móč a my smy hotowi, radšcho wšchitko cžerpjecž, hač zo bychmy we najmješchim našcej swjatej mačžeri, katholickej japošchtoskej a romskej cyrkwi njeswěrne byli. Ženje njebudža nas pšchi Božich službach wotpadnikow namafacž, a we wšchědnej hodžinje Božich službow budžemy so zhromadžicž, zo bychmy so zhromadnje modlili. Swěra hač do smjercže je našce heško. Něcžišche cyrkwinste wobstejenja su wopšhjecža wšchěch rozmłowjenjom, wšcho druge stupa do zady. Tola njeměj nas ništo za mačomšlých a bjeztróšchtých!

Čujuemy drie čješnosć našchich wobštejenjow, ale my njezhubimy pokoj wutrobhy, nic dowěru na Boha, to čjini nas slynych! My smy khostanjo zaškušili, ale njechóršchimi my so na wjedzenja Bože, my wěmy, zo wschitto k lěpschomu pschindže tym, kotřiž joho lubuja. We prjedawšchich zbožownych časach njejsmy sebi tróšcht našcheje swojateje wěry dosć wažili, nětko hdyž je nam wzaty, spóznajemy tač prawje, ščto smy zhubili.“

Či dni dołho běchu wschelach wot knježerstwa wupóskani mužojo we krajinje Dura so wołoko honili, zo bychu katholicich měšchnikow, kotřiž běchu pschěz postajeny čas we kraju wostali, wóžili.

Wnnozy měšchnithy kotřiž swoju wofadu tač kšětsje wopuschćić njemóžachu, buchu do jastwa wotwjedzeni. Wschudžom pač dawasche katholicsti lud rjane dopokazy swěrnej pschizownosće. We Šahy, jonej wsy, chychu tež 80 lětnoho šchědžiwca, kiž je pschěz 53 lět měšchnič, jatoho wzacž. Z njewinowatej lěšču pač wumožichu joho mužsch z rukow policajow, njeschu joho na rukomaj hač k blizštim francozškim mjezam. Za to pač je Šahy z wojakami wobšadžene. —

Pschescěhanjo we kantonje Bern pač potrjechi we najblischim času tež wěrnu protestantsku cyrkej, dokelž tu bu nowy zaton pschijaty, zo smědža sebi wofady same nic jeno fararjow wuzwolecž, ale tež postajicž a rozšudžicž, ščto ma so wěricž. Lud potajkim móže tam z wjetšinu wěrnosće wěry pač začisnyhč, pač nowe postajecž, tež nowe nabožne zatonje dawacž. We tajkich wobštejenjach njemóže žane naboženstwo wobšacž.

Nowinki a powjeseče.

Z Łuzich a z Saksteje.

Z Budyschina. Direktor wuczerjskoho seminaru, knj. Blumentritt a direktor tachanskeje schule, knj. P. Šchofta pscheproschujetej k žawnym jutrownym pruhowanjam. We tachanskej schuli budže pruhowanjo 23. a 24. měrca, poindžele dopokdnja prěnja a šchtwórtu, wutory dopokdnja druha a tšecža klasa tachanskeje schule, we kotrychž je chšodženska wucžba, Póndžele popokdnju pač prěnja a tšecža a wutory popokdnju druha klasa schule, we kotrejž je jenož pokdnjowiska wucžba. We tšjoch klassach z pokdnjowstej wucžbu namakaja so 158 džěći, 68 hólčzatow, a 90 hólčzatow; we šchtyrjoch klassach z chšodženskej wucžbu 161, mjenujcy 97 hólčzatow 70 hólčzatow. Wšyche direktora wucža we tachanskej schuli tšjo družy duchowni a šchtyrjo wuczerjo, a za žónške džěta jena wuczerka. We wuczerjskim seminaru budže šchtwórtk popokdnju pruhowanjo seminaristow, a pjatk dopokdnja a popokdnju pruhowanjo präparandow. Do tač mjenowaneje präparandy šhodža mšodžencojo, kiž chšedža so abo wuczerštwu abo k dalšchim studijam na gymnasijach pschihotowacž, abo kiž chšedža, prjedy hač druge powołanjo nastupja, sebi wšyčschu štopcni džěłanoscje dohčž, hač je to we schuli móžno. Pschi tutej pschiležnosći tež hnydom spomnimy, zo móža tež lěšca zas tajcy zastupicž, kotřiž chšedža so k wuczerjam wudofonjecž. Na serbskich wuczerjach

pshech pobrachuje, tohodla njech serbscy starschi swojim synam, kiž maja duchowne mochy a luboscj k wučerjskomu powołanju, njewotradžeja ale so staraja, zo bychu tajke schulske pschihotowanjo měli, zo mogli do seminarsteje praparandy so pschiznacj. K tomu žada so tež wot kóždoho, zo može na klaviru hrač, a rady so widži, hdyž je tež trochu na huśle piflacy wutnył. We nowišchim čzasu a wosebje we Sakskej je za wučerjow derje starane, taž zo može kóždy ze swojej swójbu hjezstarostnje žiwj bječ.

Ž Budyšcina. Póndžeje pschindže sem zrudna powjesč, zo je njedzelu 15. mërca popołdnju wołoko pjecich we kłóštrje Marijnej Šwězdže zbóžnje wumrjeła hnadna knjeni, abbatisa Emunda Maria Ğana Mağ. Tašama narodži so we Georgenthalu 26. mërca 1805; zastupi do rjadu cistercijskich knježnow 14. oktobra 1827, swjatoczne sluby wotpołoji 16. julia 1820; a 16. junia 1856 bu hačo abbatisa wuzwolena. Woħ daj je wěczny wotpocink!*)

Ž Róžanta. Našch nowy knjez kooperator P. Benedikt je serbsku rycž za krótki čas jara derje nawutnył. Prěnju njedzelu posta je přeni króč serbski rjenje předwał. Woħ płač jomu prócu, kotruž je sebi z lubosce k nam dawak a zdjerž nam joho strowoho. Pschi tym spomnimy, zo je we Róžencze na wšchědnich dnach druha Boža mišca sydomich, jeno we abdenče na poł wosomich; soboty pak pschěz chke lěto wosomich.

Ž Drezdžan. Redaktor katholicsteje tydzensteje nowiny, „Kath. Kirchenblatt“ knj. dwórski předar L. Wahl bu jenoho nastawka dla, kotruž bě wot Brunowstoho knj. kapłana Cramera spisany, wot kultus-ministra wobskorženy a wot sudnistwa we Drezdžanach wotšudženy k 25 tolerjam khostanja a zapłacanju sudniskich wudawkow. Tejesameje wěch dla bu tež knjez kapłan Cramer wobskorženy, tała sudnistwo we Raniencu njenmaka na nim žaneje winy, a njewotšudži joho tohodla tež. Pschecziwo rozšudej Drezdžanskoho sudnistwa je knj. dwórski předar appelirowak, a 16. mërca je joho wotrjesny sud tež za njewinowatoho spóznak; pschecziwo rozšudej Ranienskoho sudnistwa pak je kultus-minister appelirowak, ale tu njejo rozšud hišćje znaty. Taž wšchelato može jo jena wěc tež wot sudnikow zrozenič a rozšudjeć. Džiwnje pak je, zo je nětczišchi kultus-minister so ranjeny čjuk jeneje wěch dla, kotraž je so we lěće 1845 stala.

Ž wufraja.

Bruška. Kaž ranišce provincy Pruskeje, taž maja nětko tež wječorne jatoħo biskopa; 6. mërca bu biskop Eberhard we Trieru jaty wzaty, dokelž pjenježne khostanjo, kotronuž bě dla pschestupjenja mejstich zaŕonjow wotšudženy, wjacy płacicz njemóžesche, čazane wěch tež wjacy njedofahachu. Wě to pjak; biskop bě hišćje popołdnju we pósinym předomanju we domje; stawy tačhanstwa, so bojo, zo drje wotwjedženjo biskopa do jastwa njebudže doħho wjacy čzakacž dacž, podachu so k njomu, zo bychu jomu z nowa swoju swěru a pschi-

*) Šnadž nam nětko k pschihobnomu čžistu drobnišchi dopis we štučkowanju njeboje hnadnje knjeni pschipóšćele.

wiznosć wozjewili. Mjez tym bu pschit had landratha pschipowjedzeny; biskop joho pschija a dyrhjesche wot njoho sthshhec, zo ma porucznosć joho do jastwa wotmwjesć. Biskop z nowa pschecziwo tajkej namocy protestirowasche, dokelz nihto njemoze biskopa we zastaczu biskopskoho zastojnstwa zadzemać, hacz duchownia wyshnosć, kotraž je jomu zastojnstwo dała. Wuprajt tež, zo dobrowólne njepoibde, ale zo so jenož namocy pschepoda. Duž pokoji landrath swoju ruku na njoho, a netko so biskop pozbehny, a dzjesche landrathom, sczehowanj wot netotrych mješnikow a mulkeje czródy luda, kotraž mócnje pschibjerasche cjim ale dzěchu. Biskop njeprajese k ludej žanoho stowa, podawł sam bė hnujace přėdowanjo. Psched wrotami jastwa wobroczi so hišcze junu, pscheglada mulke czródy ludu, wudželi jomu, snadž za dolhi čas posledni krcz swoje biskopske pozohnowanjo. Potom zastupi do jastwa, wrota so zawrěchu, rehel so zasuny. Tak je druh biskop mejskim kaznjam woprowany. Kał mjele druhich budze joho sczehowac z dyrhjec, njehodzi so prajic.

Pruska. Khežor je nowy, civilne mandželstwo nastupach zakon 9. mērc a wobfrucit, a 16. mērc a je zakon wozjewjeny. Płaczivosć dōstanje lēta z přėnim oktobrom.

Pruska. Nowy chrtej potkoczowach zakon je wot bundesratha muradzeny; po nim zmēja so duchowni, kiž pschecziwo zakazni swētnje wyshnosće tola zastojnstwe dzēla dokonjeja, z kraja wupozazac. Podobne wobstejenja mōza tak tež we Nēmstěj zastupic, kaž netko we Schwajcarskej knjeja.

Pruska. Pruske knježerstwo dze na puczu njesmēlnoho potkoczowanja chrtwje pschecy dale; mnozy mješnich we wschitkich diocesach a tež dwaj biskopaj dzerža so jeczi, dokelz posluhaja na japoschtolske stowa: „stuscha so Boha bole bojec, hacz człowjetow;“ druzi biskopja su wobstorženi, wotjudženi, czazami, dofhodh jim wot knježerstwa zapowjedzene, dokelz njechadza prawa chrtwje pscheradzić. Wschelake chrwinski wustawy, we kotrych so młodosć woczahny, buchu zanknjene, druhim dofhody, kotrej jim stat dawasche, zapowjedzene. Nētko bu tež mješniiski seminar we Trieru zanknjeny. To czini pruske knježerstwo ze zamoženjom, kotrej jomu njeslusch, dokelz dofhody, kotrej bēchu katholicim biskopam, duchownym, seminarom a druhim wucžerstim wustawam hacz dotal wat knježerstwa płaczene, su jeno slabe zarunanjo z chrwinskih kublow a wobjedzenjom, kotrej je pruske knježerstwo na zapoczatku nēczijichoho lēstotetka chrwki wzake a na so sczahnyke.

Wadenska. Po prustim pschitkadze ma tež Wadenska, kotry kraj je hižo lēta dolho kōzde znamjo katholicoho žiwjenja potkoczowal, nowe chrwinske zakonje, kotrej buchu tež wot sejma z wuwazcjom 10 hłosow jenohtōsnje pschlwzate. We wschelatim nastupanju su hišcze hōrsche hako pruske zakonje.

Wajerska. Tak mjenowane „starokatholicstwo“ kotrej mējesche we Wajerskej najprjedy swoje hłowne žorlo a najwosebnischich podpjerarjow, we wucženymaj mužomaj Döllinger-u Friedrich-u, so tam wjacy njespodoba. Wot Döllingera je znate, zo wón dawno hižo wschelake wēch, kotrej su wjedzerjo „starokatholicstwa“ we poslenschim czasu dolonjeli, jara njerady widži; tež druzi wosobni mužoho su ze „starokatholicstwe“ wosady wustupili. Sid biskop Reinkens, kotry je we Pru-

fkej hafo „katholfski“ biskop wot knježerstwa pschipoznaty, a jara bohacze płaczeny, njebudze so we Bajerskej pschipoznacž. We tymle „wysokodostojnym“ knjezu su wysche toho we najnowišchim čzasu so wschelake wěch z prjedawšeho žiwjenja wufopale, kotrež jomu žaneje čzeće njepschinjesu a kotrež budža tež joho „cyrwni,“ kotraž wschał je mjez tym na pěst twarjena, jara schodžecž.

Rakuska. We Winje bě nětczišche liberalne knježerstwo tež nowe cyrwiniske zakonje, podobne pruskim zakonjam, kotrež su tak wulku sprawnu njespokojnosć mjez katolfskim ludem zbudžili, reichsratej pschepokožike. We wosebitej komissiji budu k wuradženju pschihotowane a we zandženych tydženjach zapoczujesche so debarta wo nimi we komorje ludowych zapořtancom. Přeni zatoń, kotryž ma počehnjenna mjez cyrwiniskej wyschnosćju a statom rjadowacž, bu z wulkej wjetščinu, z 224 hłofami pschecziwo 71 pschizaty. We Rakuskej změja biskopja tak podobne wojowanja wobstacž, kaž tu khwilu pruscy biskopja. Zo bychu swoje zadžerženjo pschecziwo nowym zakonjam wuradžili, a tak wschitcy tež podobnu pschezjenosć a krutosć pokazali, su so 12. mērcu we Winje k zhromadnym wuradženjam zesšli. Tež pschod 25 lětami běchu rakuscy biskopja we Winje zhromadženi, zo bychu so khěžorej dšatowali, zo je katolfskej cyrwni ji sľusšace prawa, kotrež běchu so ji wzałe, zasy wrócizk. Zola nětko ma so cyrwek z nowa zas potkóčecž, wot liberalnoho knježerstwa a wjetščinny komorow. Zola rakuscy biskopja budža po pschitkadbje pruskich njebozaznje, wobstajnje a we pschezjenosći prawa katolfskeje cyrwnje a japoschtořstho stola zamołnjecž, a radšcho wschitko čerpcjekž hafo je pscheradžicž. To woczakuje tež bamž wot nich; we wosebitej encyklich, to je zjawnym lišce wobroczi so wón tež na rakuskich biskopow, zo by jim tak rjec pucž pokazal, kotryž maja hieč, dokelž tež swjaty wótc hafo najwyschšchi pastyr a biskop chłoho řchescžanstwa ma to za swoju winowatosć, biskopow we Rakuskej je swojej rabu podpjeracž a tež z nimi wojowacž za prawa katolfskeje cyrwnje pschecziwo potkoczowanju pschez njesprawnu namóc. We encyklich zamołnja swjaty wótc pschode wschim prawo cyrwnje, zo smě we svojich mjezach swobodnje zakonje dawacž, a njemóže měřchenjo swětneje wyschnosće do cyrwiniskich naležnosćow pschipoznacž. Wječch cyrwnje protestiruje potom dale pschecziwo stroniskomu zběh-njenju konfodata, t. j. zjenocženja mjez japoschtořstkim stołom a rakuskim knježerstwom. Na to špomina encyklika na zrudne scěžhwi nowych zakonjow a napomina biskopow, zo bychu po swědomithym wuradžowanju swoje winowatosće spóznali, a hafo pastyrjo cyrwnje je tež dopjelnili; skóncnje staja swjaty wótc swoju dowěru, zo njebudze joho list, kotrež je khěžorej piřal njewusřyschany wostacž, a zo budze so tež nětko, kaž we prjedawšich čzasach Rakuska hafo katolfski fraj wopofazacž. Zola to drje wschitko došć pomhacž njebudze, ale liberalna wjetščina budze tež we Rakuskej šphtacž, swoje zakonje natožecž.

Rom. Swjaty wótc, kotryž na wschitkich podawkach cyrwnje, kaž to najnowišche listy dopofazaja, wěrný džel berje, je dospoknje stromy. Pschod krótkim dowoli 350 wofobam nimale hodžinu trajacu audiencu, mjez pschitomnymi bě wjele cuzych, wosebje tež řendželskich. Redakcia Wenecianskeje nowiny „Veneto Cattolico“ pschepoda pschi tutej pschiležnosći řětromy pjenjeř 7000 frankow wuczijnjacy.

Amerika. We Americy, hdyž stat katolskej cyrkwi žane zadjewki nje-
 čžint, rozwiya so katolske žiwjenje pravje rjenje. Präsidēt republiky Paraguay
 swjećeske swiatocžnje cyku republiku najswjećiszeje wutrobje Ježusowej, tež wjele
 druhich diocesow isčehowasche thwalomny pschitkad. We Baltimore bu 31.
 januara nowa cyrkej, t wopomnjeću swj. Ğany twarjena, swjećena. We trótkim
 woteńdže adreŝsa, z wjele tysac podpismami, we kotrymž Němsch, kiž we Ame-
 rich bydla, bistopam, duchownym a wschitkim swěrnym katolikam Němskeje swoje
 pschipóznaczo wupraja z jich wutrobitym zadžerženjom we nětschim potkoczowanju
 cyrkwi we němskej wótczinje. Z adreŝsu pschipósczele so tež bohatty dar za čža-
 zanyh a swojich dohodom wurubjenyh duchownyh. — Katholitojo měŝta Cincinnati,
 kotrež so tež „amerikanske Rom“ mjenuje, su ze 75 mužow wobŝtejacu
 čžesnu straž založili, kotraž budže pschi swjatocznyh professionach biskopa z du-
 chownstwom pschewodžecž.

Naležnosće towarštwa.

Sobustawy na lěto 1874. Kt. 206. Michal Nowak z Rajncy; 207. Wórfšla
 Schömelowa ze Zernjan; 208. M. Rycer ze Zernjan; 209. Jakub Domascha z
 Kóžanta; 210. Ğajnt ze Serbskich Paslic; 211. Zelnak z Kufowa; 212. Jan No-
 wak z Zaseney; 213. Pětr Krawža z Noweje Zaseney; 214. Ğana Lipicžowa z Ko-
 zaric; 215. Michal Domsch ze Smjećkec; 216. Jak. Domanja z Khróscje; 218.
 Mich. Schewcžit z Bacžena; 219. Michal Wjent z Pozdec; 220. Ğandrij Kschizant
 z Pozdec; 221. Jak. Schpitant ze Sulšec; 222. Jak. Lebža z Kufnicy; 223. Mikš.
 Hennig ze Smjećkec; 224. Mich. Pjećža z Panec; 225. Michal Ryncz z Čžasec;
 226. Mikš. Sejbuscha z Khróscje; 227. Mikšawsch Duczman z Wudwerja; 228.
 wucžer Herrman Šurk z Worfkec; 229. Karl Pjećža z Budyšhina.

Dobrowólne dary: Za naše towarštwo: Ğajnt z Paslic 5 nšl.; W.
 Šch. 5 nšl.

Dary za cyrkej w Čžornecach abo Bacžonju.

R čžesji Božeje a spomoženju dušchow su dale woprowali: M. Š. 10 šl., J. D.
 5 šl., J. Šch 5 šl.

Šromadže: 6825 tol. 20 šl.

Z nakkadom spisacžela su wušče a hódža so pschěz expedicije dóŝtačj:

Duchowna Róžownja

swjateje Marije mačerje božeje a přecy čisteje knježny. Spisak
 Handrij Dučman. 1872. 518 stronow.

Šodži so derje hafo dar t poslednjomu zelenomu schwórtkej.
 W rjanym zwjazku z barbjenyu swjećatkom 2 tol.; w srěnim zwjazku a z čžornym
 swjećatkom 1 tol. 12 nšl. 5 nšl.; broščirowane 1 tol. 5 nšl.

Katolički Posol

Wukhadža prěnju a treću
sobotu w měsacu.

Cyłodětna płacizna na pósaće
a w kniharni 17 nsl.

Rudowy časopis,

wudawany wot towaristwa S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: Jurij Łuscanski.

Číslo 7.

4. hapyrła 1874.

Lětnik 12.

Nowy serbski katechismus.

Nasche katoliške serbske schule, kotrež po nowym schulskim zakonju, schtóž křesćansku wučebu nastupa, pod wobkedźbowanjom swojeje duchowneje wyschnosće wošanu, su pschěz postarano tejesameje wyschnosće waznu nowu knižku dóstali, kotraž so po jutrach do schulow zawjedje a pschi tym tež wotročenyj dobre rozwučenjo posćiczi. Ze to nowy „katoliški katechismus,“ po Deharbe'owym pschětozeny wot Surija Łuscžanskojo, z pschidacjom krótkich stawiznow nabožnistwa (religiona), kotrež su w lěće 1861 přeni króć wuschte.

Katoliška cyrkej je po Skhrystusowej poručnosći so wot spoczatka pschěcy prócowala, wšchittim ludam hortne, mało pozdžišcho pisowne rozwučenjo wo Skhrystusowej wěrje a křesćanskim žiwjenju podawac; grichisko = łacžanske słowa: katechein (wucžić), katechesis (rozwučenjo), katechumeni (rozwučeni), katechismus (wucženiška kniha) su tak stare, kaž cyrkej sama. Duž je katechismus abo krótkte rozwučenjo wo křesćanskej wěrje skoro wšchubžom přenja napisana a tež přenja čisćičžana kniha. Naschich starých serbskich wótcow a prjedownikow njejju tež hinaf wo křesćanskeje rozwučecž móbli, hacž zo su jim wučebu w jich narodnej abo macžerškej rycži posćicželi. Ale hdy je so přeni čisćičžany serbski krótki katechismus wudač, njeje wšete, hacžrunje so w naschim kraju z cyka přjedy niczo čisćičžalo njeje, hacž w spocžatku 16. lěstotta. Wo mišchjaniskim biskopje Janje VI., kotrž wot l. 1487—1518 biskopstwo wjedžesche, jenož so piša, zo je serbski katechismus wudač; ale žadyn exemplar tohole so dotal njeje namaf. Přeni znaty za katoliških Serbow wudaty (pschětožt Pětra Kanisija) je z lěta 1690 wot Swětlifa, bjez tym, zo je přeni za lutherških Serbow hižo 1597 wuschoč; duž hodži so myšlicž, zo tež katolišcy bjez tajšete knižki byli njejju. Pozdžišcho je mały Kanisijowy katechismus hižo nělotre razy

wudaty a prěni něšyto wjetšy je haffe wot Teclina z lěta 1809, kotryž je nimale 40 lět katholicim Serbam štužik. Dofelž pať běšče tola njedosaħacy za nowe šhule, bu w lěcže 1846 nowy katechismus, wot kan. kantora M. Šasħti wobdžěħany a wot I. fararja Schneidera psħehlabany, z nalkadom (wudawkami) našħoho tachantstwa wozjewjenty, kotryž je do něħta w našħich šhulach był.

Pšħi wsħej zasħužbnosħi za swój čas pať pocža tutón katechismus tež njedosaħacy bęć po swojej znutškwonosħi, kaź po swojej zwonkwonosħi. Šħtož prěnišħu nastupa, prajacy duchowni hižo husto, zo dħrbjak jenicžki katechismus za katholicich Serbow kaź tež za šhule bjez dħiwanja na wsħitko druħe tola w obšħěrnisħi bęć; psħetož hewať dħrbja na psħitkad dħěćzi wsħelake rozwućenjo wo wěrje dōstawać, kotrej ani spomunjene njeje w knižch, w kotrejž móħli doma z noma psħewufnycž, šħtož su w šhuli abo w cyrkwi sħyšħeli. Tež rjad, w kotrymž so wucžby za katholicoho kšħešćjana w dotalnym katechismje podawaja, njeběšče tať naturšti, kaź jón duchowni w druħich němiskich wuczeńškich kniħach namaħacy. A tomu bē bjez tym časom zasħ tamna w cyrkwi hižo stara forma katechismow we prasħenjach a wotmoħwjenjach ĩ cšħećzi a ĩ wužitnomu wužitwanja psħisħka, tať zo ju katechetojo tež za našħe šhule žadaħy. Šħtož zwonkwonosħ nastupa, běšče za starý katechismus, kaź za wsħitke cžłowjeske šħutki, wudošpoħnjeno móžne. Wot 30 lět sem je so našħa prjedy bóle zaħomžena rycž wjele polěpsħita, tať zo bē porjedženjo w rycži tež za katechismus psħistojne a tajte, kaťkež hižo w někotrych trjebaħy šħulškich knižkach wobšteji.

Wsħě tajte spravne požadanja dopjelnja něħto wozjewjenty nowy katechismus. Němški podložk je wot nimale wsħitkich bishopow Němšćeje, Šħwajcaršćeje a Ameriki za dobry spōznaty. Tōnsamý je drje wo 4 wudawkach wsħelakeje wobšħěrnosħe znaty; cžohodla je psħetožer najwjetšy wuzwolik, praji wón sam w psħedškwje taťle:

„Zo by našħ serbski lud swoju wěru njezranjenu wobħhowať, dħrbi so hižo we młodosħi, we wucžěrnjach, prawje derje wo nej rozwućecž a tamne krute dno we nej spōznacž, na kotrej móže swoje časne a wěćne zbožo zatožicž. Tōhodla sħm wosebje wjetšy Deħarbe'owy katechismus wuzwolik, dofelž joho mjěnsħy katechismus zdasħe so mi we wsħelatih waźnych wěćach njedosaħacy, tať zo by katechet wjele psħisħtajecž mēť, a dħěćzo sebi wjele we pomjatku zdħerjecž dħrbjať. Wucženjo a wufnjenje je potajkim po tħmle wjetšim katechismu polōžene. Něotre prasħenja a psħispomnjenja drje su za dħěćzi njetrěbne, tesame wuwostajicž pať njezwerich sebi; kōžby tateħeta móže to sam po swojim spodobanju postajicž. Za sħm jenož z hwězkami (*) a z kšħižikami (†) psħed prasħenjemi woznaměnik, šħto je waźnisħe a tať za kōžde dħěćzo trěbne, a šħto je za staršħe abo bóle wobdarjene dħěćzi postajene. Prasħenja, psħi kotrychž žane znamjo nješteji namaħaju so wsħitke tež we mjěnsħim Deħarbe'owym katechismu a su za wsħitke dħěćzi; z hwěžku woznamjenene prasħenja za staršħe a bóle wobdarjene, z kšħižikom woznamjene pať móža so psħi wucžbje tež cyle wuwostajicž. Tať je we tħmle katechismu krótkosč mjěnsħoho z dospoħnosħju wjetšoho žienocžena.

Zo je tónle katechismus po prawym za nižšħe rjadownje sħjedħnyħ wucžer-

njom spisanym, niemóżeſcie mnie wottraſchić, jón za ſerbske wuczerńje pſchihotowacę, doleż tamne rjadownje ſrjedźnych wuczerńjom niemowphtuja ſtarſche, ale najbóle młódsche dźeczi, dychli poſlednju rjadownju naſchich ludomych wuczerńjom; wyſche toho ſu naſche dźeczi z wjetſchoho dźela pſchez domjace nabożne woczehnjenje a ſpóznaczo chrktwiſtoho žiwjenja najbóle we zbożowniſchich wobſtejnoſczach, dychli wulki dźel tamnych. Pſchi wuſtojnym wjedženju zamoža tohodla ſerbske dźeczi w poſledniej rjadowni wěſcze wſchitko zrozemjeć a zapſchijecę, ſchtož jim tónle katechiſmus poſticzuje.

Ř tomu pſchindže hiſchcze, zo mamy jenož jedyn katechiſmus, a tón dychbi doſahach być, doleż nima jenož dźeczom we wuczerńni ſtużecę, ale teſz młodoſcę a wotroſczeni maja ſo z njoho powuczecę a we měrje wobtruczecę.“

Pſchežoſt je po móžnoſczi doſtowny a ryćz pſchistojni cziſta. Šdy by redaktor ſam mudawař katechiſmuſa njebył, bych wo nim lohko wjach napisał a joho wulku prócu khwalil; tola wón je to wſchitko dobreje wěcy dla cžinił, t. r. z luboſcze ! Wóhu a z luboſcze ! ſwojim bližſchym, — haj najbližſchym a tajku knižku potrebachym katoľſkim Serbam. Wóh žohnuj tute dźeko! M. H.

† Farar Jakub Welſ.

Pjatt 27. měrca dońdže zrudna powjeſcę ! nam, zo je 25. měrca wyſoko- doſtojni knjez Jakub Welſ, pryedny farar we Wotrowje, we Piſa w Italskej zboż- nje wumrjek. 26. novembra 1829 narodzi ſo we Ľrubjelcžicach pola Budy- ſchina. Wot pobożneju ſtarſcheju nabożnje woczehnjeny wophtowaſche wot ſwojoho ſydmoho lěta tachantſku wuczerńju w Budyſchinje, zapocęa tu teſz w l. 1843 ſwoje gymnaſialne ſtudije, kotrej w l. 1853 we Prahy khwalobnje dokonja. Soho pilnoſcę a próca pſchi wulnjenju, joho chęe zadžerženjo doby jomu zańcyměczo a luboſcę wuczerńjom a towařichow. Soho pobożna wutroba pohnu joho, ſo ! męſch- niſtwej pſchihotowacę, a zapocęina ſwoje theologiſke ſtudije we Prahy, dokonja pał je we Wrótiſlawje. Ř lępſchomu pſchihotowanju ! ſwjeczžynam pſchebwaſche tam teſz dležſchi cęas we męſchniſkim ſeminaru. 11. junia 1855 bu ! męſchniſkej ſwjeczženy a ſtutkowaſche nětko we Budyſchinje najprjedny hafo tachantſki wikar a katecheta, pozdžišcho hafo kapłan pſchi ſerbskej cyrkwi a njedželſki předar pſchi tachantſkej cyrkwi. Krótki cęas poby teſz za kapłana we Njebjelcžicach a we Königsheinje pola Woſtrowca. Po ſmjerecži knjeza kanonikuſa Jakuba Wor- nacęa bu we lęcže 1865 farar we Wotrowje. Tu ſtutkowaſche jara ſpomozńne hać do cęežkeje khoroſcze kotraž we žymje 1869 na njoho pſchindže. Šižo w l. 1856 cęerpjeſche na pluca, zdaſche drje ſo za krótki cęas doſpokńje wulčowanym, tola we lęcže 1869 połaza ſo khoroſcę z nowa a to prawje ſtraſchnje. Wjele a cęežko cęerpjeſche we męſacach: februar, męrc, april a męju, teſz cęoplſche wjedro njeſchinjese jomu wuhójenjo, duž poda ſo po radže lękarja we juliu toho lěta do kupjelow Salzbrunn we Šchlezynſkej. Drje trochu poſhljeny ſo domoj wróczo ſpózna, zo ſwoje zaſtojniſtwo tola hiſchcze ſam wobſtaracę niemóže a tohodla pro- ſheſche na węſty cęas we zaſtupjenjo, ſam pał wopuſchcži w oktobru t. l. ſwoju

farfku wofadu a poda so do Schwajcarskej, do Davos-a. Tu polěpřchowasche drje a so mějesche tak nadžiju dospołnje wotkhorjeć. Tola wjachtróczne wróćenjo khorosće, a pschistupjene čerpienjo we schiji a z toho nastata njeprěstawaca dychanoscź nuzowachu joho, swoje zastojnstwo zložić a so na wotpocziń podać. Duž wopyta nazymu 1871 hišće junu města swojoho přjedawšeho měščniskoho stutkowanja a prajesche potom lubej wótczinje, kaž nětko wěmy, na wšchě časy boženje. Khorosć nuzowasche joho we strowym powětrje we Davos-u a we čjoptej krajiny wokoło Pisa polóženjo pytać. Tu bě je tež, hdžež joho bójiti z bóžnič na šwjedzenju pschizjewjenja najz bóžnišche knježny Marije, kotrejež khalbu a česć bē njeboji tak husto we zahorjenych přědowanjach rozšěrjał, ł lěpřchomu žiwjenju wotwofa. Njewustanymšchi starasche so njeboji za wšchitke naležnosće cyrkwe, wosebje za cyrkwinške a nabožne žiwjenjo wofadow we kotrychž mějesche hafo duschipastyr stutkowacź, wulka swědomitosć we dopjelnenju winowatosćow, kotrež bē hafo předar a spowjednič na so wzał, wuznamjenjesche joho, wšchitke zadjewki, kotrež so jomu ze wšchelatih stronow pschi tym stajachu, procowasche so wotstronicź. Hdžež sebi česć Woža abo spomoženjo bližšeho žadašce, ziemi kóždy čas swoju woporniwu wutrebu. Pschěz herbšwo jomu pschipadnjene zamoženjo nałóži z wulkocho džela stutkam nabožnistwa abo lubosće. Tak postliczi 1000 toleř ł zafóženju wustawa za kominikantow we Budyšchinje, 500 toleř ł natwarjenju cyrkwe we Czornecach abo Baczonju, tak dawasche nahladne dary ł pschistojnemu wudebjenju fariseje cyrkwe we Könighainje a tež Wotrowšta cyrkej pokazuje někotrusćkuli wěc, kotrež je njeboji farar pschinoschowal. Khudzi a njezbožowni namakachu kóždy čas pola njoho sobuzelnosćiwu wutrobu a wotewrjenu ruku; tež swoje zbytkne zamoženjo je pschěz testament ł stutkam kšchesczanskeje lubosće wotkazal. Z kłubokaj pobožnosćju dokonja kóždy čas služby Wože a pschi wšchitkich husto wobezěžnych zastojniškich dželach namata tola tež čas swoje měščniške paczerje pobožnje spěwacź. Žadosć za Wožim domom, pscheczo, zo by swoje nabožne winowatosće swěrnje mohł dokonjeć, pohnu joho, nazymu Davos wopušćecź a we Pisa pschěz žymu pschebymacź. Tu móžesche nic jeno Wože služby wopytwacź, ale tež sam hacź ł swojomu čěžtomu sfhorjenju, 17. junuara, wopor Wožeje mšchě swjećić. Zelus domus Dei comedit eum, zahorjenjo za dom Woži joho pschedoby; duž njech wotpoczujje we dalokaj cuzbje we mětje! R. i. p.

Nowinki a powjesće.

Z Łuzicy a z Sakskeje.

Z kłóschtra Marijnejje Šwězdy. Njeboja hnadna knjeni, Edmunda bē 18 lět abbatiffa. Lubosćiwra a pscheczelna pscheczimo druhim, bē jara fruta pscheczimo sebi samej. Wšchitke winowatosće swojoho čěžkoho, z wulkimi woporami zjenoczenoho powołanja, dopjelni nanajswědomiczišcho. Wšchitim swojim poddatym dawasche tak narjjeniški pschiffad. Seje dobrocziwra wutroba pał pokazowasche so tež z wonka kłóschtra husto pschěz barniwosć. Domy Wože kóšta-

wachu cyrkwińske draſty, tež bohate pſchinoschki poſtcižachu ſo ł wudebjenju a ł twarjenju domow Wožich, tak ł pſchitk. dari wona 1000 toler za cyrkej we Gzor-necach abo Baczonju. Kħudzi buchu wiſchelato podpjerani. — R jeje pohrjebje bē ſo z bliſkſta a z daloka mjele pobožnych zeſchto. Wot duchownych, koſiſz pod kłóſchterſkim patronatom ſtoja, bu jeje cžēto do cyrkwie donjeſene, hđžež mējeſche knjez probſt z Laubana ſwjatocžne kemsche po mormych. Knježny njeſechu potom laſchēz pſchēz kłóſchtr na knježniſki kērchow, hđžež buchu potom pohrjebne ſwja-tocžnoſcže ſkóncžene. Ħacž dotal buchu abbatiffy pod kłóſchterſku cyrkej pohrje-bane, njeboja Ħnadna knjeni je prēnja, kiz ſebi na kērchowje mjez ſwojimi ſotrami wotpocžowacz žadaſche. R. i. p.

Z Zaſeńch. Kaž ſo druhđže piſa, je tež we Zaſeńch katholicſta bjeſada ſo załožiła. Dotal ma 33 ſobuſtanow, najbole z Zaſeńch a z Ħorh. Pſched-ſyda je Pētr Kſchizank z Zaſeńch. Zhromadžowacz budže ſo kóždu druħu nje-dželu we mēſacu we domje forczmarja Michala Zanki.

Z Ħadworja. Pola naſ bu 21. mērcza zaſy jednu ze ſtarhch wojakow pohrjebanſy, kotryž je pod prēnim Napoleonom we Ruſſej byl: Michal Ħchrama z Ħadworja. Tonſamy bēſche 81 lēt, 10 mēſacow a 4 dny ſtarſy.

Z wultraja.

Pruiſka. Pſchēzienoſč mjez cyrkwin a krajnej wiſchnoſcžu je jara droħe kubko, hđžež je ſo zħubito, abo hđžež je ſo, kaž nětko we Pruiſej z mocu zbēh-nyſto, knjezi njewēſtoſč a ſtrach we najwjeſchim džēle ludu, dofelž nie jeno ſwērní katholicſtojo cžuja ſo cžēžto ranjeni we najſwjecziſchich prawach, ale tež druzy ſo boja, zo móža ſo jim we druhim naſtupanju runje tał Ħicž, dofelž hđhž knježer-ſtvo ſo na ſwoju móc ſpuſchēzo, pſchēz ſwjatocžne wuczinjenja wobtrucžene a za-rucžene prawa tał wulfoho džēla ſwojich poddanow rani, ſchto móže je zadžewacz, hđhž tež druħe njeſprawnoſcže wobeidže. Tajke ſkutfowanjo pruiſkoho knježerſtwa dħrbi wiſchitku dowēru z wutrobow joho poddanow wutorhnyč. Kaſti kónc pał nētežijſcha zwada woznje, to njeba ſo do prēdka prajicž. Swētne knježerſtvo nje-budže tał loħch wot naſtupjenoho pucza potkóčžowanja cyrkwie wotſtupicž. Mini-ſtrojo ſu we wojim cžasu ſejm proſyli, zo bychu ſo pſchedpožoene zakonje pſchwo-zali, jich pſchecžo je ſo dopjelniſto, kral je zakonje ſamorucžnje podpifał, maja tał płačžiwocž a njebudža tał loħch ſo zbēhnyč. Wiſkopja ſu nanajwēſcziſcho wu-prajili, zo ſo na žane waſchnojo tamnyh zakonjam pocžitnyč njemóža, dofelž buchu cyrkwi najcžēžſchu ſch.odu z tym nacžinili, toħodla ſu radicho Ħotowi, zo jaſtvo a druħe pſchēſcžēhanja znjeſu, Ħaj tež ſmjercž pſchetraja, Ħato zo bychu ſo pſchē-ħrēſchili na ſwojim ſwjatym zaſtojuſtwje. Zo tyſacy mēſchnikow runje tał myſlja, to dopoſaza kóždy džen. Dwaj biſkopaj ſtej we jaſtwje, druzy drje Ħiſchcže tonſamy pucž naſtupja, porucžnoſč ł ſadženju Kólniſkoho arcbiſkopa je Ħižo podpifaſana, we dióceſy Trier ſamej ſu Ħižo pſchēz ſto mēſchnikow ł jaſtwjej wotſudženi.

To dħrbja tež najħórschi njeſpſchecželojo cyrkwie pſchidacz, tajka woporniwocž z duchowne kubka njejo we naſchim lētſtotku Ħiſchcže wopoſazala, kaž katholicſte

duchowniſtwa ju z kóždym dnjom wozjemuje. A tať pońdže so dale? Tež družb budža we krótkim do tychle pſchecziwnoſcſzow a czerpienjow zapleczeni. R tomu krjebatej so jenož nowej pſchedpoložjenaj zakonaj: zaťoń wo zaſtarauju tajkich diuceſow, kotrychž biſtopia ſu wot knjezeřstwa wotſadźeni, a zaťoń, kotrychž duchownych tež z wotcziny wupolaza, hdyž so zakonjam njeopodczifnu, pſchiznacž. Telej zakonaj zdžeržitej w ſebi nowe czežke pruhowanja, wjele hubjenſtwa a nuzh za wſchitkich, kotſiž so pſchez nej potřechnja.

Ddyž so wo mejſkich zakonjach ryezi, njeſmė so jeno na te abo druge poſtajenjo ſpominacž, kotrež wſchal tať ſtraſchne njejo, ale zakonje wiſaju hromadu a wupraja poſtajenjo, kotrež cyrkej ženje pſchipožnacž njemóža. Tohodla praja tež biſtopja, zo bychu jenu abo druhu wėc, kotraž je we zakonjach wopſchijata, tež, hacž runje z czežkej wutrobu pſchipožnacž móhli, hdy by so knjezeřstwo ze cyrkwinskej wſchynoſcju wo tym wuradžilo. To pať knjezeřstwo cžiniťo njejo, ale po ſwojim ſpodobanju je zakonje wudaťo a z tym wuprajiko: ſtat ma poruczeć, cyrkej pať poſluchacž, ſchtož ſtat wuľaza, je prawo, ſo njeſtarajo hacž so pſchez to druge prawa ranja abo nic.

Biſtopja njeſchczuwaja abo nježbėhaja ſo pſchecziwo tymle zakonjam, ale woni zadžerža ſo, haťo bychu tu njebyli, a dadža ſebi khoſtanja a pokuty, kotrež ſo jim tohodla napoľoža, lubicž. So rozemi, zo je to za nich a wſchitke cyrkwinske naležnoſcje jara ſchťodne, tola mėnje ſchťodne, haťo hdy bychu ſo zakonjam pocziſli a tať wina byli na zahubjenju cyrkwje, na cžož ſo zakonje jeno mėrja. Ale tež ſtatej móže to jeno ſchťodu pſchijnjeć, pſchetož to njemóže jomu zanoho wužitka pſchijnjeć, hdyž maja ſudniſtwa ſtajnje jenož ſkoržbami pſchecziwo biſtopam a duchownym džėlacž a hdyž ſo tamne twarjenja, kotrež ſu jeno za paduchow a rubježnikow a podobnych ludži poſtajene, ſo z biſtopami a duchownymi pjelnja. Najbóle njelubo pať dyrbi za knjezeřstwo być, zo ſame pſchez tamne zakonje a wuſtawy nihdje luboſcje njedobu, ale zo runje tamni, kiž ſo zakonjam njeopodczifnu, ale ſwėrni woſtanu ſwojim pſchewėdcžerjam a datym ſlubam, wſchėduje zjawne dopoľazy luboſcje a pſchiminoſcje, a to runje wot najľpſchoho džėla poddanow dōſtawaja. Štutki a ryeče móže zaťoń doſahnyć, zmyſlenjo pať nic.

P r u ſ k a. Z R ō l n a. Wuľaz wſchynoſcje, zo ma ſo tež Rōlniſti arcbiſtop ſadžicž je podpifany, a z kóždym dnjom cžakaſche ſo na joho wuwjedženjo. To pať pohnu nic jeno duchowniſtwo, ale tež wėriwych ſwojomu wſchomu paſtyrej pſchez deputacije z nowa ſwoju ſwėru a pſchwiſnoſcž wopolazowacž. We mėſacu mėrcu njeminy drje ſo džen, hdyž ſo arcbiſkopej tajke znamjenja luboſcje njepſchijnjeſchu, a we arcbiſtopſtwje njenamafa drje ſo wjeſ, kotraž njeby pſchi tym zaſtupjena byla. Wėſto Rōln ſame džėſche z dobrym pſchikladom do přėdla. Nježjela, 22. mėrc, narodny džen kėžora, budže doľho we dobrym wopomnjeću zwoſtacž. Wo wullich kėmiſchach, kotrež bė arcbiſkop ſam dla narodnoho dnja we domje džeržat, powitachu joho, hdyž z cyrkwje wuſtupi, njepſchehladne ſhty žhromadženoho ludu ze ſtokróćnym ſławawoľanjom, kotrež haťle pſcheſta, hdyž ſo wóz z knjezom arcbiſkopom wjacw widžecž njemóžeſche. Wopoľdnju ſchtyrioch mėjeſche arcbiſkop we domje, kaž na druhich poſtnych njedželach, přėdowanjo. We bojoſcži,

zo snadž knjez arcibiskop posledni krocž t swojim wěrnyhm ryczi, bčhu so katholic mšchczenjo jara bohacze we domje zhromadžili, kaž snadž ženje prjedy; wjacy hacž dżesacž tysac pschipostrukarjow mjesesche arcibiskop we krasnym domje Božim zhromadženyh. Hdž pał wón po předowanju dom wopušcězi bč so na wulkim naměscze tał wjele ludu zhromadžiko, kiž joho wjesele powita, zo wóz arcibiskopa njemóžesche t cyrkwie pschijecž a zo mjesesche tał arcibiskop pšchi, pschewodžany wot ludu, do swojoho wobhdlenja hičž. Kaž dopođnja tał cžafachu tež nětko wšchelate deputacije z ždalenych městow a wšow biskopstwa, t kotrymž wyschšchi pastyr nutrne šłowa tróšhta rycžesche, kóždy krocž wuzbėhajo, zo ma we tajkich czežkich cžasach katholic so wšchoho ždalowacž, z cžimž by swėtnej wyschnosćzi winu t njespokojnosćzi dawacž moht. Kaž we Ščólnje, tał dawaja tež druhdže t pschikł. we Münsteru, Paderbornje wėrivi žiawne swėdčzenjo, zo wo nowych cyrkwinškich zakonjach runje tał myšla a sudža, kaž jich biskopja.

Pruska. Ščóln, 31. mērcu rano 1/29 bu arcibiskop Dr. Pawoł Melchers jatny wžaty.

Hžo rano šhdomich pschindže policajpräšident Devens do arcibiskopštoho wobhdlenja a praji, zo ma porucžnosć, arcibiskopa nšhdom jatoho wžacž, jelizo wón njesłubi, zo chce kóždy cžas dobrowólnje do zajecža pschincž. Tónle namjet bu wotpořazany, a knjez arcibiskop wozjewi, zo so jenož namoch podcžisnje. Policajpräšident wopušcězi žas arcibiskopške wobhdlenjo a wróci so za kłwiltu z druhim žastojnikom policajštwu. Arcibiskop prošesche, zo by so jomu t najmjeišchim hodžina t pschihotowanju dowolika, ale podarmo. Mjez tym bč so šwjeczacy biskop, tachanswo, nětošji šarsch duchowni wotošo swojoho wyschšchoho pastyrja zhromadžili, kotryž we pschitomnosćzi wšchitkich pschecžimo nanoch protestiwowasche. Wot tamnoho druhoho policajnoho žastojnika za ruku wžaty, wopušcězi arcibiskop swoje wobhdlenjo, njez tym zo pschitomnym swoje požohnowanjo wudželi. Šacž dotal je we Ščólnje wostał. Arcibiskop Melchers je tał tšeczi mjez pruskimi biskopami, kiž su t wobkšowanju šamostatnosće cyrkwie swoju swobodnosć woprowali.

Rakuska. Na rakuskim reichsracze wuradžeja so dale po pruskim pschikladže wudželane cyrkwinške žakonje. Dóstawaja tam tež wulku wjetščinu, a tał tež bliži so cžas, we kotrymž zmėja rakuscy katholicjo podobne pruhowanja wostacž, kaž nětko pruscy. To je hižo knježeske potłocžowawjo cyrkwie pschinjeko, zo katholicke žimjenjo bóle wotucža, a žiawnje swoje pscheswėdčzenjo wupraji. Tał bč wosebje we Winje 19. mērcu wulka katholicka žhromadžizna, we kotrejž bčhu pschitomni: 8 biskopja, najwšobnišchi žemjenjo, katholiccy žapóšłancy z reichsrata a wjele tysac ludu. Jelizo so rakuscy katholicjo krucze žienocža, swėrne žwojim biskopam štoja, njebudža tamne žakonje tał wulkeje šchodny pschinjescž kaž we Pruskej; došelž we Rakuskej je tola wobhdlerštwu katholicke.

Naležnosće towarstwa.

Sobustawy na lěto 1874. H. 230. Marija Katic z Židowa; 231. Madlena Zancya z Łazka; 232. Marija Welsowa z Hrubjelcic; 233. Jana Hantowa z Nadworja; 234. Jaf Kral muczej we Nadworju; 235. Jaf. Šójbik, kšbětár we Nadworju; 236. Wikk. Czerna z Kšafowa; 237. Wikk. Kubasch z Kšafowa; 238. Pětr Wjenka, ryczej-kubleriski najent we Bržeri; 239. Gaňža Lehmanec z Nadworja; 240. Katholika hjesada we Nadworju.

Na lěto 1873 dopkacizhu: 513. Š. K. z N.; 514. M. Č. z Kš.

Dobrowólne dary: Za našče towarstwo: M. K. 5 nřl.

Dary za chyrkej w Czornecach abo Baczonju.

K czejezi Božej a spemoženju duchow su dale woprowali: kubler Boscij Weclich ze Žuric 5 tol.

Šromadže: 6830 tol. 20 řl.

Z nakkadom tachantstwa je wušchoł, a pšchedawa so za 7 nřl. 5 np. we tachantstkej kencli:

Katholfski katechismus.

Po Deharbe'owym pšchedoženy.

Z nakkadom spisacizela su wušchke a hodža so pšchez expedicije dóstacj:

Duchowna Róžownja

swjateje Marije mačerje božej a přecy čisteje knježny. Spisał Handrij Dučman. 1872. 518 stronow.

Hodži so derje hało dar k poslednjomu zelenomu šchwörkej. W rjanym zwjazku z barbsenym swjeczatkow 2 tol.; w řrěnim zwjazku a z czernym swjeczatkow 1 tol. 12 nřl. 5 np.; broščirowane 1 tol. 5 nřl.

W redakciji a w expedicijach Póřka je na pšchedań:

Pobožnosć na swatém Šhodže.

Tełe knižki móža so broščirowane dostacj, kaž tež w njezřěchitych exemplarach, kotrejž so k druhim kniham derje pšchwjazacj hodža.

PSALMY.

Přežožil Jan Laras. Z přidaćom łacanskich nyšpornych psalmow wudał Michał Hórnik. 1872. — 176 stronow. — Płacizna: 15 nřl.

Čizicizak L. A. Donnerhał w Budyschinje.

Katolicki Posol

Wukhadža prěnju a třecu
sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće
a w kuibaŕni 17 nsl.

Ludowy časopis,

wudawaný wot towarštna S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: Jurij Łusćanski.

Číslo 8.

18. hapyryla 1874.

Lětnik 12.

Dobycerstwi křesť.

Krute a čezte su naše časy, a Bóh jeno wě, sčto hiščeje na nas čaka. Tak měšči kóždy praji wo našich dnjach, kiž podawkam w swěće z kěžbnym wošom sčěhuje. Zo pał tohodla zadwělowač njesněmny, zo dyrbi wjele bóle našcha duchowna móce čim bóle pschibjeracž, čim wjetšje pschescěhanja nam nastanu, dokelž našcha wěra podležecž njesmóže: to kóždy jeno trochu rozwučenjy katolik wě. Kał wjele pał wěrnny słužownik Boži za Boha a joho cyrkej pschetracž a pschecerpcjz dokonja, pokazo nam sčěchowacy podawł, z kotrohož móžemy tež spózuacž, zo sčescězanjka wěra skónczuje tola dobudže, bynje so ji hnydom wot spoczatta zasakła čkownjesta wutroba spjecžila.

Sedhn z mišionistich biskopow w počůncnej Americy bu pschod lětami, hdyž běšje hiščeje jednory mišionar, wot swojoho biskopa do zbalencje krajiny póskany, zo by hladał, hač by so tam wosebity duchowny postajicž hodžak. Našch mišionar pučowasche a dojahny drje tež tamnu krajinu, ale bě storo čisčje bjez pjenjez a bjez wšchěch sčědkow, zo moht so zas domoj wróćicž. Za swoj posledni dollar*) běšje sebi wina kupik, zo by Božu mišchu džerjecž moht: najwšchjchi a jenicžki tróšcht w najzrudniščeje wopuščejenosčji.

Zamna krajina běšje wobhydlena; běchu tam Ewropšcy a mjez nimi wosebje Francozojo. Wón bě jich we wótežinskej rycži postrowik, woni pał jomu njeběchu wotmowili, dokelž běšje to duchowny. Pod jonym sčtomom wuzwoli sebi swoje wobhydlenjo, ujedaloko wot křezow, w kotrychž žaneje hospody njemama, a žiwjesche so nježele za sobu z njeznatnymi korusčkami a z hroznyimi sčkorpawakami (sčkorpawowymi žwerjatami, Schalthiere), kotrež syre jědžesche,

*) Dollar je ameriski žoty a płacži 1 tol. 12 sl. 6 p.

dokeľ njekejšeke sudobja, zo mohľ sebi je waricž. Tola sčto běšče jomu na tym byto, hdy běchu jeno cži ludžo tak twjerdeje wutrobny njebyli a jomu tak doľho podarimo prosyčej njeđali. Druhdy, hdyž tam jedyn wobydleť nimo njoho džejše, dha jomu něfajke wudmo a zas so wotřali. Ničto joho njechajše sčyščecž, zabnyšči halke jomu ruku dacž, ani stari ani džecžo. Wobahyđenjo tyčke ludži bolešče jeho we wutrobje, a joho moč wotebjerachu, zejřabjene ze zrudobu a khorosczu.

Tu pšchindže za něščto njeđzeli wulki a rjany młody muž k njomu, kotrohož přenje sčowo běšče: „Dowoleče, macje Wy sčto k jědži?“ Běšče to duchowny, kotrehož běšče biskop wupóřkał, zo by našeho misionara pytał. Něto drje tu wotpóřkany běšče, ale smjercž mucžny a hłodny, a njekejšeke teč žanych řědkow, ani tamnoho jobu wzacž, ani sam so domoj po pomoc wrócžicž. Biskop běšče wobeju z matyni řědkami wupóřkał, dokeľ běšče sam jara křudy, a dokeľ kraj hiščejke dospoknje njeznajesče. Kubořčej běšče teč tohole druhoho duchownoho hač dotal džđerzaka, něť pať padže k zemi a projesčejke wo kufř chrobny.

Najš misionar řticiž jemu swoje isčorpawati, z kotrymiž so najbóie žimjesčej, řadkawe, grawocziwe žwěřiščejza. Njemóžesčejke ničto wobtačž, a z hróžbu řpózna joho hospodať, zo budže nježbožowny dyrbjecž hłodu wumřjecž. Tala myřl wza teč jomu hiščejke poslednju móc.

Něščto dnow ležesčtaj wobaj misionaraj na horcej palacej zemi, žymica a wščelaki njerjad jeju ewilowasčejke a pomhačž sebi njemóžesčtaj. „Mój wumřejemoj tudy“, prajesčejke starjšči k młódsomu; „jedyn z naju njech so hiščejke prócuje poslednju Wožu mšchu džeržecž; njech potom druhomu swjate woprajeno da, a tať dčemoj řnjezej poslednju křwalbu pšchinjesčej.“

Běšče swjaty džei do njebjes-wzaczja swjateje Marije. Něto lořowasčtaj, řčto dnrbi mšchu džeržecž; loř padže na starjšchoho, kiž běšče tu předy byť. Tón woprjuje něto, ležo pšchod woltarjom zemje, wopor za swojoho mřejacoho jobubratra a za so sameho. Drje dwacheži razow dyrbjesčejke zas z nowa započecž, sčto žhubi cřku nadžiju, zo hač do řenca pšchindže, a tuta woprawdžita smjertna mšcha trajesčejke něhđe ři hodžiny! Škónčnje móžesčejke na smjercž křoth mřejacomu swjate woblatko dacž. — Wopor běšče dolonjany; martrať, kiž hižo počja ze smjercžu bėdžicž, hladašče z nutrym hnučjom na druhoho, kotryž pšchod swojim woltarjom ležo hinjesčejke; tutón pať so radowasčejke na njewinowatym žmyřlenju a woprawdže japořčtořkim duchu młodoho měščnika, kotryž dyrbjesčejke hnydom na započatku swojoho něto řkónčnje dořčejnjenoho powołanja hižo swoje řkuttkowanjjo řkónčicž, a kotryž wšcho tať řčerpnje Wuhu woprowajše. Poslednje moč napinyšči ležny so na stromu tutoho młodoho a krajnoho jobubratra, a něto cžakasčtaj na smjercž.

A smjercž njeda doľho na so cžakacž. W noch domřě młody měščnik. Toho poslednje žychujeno hiščejke zacžu joho jobubratr, kiž móžesčejke so leđma hiščejke z ruku joho hłowy dořknyčž hako žnamjo poslednjoho žohnowanja a poslednjoho Wožemje.

Kano, hdyž džei switajše, džechu něťotři pučžowarjo nimo. Widžachu

morwoho a na joho stronje mrějacoho. To powjedachu we wsh, a pomjesej wo tuthym podawku zmjedzeji stóncejnje jich twjerde wutrobny. Cyke cžrjódny džěchu won, pschinjesechu cžerstwu wodu a cyrobu, a hifcheje žimny missionar pytny stóncejnje, tak jena ruka joho ruku tlóčejeshe. — To njeběchu wjac tamni za-
falki ludžo!

Na tym měsće, hdžež běšche wohtar był, wurychu row a pohrjebachu młodeho martrarja; potom wzachu khoroho do swojich rukow a dđerzachu joho wysche rowa, zo mohł pohrjebanoho hifcheje žohnowacz. Haj, tež dalšchu próstwu jomu dopjelnicu: puschezichu wulki shtom, wudžělachu z njoho kšichij a stajichu jon na row. Tak do bu kšichij nowu krajinu.

Džens pak steji tam město z cyrkwu a ma tšjacy katholicow, kotřiz su swojomu biskopej runje tak šwěrní, kaž zas jich tutón lubnje, a tónle biskop je — tamny missionar, kotrohož běchu z počatka tak hroznje wotpokazali. Husto dže k tamnomu kšichizej a raduje so kóždy raz nad spodžiwnyimi dopuschćenjemi Božimi.

Na tute waschnjo so kšichij sadza, roječe, swoje hałzy rozšchěrja a pod swojim khlódlom bórzy tšjacy a tšjacy w kčejacej cyrkwi zhromadzi. Za kóždu zhniwu hałzu, kotraž wot strowoho shtoma kralestwa Božoho wotpadnje, wurostu z joho močy, kotraž njewotebjera a njezaridže, zas nowe, młódné a bórzy móčne wotnožki, kotrež najkrajnišche plody pschinjeseju. Duž njedajmy so zamhlicž, hdhž hdže móčna hałza wot shtoma wotpadnje: je to derje, pschetož pschekate na strowym cžěle nicžo woštacz njemóže, a za jenoho wotpadnika wubudži Bóh husto štyku horliwych wuznawarjow swojoho swjatoho mjena.

Wopor pak, kotřiz Bóh tón knjez sebi žada, dyrbi so pschinjeseč z radosčju, a kaž so cžile ludžo halke nakazachu, hdhž běšche młódnj měšchnil za zbožo jich dušchow wumrěł, tak budža tež našči njepschecželajo cyrkwe sčěrje pschitupni lěpichomu pschewědčenju, hdhž smy my sčěrpni a wobstajni w pschetracžu wšchěch pschecziwnosčow, a hnědušche dobhčzo našcheje swateje cyrkwe, kotrež prjedy abo pozdžijicho pschincž dyrbi, budže tež za nas cžim krajnišche a wozbóžnace.

—1—

† August Bernhard Hauffa.

August Bernhard Hauffa narodzi so 13. oktobra 1819 w Budyšchinje. Dokałz měsjeshe dobre duchowne dary, bu dwě lěče po dokonjanjich schulskich lětach 1834 na pohnuwanjo njeboh t. Smoły na wulku schulu abo gymnasium dath, hdžež so tehdom husto pschihotowanjo na wučerštwu sta. W lěče 1836 pschěstupi młódnj Hauffa na krajnojstawski wučerštsi seminar a shtudowajšche tam na wučerštwu. Po jutrach 1839 pschidže wón hafo wifar na runje založenu nowu schulu we Worflecach, hdžež bu w lěče 1842 hafo statny wučer wobkruczeny. Sow wjedzeiche sebi lubosč džěczi a pschipóžnaczo staršich ze swojim pilnym a swědomitym skutkowanjom zastujicž. Spišowar tnych rynchčow, kotřiz bě wot l. 1839 do 1846 Hauffowy ichuleč, tudy džakownje wuznawa, zo je joho w swojej schuli za gymnasium derje pschihotowal a ze swojim hušczišchim hortnym a pi-

šomnym pschetožowanjom ze serbskeje rycže do němsteje a pozdžičho do kaczansteje a z tuteje zasty do wobeju prěnjeju k rycžespytnym schudijam mōcnje a wužitnje wubudžak. We oktobru 1846 bu njeboh Hauffa do Rōzanta za organistu a wučerja pomolany, hdžej je potajkim 27 lēt a 6 mēšacow swoje wazne zastojnstwo jara khwalobnje wobitarak. Chyła schulska wofada a tež schulska wyšchnošć jo jomu kōždy čas dobre swēdženjo dawala. Njeboh bisop Dittrich je joho wjazhykrōčž za wubjerne wučenje a za podate pisowne dźjela wo serbskim schulstwie pokhwalik a pocžesćik. Wosebje bēšche njeboh Hauffa swērnje swojej chyrki podaty a nawjedowasche tohodla mladosošć kaž ze słowom tak tež z pschikadom k nabožnomu žiwjenju. Wōn bēšche kōždy čas w dobrej pschezjenošći ze swojimi duchownymi pschēdstajenymi a tež ze swojimi kollegami. Z wulkej lubošću rozwučowasche wōn tež wjacch kōšchtyrskich duchownych, kotřij buch u Czech do Rōzanta pošlani, we serbskej rycži, tak na pschikad k. Alberika, Eugena, Rudwifa a tež nētčijšchoho k. kooperatora Benedikta. Z tym dobo sebi njeboh wučer nowo zastužbu za rōžencžansku schulu a chyrkej. Z chyła bēšche wōn swērny Serb a je wot lēt 1863—65 tež do Pošola sobu pišak.

Wot zaždžinocho nazymja bē na nim khorowatosošć widžecž, tola pschi wšchim tym mōžesche wōn swoju schulsku a chyrkwinsku službu hačž krōtko pschēd swojej smjercju zastacž. Hdž bu joho khorosošć strajchuischa, pschihotowasche so njeboh Hauffa z dōstacžom swjatyh sakramentow na zbōžnu smjercž, kotraž joho wulki pjati rano wot dalšchoho cžerpjeuja wumōži. Wōn zawostaji zrudnu wudowu a tji wotrosczene džowki, kotřij jena je knježna w kōšchtrje Marijnej Swēždže. Zoha cželo bu srjedu po jutrach pod nahladnym a cžesčownym pschewodom do Kalbic pohřebane, pschetož bēchu tam wysche fariskeju duchowneju tež wobaj rōžencžanskaj, k. Tadej z kōšchtra, džewjecjo wučerjo a wjele luda. Pschi rowje spēwajache khrosčanske spēwanse towarštwu dwaj pohřebnaj khērluškej. Njedch wotpocžuje w

M. H.

Nowinki a powjescže.

Z Łuzich a z Sakskeje.

Z Budyšcina. Srjedu po jutrach bēšche w salu hofczenca k winowej kicži hlowna zhromadžizna towarštwu Macžich Serbskeje, na kotruž bē 31 sobustawow pschikško. Wona bu wot pschēdšydy k. redaktora Smolerja wotewrjena a wjedžena. Šlownu rozprawu cžitajache k. kaplan Łusčžanski hačo pismawjedžer a družy dawachu druge rozprawy wo towarštwje. Macžica je zaždžene lēto za nimale 600 toleri knihow cžiččecž, dała. Najwaznišcho wēc je nētfo, zo by so nowy wulki dom za nēhdže 32,000 toleri na ležownošći Macžich tudy natwarik, kotřij by nic jenož dał hypothekarskich kapitalow munješt, ale tež hiščeje zbyht za wudawanjo serbskich knihow a knižkow, a k tomu tež k podpjeranju serbskich schudentow a druhich wučownikow. Pošojca twarskoho kapitala so towarštwjej bjez danje na wēšty čas počžji, druga dyrbi so hiščeje zehnacž, zo by so twaricž

zapocząło. Zo by so tał wużitna, derje wumyślana węc tež derje wumjedła, dyrbjał po prawym kōzdy dobry Serb bjez rozdzjela męrymuznacza sobu pcmhacž z tym, zo do Maczich zastupi a tež wopor za jeje dom pschinjeje z darjenjom abo pozczenjom pienjez. Schtōž je zwōlnimy to czynicž (a my mamy nic jeno bjez męschczanjskimi, ale tež bjez mjesnyimi ludźimi zamožitych), njedch do w Budyhščinje pola f. Smolerja abo pola f. Kusczanjskoho woziemi! M. H.

3 Budyhščina. Kaž so nam woziemja, budže Khrōščjanise spěwašće towarštwu njedzeli 26. hapyła wo hoščencu f. Wjenti spěwašći swjedžen dzeržecz, f kotromuž so dženja we nawěščku pscheproschuje. Czisty wunoščk dari so za chrtej we Baczonju abo Czornecach. Njedch so tał dobre wotpohladanjo spěwariskoho towarštwu, Serbam rjane zamjeselenjo pschihotowacž z prawje bohathym wobdzjelenjom płaczi, a tež nowej chrkwi bohathy pschinosčk posticzi.

3 Budyhščina. We našchim katholicim wučerjskim seminaru běchu 7. a 8. hapyła pišomne, 9. a 10. pał ertne pruhowanja. Jan Kubanč dotal hižo škulski wikar we Czornecach, Młaz Muzik, škulski wikar we Grimmje, Hugo Schwermann, škulski wikar we Kemnicach, a seminarista Emil Almert běchu swoje pschihotowanjo f wučerštwej dokonjeli a wotpołożichu pschi wustupienju ze seminaru pišchedpisane pruhowanjo. Almert pschuidže hafo pomocny wučer do Scherachowa; přeni tjo pał wrōcza so na swoje dotalsche mēsta, na kotrež buchu hižo hafo seminaristwo pōskani. Pruhowanjo wōlbothmanoscže, kotrež maja mōdži wučerjo po dwejšlinym skutkowanju wotpołożicž, prjedy hacž so za statnych wučerjow postaja, wotpołożichu sežehowach: Franz Endler, wot jutrow 1872 pomocny wučer we Scherachowje, August Engler, pomocny wučer pschi tachantskej schuli we Budyhščinje, Jan Grolmus, škulski wikar we Annaberku, Paul Herzog, pomocny wučer we Wostrowcu, Gustav Petrich, škulski wikar we Blumberku, Robert Plewka, pomocny wučer we Lipsku, Emil Rößler, pomocny wučer pschi tachantskej schuli we Budyhščinje, Bruno Runge, pomocny wučer we Drežďanach, Richard Wischek, škulski wikar we Hubertusburku. 11. hapyła běchu pruhowanju za tajlich mōdžencow, kotřiž chychu lēta do seminaru zastupicž; 11 buchu pschimzaczi, 3 z nich pał maja, dokelž na rumje we seminaru pobrachuje, wonka bydlicž. 3 chla ma wučerški seminar lēta 33 wučomcow; wyschschu rjadowniju wopytuja 13, a nižschu 20; we wyschschej stej dwaj Serbaj a tohorunja tež we nižichej. Na wučerjach a wosebje tež na serbskich pobrachuje, tohodla so z nowa sponni, zo bychu serbscy staršci, kotřiž maja khamnych, derje wobdarjenych synow, jich hižo zahe nēhdže do wyschschje ludomeje wučernje pōskali a jich tež we ludžbje rozwučecz dali, zo bychu sebi tał tannu wēdemoscž dohly, kotraž so f zastupienju do seminaru žada.

3 Radworja. Našchu wučernju wopytuja lēta 195 dzerži, a to I. rjadownju 47, II. 47, III. 49 a IV. 52 džeczi. Zandžene jutry wopuschžichu wučernju 20 džeczi, mjez tutnymi 3, kiž do druhich wučernjow pschistupichu. Horjewzathych buchu 36, mjez tutnymi 3 z druhich wučernjow. Přeni krōcz f božomu blidej džechu 23, mjez nimi 3 z Džerjanjskeje wučernje. — Wo pschipozantaju rjadownjom je so wot jutrow sem pschemjenjeno stalo. Mjez tym, zo

prjedy jedyn muczeń I. a IV. rjadownju a druhi II. a III. rjad. rozruczujawasze, jo nět postajene, zo jedyn I. a II. rjad. a druhi III. a IV. rjadownju rozruczujaje. — Twar nascheje muczernje, kiž budže jena z najrenjschich muczernjow w Rużich, rjenje do prjeda troczi. J. K.

3 Nowoslic. Kandidat theologije knjez Surij Čyž, kiž bě so po nowym lécze khorwatosce dla z Münstera domoj wrócić je 10. hapryła rano druhej hodzinje cziho a zbožnje wumrjet. Ze zrudzenymaj starschimaj žarwie wo joho rozscherjene pscheczelstwo a znajomstwo, kaž chto serbski lud, kotryž mójesche so z wěstosczu nadzjec, zo we njebojim we najbližšim čjasu hódnoho a wustojnoho měšchnika dóstanje. Retrolog pschujesemj we pschichodnym czišle.

3 Brunjowa pola Kamjenca. Tudy wumrje 7. hapryła po krótkej khorosczji Jan Pětr Rajus reichsgrafa Stolberg-Stolberg. Wón bě so narodžik 27. julia 1797 hafo syn sławnoho němskoho basnierja hrabja Leopolda Stolberga, kotryž so we lécze 1801 ze swojej mandželstej do klina katoliškej cyrkwy wróći. Hrabja Rajus lubowasche czihe žiwjenje a pytasche a namafa swoje zbožo srjedz swojeje swójbhy, kotrejž narjenišchi pschiklad kšchescjaniskich pocziukow zawostaji. Dothe lěta bě wón tež sobustaw přenjeje tomory sakskoho sejma kaž tež tomory kujezow pruskoho sejma. Wschudžom zamokwjesche won prawa katoliškej cyrkwy, kotrejž bě wón z džeczomjeje swěru podaty. Tež we němskich njeměrných čzajach mějesche za swoju winowatoscz, z nowa k zamolwenju swojeje wěry a cyrkwy so na zjawnym politiskim žiwjenju wabdželicz, wustupi tohodla hafo kandidat za reichstag, a bu tež we wotrjesu Prüm-Bittburg z wulkej wjetščinu wuzwoleny. Kať bu swojich wosobnych samotnosczow dla wot wschitlich wysočesjeczenj, pokazachu mnoho a wosobni pschewodzerjo, kotsiž běchu z dalša a blizka pschikšči, zo bychu dobromu kšchesczanej, kiž bě hafo „sprawny ze swojeje wěry“ živy, poslednju czescz wopokazali. Dr. Eifelt, probst z klóštrě Marijneje Swězdy mějesche pod assistencu 6 druhich duchownych Božu mišhu pomorných a knj. dwórski předar Wahl z Dreždžan pohrjebanu rycž. Hrabja Rajus zawostaji po sebi jenuho syna a schěsz džowkow, z kotrychž stej dvě hrabinka Alexandrina a hrabinka Hana do klóšterskoho rjadu swjatoho Francizka zastupitoj. R. i. p.

3 w u t r a j a.

Němska. Nowy wojerški zakon žbudži tu khwilu wšchu kězbnoscz. Knježestwo sebi žada, zo by so by licžba wojakow a summa za zastaranjo wójska trěbna, na njewobmjezowany čas wot reichstagu pschizwolika. Komissija pať, kotraž mějesche nowy zakon k wuradzenju we reichstagu pschizowawcz, mēni we swojej wjetščinje, zo drje mohlo so wowoje pschizwolicz, tola pať jenož na wěšty čas, dokelž hewat by lud so jara wážnoho prawa wzdať, zo mohť pschichodnje postać, tak wjele wojakow ma džerjecz a šcho ma so za nje wudacz. Bismarck wšchě moch pschěz swojich swěrných napina, zo by knježestwo tak wážne prawo za so dobyť, haj tež pschěz zřazane ludowe zhromadžizny, pschěz adrešy prócuje so wjetščinu zapóškanow na swoju stronu dobyč. Dokelž pať bě nadžija, zo

dospoknje dobudže, tola jara slaba a njewěsta, spuszczi něšto a vicepräsident Weningfen staji nětko namjet, zo by so žadanjio knježerstwa k najmjenjšomu za 7 lět pschizwoliko. To je tež nětko skoncjnje wjetšimu na reichstagu dobyło. Wutocu 14. hapryla bu tať z 224 hłosami pschecziwo 146 wobzan'njene, zo ma němste wójsto we cžaju mēra 401.659 mužow bjez wysch'ow wuczjnicž. Z tym je tež summa za zdžerženjo wójsta hižo pschizwolena. Reichstag je tať na 7 lēt t. j. hačž do 31. decembra 1881 swojoho prawa we wojeřskich naležnosčach něšto wazne postajecž smēcž, so wzdať. Centrum, kotryž stajnje Indowe prawo zamolwja, je pschecziwo tannomu namjetej hłosokale.

Pruska. Berlin. Prjedawšchi kultusminister z Müller, je 2. hapryla dopokdnja 10. hodzinje nahle we Potsdamje wumrjel. Tež reichskancel' wječch Wismark je hižo nětotre tydženje khoru; khorosč je, jelico tež nic straschna a smjertna, tola prawje bolowcziwna. Kaž chcedža wschelacy wjedžecž, mōža mēfach zonič, pjedy hačž budže swoje dotalsche zastojniwo sam zastacž mōc. Džiwacž wschaf so ničto njetrjeba, zo je khoru, dokelž wuwjedženjo nowych zakonjow pschihotuje jomu wulke mjrzanjo, tajke frute napschicziwjenjo njejo wot biskopow a z cyta wot katholicow woczafowal, a hdyž sebi dalsche isčehwoti, kotrež zmēja tele zakonje zamēscze po sebi, rozpomina, drje ma wjele winy, so psched nimi bojecž.

Rakuska. Rome cyrkwinste zakonje, kotrež maja pozchahowanja mjez cyrkwnjo a statom rjadowacž, wuradžachu so 10. a 11. hapryla we komorje knjezow rakuskeho reichsrata. Pschecziwo tajkomu njesprawnomu potkoczowanju cyrkwnje rycžachu wosebje biskopja, kotřiž bēchu nimale wschitcy na swojich mēstach, mjez nimi kardinalaj Rauscher z Wina a wječch Schwarzenberg z Prahi, tola tež druzcy zemjenjo, kaž znaty hrabja Leo Thun, wječch Czartoryski a dr. wustupowachu pschecziwo nowym zakonjam, kotrež swojich zamolwjerjow mjez ministrami a tannymi stawami komory, kotřiž buchu psched někotrymi lētami k podpjeranju liberalnoho knježerstwa we komorje knjezow, do njeje pomofani, namakachu. Z pomocu tuthy dōstachu nowe zakonje tež wjetšimu. Prjedy hačž so jednolite paragrafty wuradžecž zapocžachu, wopuschcziwu bisko ja swoje mēsta, dokelž ze swojej pschitomnosčju a rycžniwosčju njemōžachu pschizwacžjo njezbōžnych zakonjow wotwobrocžicž. Jednotliwe paragrafty buchu bjez dalscheje debaty pschizwate a tať je jenož hišcže wobkrucženjo pschecž kžžora trēbne, a mēr a pschecž jenošecž, kotraž je dotal hišcže mjez cyrkwnjo a statom knježika, je tež nětko we Rakuskej pschecžitala. Podobne podawki kaž w Pruskej, budžemy tež nětko z Rakuskej ischecž, dokelž kžžor wēscze tež zakonje wobkruczi, hačž runje so wulka peticija pschihotuje, we kotrež so kžžor prosy, zo zakonje wobkrucžik njeby.

Španiska. Poslednje dny mēra a prēnje hapryla bēchu za karlistow jara cžezke, wojowanja wokolo twjerdžizny Bilbao we polnōcnej krajnje jara krawne a dolhotrajace. Ministerpräsident marschal Serrano bē z wulim wōjsfom, kotrež bē derje wobronjēne, haj tež kanony z Němsteje sobu wjezeje, woblehnyem we twjerdžiznje Bilbao k pomocy pschischoť, tola zo by jim pomoc pschijnecž mohť, dyrbjecze rynthi kralowstoho wōjska, kotrež so zadu křuthy nashypow mužnje wobarasche, pscherazheč. Serrano džerzejche to za jara lohko,

dofełz hačz runje ženje wulkeje wutrobitoričje njepofaza, hordžesche so tola z tym, zo pschi wučehujenju z Madrida zjawnje prajesche, zo njech žiwjy abo mornjy do Bilbao ze swojim wojstom počehuje. Tola za cnyh čas, we kotrymž so pró-cowasche, rynki karlistow pschedobycž, njepschińdže ani wo jenu waznu krocžel dale, zhubi jara wjele wojakow a wnschfow, tak zo dyrbjesche stóněžnje sam wo pschi-měr projhež, kotryž so jomu tež pschizwoli. Karlistojo, pschez pschitomnosčz swo-joho krala zahorjeni, wobarachu so mužnje, jedyn z jich nawjednikow, wutrobithy general Olla a tež wjele druhich wyschfow a wojakow panychu. Hdyž marschal Serrano tak na polu čjesče swoje wotpohladanio wumjesčz njemóžesche, chysche z pscheradn spytáčz, a takž so praji, je jedyn abo drugi z nawjednikow karlistow woprawdže na joho slubjenjach a pjenjezach spodobanjo mč, tola je to we prawym čjaju so wotkryło a winowaczi su zaslužene myto dóštali. Serrano pať wopuščezi wójsko, wróci so do Madrida a wot jow nětko namjetuje kralej pod wě-štny wumčujenjamy mč, Don Karlos pať, kiž za zbožo swojoho ludu wojuje, njecha nicžo we nim wjedžecz a njemóže žadyn drugi mčr čimicz, hačz pschez kotryž wón k swojim prawam, k kralowstomu khrónej we Španiiskej, pschindže. Zo něšiščaje republikańske knježerstwo žaneje mocy a nahladnosčeje a tež žaneje wustoj-nosčeje k knježenju nima, je dotal doščz jasnje dopofazako.

Naležnosčeje towarštwu.

Sobustawy na lěto 1874: ff. 241. Jan Maaž z Wulkoho Wjelkowa; 242. Hana Haberkowa ze Žitawy; 243. Marija Hohlfeldowa ze Stónec; 244. Farat Jak. Wornar we Šchpitalu; 245. Jak. Brühl we Drejbzanach; 246. Handrij Wótko z Budyščina; 247. M. Šch. z R.

Na lěto 1873 dopkacžichu: 515. M, Šch. z R.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Waczonju.

A čjesčzi Božej a spomozenju duškow su dale wewrowali: P. T. 9 nřl.
Hromadže: 6830 tol. 29 řl.

Z nakladom tachantstwa je wuščoť, a pschedawa so za 77 nř. we tachant-škej teneli:

K a t h o l s k i k a t e c h i s m u s .

Po Decharke'owym pschetoženju.

Wjedzlu 26. hapyła budže we hosčencju knj. J. Wjenti we Khrósczicach spě-warški swjedžen. Zapoczat po schesčžich. Po spěwje druga zabawa.

Khrósczanske spěwarške towarštwu.

Na Wapornu thee procession do Philippšdorfa hičz. Z Budyščina wotendže so po dopoknišchich kemschach.

M. Bedrich.

Katolički Porok

Wukhadza prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyřolětna plaćizna na pösće
a w knibařni 17 usl.

Ludowy časopis,

wuwawany wot towarštwu S. Cyrilla a Metoda w Budyschingu.

Redaktor: Jurij Łusćanski.

Číslo 9.

2. meje 1874.

Lětnik 12.

Wšhecželowo a njepšhecželowo katolišćeje cyrkwje.

„Wšchitcy pobožni, wulcy mužojo trjebaja abo wěrnych pšhecželow abo mócnych njepšhecželow; pšhecželowo wotdzeržuja jich z napominanjom a powucenjom, njepšhecželowo z hanjenjom wot złoho a wopacžnoho.“ Tełe słowa swjateho Isidora móžemy we žiwjenju wšchitkich wulkich mužow wobkrućene namać. Wch wěrnoscž spóznajemy pak tež jasnje we žiwjenju a skutkowanju kra'ěstwa Božoho na zemi, t. j. we wobstacžu, we chłej stawiznje swjateje katolišćeje cyrkwje. Jezus Křystus je swoje kralestwo na zemi, swoju cyrkej załožił na čłowjekow a ju postajil za čłowjekow; wona je widžomne zhromadženstwo wšchitkich křesćanow na zemi pod zhromadnym widžomnym wječhom a pod jomu pobbatymi bishopami. Hacz runje wot Wóhcžłowjeka załožena, z joho najswjećiškej krewju wukrućena, wot Dutcha wěrnoscže wjedžena, wobsteji cyrkej na zemi mjez čłowjekami a ma tak we sebi tež jenu čłowjeku stronu. Wona trjeba tohodla tež k swojomu spomoženju a pšhecrajinjenju wěrnych pšhecželow a mócnych njepšhecželow. Dobri pšhecželowo debja a pšhecrašnja cyrkej ze swojimi dobrými pocinkami, móćni njepšhecželowo pak zakitaja ju ze swojimi hanjenjom a džiwim pšhecšćěhanjom pšhecdb wučinjenjom a stajenosću, pohonjuja ju k stajnomu wojowanju a dowjedu ju k stóncžnje, so rozemi pšhecžimo swojeje woli, k stawnomu dobyćju.

Hdyž my to na nětčjšche wobstejenja cyrkwje naložujemy, směmy wuznać, zo smy we kruthm a wožnym, tola pak tež prawje stawnym času katolišćeje cyrkwje žiwi. Lěhdoma hdy mjejsche wona tak wjele wěrnych pšhecželow, ale pak tež lěhdoma hdy tak wjele mócnych njepšhecželow, kaž runje nětko. Hdyž so tak mjez podawkami, kotrež so we zdžekanyh swěće nětko stanu, rozhladujemy, zda so, hačo bychu so najčěžšche časy swjateje cyrkwje z najstawnišchimi zjednocžile.

Žara móćne a nahladne, po chćym swěće rozšćěrjene cžródny wojuja kaž

na jene z hromadne kommando pschecziwo tscheszczanstewej a wosebje pschecziwo joho najmócnijchomu stolpej, pschecziwo katholicstej cyrkwi; zda so we pramdže, zo je so čas antikryjsta, t. r. čas, kotryž je wot njejscheczjanistoho ducha wjedženy, pschiblizik. Pschehladač so wjac njechodži, sčtož so pschecziwo katholicstej cyrkwi ryczi, pifa, czišczi, rozščerja, muradža, rozšudža a stutkuje; kať lejnje so bisko-pja a meščnich we dofonjenju zastojniskich winomatofczow zadžewaja, t njeplaczom-nym khostanjam so wotšudžeja a we najbližšich časju budženy tež šwědfojo, kať so z wótežiny wupofazuja a we cuzbje nuzu czerpja; kať so šwěrnym katholicam wudma dawaja kať t pschilkadej: „straschni ludžo za kraj a kšěžorstwo,“ „nje-pscheczelojo cžłowjesłoho splaha“, „znutšłowni nje-pscheczelojo kšěžorstwa,“ „cžorne cžródny, kotrež we cžmi kšodža“ a t. d.; kať so zjawnje we krajnych komorach, we kotrychž maja tola wšchitcy poddani rune prawo mečz, do zady štajeja a we jich prawach najcžejšcho ranja; kať wosebje tež wot Woħa zabkudžena, njeměriwa wě-domofcz z wufměščenjom, z hebanstimi dopofazami a z druhimi njechódnyimi šwěd-kami t wuforjenjenju a t zapěwanju tscheszczansteje měrnofcže z swojej mocu lejnje džěka, kať smě zjawnje njeměru rozščerjecz z bohahanjachymi wuczbami, kať t pschi-kladej: „zo njejo Woħ, ani njebo ani heła, zo najcha dušcha njeje njesmjertna“ a t. d., hať hdyž šwědža nje-pscheczelojo cyrkwie zjawnje šwoje wotpoħladanjo wot-krhwacz, zo ma so tscheszczanstwo zahubicz, a stare poh.ństwo zas we šwěcže za-wjecz, hdyž kať nęczišche wojowanjo rozšudžamy, njezda so, haťo bychy wšchitcy nje-pscheczelojo přjedawšich časow, pohanstwo a židowstwo, bładna wuczba a njeměra, bohazabkudžiwofcz a krawna šurowofcz so jenocžite, zo bychy z jenocženymi mocami to dofonjeli, sčtož kóžde same za sebje njezamožesche? Tola budža cžile móčni zjenocženi nje-pscheczelojo zbožownišchi, haťo to jednottliwi běchu? Šich wo-hańbjenjo budže wjetšche, jich pschewinjenjo powšchitkownišche.

Ša njecham so t dopofazanju toho powoľacz na šlubjenja našchoho zbóžnika, abo na šłowa šwěrnych katholicow, ně, wuprajenjo jenoho jendželstoho protestanta, šlawnoho stawiznarja, šwědci za špobžiwnu njepowalnu móc katholicsteje cyrkwie. Šebny starý romšti rycznik hjo prajesche: „stawizna je wucžerka měrnofcže.“ Ša to podpjerajo praji šlawny Šendželczan Macaulay mjez druhim tele šłowa wo katholicstej cyrkwi: „Ša zemi njeje žadny škut cžłowjessteje politiki, a njeje ženje žadny byt, kotryž by jebi pschepytanjo zaslužik, kať romsko-katholicka cyrkwej. Šta-wizna tejele cyrkwie zwjazza dwaj mulkej cžasaj džěławofcže, starý čas a nowy čas. Šajmócnišche kralowšte šwójby su pschirunane z doħimi rňakami romškich banžow hatte wot wčoranjšchoho dnja. Š pschecy hišcže steji banžstwo we poľ-nyh žiwjenju a mocy, mjez tym, zo su druge kralešwa dawno zasčle. Šatholic-ka cyrkwej widžesche započatł wšchitkich knježerstwow, a mona wuhlada tež jich kónc. Šdyž so na šurome widchory dopominju, kotrež je katholicka cyrkwej wušłala, nje-móžu zapisčijecz, na totre wašchjo moħha so wuforjenicž. Šawěrnno cyrkwej je wošobny škut cžłowjessteje mudrofcže.*) Še zandženym lěštotetku bu banžstwo tať šponižne, zo njeměriwi je wufmjachy, protestantojo je wjac njechidžachy, ale

*) Šo praji protestant, my wěny, zo je cyrkwej wot šyna Wožoho zatožena a wot Dušha šwj. wjedžena a to ħodla njezamóža ju mocy hele pschewinycz.

jeno wobžarowachu a tohodla njetrjebasche so ničtò bžiwacž, hdyž na stawizny prawje ledźbni ludžo mjenjaču, zo drje je nětko poslednja hodžina za nje pschickka. Tola woni so zhebachu. Řhžoršwa a kralestwa rozpanychu, ale njepšchemenita romsta cyrkej bu tu we nowym žiwjenju.“ Ř tutomu bych ja hišće druhe słowa wšchelakich sławnych mužow pschistajicž móht, tola njech tu jeno stoji słowo pruskoho krala Friedrich IV., kotryž praji: „Štyri a dwacećitřóć su bamžojo z Řoma wuhnaczi, ale wšchitcy, kotřiz su schodže bamžow tam začahnyli, su wšchitcy čefnyč dyrbjeli, bamžojo pak su so kóždy čas tam zas sławnje wrócžili.“

Tak sudža nazhonjeni protestantojo wo spodbiznowej, njepšcheminjomnej mochy katholicke cyrkwje. Řak njedyrbjalo nas to třóšchtowacž a změrowacž we nětczišchim časju, hdyž tak nahladne čžródny mócnych njepšhecželow wšchu lescž a móc pschecžimo ni načožuja? So rozemi, zo my hišće na wjele kručžischo winy njepšcheminjomnosčž cyrkwje žložujemy.

Nětczišche wobštejenja pak tež swědeča, zo móc ducha dobudže nad błudom, žbóčžu a mocu. Řěhdoma hdy mějesche katholicka cyrkej piči tak mócnych njepšhecželach tež tak wjele a wěrných pschecželow, kaž runje nětko.

We nětczišchim naměstniku Řhryšusowym na zemi, we bamžu Wisu IX., kotryž budže 13. meje swój 83. narodny bžen swjecicž, kotryž je pschod 5 lětami swój žloty měšnikski jubilej swjatocžnje wobojščol, tiž sam nětko hižo dlěje cyrkej Božu wjedže hako swjaty Pětr, počaža so nam wšcha póccžimowesč, móc a mudrowesč a krasnosčž přjedawšchich bamžow cyrkwje žjenocžena. Čžim mócnišcho mochy hele pschecžimo stak Pětrowej so zběhaja, čžim kručžischo steji wona srjedž žnjemdrje-noho swěta. Pschi wyschšchim widžownym wjerču ma cyrkej biskopow tak mudrych, póccžimych, wucženyh, wobstajnyh, nutnyh we wěrije a luboiczi, kaž ženje přjedy. Žadny biskop njebu cyrkwi njeiwěrnny. Tak pschezieni, ř wšchitkim woporam hotomi, njebojazni, tak jeneje wutrobny a jeneje mysl njeběchu biskopja ženje přjedy. Ř kať swěrnje stoji srjedža wojowanja, we wšchitkich krajach duchownisimo ř swojim biskopam. Wžez tyfacami a tyfacami měšnikow namačachu so jeno něhdy řchthychžo, kotřiz lejnym wabjenjam řčěhowajo, wotpanychu. Ř katholicsti lud, kotryž bě we časju měra wšchelako we wěrije woliknyl, wón je z uowa mócnje wotucžil a wožiwil a dawa wšchědnje najrjeničhe žnamjenja swěry a pschewisnosče ř swojej cyrkwi a duchownisťwej, wuznawa njebojaznje ze słowom a řkutkom swoju wěru pschinjese za nju wopory na čžesčzi a žamoženju, žnjese jeje dla směči a řchiwbu. Tónle rjany pschikřad kručje wěry žbudžuje wšchědnje druhich, kotřiz běchu hišće we njewěřnosčži, a tak pschibjera stajnje čžroda wěrných pschecželow cyrkwje. To wšchitko dyrbi we nami wjesoku nadžiju žđeržecž, zo budža wichory cyrkej wucžisčecžicž, ale nic powalicž, zo budže tasama pschi wocžichujenju wichorow mócnišcha a sławnišcha mjez ludami stacž, kaž hdy přjedy.

✦ Jurij Čhž.

Jurij Čhž narodzi su 18. avgusta 1848 w Nowoslicach. Wón je syn tamnoho herbstohu rychtarja Pětra Čhža a jeho prěnjeje mandzejstkeje njebo Madlent rodž. Krawcziłec. Wosobnje wot swojeje njebo maczerje bě wón cziche waschnjo a pobožnu mysl herbował. Wón wophtowasche najprjedy schulu w Kalbicach. W swojim dżesatym lěće (jutry 1858) pšchindže do Kamjence k swojomu wujej njeboh rycznikej Michalej Čhžej († 1860) a thodžesche do tamneje měščezaniskeje schule, kšchesczanski wučzbu pať kšchesczke delka w šchpitalskeje schuli. W nalěcju 1861 zastupi w Budyšchinje do tachantskeje schule. We wšchěch tychle schulach wuznamowasche so pšchěz wosebite dary, pšchěz pilnoscz a luboscz k wučnjenju. Ešto dżiwa potajkim, zo sebi wotmyšli schtudowacz a něhdy tomu knjezej pšchi joho wostarju stuzicz. Ale to so derje njezczinjesche. Po božej njemuslednej radže bě jomu nan wostepik. Nan tohodla joho proschesche, zo by mysliczku na schtudowanjo pšchězicz a radšcho jomu doma pšchi hospodarjenju pomocny byk. Njebo cziczikomu bě czežko so rozšudicz. Rady by lubowanomu nanej k woli byk, ale pótajna móc joho šhlyje k schtudijam a duchownstwu czechjesche. Šdnž nan joho křutu wolu widžesche, njechasche jomu dlěhe k zadžewlej bycz a da stoncžnje swoju dowolnoscz k schtudowanju. Tak dha zastupi njebo Jurij jutry 1862 do budyšchiniskeje präparandy, džěsche nazymu 1863 do Prahi a wophtowasche wot tšeczeje rjadownje małostronstki gymnasium. Na gymnasiju běšche wón stajnje mjez přenimi schulerjemi, a wotpołoji w l. 1869 z wulkej křwalbu swój abiturientny examen. Na to schtudowasche lěto dotho na prajškej uniwěrscize theologiju. Zo by sebi wjetšchu wědomoscz w theologijskich nawikach dobyk, poda so nazymu 1870 do Münsra a wophtowasche tammu akademiu, na kotrej w tu křwilu wuwolani wučerjo wučza. Nazymu 1873 pšchihotowasche so na licentiatstwo, a dchysche potom z dowolnosczju naschoho huadnoho k. biskopa do münserskeho měščanskoho seminaru zastupicz, zo by so tať lěpje na swjecizny a duchownstwo pšchihotował. Ale boža wola bě druha. Šizom pšchěz dlějšchi cžas běšche thorował, ale nětko pšcža hladajch hinycz a štabnycz a nócne pocženja njechachu pšchěstacz — tohodla jomu lěkat radžesche, zo by schtudowanjo pšchetorhnyk a doma pšchi swojimať staršchimaj wuštrowjenja hladať. Tak dha njeboh Jurij po nomym lěće 1874 so z Münsra dom wróczi. Šacžrunjež wón jow wot maczerje a sotry hacž na najšwěrnisho wotšladany bě, dha tola pšchěch dale a bóle štabjesche, hacž stoncžnje ze wšchěmi šwjatosczemi na pucz wěcznosczje derje wabstaryny 9. hapryla w noč 1/2 12 hodž. cžishe a zbóžnje we tym knjezu wušny. Zoho cžěko bu 14. hapryla šwjatocznje do Kalbic pohrjebane. Włodžench njeschdu joho kšchěcz wot Nowoslic hacž na kalbicžanski křchow. Wulka mnohoscz ludži z dalola a šchěrofa, mjez nimi tež su. kaplan Eusejanski z Budyšchina a wobaj rōženičanski křezaj, bě so w hromadu zeschka, zo by njebozcziczikemu poslednju cžescz a luboscz wopokazata a joho k romu pšchewodžala. Wón wotpoczujje něť pšchi chřkwi, w rowje swojoho njeboh wuja, tachantskeho wikara Šaluba Čhža, w l. 1832 zemrjetoho.

Njeboh Jurij Čhž běšche z cžstej wutřobu swojeje sw. wěrje a chřkwi podaty,

a jeho nasebita nutrnoscj a domjera k macjeri Bozej je nekolitrohozskuti, kiz jeho w khoroscji wopyta, horjepolubkowata. Pskhi tym pak besche won tez swerny Serb, a je na wshch naleznoscjach swojoho ludu wutrobnj podzel braf. Wot jeho literarnoho pracowanja swedczi prajška Serbowka, Kuziczan a katolski Posok. Pow chitkonnje be tohodla nadzija rozsherjena, zo na nim nehdj poboynoho, nadatoho a sprceniwoho serbskoho duchownoho zmeyemj. Ale, zo so tak stalo nije, tróschujmij so ze skowom sw. Pisu: „Placita erat Deo anima illius: propter hoc properavit educere illum t. r. Zaho duscha be Bohu spodobna, tohodla je jeho zahe prjecz wza!“ (Pskhist. 4, 14.) Tak dja njedj Boh, kotromuz be so tu na zemi chly poswjecizk, jeho dobru wolu za polny skutk wozmje a jomu netk w njebiesach jeho weczny pschidzel wostanje! M. R.

Nowinki a powjesce.

3 Kuzich a z Galfsteje.

3 Budyschina. Mjeja, najluboznijshi mesac we lécze a tohodla najswjecizskej knjeznje Mariji swjeceny, je so nam zas pschiblizika. Zawjedjene mejste poboynoscje namafachu tez pola naboynoho serbskoho ludu spodobanjo; tez létša budza so wescje wshudjom dale djerzecz, hdzej so we prijedawshich létach zawjedzechu. Mamy pak tez runje we netczishich wobstejenjach chrtwje swój wuczel bracz kralownje njebies, k pomócnich kshesczanow, zo by ze swojej mócněj zastupnej próstwu chcnla chrtwej zalitacz psched mócnimi wapadami njepsheczelow, we domaphtanjach wshem wobstajnoscj wuproshec, a tak po czmowch wchorach chasach zas jasnišhe mérnishhe dny za chje kshesczansstwo dacz ziskadzecz. We Budyschinje je mejsta poboynoscj we serbskej chrtwi wshednje wjeczor 1/28 hodzinje, jedyn dzen serbski a druhi nemski; we Khrósczicach dželawe dny wjeczor 1/27, njezjelu a swjate dny 1/25; we Klóschtre Marijněj Swěz dze wshednje 7. hodzinje; hewak djerzeshhe so hišheje wd Wetrowje, Rózeuce a Kulowje, hodžina hdj so tu zapoczina, nije redakciji wescje znata. Njedj so tak serbski lud z nowa kshwalbu naboynoho ludu wobkhowa a tez létša na mejskej poboynoscji prawje bohacze a poroshitkonnje so wobdzela.

3 Khasowa, 27. hapr. Dzenja rano po tšoch wudyri w bróžni tudomnoho žir nosczerja Zimmermana, tez Kubascha mjenowanoho, wohen, kiz tak speshnje pschiberasche, zo bóžy w chitke Kubashec twarjena w plomjenjach stejachu, a Kubashec móžachu jeno ze žiwjenjom woheněj wuczehnjecz. Kubasch, kiz so pracowasche, tola skót woheněj wutorhujecz, bu pschi tym kšero wopaleny. Chla domjaca nadoba, krowy a jakojca, ranca z profatami, wšhitko w plomjenjach wosta. Bóžy buch tez twarjena žiwnosczerja Miczki a domške žiwnosczerja Wlaze wot plomjenjom zapopanjene a zahubjene. Tez Miczec a Wlajec móžachu jenož jara malo plomjenam wutorhujecz. Chch Boh smelne wutrobj zbužicz, kiz buch bohim wotpalenym w jich nuzj z radu a ze skutkom pomoc štali.

K.

3 Šhróščic. Njantj wječor bu nam njeđzelu 26. hapryla pšez naše spěwaršite towařstwo „Zednota“ psichotomany, z spěwarškim swjedženjom, kotryž so we tudomnym hošcencu F. Wienki wotdzerža. Wšitke dźele bohatoho programma so z wustojnošću wumjedzachu. Wošebje Seilerowe „złote žně“ a „wěnc hórskich sp.ěwow“, kotryž so jara spodobashe a wustojnym spěwarjam bohate psichipóznacžo pola postucharjow, kiž běchu z bliska a z daloka so prawje bohacze zhromadžili, psichotowa. Po spěwje bě towařšdna wječer a tež druha wjesola zabawa zdzerža sobustawny a pscheczelow towařstwa hišćeje dlěšči čas zhromiženyh a kóždy wopušcizej wjesoly swjedzen ze spotojnošću a z wjesolej nadziju, zo budže lětušči dobry započatk towařstwo z dowěru napjelnicž, husczišcho zjawnje so pokazacž a ferbske wutrobny ze rjanyh spěwom zwjejelicž.

Spěwaršite towařstwo „Zednota“, kotrež so druhdže zawoži a tam něotre lěta wobsta, je psched rjomi lětami we Šhróščicach zas znoma wotuczike, we frótkim času swojoho wobstacža mócnje rostko, wustojnych sobustawow a dobryh pscheczelow jebi namakale, doma pod pscheczeinym nawjedowanjom knjeza kantora Pietajcha a pschedyhy F. Kofke znamjenja mócnoho, strowoho žiwjenja a zbudzuje lubojeć k spěwej a k narodnošći. Tež cyrtw nstí křětušich pšechuje pilnje. Njech tak Zednota dale na nastapienym pucžu spomozuje stutkuje a stajnje na pilnych a dobryh sobustawach roječe a pschibjera.

Z w u k r a j a.

Něm fka. Njeđzelu 26. hapryla bu němski reichstag pšez křžora samoho stónčeny. Knježerstwo bě z nim jara spotojom, dofelž wšcho dowolene dósta, sčtož jebi žadašče. Z czežta pak budža wuzwolero ze wšitkimi swojimi wuzwolenyimi zapóstancami tak spotojui, dofelž tuczi k položeniju wobcžežnošćow luda nicžo pschinoschowali njejiu; wjele wjach su wažne prawo, wójsko uastupace, za 7 lět jebi z rukow dali. Katholikojó pak móža jeniž z wulkej zrudobu na dokonjany reichstag hladacž dofelž bu we nim njezuješliwi zakoń wuradženy a pschizaty, po kotrymž maja so tamni duchawni, ketsiž, pšez wotjudzenjo swětnjeje wyschnošće wot duchownoho zastojnstwa wotšadjeni, tola winowatošće zastojnstwa dokonjeja, z Němšteje wupotazacž. Z tym za'onjom zastupja nowe czežke pruhowanja za katholicow Němšteje a wošebje jeje duchownstwo. Duchowni njebudža a njeznjeđža rozjudzenjo swětnoho juda tedžby měč, dofelž jenož biskopja maja móc, jich postajecž a wotšadecž, nic pak swětna móc. Tak budže so stacž, zo budže pšez tónle njechódnj nje, nješliwy zakoń wulki džel duchownstwa do cuzbh wupokazany, tam nuzh wustajeny, a wjele wofadow duschowpastyrjow wurubjenych.

Pruska. Pruski sejm je tež swoje pšez reichstag pschetohrnjene dźela z nowa započatk. Wjez zakonjemi, kotrež ma wuradžecž, su tež tajke, kotrež maja tak mjenowane mejške zakonje wudospóknjecž. Tesame, z wulkim kwatkom muradžene, wopokazaja so hižo wšchelato njedosašace. Wošebje je tu zakoń pschedpołożeny, kiž postaja, sčto ma so we tamnych diócesach stacž, kotrychž biskopja su pšez swětny sud swojoho zastojnstwa wotšadjeni. Tónle zakoń trjedži wo-

sebie tachantstwa jara kručje, hdyž postaja, zo maja nowoho biskopa abo tola biskopowoho naměnika wuzwoljeć, sčtož tola po cyrkwinštim prawje činić nje-
móža a tež njebudža; dolež knježerstwo njemóže biskopow wotšadjeć, a byrnje
by ze swojim sudom to wuprajito, duchowništvo a katolski lud njebudže to pschi-
póznacž, dolež ministram njeje Šhrystus, bójšti začožeř šwjateje cyrkwie, móć dať,
biskopow postajecž a wotšadjeć. Tachantstwa su tohodla tež piima na sejm škali,
we kotrychž njesprawnošč pschepołożenoho zakonja rozestajera a prošča, zo sejm
jón pschijať njebh. Tola to budže wscho podarmo; wschě zakonje pschecziwo ka-
tholskej cyrkwi so zawěcže tež wot wjetšichny komorow pschivoznu.

Pruska. Pošnjanski arcbisop je přeni, kiž bu wot tak mjenowanoho
cyrkwinštoho suda we Berlinje swojoho wysokeho zastojništwa wotšadzeny. Škapi-
tularojo biskopštoho tachantstwa nětko poručnošč dóstanu, zo bychu naměšniťa
wuzwoliti. To woni činić njebudža, dolež hrabja Ledochowski wostanje biskop,
byrnje by jeho šwětny sud wotšadził, jatoho džeržak abo tež z kraja wuhnať. Pruske
knježerstwo budže tak tachantstwo lhostacž, najškerje z tym, zo jomu dohody za-
prěje. Dale pať budže knježerstwo same kommissara postajicž, kiž směje zamoženjo
diöcesny zarjadowacž a so za wobšadzenjo wuprózňujnych duchownych městow šta-
racž. Tola duchowni njeponidža na žane tajte město, na kotrež jich kommissar
póšcele, a hdy by so tež jedny tajti namatať, wotšady njebudža jeho za dušchow-
pastyrja pschipožnacž. Tak budže we krótkim we Poienštej wjele wosadow wotš-
rocžnych. To su we prawdže wobžarowanja hódne wobšćenja.

Pruska. Biskopske města Pruskeje, kaž wosebje Köln, Münster, Ba-
derborn a t. d. su hižo tydženje dotho pschěz deputacije, kotrež ze wschickich stro-
now husto jara rozšěrjenych diöcesow pschěthadžeja, wožiwjene. Katolski lud
je pschěz neznejšlwe zakonje pruskeho knježerstwa wotucžil a stoji šwětnje k swojej
cyrkwi, a wuprāja z deputacijemi a adresami swoju šwěru hač do smjercže,
žana, tež ta najdalša a najmješša wjejna wosada njelutnje čas a pjenježy,
zo by swojomu biskopej šwěru a pschiwinošč wupruncž pschěškta. Tež knježny a
žonške šćeluju deputacije. Zo je to wěštny ludžom jara wopaki, drje móže sebi
kóždy myšlicž.

Rakuska. Tež tu džěla knježerstwo, podpjerane wot liberalnych komorow,
po pruskim pschětkadže na počěšćezowanju katolskeje cyrkwie; zakonje kotrež maja
počehnenja mjez štatam a cyrkwiu rjadowacž, pschecziwo kotrymž biskopja a tež
družy katolschych zapóšł ncojo tak mócnje rječachu su we wobymaj komoromaj
pschizwzate, a šhěžor budže je, kaž je to sam šwjatomu wóteč pifať, tež wobkru-
ćicž. Nětko je nowy kłóšchtry nastupacy zakon pschědpołożeny, kotromuž so hišćeže
tež namjetuje, zo maja so nowe kłóšchtry jenož pschěz wosebity zakon začojeć
směčž, (tajti zakon, kiž by so komoram pschědpołożicž dyrbjak, njebh ženje wjet-
ščinu dostak), a potom zo njesmědža pschědštajeni kłóšchtrów ženje cuzi byčž. —
Wyšče toho je knježerstwo tež zakon pschědpołożite, po kotrymž maja cyrkwinške
fundacije, kaž biskopštwu, tachantštwu, kłóšchtry kotrež maja bohate dohody, k pod-
pjeranju nižšich duchownych wulki dawť wotědacž. Nižiche duchowništvo drje ma,
kaž w pschudžom, wosebje tež we Rakuskej jara nižše dohody a šhude wotpschiz-

dženjo, ale puč kotriž knježestwo k položanju duchowniwa nastupi, je wopacznj a njespravny. Chcejdža tamni, kotřiz maja bohate dohody z cyrkwinjskich kublow k položanju duchowniwa něšto pschibowroczič, dha je to jara křwalomne, ale jich k tomu nuzowacž, kaž to něšijšichi kultusminister čžini, je njespravne. Knježestwo, kotrež je tak wjele cyrkwinjskich kublow a kłosčtrow na so scjahnjše, ma wjele wjach pschede wschēm winowatosč, nišče duchowniwo k lěpschim dohodam dopom hacž; wěšče budža k tomu po spodobanju a možnosci tež tamni pschinosčowacž, kotřiz maja z cyrkwinjskich kublow bohatsche dohody.

Naležnosče towarštwa.

Sobustaw: na lěto 1874: ff. 248. faraj J. Benšč we Ralbicach; 249. Mbertowa z Buduščina; 250. Franc Gäbler ze Zajdowa; 251. rriorka V. Paula z Marijneho Doka; 252. Pětr Kurjo z Radworja; 253 Korla Krepka z Křasowa; 254 Jan Schmarander ze Brjerje; 255. Jan Jull z Brjerje; 256. Jan Ducžmann z Božanec; 257. Marija Bjetaschowa ze Židowa; 258. Panna Nowotnowa z Hórkow; 259. M. Wicjazowa z Prawoczič; 260. M. Kyczerina z Ruknich; 261. M. Buř z Euseja 262. M. Marř z Wutolczič.

Na lěta 1873 dopřaciču: 516. S. W. z E.; 517. M. L. z Radworja.

Dobrowólne dary: Za towarštwo: S. B. 7 nřl.; J. Ducžmann 10 nřl.; M. R. z R. 15 nřl.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Barzonju.

K čžeszi Božej a spomoženju dušow su dale woprowali: (zapozžžene) J. W. z S. 1 tel.; S. L. z R. 7 nřl. 5 np.; Korla Krepka z Křasowa 15 nřl.; z Radworja: „Lubuju pychu domu Božoho“ 6 tel.

Šromadže: 6838 tel. 22 řl. 5 np.

Z nakładom tachantstwa je wušch, a pschewawa so za 77 np. we tachantstwj tenclí:

Katholfski katechismus.

Bo Deharbe'owym pschewoženy.

Wutrobny džak

Wuprajamy z tym wšitkim přecelam a znatym, kotřiz při dołhej khorwatosci našoho njeboho syna, candidata theologie, Jurja Cyža, z wopytaujom, přecelnym tróštom a pobožnym pačerjom jomu poslednje měsacy žiwjenja polóžichu, kaž za wšitke wopokazy lubosčiwjeje sobuželnosče, kotrež so nam při joho smjerći a pohrjebje we słowje a skutku, z wudebjenjom joho kašća, z njesenjom a přewodženjom k rowu přinjesechu. Tež dale poručamy joho dušu pobožnym pačerjam dobrych přecelow.

Zrudžena Cyžec swójba we Nowoslicach.

Katolički Posol

Wukhadža prěnju a třecu
sobotu w měsacu.

Cykolětna plaćizna na posće
a w kniharni 17 nsl.

Ludowy časopis,

wudawany wot towaristwa S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor : **Jurij Łusćanski.**

Čísło 10.

16. meje 1874.

Lětnik 12.

Spalenjo čžěłow.

We nowotajštim rječazu, z kotrymž chceža murnich wozbožerjo ludy zepinacž, je najnowišče wojničko: palenjo čžěłow. Čyłe nowa wěcta to njeje, ale hižo we staršich čžajach ju pola wšhelatickich póhanskich ludow namakamy, pola Hindow, Zapanešow, Gričow, Romanow a druhich. Čžile ju to ze swojim póhanskim, wot wěrnoho, žiwoho Boha wotwobročejnym a do čžny zapadnjonym rozomom sami wumyšlili. Móžno by tež było, zo su pschi tym wot toho rozšwětljeni a nawjedowani byli, kotryž so sam we wěčnych přómjenjach pati.

Wot Boha a we božim zjewjenju palenjo čžěłow swój spoczatk nima. Přenje a najwajnišče šwědčenjo toho namakamy na započatku stawiznow čžłowjeskeho splaha. Bóh je Adamej prajil: „próč sy a do prócha so zasy wróćiš“ (1. Móž. 3, 19). Přichetlawšchi a zhnijšchi w zemi přichewobročja so čžłowjeske čžěla do prócha a tak so wróćja do zemje, z kotrež sy wate. Do prócha, do přersčže ma so po wuprajenju stworicžerja stworjene čžělo přichewobročičž a takje čžafacž na poslednje, zasy wožiwjace šłowa toho, kotryž je našče čžělo z přersčže (hliny) zemje stworił. Bóh njeje prajil: „popjel sy a do popjela so zasy wróćiš.“*) A toho su so džerželi wšchitcy, kiž Boha znaja. Adam je pohřebany był do zemje, nic na popjel spaleny. Tak je so džeržalo wšchitke čžasy

*) Tudy dowolam sebi něšto k wopomnjenju za tych nasponnicž, kotřiž swojim wotemjetym něšto na rowny pomnik (kščiž, kamjet a t. d.) pišacž dabja. Njedžiwajo na wšhelake džiwne, druhdy tež prawje smiščne wěcy, kotrež smy tam a sem wosebje we němskich rownych napisach tež na kerchowach serbskich wosadow namakali pokazam tudy na jara čžasto pschibadžacy pschipisł: „Grabe seiner (hwer) Asche“. Čšto to rěka? měr (pokoj) jeho (jeje) popjel e j“. Ze dha na našchich kerchowach popjel čžěla zarjebany? — Popjel njenastawa hinač, hač pschiz spalenjo wěcow to kóžde bynje jeno džefacž lět stare džěčo wě. A potom so na rownym pomniku wo „popjele

ferchowných ležownosćow, wo zalutowanju pjeněz a wo wotstronjenju sčłódnosćow, kotrejž mohće so ferchowskich parow a wodow na susodne wobydlerstwo wuhypować. A byrnjé z boka tutych hišće něotre horšće wuzamołwjenjow měli: wscho jene; chće jich ryczenjo a barbjenjo ma tola jeno k zakrywanju, zamodžewanju a potajenju pschewrótných prócowjanjow, kotwótných pospytkow, a powrótných wotpohladow sčuzić.

Kajti wotpohlad dha z palenjow čžłow maja?

We wutrobach čžłowjekow chceža wutupicé a zesłabiecé lubosć k wotemrjetym a pschěz surowosć napšcheczo mormym tež wjetšdu surowosć napšcheczo žiwym pschihotowacé. Stare a dobre kšesćanste waschnjo chceža pschenowicé a z tym stutkowanju kšesćanstwa na čžłowjeske wutrobny mjezu stajicé. Postajenjo a słowo bože chceža zacziňucé a swoje stytanjo za starym póhanstwom něak změrowacé a zaji wuwalicé jedyn kamjeń z toho twarjenja, kotrejž je Jezus Křystus k wozboženju čžłowjekow na zemi natwarit. To je, čžohoj dla chceža wotemriete čžeta kšesćezanow palicé dacé.

Zeli by so něakji profeta tajkich abo podobných wučžbow do Serbow zabžak, pokazajež jomu najblišchi pucé z durjemi won.

H. D.

Nowinki a powječe.

3 Łuzich a z Sakskeje.

3 Budyšhina. 3 Praha běchu pschod krótkim zrudžace powjedže we strajšnej khorosći knjeza přajesa S. Pallmanna sem pschisšće. Tola Božu džak, najnowišča wěsta powječež praji, zo je strach za žiwjenjo knjeza přajesa zbožomnje wotwobročeny.

3 Radworja. Posledni džen hapryla t. l. swjećeske našch wučžer, knjez S. Kral, swój pječadwachezilětny zastojnski jubilej. Šdňž wě rano sedemich knjez* jubilar k swj. spowjedzi a k božomu blidu pobyl, wotdzerja so pschod zhromadženej škulistej mlodočžu we šculi aktus. Knjez kaplan Duczman rozestaja w pschitomnosći knjeza jubilara, jeho kollegow, a šculskich přědštejerjerjow džěčom waznosć dnja na waschnjo, kotrejž swoje dobre płody za mlodžinu wěčež pschijnje. Na to so podachu wschitcy zhromadženi do Božoho domu a wuspěwa so najprjedy pschod woltarjom klecžo čžichi wotčzenasch za jubilara. Nětk pschewodžachu wučžerjo knjeza jubilara na šculski khor, na čžož Bože služby scžehowachu. Knjez kaplan Duczman džeržeske spěwanu Božu mšchu, tachantski wučžer Kral z Budyšhina hrajeske, hako starý znaty a pscheczel knjeza jubilara, piščejele, druzy wučžerjo a pschitomni spěwachu z pozběhujenej wutrobu pschihóduie kšělnuše. Po Božich službach pschewodžeske so jubilar domoj. Tu pschepoda najprjedy šculski přjedšitejeržer Jan Čňž po rjanjej ryczi wulki šchpichel, we mjenje radworskeje šculskeje wofady; na to rycžeske wučžer Kral z Budyšhina k jubilarce a pschepoda we mjenje katholicich kollegow regulator; ewangelsch wučžerjo darichu pschěz knjeza Mihana z Luha čžajnik z rycžazom a nětotši duchowni knjeza rjany teppich atd.

Wysochdostojne konfistorstwo we Budyschinje bę dżen przedy czesny dar we pieniezach pschipořtate a tohorunja bę knjez hrabja z Einsiedel nad Radworjom jubilara hrabinscy wuznamjenik.

Pschipořdnju so dżerzejshe swjedżeńska hosćina, kotruž wosebje knjez wuczeř Wehla ze Židowa pschez wustojny němski a serbski spěw porjenjschi. Pozdze wječor so hosejo knj. jubilara na dompuć podachu.

Wóh daj pať jomu dobru strowotu, zo by tež zloty jubilej swjećić mohł!

S. R.

Z Kulowa. Zutry ze swojim wjeselom a ze swojim czeřkim duchownym dżekom su zajščke. Zutrończtu zhromadźichu so z kulowske wosady 150, z ralbiczanjske wosady 60 křchizerjow, tiz t czeřci horjestanjenoho zbóznika na krasnje zhotowaných konjach a pod mócnym spěwanjam jutrownych khěrłuschow po starym khwalobnym serbskim waschnju procession wotdżerzachu. Ze wschěch strowow serbskoho kraja bę so wulka czroda pobožnych ludži w Kulowje nadejškla, zo bychu nic jeno pschiladowali, ale wosobnje na kemščach a předomanjach pschi schumjenju nětczischich wicchorow we wěrje so poshlili, Bohu winowatu czeřc wotkóžili a pschez dostacjo swjateju sakramentow za spomoženjo swojich duschow so starali. — Tydžen po jutrownej swjatoczności dżelzachu so schulske pruhowanja, we Kulowje we 6, na wsach we 3 schulach 500 schulerjske dżeczi pschestschachu so dopořdnja a popořdnju we nabožnistwie, kaž we wschěch schulskich wědomosćach do drobna a wobstachu jara derje. Wosebnitu khwaťu zařtuži seř knj. kapłan Šipicž, kotryž, dofelž jene wuczeřske město hiščce wupróznjene jo, 102 zapocznarjow pschizwał a jich we wuknjenju tať dalofo pschinjesť bę kaž ženi žadyn wuczeř przedy. Spowjednych dżeczi bę z wosady 85, z cuzby 9. — **Mějska** pobožnosť wobonđze so po tynsamym waschnju kaž we zańdžených lětach: njedželiske a swjate dny popořdnju 4 we farskej chrtwi, dżelawe dny wječor 7 we kapacy mišosćimych sotrow. Čzeřcowanjo a lubosć ludu t swj. knjeznje Mariji wozieni so nanajrjenšcho, pschetož boži dom je stajnje pschenapjelnjent. — Knj. kapłan Womczereť jo wot czeřkeje khorosće z Boha něť tať wustrowjent, zo móže božu mišču dżerzeć a do spowjednoho stoka hić. Wobradž jomu Wóh luby knjez dospoknu a trajacu strowotu!

Z wukraja.

Němska. Biskop we Münsteru je postajil, zo maja so žawne modlitwy wot měschnitow a luda we jeho diocesy dżerzeć. Měschnich maja pschi kóždej Bozej mišchi tať dalofo hać druge prawidła dowola, modlitwu: pro constituto in carcere (za jatoho) pschizwacz, za lud postaja so druge žawne pobožnosće, najprzedy jeno za měsacaj meju a juni, zo by so wot Boha stěrscho pomoc a wumóženjo chrtwje z tať wulkich czeřchnosćow wuproschlo.

Němska. Archibiskop Melchers bu we jařtwje z dotalscheje cele do druheje wjele njeluboznišcheje pschemjedžent. We njeř su wofna tať wřsoko, zo z nimi najmenjschi wuhlada nima. Wjez tym pať czini so jomu jena stěřba po drugej a wotřudža so t nowym pienježnym křostanjam.

Němska. Chrkwinskih čježnosčow dla su we wšchelakich krajinach wšhitte zjawne zawjeselenja pschestele. Tak je prawje! Swjaty japoschtok džěn praji: „Čerpi jedyn staw, čerpja wšhitte stawy znim.“ Zendželsch biskopja su tež tjom jatym biskopam Pruskeje adreshy pschipóstali, we kotrychž jim swoju čješćownosć a lusošćiwu sobuzjelnosć wupraja; tež wojadni wobkruczeja jim z nowa njespšestawajch swěru a pschiwisnosć.

Němska. Čzim horje liberalni pschecziwo katholickej chrkwi wustupuja, čzim rjeišča a krucišča pokazuje so katholicsta pschezjenošć a zahorjenošć za swoju wěc. Dopokaz toho je nětko runje Hannoverjska. Biskopaj z Hildensheima a z Dsnabrücka firmnjetej tu khwilu we swojimaj diocesomaj. We wšchěch wošadach so z najwjetškej čješću a lubošću witatej, swjatocžnosće, kotrež katholicsti lud swojim paštram pschihotuje su po rozsudženju samych liberalnych we prawdže wulfotne. Z dalosa a z blizka khwata lud, zo by swojemu biskopej njezatčhasenu swěru a podwolnu poslušnosć wobkruczał. Napinanjo někotrych liberalnych katholicow, protestkatholicste wošady we někotrych městach zažočez, běchu dotal podarmo.

Pruska. Rěhdoma zo je němjski reichstag swoje wuradženja dokonjał, džěła pruski sejm na tejame wašdnjo dale na potkoczowanju katholickeje chrkwie. Sejmny we našchim čzaju nakožuja pschewjele čzasa chrkwinstim naležnosćam, strowisich tu najwaznišche wěch z khwattom pscheměnjeja, bhrnje prawoho dorozomjenja wo nich njeměli, a tež swědomitoho rozwuczenja njepytali. Rychze, kotrež so pschi wuradženju nowych chrkwinste žiwjenjej potkoczomachy zakonjow we reichstagu a wošebje we prustim sejmje stycha, su jara wótre. Džakownosć chkocho katholicchoho ludu Němskeje pak zaslužja sebi tamni mužojo, kaž Windhorst, Reichensperger, Malinrodt, kotřiž ze ipodžiwnej zmužitosću a rychzniwej wustojnosću wěc katholicow zastupuja a zamołwjeja a jim njesprawnje čzinjene poroki wotpošazaja. Džech woni tež pschi wšhitkej nakoženej próch pschecziwch něčeziškej namoch ničzo njewuczinja, dofelž wothłosowanjo za abo pschecziwo wšchelakim zakonjam je dawno wotrhežane, přjedy hač zaposłanych do komorow pschindu, dha jich słowa so rozšerjeja we kraju, dopokazuja sprawnosć wěch a mēnjenja, kotrež zastupuja, wubudža tu wšchelakich, kotřiž běchu wusnyli, pochlujenja drubich, kotřiž wošlabječ pocžachu a zaměšče dobudu tež mjez sprawnje zmyšlenymi druhowěrnyymi pschipóznaczo a pschihłosowanjo, budža tak nowe płodne symjeiška, kotrež pschi nowych wólbach tež swoje płodny pschijnjesu. Wulki džěl něčeziškich zaposłancow na sejmach drje njedostanu pschichodnje zas wjetščinu hłosow, dofelž za džerženjo ludowch prawow njejsu dotal ničzo pschinoschowali, ale jeno liberalne knježerstwo podpjerali. Pschi wuradženju wojeršchoho zakonja dachu za to najrjeišchi dopokaz. Chrkwinste zakonje, kotrež so z tak wulkim khwattom a w tak schpatnyu pschihotowanju džělaja, su nowy dopokaz. Dofelž šhto čzini wjetščina pruskich komorow z tym, zo za tele zakonje hłosuje, hač zo najswjećišche prawa jara wulcho džěła poddanow najčezjšcho rani? Swěrnj poddani, kotřiž su we čježkich čzajach pschew wulku wopornnosć so wuznamjenjeli, krej a zamoženjo z lubošće k wotčzinje rady podawali, jo nětko bjez wšheje dosahaceje winy wot liberalneho knježerstwa pschescžehaja, dofelž krucze k swojej wěrje džerža, a zmyšlenjo něčezišchoho knje-

żerstwa we węcach katholickeje chrłwje za prawe njezpóznaja. Żubowi zapoślacojo dnywjeti nětko ranjene prawa ludu pschecziwo njesprawnomu pocziščezowanju zamekwjeć, tola wjetščina hłojuje za knjeżerstwo a to we wschitkich węcach. A tajsim sejmam njemóže katoliski lud we prawdze žaneje dowěry a lubosće męcz, hdyž so we nich zakonje a sředki wuradźeja, z kotrymiž by so katholickej chrłwi najbóle škodźate, a wona so dospoknje k poskušanej słužownicy śwětnych wješčowstwom sežiniła.

Pruska. Tu khowiku wuradźa so we pruskim sejmje začoń wo zarjadowanju wuprózńjonych katholickich biskopstwom. Tónle zakon pschijnjeje njespchewidžomnu męschencu do cyrkwinskich naležnoščow a wulku swarščnu nuzu za katholicki lud a duchownstwo. Hdyž so k pschitkadej biskopstwo pschěz to wuprózńi, zo knjeżerstwo biskopa wotřadźi, dokelž Boha bóle posłucha hafo ežłowjetow, so tachantstwo, t. j. kanonikojo tachantstwa napominaju, zo maja we času 10 dnow nowoho biskopa wuzwolicz, abo nětchoho postajecz, kiž by diócesu dastawał a rjadował. Wschitke tachantstwa pał su hižo wuprajili: ně to my činicz njemóžemy a njebudžemy, dokelž z tym bychmy so pschecziwo swojomu swědomju ežezcy pschehrěščili a najezezjche khostanja na so sežahnyli. A šcho potom? Potom maja so tachantstwam dofhody zaprěcz. Woni wobkruczeja: radščo čorny khlěb jěšč. Potom budže jedyn wot štata k tomu postajeny muž, jedyn statny kemmissar, zamoženjo diócesy rjadowacz. Hdyž pał so wot knjeżerstwa wotřadźeni biskopja za wotřadźenych njeđeržza, hdyž so tež wot męschnikow a druhoho ludu za prawoho biskopa pschipoznaju, a zjednoczenjo z nim so wobkhowje, šcho potom? Potom wotřadźeja so duchowni a wotřadny budža bjez męschnikow. Tola ně, začoń chce, zo móže je nowy farał wot wotřady wuzwolicz, wuzwolenjo płaczi, hdyž su jenož džejačzo wuzwolerjo, a tak wjele namata drje so jich wschudžom. Tajki wuzwoleny farał ežehnje swjatoczuje do cyrkwje a fary, kotruž je woprawdžity farał wopuščezjicz dnywjał. Tónjany bydli druhdže, zastara mjelczo we ežemnej nočy swojich wotřadnych z duchownymi hnadam. Šcho stanje so z męschnikami, kotřiz so wot biskopa postajeja? Ežjiami so zadzewaja pschěz policajow we zaščaczu duchownych słužbow, dořtanu wěšte město k wobhđenju pschipopazane abo wupokazaja so tež chle z wótežiny a katholicke wotřady su tak nuzowane bjez tróičyta swjateje wěry a bjez męschnikow wotřacz, dokelž k tannym wot štata postajenym fararjam njebudža ženje dzeržecz, dokelž to wě kóžde katholicke džečzo, zo ma jeno biskop, z cyła duchowna wyščynošč fararjow postajecz. Wulke horjo naczinichu hižo mejske zakonje leuščoho lěta, wjetšču křiwdu pał ežinja lětusche mejske zakonje. Horjo a křiwda pał móžesche so katholickomu ludej a duchow- stwej zalutowacz, dokelž Pruska a cyła Němšta by tež bjez mejskich zakonjow mohla wobřacz, haj wulka wjetščina ludu bu bjez nich wjele sřokojnišča byla. Wo tym smy kručze pschewědčeni, zo nětčejšche ežerpjenja cyrkwej jeno zmitskownje wobkruczeja. Něch tał stat tež tele nowe zakonje načoza; njech tež wscho to zastupi, šchož smy runje rozeřajeli! hafo wěrne budža so tola wopokazacz štowa Windhorsta: „Hdyž nam męschnikow woznjeczje a nas z wopacznyimi męschnikami zhebacž mēnicze, seže we kłudže! Nlašche wutrobny móžeczje ranicž ale

nie nas mot wěry wotwobrocjeć. Ğdyž duchownych njezmějemy, budža družu Bože štuzby dźerjeć, a hdyž nam chrtwje zamknjeće, zhromadźimy so we lěsach.“

Rakuška. Reichsrath je pschetohrnjeny, zhromadzi so hagle nazymu z nowa. Z wulkej spokojnosću njetrjeba lud na to hladac, sčtož bu we nim muradžene a wobzantnjene. Wěsto toho, zo bychu zapořkacy ze sředkami a pučemi hladali, na kotrychž bychu nuzy, kotraž wsčědnje roježe, wotpomhali, su po pruskim pschikladze ze zakonjeni katholicnu cyrkej potkočowali, a nowe wobzěžnošće cyrkwinfim fundacijam, kaž biskopstwam, tachantstwam, klóštram napokoželi. Khežor je nowe zakony tež wobfrucjik.

Rom. Swjaty wótc kotryž na započatku hapyła 55 lět měšništwu započina, je we swojej wysokej starobje dospokuje strowy. Boža pschedwidziwošč je joho, kaž so zda k wuhladanju wulkich wěcow zchowala. Rycze, kotrež pschi wschelakich pschiležnosćach dźerži, swědča wo tym, zo je wo wschittich wažnych podawkach derje rozumčeny. Tu khwilu pschěbhwaju we Romje někotři francozscy biskopja, su swjatomu wótcy bohate dary swojich wosadnych pschinjesli. Tež wo naležnosćach katholicow we Němskej je bamž jara derje rozumčeny, je wjacy krocž swěru biskopow a duchownstwa a katholicoho ludu khwalik. Ğdyž zhoni, zo je Kölnski arebiskop jaty, pisasche tež hnydom swjećacomu biskopcy Daudri. Wjez druhim praji we tymle ličeje: „Z hórkej bolosću smy napelnjeni, zo je so chrtwi tak wulka kšchidwa stata, a zo su ruku pokožili na našoho bratra; nie mjenje wobzarujemy tež jeho namakanjo, njezmějemy pak tež zabyc, zo snadž žuje we jasnišim swětle nješćesche, hako hdyž bu ze swojoho wobhdlenja sprawnosće dla do jastwa wjedženy, zo by so mjez zlóštnikow postajik.“ Tohorunja bě hižo swjaty wótc pschi podobnych zrudnych naležnosćach do Triera a Bosena pisak.

Spanijska. Tu su so we króttim njewočajowane wěcy stałe. Włarschal Serrano je sebi swoje wójsko poshluk, tež z něchtu kanonami, kotrež wěšesche z Prusceje, wobronik, a tak je so jomu radžiko karlistow z jich dotalšich měšnow z džela wuhnacž, woblehjenu twerdžiznu Bilbao wuswobodjeć. Karlistojo, wulku pschemóc republikanšich spózuawšchi, su nimale bjez wschoho wobaranja republikanštomu wójsku do Bilbao čahnyč dali a su tak swoje wójsko cyle njewoškabene wobthowali. Wěro drje je, za nich by dobyčo twerdžiznu Bilbao jara wužitne byle, tola k tomu pobrachowasche jim na dosahachy kanonach a z cyka na wójnšich pschiprawach. Republikanšcy pak njetrebaja z dobyčom so tak jara khwalicž, abo snadž myslicž, zo su nětko karlistojo pschewinjeni, to nie! Zich kral Karl VII. kaž cyle wójsko je dobreje nadžije. Najčějšcha wěc za Karla VII. je, zo wón nima jeno pschěziwo republikanštomu wójsku wojowacž ale tež pschěczivo njelubosći a zamisći, kotruž joho wěc pola storo wschittich liberalnych ewropšich knježerstwow namaka. —

(Spalenjo čžělow.) We wschelakich měštach wosebje we Winje, Drazdžanach, Warlinje, Lipsku atd. agitiruje so nětko jara mōcnje za spaleno čžělow. Pohrjebnišćezka trjebaja wosebje pschi wjetšich měštach wjele kraja, kotryž mōht so wužitnišcho naložecž. Wsych toho su tež za strowotu wobhdlerjow sčtōdlive. To stej dwě najwažnišchey winje, z kotrymajž ma so stare pohanske wachnyo

we křechcjanstich časach a krajinach zavjesč. Ze to pravje jasne znamjo, zo chce nětko wšchudžom knježaca strona křechcjanstwo ze žiwjenja dospoknje wupokažac. Ina konservativna nowina praji tohodla wo nětšichich wobstejnoščach: Nětko móže tóždy bjez křechcjenich a bjez křechcjanstohu rozwučenja wotrošč, bjez cyrkwinstohu zwěrowanjo do mandželstwa stupič, zwonta tóždoho cyrkwinstohu zwjazka žiwj byč a wumrjeć a na posledku hako měrny pohan spaleny byč. Hač dotal drje ma so tóždomu přehewostajic, hač wce so po swjerczi spalicž dacz abo hač chce pohřebany byč; knježestwo ma jeno dowolnosč t tutomu pohanskomu zniččenju cžłowjestich cžekow podacz, ale fak dołho budže tracž, a spaleno budže so z pomšchtownym zakonjom město dotalschoho hrjebanja zavjesč. Haj tamna strona, kotraž we cžłowjeku jeno cžěkue, za tónle swět postajene stworjenje spóznaje, křwali hižo tež surowe waschujo pohanskich Spartanow, tošřž khore a skabe džězi něhdom po narodže morichu, dofelž ludej t wužtku njepřschindžechu, ale mjele wjac t wobčěžnoszi. K cžomu powjedu naš hišče tajch njeměrni ludžo?

Naležnosče towarštwa.

Sobustawy na lěto 1874: ff. 263. farač J. Herrman z Wotrowa; 264. Mikš. Hajdan z Wotrowa; 265. Jaf. Bakar z Wotrowa; 266. Jaf. Smoka z Kajshec; 267. Jaf. Scholta z Kajshec; 268. Korla Nowak z Khanec; 269. Mikš. Kyncžka z Wotrowa; 270. Michal Cyž z Wotrowa; 271. Pětr Smoka z Wotrowa; 272. Pětr Nobel z Wotrowa; 273. Jurij Pjeh z Krjepjec; 274. Boscij Weclich ze Žuric; 275. Michal Nobel z Wotrowa; 276. Marija Hauffina z Krj. pjec; 277. Madlena Naglowa z Khanec; 278. Jaf. Stranc ze Žuric; 279. Jaf. Kyncžka z Kajshec; 280. Hanža Krawcec z Khanec; 281. Mich. Symant z Wotrowa; 282. Michal Wjent z Wotrowa; 283. Jurij August Kofka ze Zajdowa; 284. Handrij Keicz z Bělcjec.

Na lěto 1873 dopřacžichu: 518. Michal Cyž z Wotrowa.

Dobrowólne dary: Za towarštwo: J. Smoka 7 nřl. 5 np.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

K cžěszi Božej a spomoženju duchow su dale woprowali: Spěwarške towarštwo „Zednota“ we Křróščicach hako cžiřty wunosčt koncerta: 15 tol. 5 nřl.; Khata Czornalowa (Schecjyna) z Wortlee 50 tolet; Njemjenowaua z Łužka 3 tol.

Šromadže: 6906 tol. 27 řl. 5 np.

Nunje je wuščka a pšchedawa so we Křróščicach a we Budyšinje za 15 np.

K n i ž ě a

pobožneho cžesčowanja řydom bolosčjom swjateje Marije, maczerje Božej. Wosebje řpisana za hnadowne město Nowa Krupka.

Z nastadom tachantswa je wuščoř, a pšchedawa so za 77 np. we tachantskej tencli:

Katholiski katechismus.

Po Deharbe'owym přehewženju.

Ciščacžak L. A. Donnerhal w Budyšinje.

Katolički Glasnik

Wukhadža prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyrolětna plaćizna na pósce
a w knihařni 17 nsl.

Ludowy časopis,

wudawany wot towarstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor : Jurij Łusćanski.

Číslo 11.

6. junija 1874.

Lětnik 12.

Czešćenjo najswjećišćeje wutrobje Žězusoweje.

Stejimy runje we swjatocnosćach, z kotrymiž našca swjata cyrkej swojoho we najswjećišchim sakramencze woltarja pschitomneho zbóžnita czešći. Z telej najswjećiškej potajnosću je we husťim zwjazku czešćenjo bójskeje wutrobje Žězusoweje. Swjedžeń k jeje czešći, pjatl po doškowanju Wožoho čžěla, wobzantnje rjenje tele swjatocnosće, z kotrymiž dšakowna njewjesta, cyrkej, wosom dnow swojoho bójskoho nawoženju khwalešce. We našich czežich cžasach, kotrež Bóh we swojej njewušlědomnej mudrosći pschpuschězi, radža a napominaja nas tež biskopja, swój wučez bracz k najswjećiškej wutrobje Žězusoweje, swoje proštwy z jeje proštwami zjednocitez a je tak z wjetšej dowěru wschohomócnomu woprowacz. Krótke rozwućenjo budže, tak so nadžiju, k wubudženju a k wobkrucženju pobožnosće k najswjećiškej wutrobje spomožne.

1. Czešćenjo najswjećišćeje wutrobje je tak stare kaž cyrkej, namaka so we wschitkich lěstotetkach, wot cžasa swj. Jana, lubowanoho wučezownika, kiž pschi poslednej wječeri na Žězusoweje wutrobje wotpoczowajšce, hač do našich dnow. Pschecy czešćesche so tamna njestónčna lubošć, kotraž je cžkowiełow wumožila a kotraž mějesche swój swjaty kužol we wutrobje Bóhčkownjeka. Czešćenjo najswjećišćeje wutrobje, kaž so nětko we katoliskim swěče rozschěruje, je z nowišchoho cžasa, z cžasa, we kotrymž bě pschěz dołhe frawne wójny a druge zrudne wobstejenja wěra wostabila a lubošć jara wolivka. Kaž srjedz tšinatoho lěstotetka, we kotrymž sebi kšesczenjo potajnosć lubošće, najswjećišchi sakrament woltarja, tak mało wažachu, zbóžnik sam pschěz zawjedženjo swjedženja Wožoho Čžěla wutrobje wěrinych zahori a k sebi ščajny, tak šta so to tež srjedz šydomnatoho lěstotetka pschěz nětko nimale 200 lětami. Kaž bě tehdom, pschi zawjedženju swjedženja Wožoho Čžěla, jena pobožna klóšterika Inježna, swjata Juliana

frédit we ruch Božej, tak bě jebi wón tež nětko jenu škabu klóšterfsu knježnu wuzwolil, kotrejž wón potajnosče swoje wutrobny wozjewi, a čjesčzenjo tejesameje dale rozichěrjesche. Bě to Margaretha Macoqne. Narodži so 22. julia 1647 we Francozijej, we jenej wnj, kotraž nětko we dićesth Lutun leži; polaza hižo hafo džěcšo znamjenja wěrneje pobožnosče, padny hafo džesacžlětna holczja do čjeskeje chorosče, z kotrejž bu spodžiwnje wumožena; zastupi we lěče 1671 do klóštra knježnow „domapytanja Marije“ we městacžku Paray-le-Monial, nětko pschěz nju znate hnadowne město a hlowne sydło čjesčzenja bójskeje wutrobny, do kotrohož processiony ze wschěch džělow swěta pschichadžaja.

Margaretha dawasche najrjeńšchi pschiklad klóšteriskich počinkow, wuznamjenjesche so pschěz wosebite čjesčzomanjo najswjeczischoho sakramenta wołtarja. Zunu hdyž pschěd tutej potajnosčji we pobožnych rozpominanjach pschěbhwasche, začu dospolnischo, hafo hdy přjedy, pschitomnosčž Žězusowu. We tutych swjatych wokamifnjenjach wozjewi ji zbóžnik potkady swojeje bójskeje wutrobny. „Moja bójska wutroba,“ tak prajesche zbóžnik pschi přěnim wozjewjenju, „je tak z lubosčju k čłowjetam a wosebje k tebi napjeljena, zo pčomjenja mőcneje lubosče we nej wjach zdžeržecž njemožu. Pschěz tebe chcu ja moju lubosčž wulniwacž, čłowjetam z mojih potkadow wudželecž. Za wotkrnju tebi waznosčž potkadow: wone zdžerža we sebi hnadu swjatoscženja a spomozjenja, kotraž je třebna, jich z hčubiny zahubjenja wumožicž. Za sym tebe, hacž runje njehőbnu a njewědomu k wuwjědženju toho wuzwolil, zo by so čžim jasnischo polazačo, zo so wschitko pschěz nje stawa.“ Pschi tym widžesche Margaretha Žězusowu bójsku wutrobu na wohniwym, pčomjenojthm tronje, wot wichěch stronow so bljšchčesche, bě jasnischa hafo sčőncó, rana lebije bě widžecž; čžernowa křona ju wobdawasche, na nej stojesche znamjo křhiža. Pschi jěnym pozdžischim žjewjenju porucži bójski zbóžnik, zo by so pjatł po dokhowaniju Božoho čžěla hafo wosebith swjědžěi k čjesčzi najswjeczisčesche wutrobny postajil a slubi hnydom, zo žohnowanja swojeje lubosče we bohatej měrje na tamnych wulinje, kotřij na thmle dnju swjate wopravjenjo dőstanu a ze swjatocžnym wotproschěnjom joho wutrobje zarunaja wschitke wonječjesčzenja, kotřez so dofonjeja, hdyž je najswjeczischi sakrament na wołtarjach wustajeny.

So rozemi, zo bychu tele wozjewjenja wot duchowneje wyšchnosče, wot japoschtołskoho stoła samoho, kotřij ma na čžistosčž wěrny a křesččanskich počinkow kědžbowacž, swědomicže pruhowane. Dwa duchownej z rjadu jesuitow bě Wóh k dalschomu wuwjědženju swojich wotpochladanjom wuzwolil; bě to męschnik Colombiere, kotrohož mjeno je sławne mjěz přědowarjemi s. seženja, a męschnik Croiset, kiž je přěni wustojnje we čjesčzenju bójskeje wutrobny pisal. Wamž Innocenc XII. wudžěli čjesčžerjam bójskeje wutrobny wotpuřiti, kotřez buchju wot pozdžiskich bamžow hifchče wobohacžene. A hdyž njepřchecžel wschoho dobroho tež pschecžiwno tutej pobožnosčji so mőcnje zběhaische, haj tež mjěz męschnikami pschecžiwutkow wubudži, da bamž Pius VI. swój hlős stjšchecž a z japoschtołskej polnomocu začisny njeswjate rycže a wustajenja a wobkřuczi pobožnosčž. Nášch s. wóte pak, Pius IX. wuzběhny Margarethu do rjadu zbóžnych, da męschnikje pacžerje a Wožu mřchu k čjesčzi najswjeczisčesche wutrobny žestajecž a po-

staji, zo ma so po chęym katolskim śwęcze smjedzeń wutrobny Żęzusoweje woboińcź.

2. Sbnż so tał wěrnyym cześczenjo najswjećijšeje wutrobny Żęzusoweje radzi a pschoporucza, nje stanje so to jeno tał daloko, hacź je wona pi-hiklad najrjeńchich poczińtow; nē. taż my z pobożnosćju ł swjatym ranam Żęzusowym tamne woprawdžite rany cześczińny, kotrež jomu tupe hoźdže nasch ch hręchow dia nawidnu, tał cześczińny tež z pobożnosćju ł joho najswjećijšej wutrobje tamnu wutrobu Wóhęcźkowješa, wutrobu z mjaja a krewje, kotraž hacź runje stworjena a wěrna cźłowješa wutroba, je tola njedźelomnje z bójštwom zjednocžena, tež bójštu cześcź, modlenjo, sebi zaščiži. Bójštwo bē we Skrhysusju z cźłowješeje naturu ł jenej wosobje zjednocžene, njedźelomnje zjednocžene z cźłowješkim cźęłom, taż z cźłowješeje dušchu, zjednocžene pał tež z kóždym dźęłom joho cźłowještoho cźęła, potajtim tež z joho najswjećijšej wutrobu. Wutrobu po tajlm, kotraž je we Żęzusu we cžasu žiwjenja bila, kiž we smjerczi na křiži bicz pschęsta, kiž nětko we njebjesach najwjetšchu zbóžnosć wužiwa, wutrobu, kotraž je we najswjećijšim sakramencze pschitomna, chęchše nasch zbóžnił tał cześcženu męcź. A cžohodla chęchše ju tał cześcženu męcź?

3. Zo by płomjo lubosće, kotrež so we joho wutrobje paleše, tež we wutrobach cźłowjetow płomjenja mőcneje lubosće zahoriše. Schtó mohł tež tał twjerdu, tał kamjeńtu wutrobu męcź, zo njeby pschi rozpominanju lubosće bójšteje wutrobny, so tež ł lubosćzi pohonjemy cžul. Schtó njedhrybał z tym napominany bycź, zo ma ze wschitkej pobożnosćju tamnu wutrobu cześcžicź, z kotrejež rany woda a trej, žorłko naschjeje zbóžnosće a žiwjenja bežeshe. K mőcnej lubosćzi Wóžeje chce nas tał zbóžnił z cześcženjom swojeje bójšteje wutrobny zahoricź. Nascha wutroba pał dyrbi pschęz cześczenjo najswjećijšeje wutrobny Żęzusoweje tež tutej pschęch podobnišha bycź, tusamu pokornosć a sčęzernoć, tusamu ponižnosć a posłuchnosć, tusamu miłosć a dobroćiwoć sebi dobywacź, pschęz kotruž so wutroba Żęzujowa wuznamjenjeshe. Z pobožnym cześcženjom wutrobny Żęzusoweje pał ma so tež njedžal kšęscęzanow zarunacź, kotruž so pschęz liwkosć pschęcziwo najswjećijšichomu sakramentej woltarja abo pschęz njełódne woprawjenja wopotazuje, tež zarunacź wonjecześcženja tohosamoho, kotrež so wosębie wot njeměrnych stanu. Tał je tale pobožnosć we swojim nastacžu a wotpohladanju wěšće jara kšwalomna; we wěch samej pał wysłowskiata.

(Stōncženje pschichodnje.)

Nowinki a powjeseče.

3 Łužich a z Saksjeje.

3 Wudhšćina. Nasche kultusministerium podpjera potrebne škulstke wosady a položuje jim wobęžnosće, kotrež maja ł spokojenju nowoho škulstkocho zakonja we dokhodach wučerjow a twarjenju nowych škulow na so wzacź. Kaž šhšćimny, stej tež dwē katolskej wosadze nahladnu podpjera twarjenju nowemu škulow dóstałoj, Radwoť mjenujcy 800 toleř a Brunawa 1000 toleř.

3 Kulowa. Na 28. meje běšče we Wracławje pola nadnoho knjeza wjerchbiskopa Hendricha Förstera wulka deputacija schleziskich a hornokuziskich katolikow, nimale 500 samostatnych mužow, kiž pschi mučenju nětczišchoho časa we wěrje swoju a swojich wofadnych poskuschnosć a swěru we chrtwinskih naležnosćach wobnowić a wobkrućić chcychu. Z Kulowske wofady běchu so deputaciji pschizantli pjeczo zapostancy, mjenujch knjeza: přeni kšebjetař a pschekupc Sandrij Hascha z Kulowa; kubler Michał Wowczek ze Sulschec; kubler Jan Hascha ze Salowa; kubler Jurij Schokta a krawczi mištr Jurij Walant z Rachtowa. Rych na knjeza biskopa dżeržejsche knjez kubler Stiller z Hohndorfa pschi Goldbergu, čjesćjebostojny schědziw wot 74 lět. We swojim wotmokwjenju wupraji knjez biskop swoje wutrobne wjeselo, zo jich tak wjele a ze wjchěch stronow swojeje wulkeje biskopskeje wofady pschindze, kiž so njeboja a so njehaibuja, swjatu katolisku wěru psched chłom swětom wuznawac; wón jich napominašče, we zrudobach toho časa kručje stacž we wěrje a wěru pschez mōdlenjo a pschez kšesćjanisłe žiwjenjo dopokazac; wón trošchtowašče jich z Bohom, kotryž swoju chrtę jeni njewopuščęzi, a džęli naposłęd jim, kaž jich swojban a wofadnym swjate žohnowanjo. Potom pschistupichu wšchitich pschitomni po rjedze k knjezej biskopej, jomu ruku wokoščęz. Sdych so kulowsch zapostancy pschibližowachu, rjetny knjez wučer Walda z Goldberga (z Kulowa rodženy) k knjezej biskopej: „Najnadnišči knjeze, čjile su moji krajenjo z kulowske wofady a su Serbja.“ Knjez biskop jich luboznje powita a chwalešče jich horiwosć, zo su z najdalšich mjezow kraja pucž do Wracławy čjinili. Z zacjucjom najwjetšchoho wjesela prajachu wšchitich knjezej biskopej boženje a wróczichu so poshljnjeni a tróšchtowani domoj. Tak je tež jenicška serbsta katoliska wofada we Pruskej pschi žiawnym wuznaczu swjateje wěry na pschistojne waschuju zastupjena była.

3 wukraja.

Pruska. 26. męje roznjese so z Barlina powjesć, kotraž wšchudžom, wosębje pak njez katoliskim ludom Pruskeje a chęje Němskeje wěru zrudebu wubudži, powjesć: Hermann z Mallinkrodt je wumrjet. Ręhdoma bě prusti sejm stóncženy, we kotrymž bě wón tak wutrobicę a pod tak powšchitkowym wobbžiwanjom, kaž ženje přjedy, za sprawnu węc katoliske chrtwoje wojowal, ishorje čęzech na pluca. Wina khorosće drje bě pschewulke napinanjo we tak pschędólho trajachch posędzenjach němšcho reichstaga a pruskocho sejma, na kotrychž so wón ze znatej mōcnej rchžniwosćju stajnje stawnje wobbžęli. K tomu pschistupi zazymnjenjo. Čęzka khorosć zlama we někotrych dnach joho moch. Wumrje zbožnje 26. męje jędnatej hodžinje dopokdnja, poshljnjeny a pschitotowaný ze swjatyimi sakramentami khorych. Wón bě 53 lět starý. Pschez ujoho žarwje ze wšchēm prawom chly katoliski swět, dokelž swjate kubla a prawa, za kotrež wón we Pruskej wojowawšče, ranja so sforo wšchudžom, a maja so tohodla wšchudžom zamokwjeć. Zoho pschiklad, joho wędomosć a wustojnosć, wutrobitoć a nazhōwjenoć pak wšchudžom k wobaranju a k zamokwjenju wjatyich prawow wěry wubudžowawšče a nawjedowawšče. Pschistojne nowiny wšchěch stronow čęsęca joho

wopomnjejco a skutkowanjo z błęźschimi abo krótschimi słowami. Katholſki lub pał ſcześnie nutrne próſtwy ł Bohu a ſtowo we wſchędch cyrkwiach dżerža ſo pod bohatym wobdzelenjom pobożnych ſwjatocźne requiem za wotpoeźnik joſo duſche. Boho cześnie bu ſchtwórtk 28. meje we wobhdenju požohnowane, we nočy do Paderborna pſchewjezene, wot tam pjatł popołdnju do Bodecken, hdžez ma joſo ſwójba ryczerlubko dowjezene, a ſobotu dopołdnja bu tam we ſwójbnym pohrjebniſchcžu, pſchewodziane wot tyſacow, ł wędźnomu wotpoeźinkej podate. R. i. p.

Pruska. Biſkop Martin z Paderborna je z paſtyrſkim liſtom ſwojim wofadnym bożemje prajil; wocźakuje mjenujcy kóždy dzeń, zo joſo pruske kujejeſtwo hafo ſchtwórtſo z pruskiſch biſkopow do jaſtwa wotwjedže. We paſtyrſkim liſcže napomina ſwojich wėriwych, zo bychu we nėtźiſchich czeſkich domapytaniach ſwėru wobkhowali ſwjatej cyrkwi pſchez to, zo zjenoczeni wostanu z japoſchtolſkim ſtokom we krutej wėrie a dżeczowſkej luboſcži. Mjez druhim napomina biſkop Martin na kóncu: „Njepſchিপóznajče niſoſo hafo waſchoho duſcho: paſtra, kiž z prawymi durjemi do woczewnje njezaſtawi, kiž wot japoſchtolſcho ſtoka poſłany abo z nim zjenoceny njeje we jednocze wėry a pſchez zwjazł ſwėry a mėchniſtke poſluſchnoſcže. Wuczeje radſcho ſami, wy nanojo a maczerje, ſwoje dżeczi, wėrnoſcže kiſcheczanſtke wėry, hafo zo je „najenlam“ a „rubjeznikam“ ł rozwuczenju a ł woczewnjenju pſchewoſtaječe; pozbėhajče ſo kiſcheczanſcy hożpodarjo a hożpoży a domjach, ſami ze zhromadnym modlenjom, ſpėwami a khėrluſchemi, radſcho hafo boharubjenſte Bože ſkuzby wotpadnjenyſch mėchniſtow wopytujecže, hdžez ſo majeſtoſcž Boža nječeczi ale wonječeczi a hani. Tež we ſamym ſmjertnym ſtraſche njeſtupaječe z wotpadnjenyimi mėchnikami do zwjazta, ale wubudže, hdžy ſwėrnych mėchniſtow ſebi njemózeče powołač, doſpołnu želnoſcž, kotraž ze žadoſcžu za doſtačom ſwj. ſakramenta duſchu wot hrėchom cziſcži. Tež kiſchczenju ſwojich dżeczi, ł pohrjebanju ſwojich lubych wotemrjetnych, ł požohnowanju ſwjatoho mandželſtwa njebječe na žane waſchnjo wot cyrkwe wotpadnjenyſch mėchniſtow. Hdžy wam ſwėrni mėchniſch pobrachuja, daječe ſwoje dżeczi wot hódnych wėriwych kiſchczič, pohrjebaječe ſwojich wotemrjetnych z khėrluſchemi a z modlenjom, a ſchtož požohnowanjo mandželſtwa naſtupa, cžataječe na zarjadowanja, kotrež wam we ſwojim cžafu, hdžy zmėju ł tomu wot japoſchtolſcho ſtoka polnomóc, wozjewju.“ Tał dyrbi biſkop Martin, wėcže z hłubokej żrudobu ſwojich wėriwych rozwuczeč a napominacž. A potom hiſchcže zwaja ſo wſchelach ludžo prajicž a piſacž, zo ſo cyrkej a katholicjoje we Pruskej njepiſchecžehaja!

Pruska. We Bonnje bu we ſwjatkowym tydženju wot wotpoſłanyſch ſtarokatholſkich wofadow generalna ſynoda dżeržana. Poſtaza ſo piſchi njei znowa, zo wſchaf tamnym mužam, kiž njezbóžnu cyrkwinſtu pſcheforu zbudžičn a nėtko namjeduja, na tym doſcž njeje, zo njezmólniwocž bamža přeja, ale zo tež wjele druhich wuczbow katholickeje cyrkwie začijnju, tał bu nėtko tež ſpomjedž za njetrebna ſpóznata. We Schwajcarſkej je ſtarokatholſtvo tež na dwė ſtronje rozpanyło, jena ſtrona dżerži ſo wužbow a wobriadow katholickeje cyrkwie, jeno wužbu we njezmólnym wuczeſtwje bamža njepſchিপóznawajo, druga ſtrona pał njedha tež wo biſkopach a wſchelatiſch cyrkwinſtiſch waſchnjach ničjo wjedžecž. Za krótti cžas

brje so tam starokatolištvo chle zhubi, a we Němskej tež žane lěpšce wuhlady nima, wosebje potim nic, hdyž knježerstwa jomu swoju podpjeru wozahnu. — „Bisop“ Reinkens chychce so wondanjo tež we Stuttgartu ruskomu k hěžorej pschedsajicj a proschecy tak we audiencu pola njoho, ale k hěžor Alexander njezwoli k tomu, njechajce wo „bisopje“ ničžo wjedźec.

Ž R o m a. 83. narodny swjedžen swjatoho wótea Piusa IX. je Wiktovej Emanuelej a joho knježerstwu z nowa zjawnje dopofazał, zo katolska Italija z najwjetškej lubosću jatoho wječcha cyrkwy cjesćji. Tři dny mějesce post a telegraf we Romje czežu słužbu. 13. měje na dnju swjedženja pschindze pschěz 100,000 zbožopšchecow we listach a depeschach, wyšce toho wjele paketow z cješnymi darami. Pšchipołdnju 11. hodzinje zhromadzi so we Watikanu jara nahladna zhromadžina kardinalow, bisopow, wysokich zastojnikow a generalow, zemjanow a mnžow ze wschitkich k powołanjow. Wo jědnatej hodzinje pschindze swjaty wótc k ni, wjeioły a strowy, na joho woblicžu bě widžecj radosć na tak rjannych znamjenjach njetajeneje lubosće a swěry, kotrej so jomu we słowach a tež we skutku wuprajichu. Zbožopšchecy běchu we zahorjentych słowach zestajene, a sčtož jim hišćeje wjetšchu wažnosć dawa, je to, zo sčtudowaca młodosć italjskich uniwersitow, adwokatow, bisopja, wschelake ludowe towarštwu mjez sobu so pschetrjedicj prócowachu we wobkruženju swojeje swěry, a pschiwisnosće, mjez tym zo družny, kiž maja ze swjaty wótcem tež wjele czerpiec, jomu lubja, tež dale z nim k cjesćji Wojei a k spomoženju cyrkwy z khelucha czerpenjow picž. Wóh baj tež dale swjatomu wótcy wjele tajkich tróšchtnych dnow wohladacj.

Ž R o m a. Hubjenstwo a khudoba we Romje pod nowym italjskim knježerstwom na zrudne wachnu pschibjera. We farje, we kotrejž ja bydlu, tak piša so do jeneje nowiny, bě jena khuda wudowa z tšjomi džěćimi žiwa, kotrejež muž bě so we Neapolitanskim pschěz civilne mandželstwo z nowa woženił. Sujodža podpjerachu wudowu, dokelž so hańbowasce prosyč, abo swoje džěći po proschenju stacž. Psched sčtyrjomi dnami wostachu durje k jeje wobhydlenju zantnjene. Hdyž to tež na druhi džěn so njepscheměni, wozjewi so to wyschnosćji, kotraž pschěz policajow durje wotewričž da. Tu namakachu we kucziku mału holcžku, sčěsć lět staru; wona bě hłodu wumirjela. Na słomje ležesce macž sama mjez dwěmaj druhimaj džěsćomaj; tež tu njemóžachu žane znamjo žiwjenja wjac namakacž. Rětarjei, po kotrohož bu hnydom pošlane, radži so tola macž z dwěmaj džěsćomaj zas k žiwjenju pschinjescž. Tajke hubjenstwo namaka so nětko we Romje, hdyž je knježerstwo wschitke kłóschtry zběhnyło, jich zamoženjo a zamoženjo cyrkwinskih fundacijow na so sčzahnyło.

Francozska. Politiske žiwjenje je tu pschecy hišćeje prawje zaschmjatane, tola cyrkwinške, kotrejž bě wloni tak mócnje wotucziko, je we stajnym pschibjeranju a wopofazuje so tež wosebje we cyrkwinskih processionach, kotrejž so ze započatkow cšoplischoho lětnoho cšasa tež we wschěch džělach Francoskeje abo wschelatim hnadownym městam abo druhim swjaty bławam wozža. Lourdes, hnadowne město we južnej Francoskej, je tež lětja wot pobožnych cšesćowarjow najwjecjšicheje knježny z blizka a zdaleka jara bohacze wopytane. Njewěriwe

nowiny hładaja z mjerzanjom na tajte zuamjenja wotuczenoho chyrwinstoho žiwjenja, prócuja drje so wschitke džiwij, kotrej su so tam stak přecz abo je směšne czinič. Tola budnj nic jeno pschez nowe džiwij mohanjene, ale tež na druge wajchnjo. Zednj swěrnj katholic, z mjenom Artus slubi tomu, kotrjž móže wot jenoho jeniczkocho džiwia dopožacz, zo so stak njeje, 10,000 frankow. To bu storo wschudjom znate. Ale wschitcy tamni njewěrniwi hanjerjo njemějachu za 10,000 frankow wutrobotosce. Něotji zwazichu so jenož za wěrnošču slubjenja napraschowacz, a zhonichu, zo je we prawdze knjez Artus tamnu summu slubił, haj ju tež na wěštnj blaku zapožožik. Ale sebi ju dobyč, to tamni njewěrniwi njespytachu, dofelž wjedzachu, zo tola njedokonjeja. Za někotry čas pak wschelate nowiny z nowa swoje hanjenja započachu, haj dopomnichu tež pschi tym knjeza Artusa na joho slubjenje. Tola dyrbjesche to jeno nowina z mjenom „Progrés de l'Est“ wobzarowacz. Dyrbjesche jednj jara wótrj list pscheczivo sebi woczisčezčez. Tola to ju hiščezje dosč njeporjedji. Šcho mēnjjesche nowina dale, šcho su 10,000 frankow! Šdy by knjez Artus 100,000 wustajik, by so stěrie próca płaczika, jomu dopožacz, zo su džiwij, kotrej su we Lourdes stak, wopacjne. Knjez Artus njeczakasche dołho z wotmołwjenjom. Wustaji 100,000 frankow, a postaji hnydom tež wuczennj mužow, mjez nimi tež lěkarjow a adwokatow k sudnikam we chłej wěch. Wboha nowina njewjedzeje sebi žaneje drugeje rady, hacž zo chle wotmjelkny, kaž to wschitcy ludžo czinja, kotřiz najpriedy khroble hanja a kža a potom, hdyž maja wěc dopožacz, mjelcža. Knjez Artus pisasche wschelate listy. Ale na nje so njewotmołwesche. Na posledku bu nowina pschez sudnistwo nuzowana, swoju slubjenu winowatosč dopjelnicž, mjennjch wopacznosč džiwow dopožacz, abo list knjeza Artusa woczisčezčez. „Progrés“ wuzwoli sebi poslednišču wěc a woczisčezža tak swoju samotnu hańbu, dofelž swoju stabosč a njemóžnosč, wopacznosč džiwow we Lourdes dopožacz, spózna.

Francozska. Tu hiščezje w politiskim nastupanju pschecy prawy mēr bhč njecha; móčne stronj wojuja pscheczivo sebi. Ministerium je njedawno wotstupiko, a marschal Mac Mahon mējesche wulku procu nowjch ministrow doštacž. Šchtyri stronj wojuja we Francozskej wo knjejsstwo, mjennjch republikanska, kotraž je drje najmócnischa, a kiž ma nětko knjejsstwo we rukomaj, a tji monarchiske stronj, kotrejž chcejđa jenoho wjercha za chly kraj, njedk nětko křěžor abo kral rěka, ale kžda z nich chce druhoho k wjerchej; jena mjennjch wojuje za hrabju Chamborda, kotrjž drje ma po wustawje a stawiznach najwjacy prawa na francozski kralowski trón, dofelž je najstarschi prync kralowskje swojby Bourbonow; druga je orleanska, kiž chce jenoho prynca z młodsje bourboniskeje swójby za wjercha Francozskeje mēcz, a tšeczja bonapartista, kotraž chce zas młodocho syna Napoleona tšeczjoho k křěžorej wuzwolicž. Šdyž tak tele šchtyri stronj kžda za swoje wosebite wotpohladanja stutkuj, njemóže prawy mēr a wěstosč we kraju knjezicž. — We nabožnym nastupanju pak so Francozska zběha: pschez wosebitj zakon bu za nabožne potřebnosce wójšku derje starane, tež budju wschelate troczete czinjene, zo mohli zastojnicj a služowni pschi železnicach njedzele swoje nabožne winowatosce dopjelnicž, swjećenjo njedželow je so z chłsa so prawje polěpschiko.

Tež młodosęć kotraj so we nabožnym duchu woczechnje, slubi Francozskeje zbožomnišci pschichod. We měsće VILLE we polnócnjej Francozskej chce lud nowu katolsku universitu załožić; wuradženja a pschichotowanja so hižo stawaja. Processiony k wschelatim hnadownym městam uamakaja lětsa hišćeje bohatsche wobdželenjo hato wloni. Nahladny procession je tež z Ameriki pschijěl, 29. měsje dósta swj. woprawjenjo z ruki arcbisjopa, kardinala Guiberta. 31. měsje wotjědže z wulkim processionom z Pariza do Lourdes. We wchelatic liberalnych nominach drje so tajke rjane zjawne znamjenja nabožneho žiwjenja wschelako wusměščeja a hanja, tola tajch ludžo je lěpje njevozemja, dolelž su sami za nabožne žiwjenje wotemrjeli.

Cyrkwinski powěštnik ze serbskich wošadow.

Z Budyšcina. Křšćenje: Oskar Richard, f. korežmarja Oskara Winklera z B.; Marija, dč. Julius Kohlsdorfa z B.; Józef Benno, f. policaja Michata Kenczi z B.; Michal Jurij, f. tublerja Wittkawscha Müllera z Bercšćeje; Marija Martha, dč. Zafuba Lauusa z podhroda; Hana Martha, dč. wučerjka Zafuba Krala z B.; Jana Marija, dč. Pawoła Beckerta z podhroda; Jurij Richard, f. Gustawa Wenschlaga z B.; Franc Bernhard, f. tublerja Michata Wagnera ze Smolic; Hilibjeta, dč. Ferdinanda Lehmanna z B.; Marija Bertha, dč. Karla Gustawa Trautmanna z B.; Hermann, f. Karla Jekela z podhroda; Helena, dč. murjerjka Horjenta ze Židowa; Josefina, dč. franca Józefa Lauussa, direktora w sukelnstjej fabricy. — Wěrowani: August Majchač, tapecirač w B. a Marija Justec z Bělcčec; Karl Fischer, šewski mischtjr w B. a Hańža Prachtč z Dolic; Wittkawsch Schmittant, korežmarč a žiwnosćežer w Radworju a Marija Schneiderc z B. — Zemrjeczki: Hańža Krawcowa z B. 77 lět; Michal Sauer (Jur) křěžnik w B., 70 l.; Teresia Heinkowa z B. (prjebj w Kóšchtře), 80 l.; Michal, f. Zafuba Lauusa z podhroda, 1 lět; Johanna Dismarjec z B., 29 l.; Pětr Měrcžint z Grubjelčic, 75 l. 9 m.; Hana Chžowa rodž. Butec z B., 64 l. 7 m.; Hana Marija rodž. Schmitc, Karla Augusta Scholty z podhroda mandželska, 24 l. 19 m.; Marija Wawrifowa rodž. Kobanec z B., 76 l. 1 m.; Hana Wilhelmina, dč. Wittkawscha Krala ze Židowa, 11 m.; Michal Kerprij, prjebj křěžnik a rěžnik podhrodem, 83 l. 3 m.; Richard, f. Bernharda Schmita z B., 1 l. 9 m.

Naležnosće towarštwu.

Sobustawy na lěto 1874: K. 285. Michal Bjedrich ze Smjerdžaceje; 286. Michal Hašcha z Natarjec; 287. Hańža Pjetafchec z Boranec; 288. Madlena Kucjanec we Drežbjonach; 289. Zafub Vělk z Pěštec; 290. P. Benno Krahł we Dšeggu; 291. Jurij Jentl ze Žernjan; 292. Michal Chž z Roweje Smjerdžaceje; 293. Jan Brył z Nowoslic.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

K czelejci Božej a spomoženju duschow su dale woprowali: Na Hajnec kwasu we Wětenych (pschěz brashku Wittkawscha Bryla) 10 tol. 16 nřl.

šromadže: 6917 tol. 16 řl. 5 nř.

Na dnju f. Jana, 24. junija, žhromadži so wubjeř za twarjenje cyrkwy we Czornecach abo Baczonju. Šdže? wozjewi pschichodne cžisło.

Cžišćęzat L. A. Donnerchał w Budyšcinje.

Katholiski Posol

Wukhadža přenju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyřolětna płaćizna na pósće
a w kniharni 17 nsl.

Ludowy časopis,

wudawany wot towaristwa S. Cyrilla a Methoda w Dubyschinje.

Redaktor: Jurij Łusćanski.

Číslo 12.

20. junija 1874.

Lětnik 12.

Čšesćenjo najswjećišcheje wutrobje Žězusoweje.

(Štónčjenje.)

4. Ze pobožnosć ƒ najswjećišchej wutrobje Žězusoweje we swojim nastacžu a wotpohladanju khwalomna, we wěcy samej pař wšysořswjata, kaž smy sebi to we poslednim čšisle rozestajeli, dyrbja tež jeje płody swjate, duchowny wužitk, kotryž pschinjese, wulki byčž; pschetož pokłady hnadow a žohnowanow, kotrež bójšta wutroba wobshnje, su nještónčne. Zbóžna Margaretha Alacoque spomina we swojich pišmach na hnady, kotrež je zbóžnik wšchitkim wěrnyhm čšesčerjam swojeje bójšćeje wutrobje slubił. Tamni, kotřiz na wěčnym zbožu druhich džělaja, dštanu mšc, tež najtwjerdžišche wutrobje hnucž. Wšchitcy wěrniwi pař dštanu pschez tule pobožnosć najšěpschi šřěđł, swoje nahlilnosće pschewinheč. Kotřiz su we swěčje žiwi, dštanu pschez tule pobožnosć hnady, kotrež we swojim powołanju wosebje trjebaja, mjenujcy: měr a pokoj we swojich swšjbach, položenjo we swojich džělach a wobčežnosćach, njebjeste žohnowanjo we swojich prócowanjach, tršcht we hubjenštwje. We najswjećišchej wutrobje namařaja swšj wucžel we žiwjenju a wosebje we smjertnej hodžinje. Šchtóž ma džakownu lubošć ƒ Žězusej Křyštusej, lubošć mjenujcy, kařaž so jomu pschez pobožnosć ƒ najswjećišchej wutrobje wopokazuje, njebudže zawěšće we swojich nuzach podarmo we pomoc prošheč. „Wozjewjej a daj wozjewječ,“ praješhe zbóžnik Margareče, „zo ja njebudu měru a měžniki we wudželenju swojich hnadow postajicž za wšchitkich, kotřiz je we mojej wutrobje pyřaja.“ Tak mšješhe swj. wšc Pius IX. ze wšchěm prawom prajicž, zo so tale pobožnosć bjez bohathcy płodow za zbóžnosć ćłowjełow we chřtwi rozšchěrječ njebudže. Třsach a třsach su na sebi a tež na druhich wěrnosć slubjenjow žhoniłi, we čžělnych a duchownych naležnosćach pomoc dštawšchi.

5. Tele wojobne pŕobdy paŕ dôstanu jeno tamni, kotŕiž so bjez wschoho bje-
lenja najswječjšich wutrobje swječza, swoje mysle a słowa a skutki, wjeŕela a
zrudoby ji woprowaja, we wschitkich muzach a naležnosčach pola njeje wučel a
pomoc pytaja, kotŕiž so na niczim bóle njezrudza, haŕo hdyž bojsku wutrobu pschěz
hrěch rozhněwac wibza. We jenej nabožnej knižy radži so tele čzesčzenjo bójskeje
wutrobje: „Dolež je tale wutroba z bójsstwom wěcznoho słowa njebželomnje zjed-
noczena, tohodla modli so k ni. Dolež tebe taŕ horco lubuje, tohodla lubuj ju
zas. Dolež ty a wjele druhich ju husto došč lubowali njejju, ale pschěz liw-
koscj a hrěch rozhněwali, wotprošč ji to a hladaj, kaŕ by ji snadž z modlitwami,
z pobožnym dôstacjom s. sakramentow, a z druhimi posutnymi skutkami to zas
zarunaŕ.“ Na tele waschujjo móže kóždy najswječjšichu wutrobu Žezusowu
hódnje čzesčicj.

Al kajle sŕědkli móžemy k tomu načojeć? Wosebje zo k čzesčji bójskeje wu-
trobje wot chŕŕwe postajene swjedzenje po móžnosčji swječimy a druge sŕědkli,
kotŕej chŕŕej k tomu pokazuje, pilnje trjebamy. K čzesčji bójskeje wutrobje po-
stajene dny su: pjatk abo njebžela po doŕhowanju Božoho čžela, wschitke
pjatki chŕŕoho lěta a wosebje pŕěni pjatk we kóždym měŕacu. Tele dny swječza
čzesčerjo najswječjšicheje wutrobje, hdyž jim jich wobstejenja dowola, z dôstacjom
swjathch sakramentow. K tomu paŕ nimaja wschitich, wosebje wot druhich wot-
wisni ludžo, čas a pschiležnosč; za tych su druge kóžšche pobožnosče, kaž
žiwe wubudzenjo wěry do teleje najswječjšicheje potajnosče, wěrneje luboče k ni,
krutoho pschედemzacja, bójsku wutrobu ženje z hrěchom rozhněwac, ale jeje wulku
lubošč tež z luboščju pŕacjicj; husečšiche duchowne woprawjenja, pobožne wopy-
towanjo najswječjšichoho sakramenta, zapisanjo do bratstwa najswječjšicheje wutrobje,
zastupjenjo do japoschtoštwia modlenja. Z tutch sŕědkow móže sebi kóždy jedyn
abo wjach wuzwolicj, z kotŕymž móže we swojich wobstejenjach najswječjšichu wu-
trobju najlěpje čzesčicj.

Wo „japoschtoštwie modlenja“ pschistaju, zo je to pobožne, nětko pschěz
chŕty katholicke swět rozschěrjene bratŕstwo, kotŕohož stawy chcejžza z modlitwami k
bójskej wutrobje Žezusowej pomoc za wojowacu chŕŕej a wobroczenjo njewěrnich,
bludnowěrnich a hrěšnikow wuproschěz. Z swojimi modlitwami chcejžza taŕ
stawy bratŕstwa japoschtošch skutkowacj, swjatu wěru rozschěrjeć pomhacj. Brat-
ŕstwo nasto pschედ nětko tŕichzi lětami we Francoškej, wot duchowneje wŕschnosče
pschipóznate a z bohatymi wotpuštkami wobohacžene, rozschěri so tefame jara
spěschnje po katholickim swěče. Tež we serbskich wosadach je pschiležnosč do brat-
ŕstwa „japoschtoštwia modlenja“ zastupicj. Winowatošče, kotŕej maja so we nim
dopjelnicj su jary lohŕe. Z chŕa hdyž swoju pŕócu z hnadami pschirunamy, ko-
tŕej pschěz wěrne čzesčzenjo najswječjšicheje wutrobje dôstanjemy, dŕrbimy wuznacj,
zo so tu dopjelni słowo knjeza: „Dawajče, a tež wam budže date; dobra,
tkóczana, tŕchajena a pschepjelnjenja měra budže do waschoho kŕina data.“

6. Ze wschoho, schtož bu hač botal we tutej pobožnosčji pŕajene, sežehuje,
zo je wona runje we naschim času jara spomožna, spomožna za wschitke
ŕraje a za wschitkŕe čžowjelow. Tohodla ju tež naschi bŕŕopja wěrimy

tał należićze radża we wśtej nadźłji, zo z tym swojim wofadnym bohate źórto hnadow wotewrja. A tomu je jich wosebje dwoja wina pohnuła; najprjedy wulkotne žohnowanja tejeje pobożnosće, spodźiwne wusłyšchenjo próstwow we cžětnych a duchownych naležnosćach ł najswjećiškej wutrobje pobożnje woprumanych. Čžafopisny, kotrež mēfacznje, we wjach rječach, wuhabžeja a wščitko to powjebaja, sčtož tule pobožnosć nastupa, pschinyjesu wjach stronow dohke zapiski tajkich spodźiwnje wusłyšchanych próstwow.

Druha wina, kotrejež dla nam biskopja pobožnosć ł najswjećiškej wutrobje radža, su nētcžiške zrudne cžasty, je wotpadnjenje cžłowjesłoho towarstwa wot Boha, a wot toho, kotrohož je won pōskał, wot Žžžusa Křhřtusa. Zuate su słowa našchoho swjatoho wōtca: „Nētko je pschescžehanjō surowiške hafo hdy prjedy, dofelž wina na nim njeje njewēdomosć, ale wotpadnjenje cžłowjestwa wot Boha. Wobhladajće sebi cžłowjeske towarstwo hdžezfuli hcejeje, a wēseje spōznajecje, zo wulki džel jeno slepy njeje, laž we pohanstwje, ale zo je wot Boha wotpadnył, a zo tohodla cžim cžejšcho na hōs Boži a słowo cyrkwje ledžbujaj, dofelž klecjo wotpada nad nimi wopoczujje.“ Zemja prōcujje so tał ze wšchitkimi frēblami we zjednocženju z hēlskimi mocami za tym, zo by so cžerpjenje zbōžnika wšchēdnje wobnowjale. Kōžde powołanjo je pschi tym zastupjene, kōžda staroba ł tomu pschinoschujje, wotpohladanjo njeje žane druhe, hafo zo by so kšchesczanstwo wutorjenik, hdy by to mōžno byle. Křhřtus a joho swjata wēc ma tał wjele a mōcnych njepšcheczelow; tohodla pał je wšchēch wērnych kšchesczanow, wšchitkich wērnych pscheczelow Křhřtusowych swjata wiuowatosć, runje we tajkim cžasu cžim kruzicšcho a swērnishcho ł swojomu knjezej a Bohu stacž, wot druhich cžinjenu zrudobu a kšchidbu do wjesela a cžesje pschewobrocjez. Hdž we jenej swōbje njeporadžene džēcjo pschēz njeposlušnosć staršchimaj zrudobu a mjerzanjo pschihotuje, prōcujaj so dobre džēczi z cžim wjetškej poslušnosću a džēcžowitēj lubosću staršchich trōšchtowacž, haj njeposlušnosć njeporadženoho zarunacž a wjeselo we wutrobje staršchich wubudžicž. A staršchi namakajaj we tym najrjeniški trōšcht. My kšchesczenjo smy tež wulka swōjba, kotrejež wječch a wōte je Křhřtus. Wiuowatosć, kotruž mamy runje we nētcžišchim cžasu dopjelnicž, njemōže nam njezuata byčž. My mamy njedžak, njecjesč a kšchidbu, kotruž našchi njeporadženi bratija zbōžnikēj wopofazuja, z cžim wjetškej, nutrnishkej lubosću zarunacž, mamy zrudobu, kotruž zbōžnik nad tym cžuje, do wjesela pschewobrocjez so prōcowacž. Wšchē toho pał mamy so tež pschēd natykomacej mocu błudow našchoho cžasa zakitacž, zo njebychmy sami najdrožške lubko, wēru pschitadžili. Pschēz pobožnosć ł bōjstkej wutrobje Žžžusowej pał posticujje so nam runje tamny frēdł, z kotrymž mōžemy zbōžnikēj najrjenišcho swoju swēru a lubosć wopofazacž, so samych pał pschēd błudom našchoho cžasa a joho sčoženosću zakitacž, dofelž pschēz cžesczenjo bōjstkeje wutrobhy dōstanejmy tamne hnadhy, kotrež ł bobycju wēcžnje zbōžnosće trjebamy.

Njedch tał krotke, a tohodla njedospōlne rozestajenjo wo cžescžowanjo bōjstkeje wutrobhy Žžžusoweje tež mjez pscheczelemi „Kath. Pōsta“ tule rjannu a za našch cžas tał spomōžnu pobožnosć wobkruzajaj a wobnowjaj, zo bychu tež bohate plody a žohnowanja nad nimi so pokazale.

Njedźelu, 21. junija

je so 28 lět minyło, zo bu Pius IX. hafo wjereč cyrkwy krónowany a na japoschtolſki stoł swjatoho Pětra stajeny. Tónle čas bamžstwa, wuznamjenjenty pschěz dołhe traco, kaž pschěz njewocafowane wjesole a zrudne podanki, skuſka ſ najſtawniſchim chyeje cyrkwy. Woža pschedwidžiwosć je sebi ſ wjedzenju cyrkwy we thyle čzaſach mócnych wichorow a najwjetſkich ſrachow muža wuzwolila, kotryž je so toho hódny wopokažak, kiž we njembrjenju wichorow njezatschafeny, kruty ſtoji, žiwe znamjo ſkaſy, na kotruž je cyrkej twarjena. Wſchittim prócomanjam a leſnym wabjenjam swětnych knježerſtwow, wſchelate zarjadowanja cyrkwy po duchu čzaſa pschemënič, te abo druhe prawo wotſtupicž, je so wón stajnje napschecžiwjak, derje wjedžo, zo by so z tym cyrkej ſtažbka. Šrubnej namocy drje dyrbješhe, wopuſchčejeny mot tamnych, kotſiž beču prawa a wobſedženſtwa japoschtolſkoho stoła zarucžili, kraje a wjele ſwjatych prawow cyrkwy pschewoſtajič. Tola ženje njebudže dofonjane rubjenſtvo pſhipoznacž, ani lohcž kraja dobrowolnje wotſtupicž.

Wſchi wſchittkich čžeſnoſčach pał je tola najſpomozniſcho za rozſchěrjenjo a dobre zarjadowanjo kraleſtwa Wožoho na zemi ſtutkomał. Pod nim buchu 17 biſkopſtwow ſ archibiſkopſtwam wuzbėhujenje, 5 nowych archibiſkopſtwow a 123 nowych biſkopſtwow zatožene, wſche toho 3 japoschtolſke delegacie a 26 japoschtolſkich wifariatow. To ſu rjane ploby japoschtolſkoho ſtutkowanja. Hierarchia katołſkeje cyrkwy wopſchija tu thwiku: 54 kardinalow, 12 patriarchow, 713 archibiſkopow a biſkopow ſacjonſkoho rituſa, 52 archibiſkopow a biſkopow grichſkoho rituſa, 246 archibiſkopow a biſkopow in partibus infidelium, t. r. archibiſkopow a biſkopow, kotrychž dićeſy ſu něto w močy Turfow a 32 patriarchow, archibiſkopow a biſkopow bjez wofebitnych dićeſow. We wſchittkich, tał daſoło rozſchěrjennyh, cyrkwi ſwěrnje podatnych krajinach lubuje a čžeſči so Pius IX. hafo wjereč a wótc cyrkwy, hał we měrje, kaž je joho swětna móc wotebjerata, rozčješhe a pschibjeraſhe duchowna móc a naſladnoſč. Žadyn bamž njedosta drje tał wjele a wěrnnych dopokažow luboſče a swěry ze wſchěh röžfow swěta, kaž runje Pius IX.

Wóh ſam pał je joho tež wyſoło pohnadžik. Čžim bóle njepſchecželojo kſchescžanſtwa za joho ſmjercžu žadoſčžachu, tał so wſchelate nowiny hižo wjeſele wo joho wumrjećžu piſaču, čžim hnadniſcho je knjež nad žiwjenjom a ſmjercžu lěta joho žiwjenja pschěz wſchėdnu měru podlėžſchil a we tał wyſokej ſtarobje joho močy čžeta a duſhe ſpodžiwnje čzerſtwe zbjeržak.

Ža wſchelate dićeſy ſu za tónle wopomnječa hódny džen tež cyrkwinſte ſwjatocžnoſče poſtajene. Wty pał tež njechamny pschěſtač, Woža proſhčž, wón chych tež dale ſwjatoho wótc a ze ſwojim mócnym zaſitom hnadnje pschewodžecž, z mudroſčžu a mocu joho wuhotowacž, zo by ſ wěrnomu ſpomozenju cyrkwy hiſchče dołho jeje wjereč a wjedžicžer woſtał.

Lětufcha swjatocžność Božoho czěła

je po dopisowanju ze wschelatick měštom Němšteje wjele wulkotnišcha była, hało hdy we přjedawšich lětach. Katholsti lud wobdžěli so wschudžom jara bohacze pschi processionach. Jeno na někotre drobnoscze móžemy tudy spominacž. We Drezdžanach bě procession we dwórškej cyrkwi, po Božej mschi, kotruž knjež biskop swjećesche. Zady najswjećišchoho sakramenta džěšchtaj kralowškej majestofczi, kral Albert a kralowa Karola, kaž pŕync a pŕyncessyna Jurij, katholsch zastojnic kralowšchoho dwora a wjele pobožneho ludu. We Lipsku wuznamjenjachu so wosebje pschez bohate wobdžělenjo katholsch študentojo ze wschelatick krajow, kaž tež towarštwjo katholskic kŕemjeslnikow. We druhich katholskic městach, hđžžž procession na cyrkej wobmjězowanj njejo, bě, so rozemi napohlad wjele wulkotnišchi, swjatocžność bóle pozběhowaca. We hłownych městach, kaž we Winje a Mnichowje bu tež wojeršta pycha nakožena. We Winje, we hłownej cyrkwi s. Schčžěpana, na wschittic kŕajach a na městach, pschez kotrež procession cžehnjesche, stojachu wojach we poŕnej paradže. Cykly kžžžorski dwór, kžžžorska swojba kaž zastojnic, wojeršch a civilni, ministrojo a družj wysoch statni zastojnic, ryczerjo a kommandeurojo statnych rjadow, duchownstwo wschittic kŕarow a duchownych rjadow města, wschelate nabožne towarštwja, mješčanšta rada, universita, wschelate druhe wysoke šchule, theologojo arcibiskopšchoho seminara, tachantštwjo atd. a wulke šty luda wobdžělichu so na Božich škŕžbach kaž na processionje, kotruž dwě hodžinje dokho trajesche, a pschi najwjetšchim rjedže škŕnczi. We Mnichowje wobdžěli so tež kral na swjatocžnosčach, po šchtyrjoch lětach zas přeni kŕocž. Tež jow mējachu wojach we wulkej paradže tamne hašy a města wobšadžene, pschez kotrež mējesche procession hčž. Pod krasnym baldachinom kŕocžesche kral z pŕyncami kralowšchoho dwora, z ministrami, wysokami zastojnikami wschelatick wyšchnoscžow, z wojerštimi generalami za najswjećišchim sakramentom, kotruž arcibiskop njesesche. Swjatocžność bu wosebje pomyšchena pschez wschelate zjednocženja rjemjeslnic, kotřž so tež prawje bohacze we wosebitich pŕychnych draštach a z rjanymi khorhoržemi na processionje wobdžělichu. Zara wjele ludu, wosebje z wokožnoscže bě so we hłownym mješcze zeschko, zo by wulku swjatocžnosč wohladalo. We druhich městach, kaž we Kölnje, Brackšistawje, Dounje, Achenje, Trieru, Mainzju atd. drje pobrachowasche zwonkowna pycha, kotraž knježeske swojby wobdawje, za to pał chchšche so katholsti lud runje lěšja, hđžžž so tał wjeje pschecžiwjo cyrkwi a wěrje wojuje, swoju swěru a wěrime katholšte zmyšlenjo pschez bohate wobdžělenjo na swjatocžnosčach Božoho' czěła zjawnje pokazacž. Woltaŕki buchu rjenje pschihotowane, hašy, pschez kotrež processionj wjedžechu, z wěncami, rjanymi pŕachtami, meškami wudebjene, wofna z swěcžkami rozšwětlene, a wobdžělenjo pobožneho katholskoho ludu wschěch pomolanjow tał bohate, kaž lěhdoma hdy předy. We Kölnje džěchu wokoło 8000 mješčanow we processionje. A wobžarowanju jeno bě, zo we pruskich městach statni a mješčanšch zastojnic a wojerštwjo so jara malo wobdžěli. Katholsti lud pał je tał po cykej Němštej na swjedženju Božoho czěła nowy rjanj dopołaž njezatšchafeneje swěry a kŕuteje wěry

bať, tež nowe wchory, kotrejž na njón čakaaja, njebudža tele zmyhlenjo z joho wutrobom zahnacž ale we swěrje ł chrtwi jón jeno wobfrucjicz.

Nowinki a powjeseže.

3 Łuzicy a z Sakskeje.

3 Budyšcina. We tymle tydženju wotpołožili 5 knjeźnow we kšofštrje Marijnym Dole pšheb wosebitej wot kultusministeria ł tomu postajenej komisiji prawje křwalomnje pruhowanja hafo wuczerki; mjez nimi tež jena serbowka, knjeźna Michaela Wawricke z Mitocjicz. Tak wucža nětko we škulach wobej kšofštruw Łuzicy pruhowane wuczerki.

3 Budyšcina. Kaž zhonidmy, bu srjedu 17. junia knjez wuczeř Fr. Kleiber hafo wuczeř we Róžencze do swojeho nowoho zastojnstwa swjotoczne zapořazany. Drobnišku powjesež wo tym drje nam nětko za pšchichodne čisłko dobroćiwje poda. Na kajte wařchnjo so dalšje wobstacjo wuczerije we Šchnowje zarjaduje, njeje hišćeže wěseže postajene.

3 Budyšcina. Na započatku pšchichodnoho mėsaca wopyta našch kral Albert a kralowa Karola swoju Łuzicu. We nětotrych nominach je tež džen a puč, kotryž kralowskej majestofczi woznjetaj, postajeny; tola drje je to hišćeže njewěste, piša pať so, zo 7. julia do Kamjenca pšchijedžetaj, a wot jow so do Budyšcina pohatej, hđžež budžetej pšchenocowacž. Nazajtra chcetaj pšhez Lubjo do Žitawy a wot jow na druhi džen so zas do Drezdžan wróćicz.

3 Budyšcina. Kaž bė pjatt, 12. junia we Drezdžanach we nowoměćjanskkej chrtwi swjatoczne requiem za njeboho Mallinrodta, křž bė wjele pobožnych zhyromadžiko, tak bė tež, kaž so nam powjeda, we Wotrowje hižo 1. junia swjatoczne requiem za tohole zaslužneho katholickeho zopóřtanca a zamokwjerja chrtwoje dđeržane. Katholicke towarštwu we Kufowje, kaž tež hewaf wjele druhich pobožnych z wofady a z wokołnosće bė so tu ł božim službam zefchko.

3 Drezdžan. Sakski sejm bu zandženy tydžen skóncženy. We wobnymaj komoromaj so najbóle wo krajne dothody a wudawki jednašče, kaž tež wo nětotre železnych.

3 wufraja.

Řemřka. Řeřchto wjesoloho mamy z Württenberga powjedacž; tamniřki sejm zwoli z wulkej wjetřčinu 107,000 šchěřnatow ł twarženju noweje katholicke chrtwoje we Tübingen, hđžež je sławna katholicka univerřita. Tež wřchelacy liberalni mužojo, wysokostajeni protestantscy duchowni, kaž tež protestantski kultusminister rěčachu za pšchizwolenjo pienjez, pšchi čjizimž na měr a pšhezjenořč, křž mjez katholicami a proteřtami we kraju knježi, pořazowachu a wosebje wuzbėhowachu, zo ma sejm z pšchizwolenjom tamnych pienjez katholicam swoju bratrowřku lubořč wozjewicž.

Pruska. Na čtyry měsacy su tak we Pruskej sejmy pschetohrnjene; zapóslancy wotpocúzja doma wot czežkich dželow, liberalni su z tym, sčtož su do-
konjeli, jara spofojom. Wěnje spofojom pak je lud, runje njespofojny a czežko
zradženy katholicki lud. Tola tež knježerstwu poczinaja so woczi wotewrjecz, a
minister Falk drje budže swojomu něhdusšommu nastupnikej jara czežke džeko za-
wostajicž, to zas něfak porjedbicž, sčtož je ze swojimi nowymi zakonjemi stazyk.
Bismarck je tež do Barzina, na swoje kubla wotjěk. Sčtož joho na dwór-
nišćezju wohlada, dyrbjesče so na joho pschemjenjenym napohladže džiwacž. Zblěd-
njeny a zpanjeny njemóžesče hinaf, hacž jeno z pomocu druhich pschěstupicž.
Dotcha khorosčez je joho jara wostabika. Kral pak je dospołnje wotkhorjet a
pschěbnya tu khwilu wo kupjelach Emš, zo by swoju strowotu wobkrcuzik.

Pruska. We diocesomaj Posen-Gnesen je chrtwinsta pschetora najdale
rozwita. Dolež je knježerstwo arbisfopa, hrabju Ledochowskoho stronicy wotja-
bžiko, stej nětko tachantstweje we Posnje a Gnesnje pschitaznju dóstaloj, za džesacž
dnow zastupnika arbisfopa wuzwolicž, hewak knježerstwo kommissara pósčezle,
kotryž změje swětno zarjadowanjo diocesow wobstaracž. Zamoženjo arbisfopskoho
stoka a měšćniškoho seminara bu pschěz knježerstwo z mocu tamnym watohrnjene,
kotsiž běchu je dotak z najwjetschěj swěru zastarali a pod knježerstkoho kommissara
stajene. So rozemi, zo tež tachantstweje knježerstweje pschitaznje kědžby njezmějetaj,
dolež arbisfopa za wotsadženoho džeržecž njemóžetaj, a tak budžetaj rozschěrjenej
diocesje we najfrótschim čjasu pod zarjadowanjom knježerstkoho kommissara, naj-
skerje protestantw, stajenej.

(Budža jo cžěka dale pohrjebacž abo palicž), tak prajcha so něchtóž-
fuli nětko, hdyž so we wjchelatickich nowinach a towaršiwach tak naležicze palenjo
cžěkow radži, hdyž so we někotrych městach, tež we Drejžbanach wulke kachle, nic
k warjenju a k wohrjewanju, ale k palenju cžłowjeskich cžělow z wulkimi wudaw-
kami twarja, hdyž sami wucženi mužojo zahorjenje za to rěča.

Palenjo cžłowjeskich cžělow njeje ničžo nowe, njez pohanam hižo wobstejesče,
ale we čjau, hdyž bě jich nabóžnistwo hižo jara stajene. W: najstaršich čja-
sach su tež pohanjó cžěka swojich wotemrjetych pohrjebali, tak itari Słowjenjo,
Němcy, Keltojo atd. Stari Egipťowscy a Mochamedauojo njeznaja palenjo cžělow.

Palenjo cžělow pak je a wostanje něščto surowe, pschěziwo čjomuž so cžło-
wjeska natura spjeczujie

Morwy drje ničžo wjac njeczujie; Wóh drje je mócnny doščez, zo móže tež k
popjekej spalene cžěka zas wubudžicž, ale spalenjo je spěščne, nahle zničženjo
kotrež je pschěziwo naturje. Ze tež zacpěcžo cžłowjeskoho cžěka, dolež jeno nje-
wužitne, škódne wěcy so spala. Zohodla praji hižo Tertullian, spalenjo cžělow
je surowe, cžłowjeka njehodne, kotrež so z křesćanstwom zjenocicž njehodži.

Ale kake winy dha ma spalenjo cžělow za so? „Strowota budže so stěrscho
zakitacž, a na kraju so dobhčez, hdyž kěrchowy wjac trěbne ujebudža.“ Posled-
niča wina je we prawdže njerozomna. Z spalenjom cžělow zalutuje so na kraju
za kěrchowy, na drjewje za kachče atd. Ale za koho dha je tu zemja? Njeje
tu za cžłowjekow we žiwjenju a smjerczi? Za hrodb, džiwadka, fabricki, kaserny,

železnich atd. je tu ruma dosč; njeje hroznje pschi čžekach we nalutuwanju rycžecž? Sdyž ma so čłowjek jeno po wužitku wazicž, dyrbja so tež štari ludžo, kiž žanoho wužitka wjacj uępschinjesu, thori, kiž su druhim ł wobczęžnosčji, spalicž. Čzi tež rum njetriebawski prjecžbjeru.

„Pohrjebanjo je drohe,“ so tež praji. Ale čžohodla čžini so tač drohe? Sčto je zemju tač drohu scžinił. Wóh je ju darmo čłowjekam dał. Kotsiž maja pjenježy za boha a milliony pschetrjebaja, čžinja wschitko drohe, a lutuja potom na njeprawym męseče. Sdyž maja so nowe kanony lecž, a twjerdžizny a kaserny twaricž njeje nicžo drohe dosč. Sčtož to nastupa, zo je pohrjebanjo a wofebje zo su kęrchowy strowocže schłódnę, mamy my węseče wschelake druhe węch, kotrej su hšicže wjele schłódnishe, wjesela a harwanja našchoho čžasa pschinjesu zawęseče wjacj ludži wo strowotu a žiwjenjo, hačo wobhdlenjo we blizkosčji kęrchowom, hdžęz husto ludžo prawje wysoku starobu dosahnu.

Čžłowjeska natura a rozom a skowo Bože sebi žada, zo so mormi pohrjebaja. Kšhescžanstwo staji to mjez čžękne štutki miškosče. We klinje zemje dyrbi čžęto wotpoczowacž a po nęčjim do procha rozpadnųč. „We pocže swojoho woblicža budžęch swoj khlęb jęscž, hacž so ł zemi wróčisč, z kotrejęz sų wžaty; pschetož proch sų, a z prochom zasų budžęch.“ (1. Mobj. 3, 19.)

Kšhescžanstwo wopščija we lubosčji wschitkich žiwnych; lubosčž pał njemu mrjeje, ale poczahnje so tež na mormych. We žiwjenju popšheje so čžłowjekęj dom, jena drafta, jena město ł wotpoczinkęj; we snijerczi kachčž, kitel a jedyn row ł poslednjomu wotpoczinkęj. Smjecžene pohrjebnischo, najradšcho we blizkosčji domu Božoho postaji kšhescžanstwo mormym a ma je za swjate město. Čžęka mormych tam wotpoczuja a čžakaja hačo stawy Khrystusowe na džen horjestacža.

Mormych pohrjebacž a nic spalicž žada sebi tač tež lubosčž kšhescžanstwa.

Naležnosče towarštwa.

Sobustawy na lęto 1984: fl. 294. Franz Kleiber, wucžer we Kóžencje.

Na lęto 1873 dopkacžicu: 519. Jakub Čžornak z Njebjelicžec; 520. Jan Wrył z Noweslic.

Dobrowólne dary: Za towarštwo: M. B. 2 nsl. 5 np.

Dobrowólne dary ł wotpóstanju; za Mloysiusšifst we Grünhofje K. 1 tol.; za Šilpsdorf křuda thora 1 tol.

Dary za chrtej w Čžornecach abo Bacžonju.

K čžęseji Božej a spomoženju duschew su dale woprowali: Katha Popjelina 1 tol.; na kwasu P. Skrala w Smjecžkacach 4 tol. 24 nsl. 1 np.; ze Ždžerje 7 1/2 nsl.

Sromadže: 6923 tol. 18 sl. 1 np.

Njedjelu, 5. julia, popódnju sčthrijoch žhromadži so wubjełł za twarjenjo chrtwje we Čžornecach abo Bacžonju we Libonju pola knj. Pjęcha. Sobustawy wubjełła a tež družy pschęcjelajo su ł tomu pschępresčeni.

J. Kucžanł, can. cap. cantor, pschęšhba.

Čžiščęčak L. A. Donnerhał w Budyšhinje.

Katoliški Porok

Wukhadža prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłolětna plaćizna na pósce
a w kniharni 17 nsl.

Ludowy časopis,

widawany wot towaristwa S. Cyrilla a Metħoda w Budyščinje.

Redaktor: Jurij Łusćanski.

Číslo 13.

4. julija 1874.

Lětnik 12.

Louisa Lateau.

Dźiwny, kotrež Wěsus skutkowaše, běchu najwěšćišchi dopokaz za jeho bóstwo, z dźiwami zbudźichu a wobkrućachu swjećci japoschtolowje a prěni rozšěrjerjo křesćanstwa wěru do wozjewjenych wěrnoscow Wožich. Pozdźišcho drje, hdyž bě křesćanstwo najwjetšce zadźewki pschewinyło, hdyž bě so mjez ludami kručje zakorjenilo, njeběchu dźiwny wjacy tał muznje trěbne; wobstaczo a spomožne skutkowanjo cyrkwoje pschi wobstajnym prócowanju njespěchelskich mocow, ju powalicy, je same stajny dźiw za kóždoho, kiž je dobreje wole; pschetož zalit Woži wotpoczowasche nad cyrkwoju. Ponižne pobežijnjenje pod wěrnoscje swjateje cyrkwoje, bjez toho, zo bhchmy pschěz njeprějomne pscheznaturiske podawki k tomu nuzowani byli, mějesche naschu wěru Bohu spodobnišchu a za nas zaškušbnišchu scjinticy. Njestawachu so tał wosebje we krajinach, hdžež bě so křesćanstwo hižo kručje zakorjenilo, wjacy tał husto dźiwny, kaž pschi jeho rozšěrjenju, njespěstachu tesame tola tež ženje dochyła. Wschitke cjasny spominaja na wschelake podawki, kotrež so njeħodža za podawki wschědnoho žiwjenja djeržecy, kotrež so nje-možachu pschěz zakonje natury abo z mocu cźkowjetow dotonjecy, we kotrychž bě móce a skutkowanjo Wože widžecy.

A takim spodźiwnym podawkam sľuscha tež, zo wěšte wosoby pjecy hłowne rany křichžowanoho zbóžnika na swojim cžele noscha, na pjatkach tele rany tež krawja. Takte wosoby rěłaja stigmatizowane t. r. woznamjenjene, wosebje z pjecy hłownymi ranami křichžowanoho zbóžnika woznamjenjene. Prěni, kiž je znaty, zo bu tał woznamjenjeny, je swjaty Franc z Assisi, kiž so we léce 1182 narodži. Móžno drje je, zo buchu tež psched nim hižo cźłowjetojo tał pohnadženi, bjez toho, zo by to znate było. Po nim pał wospjetowasche so tele woznamjenjenje wěštych cźłowjetow husćišcho, na wosobach wobeju splahow, pschi wschelakej

starobje a wschelakich zwonkowanych wobstejenjach, na wosobach, kiž běchu we klóschtrach žiwe, a tež na tajkich, kiž běchu we swěcze. Chrtwinste stawizny znaja wokoło 60 tajkich wosobow; mjez nimi su z nowišchoho časa najznaczišče Rhat a Emmerich, klósterska knježna we Dülsen, tři knježny we Tirolskej: Marija z Mörkl, Domenika Lazzari, Krescencia Stinklutsch; we najnowišchim času rpeži so najwjacy wo Louisy Lateau (wupraj: Lato), kotraž je we wjesch Bois d' Haine we Belgiskej žiwa. Zu wophta psched trótkim derje znaty redaktor skawoneje katholickeje nowiny „Germania“, knj. kapłan Majunké. Sčtož wón wo njej piša, hču ja tež čítarjam kath. Póška podacž.

„Sym potajnosče wohladat, kotrež čłowjestski duch wujasniz njemóže, psched kotrymž dyrbi jeho pschephtowanjo a sledzenjo zastacž. Spodžitwnty podawł, kotryž je we Bois d' Haine widzecž, njeje nowy we stawiznach chrtwje, we běhu létotetkow je so na wjach hacž 50 wosobach tónsamy dživ stat, tefame pohnadzenjo Bože pokazato. Pod stigmatiaciu zrozemimy tamne wurjadne zjewjenje, zo wěšte wosoby na pjatkach pjeć hlowne rany naschoho zbóžnika na swojim cžěle noscha a z nich krawja. Pšchi Louisy Lateau zapoczina so krawjenjo we potnoch wot sčtwórtka 1 pjatkej, a pschestanje dwanaćich we noč wot pjatka 1 sobocze. Najprjedy krawi cžolo, runje kaž bhchu wótre cžernje do hlowny kałate; krej wuczišczi so pod włosami, bži po licomaj 1 nosej, potom krawja ruch, strona, nož, delka a z mjercha. Za sym Louisu tšitrócž widžat: pjatk rano, popođnju a sobotu rano. Nělotfi z thč tał pohnadženych su wšche stigmatiacije tež hnadu extash, t. r. duchownoho wuzběhnjenja dóstali. Duch je tafrejec wot cžěla zdaleny, duscha je tafrejec tule zemju wopuščezika a pschebhwa we druhim, pscheznaturstim swěcze, kotryž ze swojimi cžělnymi woczemi widzecž njemóžemty. Tež Louisa Lateau ma tule hnadu, kotraž so we njej pjatk popođnju dwěmaj zapoczina a hacž 1 napoť pjećich traje. Cžělo nima mjez thm žane cžučžo za wokołnoscz, njepytne ničžo, sčtož so wokoło njoho stawa; woczki stej 1 njebjw wobroczenej a ruch kaž 1 modlenju wupschestrjenej.

Louisa je hewal jara wschědna holczka, je mačo mjez ludži pschisčka, najwjetšchi džěl swojoho žiwjenja pscheczini we czičej thěžch na kraju. Tale thěžka je podobna hróđzi we Bethlehemje; kaž tam kralojo z cuzych krajow pschiczahnychu, tał pschipuczujša tež tu wječhojo, zemjenje, ministrojo a druzh wšoch a wosobni mužojo, zo bhchu džiw Boži widželi. Za hču nětko na jednore waschnjo wschitko wopisacž, sčtož sym ze swojimaj woczomaj widžat.

Louisa dostawa wschědnje swjate wopravjenje; to je ješe jenicžka chroba, dofelž wot dweju létow jow nješe ničžo druge wužiwała. Šđhž so njewopravja, wostabi hacž 1 smjerczi, tał zo je ji dowolene, tež wulki pjatk s. wopravjenje dóstacž. Něđde ranjo pschindže rano schescich do zdaleneje chrtwje; jeno pjatk nic, tehdom pschinješe so ji s. wopravjenje domoj. Posledni pjatk sta so to wot bišopa samoho; ja ministrowach. We mačej, ze chhelemi pschirhrej stwicžch bē wschitko pschihotowane kaž pola druhich cžěžko thorhč. Louisa klecžesche pschi blidže, a bē z kremju pschirhryta. Swjate wopravjenje dosta z wulkej žadosczu. Popođnju dwěmaj bu duchownje pozběhnjena, hnada extash so zapoczina. Rnjež

bisnop bė prjedy t njej schoł, zo by zhonik, hacž snadz njebudze we rozmokwjenju prawy čas nimo hicž dacž. Tola nė. Runje dwėmaj wotmjelkny; woczi ji stejeschtaj. Jarať wjeski prajesche, zo ma Louisa we časju eztašy wšchelate woźjewjenja. Najprjedy widži Boha we joho krasnosći, pozdžičo czerpenjo Khrystufowe, wosebje joho posledni čas. Tełe duchowne pozběhnenjo mōžemy někať z tym pschirunacž, hdyž jedyn wot naroda slepy na dobo swět we joho bñšchčenju a spodzjwnych wėcach wuhlada, hdyž je tať stajna nóc za njoho so zhubika. Krótki čas psched tšjomi padnje Louisa na zemju, tšjoch wupšchestrjeje swojej ruch. Spodzjwne pschi tutym duchownym pozběhnenju je to, zo je jeje duch, hacž runje takrjec we jenym druhim swėcze pschebhwajo, tola tež za swoju wokołnosć žjwy. Hdyž so swjeczena wėc do jeje bliznosće pschinjeje, pokazo so na jeje woblicžu miķe posmėmknjenjo. We někotrych wołamitnjenjach, pschi wėštich słowach t pschitkadej Gžesć budž Bohu, miłosć, miłosćjwy pokazo so na njej wjetšcha pscheczelnosć, wšcho jene, we kajkej ryczi so paczerje spėwachu. Swjeczene a njeswjeczene wėch wjedžesche derje rozeznawacž. Zedyn knjez pschepoľazo nas, zo Louisa zakonjam natury dochľa njeje počšifnjena, wón cijnny swój wocžinjny nōžit do wupšchestrjeneje ruki; tasuma so njehibny a tež krej njepšchindze z rany. Hdyž buchu pschi paczerjach mjena Žėzus abo Marija mjenowane, pozběhny Louisa swoje hornje cžėlo, ale tełe pozběhnenjo sta so na dobo, nic kaž wšchėdnje. Hdyž knjez bisnop słowa prajesche: O mój Žėzuso, ja padnu na swoje kolena, wobroczi so spėšchnje a padny psched bisnopom na kolena. Hdyž bisnopsti kšhiz ji blizko pschindze, wza jón wona. Po stōnczenych modlitwach padny zas na zemju, tola tať z lohka a pomaknu, zo to skoro padnjenjo mjenowacž njemōžemy.

Na zajtra rano sčesćich bė Louisa zas, hacž runje bė so pjatl teko krewje wupocžika, we cyrkwi, jeje nožy ju zas njeseschtaj. Za ju hišćeje junu wophtach, hdyž ja zastupich, schijesche ze swojimi sotrami; poda mi jedyn stōlecž, a njepowjedasche hewat wjele. Za ji prajach, zo sym mēšchnit z Nėmsteje, hdyž so katolikowo tať surowje pschescžėhaja, a ju proščach, zo by za mnje a za katolikow Nėmsteje so modlika, ja budu tež na nju pschi Wožej mišči so dopomnicž. Wona prajesche: Za so wam džakuju, knježe. To bė jenicžte, sčtož rycjesche. Wona je so wjele króc wot wuczenych duchownych, lėkarjow, wosobnych zasťojnikow wophtala, tola pschepytowanjo dyrbjesche wuznacž, zo je dochľa njecžucžjwa za wotowny swět, njeberje žane dary a wjedze jara kħude žiwjenjo. Zo by so pruhowala, bu junu chcy mēšac zantnjena, bjez toho, zo by tež najmjenje chrobhy t jebi braka.

To wšhitko sym ja widžak, tať sym ja Louisu Lateau namakal. So samo rozemi, zo tajke wurjadne žwjenjo wšchelate dwėle wubudži. Hdyž je cžłowjeť zakonje natury dospoľnje spōznať? Kak wjele mjenje budze zakonje pscheznaturfowo swėta wuslėdžicž? Potajnosće wobdawaja nas wšchudžom. Potajne je, kak dušcha we cžėle stutkuje. Włóc widženja a sħšchenja je njezapšhjomna, kak wjele bóte žiwjenjo, kotrež je wuzběhnjene pschez tōnle swět. Bohu so spodobo swoje bježo na tajke spodzjwne waschnjo woźjewječ a pokazacž, zo na nas nj-zabudze, a to runje we časach, hdyž so joho njewjesta, cyrfej, najhōrščo pschescžėha. Wóh, kiž

móže tajše džiwty skutkowac, móže tež swojich njespšeczelow wohanbic. Wje je to, sčtož sym we Bois d' Haine widzał, wobtrucziko a poslyniko za wschitke wichory, kotrej budža so pscheczimo mi hischće zběhnyč.“

Tak pisa redaktor Majunke. Na wschědne waschnjo njeda so to wujasnič, sčtož so we Bois d' Haine stawa. Z tajtimi spodźiwnyymi podawkami chce Bóh we swojej njeskónčnej smělnosći we njewěrnyhm času, hdžez so wón a jeho skutkowanjo tak khroble a zjawuje přeje, wěrnyhm we měrje wobtruczic a pschěd wotpadom zakitac, njewěrnyhm pał nomu pschiležnosć podac, jich zaslepjeny rozom z wěrnosćemi kšesćejanstwa dacž rozšwětic a so k Bohu wróćic.

Nowinki a powjeseže.

Z Łuzicy a z Sakskeje.

Z Budyšcina. Kralowstej majestosći wopytatej, kaž je nětko postajene, Łuzicu 8. a 9. julia. Rano 8. julia wotjědžetaj z Drezdžan do Kamjenca, hdžez četaj něotre hodžiny pschěbhwac. Pšchipođnju pojedžetaj pschěz Marijnu Šwězdu, hdžez četaj so tež wěsty čas zdžeržowac, Khróscžicy a Bacžon do Budyšcina. Tu je Teju wyjoli pschithad wołoko wječžora k wocžafowanju. Nazajtra pšchipođnju wotjědžetaj do Žitawy, we Łubiju jeno zastanjataj a 10. julia rano wróćitaj so ze Žitawy po runym puczu zas do Drezdžan. Zo je jeno tak krótki čas k wophtanju Łuzicy postajeny, ma swoju winu we tym, zo 7. julia ruski kžezor na něotre hodžiny Drezdžany a wosebje kralowstu swójbu wophta, a 10. julia je s. Amalije, swjěžen mjeninow kralowny-maczerje. Zo so k swjatocžnomu powitanju wschubžom wulke pschihoty činja, so rozemi. Tež serbscy burja tamneje wołoknosće, pschěz kotruž kral a kralowa pojedžetaj, chce- dža jeju na rjenje wupyšchenych konjoch pomitac a pschewodžec. Na Kamjenskej drožy, na pomjezacych Mikocžanskich zahonow chce dža na Kralowstej majestosći czafac a žimaj potom pschewod dacž pschěz serbsku krajinu. Njeh so tak jeno prawje wjele jeharjow ze wschěch wosadow 8. julia pšchipođnju wołoko Pancžic zhromadži, nic jeno Khróscžanskeje a Wotrowsteje, ale tež Njebjelczanskeje a Kalsbicžanskeje wosady. Wschal maja serbscy burja rjane konje a tak móže pschi prawje bohatym wobdželenju napohlad we prawdže wulfotny byč. Wšchtej Kralowstej majestosći so z rycžu postrowicž dowolitaj, njeh je jeno prawje krótki; dokelž dołho trajaca rycž je pschi tajkej pschiležnosći wobczěžna.

Z Róžanta. Srxjedu 17. junia bu knjez wucžer Kleiber do swojoho nowoho zastojnstwa hako wucžer we Róžencze swjatocžnje zapofazany. Wón a schulscy pschědštejiczerjo běchu so pšchipođnju w druhej hodžiny na administraturje zefchli, wonka pał pschěd njej běchu schulste džěči zestajane. Knjez probst hako zastupjer patronata, kłóschtra Marijnej Šwězdy, pschijědže a nětko wjedžesche so knjez wucžer do wucžernje, kotraž bu we poslednich thžbenjach wschelako wob- nowjana a wuporjedžana. Tu pschepoda knjez probst knjezej wucžerjej wofaciju z blěschtej pschihodnej rycžu, na kotruž knj. Kleiber wustojnje wotwołwjesche. Po

tych postrowi jena schulerka we mjenje schulskeje młodošće nowoho wučerjaja; tohorunja pschējachu jomu tež schulsch pschedsťojiczerjo wjele zboža k nastupjenomu nowomu zastojnstwej. Wóh zohnuj joho stutkowanjo we schuli a cyrkwi a dopjeln joho pschecza.

3 w u t r a j a .

Pruska. Pruscy biskopja zhromadzichu so 24. junia k zhromadnym wuradzenjam we Fuldze. Tśjo jeczi biskopja bėchu zastupnikow póstali. Wschelate nowiny zwudawaja, zo chcedza biskopja pschestsac, knjezerstwu tał napischeczo stupac, kaž hacz dotal, zo chcedza so tał nowym mejskim zakonjam poczišnyč. Tola to by rėkało, katholicu cyrkwi statej a joho mochy poczišnyč, to by rėkało, tamne wėrnoscze přecz, kotrej je biskopstwo hacz dotal tał kručje zamotwjało. Tež najhórschi njepsccheczelajo katholicke cyrkwie dnrėbja pschidac, zo so tajke poczišnjenje zenje woczakowac, njesnje, wosobnje nic nėtko, hdyž je chke duchownstwo a chth lud tał jenohłósnje swėru biskopam wobkhował a tał husto ze zahorjenymi słowami swoju spokojnosč z jich zadđerzenjom wuprajit. Njesprawne a namócne kroczele nėtczišcho pruskeho knjezerstwa so pschecy bóle a dale hačo tajke spóznowaja a namakaja zaslužene wotřudjenje nic jeno wot katholickeho ludu, kotryž najczėžšcho tohodla czerpi, ale tež wot wschitkich sprawnje zmyšlench, nic jeno we Pruskej ale tež we wutrajju. We Bendzelskej su lėtusche mejske zakonje, kaž wosebje namócne kroczele knjezerstwa we Posenstei, wulku njespokojnosč zbudžite. Zo budza wjechwojo katholicke cyrkwie we Pruskej wosebje wo nėtcziškich zrudnych wobstojenjach cyrkwie ryczec, a muradec, zo snadž budza tež wschelate namjety k dohčju pschėzenoscze ze swėtnej wyschnoscju stajec, je lohcy móžno, dokelž jim nėtczišcha pschelora žanoho wjesela nječini. Tola pał budza tež stajnje hotowi wostajnje wscho zujesc, předy hacz jenicze prawo cyrkwie pscheradza, předy hacz bychu cyrkwi schodu czerpjec dali.

Pruska. We Elsaß=Lothringen ma so z mocu katholicke žiwjenje chle wutorjenic; wosebje prócuje je knjezerstwo wschitke wustawy, kiž woczėhujenju młodošće we kaznjach katholicke cyrkwie služachu, zbėhnyč, a tał młodošć cyrkwi a katholickej wėrje wutorhnyč. Teke wustawy buch najbóle z katholickimi pjenjezami žakozene a tež dzeržane, stutkowachu jara spomoznje, tola we nich wučza stawy wschelatich klóschterich zjednoczenjom katholicke cyrkwie, a tohodla maja so wustawy zbėhnyč. Skoro njebudje ani jedyn wustaw wjac, kotromuž móhli katholiccy staršchi swoje džėči bjež bojoscze dowėric. Tał cžuja wobžarowanja hódni wobhłerjo skódko drėmjo, kotrej bu jim ze zjednoczenjom z Pruskej napolozene.

Pruska. We biocesomaj Posen=Gnesen stej wobej tachantstwe, kaž móžesche to kóždy woczakowac wozjewikoj, zo po žadanju knjezerstwa zastupnika arcibiskopa wuzwolic, njebudžetaj, dokelž arcibiskopski stol wupróznyeny njeje. Wscho schtož mejske zakonje pod tymle wobstojnosčemi postaja, so tał stanje. Žamozenjo arcibiskopskeho stola wschelatich wustawow a fundacijow so wot knjezerstwa na so scėhnje, wučžini wokoło poł milliona. Tohorunja je so hižo ze žamozenjom wjac farow stalo, we kotrychž duchowni po mejskich zakonjach posta-

jeni njebeču; cyrkwoje buchů we tajtkh zanatnjene, a wofady nimaja tam žane Wože služby.

Pruska. Za krasny dom we Kölnje ma so 500 centnari wulki zwón lecž. Mjedbž k tomu trěbnu je němski křěžor z dobhytch francozskich kanonom darik. Dwójch bu hižo lath, tola so prawje njeradži. Zwonowlijeř změje tať křětru schkodu.

Němska. We Nacnenje budža so lětsa we juliju zas wofobne swjate relikwijs, kotrež so tam křowaja, k czeřeženju pokazowacž. Stawa so to kőžde dšesacž lět. Křowaja so we domje swj. Marije jena drařta najzbbőžnijšeje knježny, pjeluschki našchoho zbbőžnika, pohrjebny rub Sana křchčenika, jedny rub ze swjatej krewju Křrystusowej. To su tať mjenowane wulke relikwijs. Wyřche nič pať ma Nacnen tež mjele druhich.

Němska. Wjeřchojo, ministrowo a druzy wyřoch zařtojnich krajow, kotřž naležnosče ludow rjaduja, wotpoczujaj nětko najbőle na swojich kubkach abo wřchelakich kupjelach, a tať so tu křwilu nowe zakonje njemuradžeja a to je tež derje, dolež lud je cychu dowěru k zakonjam zhubik, kotrež so z tať wulkim křwatkom a chle hjez potrebnosče wudawachu. Spokojnosč a zbožo luda nije so z nimi řpěchowať. We Pruskej nałozujaj so tamne cyrkwinřke zakonje, kotrež hižo su tať mjele zrudobny we kraju zbudžile. Duchowni, kotřž so jim njepoczisnu, wotřudžeja so; njemőža pjenježne křostanjo zapłacizč, dyrbja na tydženje a mēřacy do jastwa, haj někotři buchů tež hižo z kraja wupokazani. Mjele duchownych mēřtow je wuprőznjenych.

Němska. Druha pomřchitkowna zřromadžizna towarřtwa němřkich katholicow bē 16. a 17. junia we Mainz. Ze wřchitkich dšelow Němskeje bēchu so sobustawy jara bohacže zeshli, a to wosebje ze swětnych pomokanjow. Na zřromadnym ř. woprawjenju, kotrež knjež bishop po swjatocžnej Wožej mřřhi wudžělesche, wobdžěli so wokoło 200 mužow; mjele řtow druhich klecžesche pobožnje we ławkach domu Wožoho. Ze blizkosče a dalokosče dōřtr zřromadžizna we adressach, listach a telegrammach znamjenja wěrnych řympathijow. Katholicke towarřtwa řtalskeje wuprajichu jim z listom swojoho řřchědřhdy, katholicke towarřtwa zjednoczenych řtawow poknőcneje Ameriki řřchěz zahorjenu adresu z 30,000 podpiswami, řwoje řřchipőznacžo ze njebojazytnym řřtkowanjom a horlinym zadžerženjom němřkich katholicow. řřchězjelne listy a postrowjenja řřchindžechu tež wot wřchelakich katholicow z Wina, z Londona, řřřburga, Konřanca atd. We wřchelakich posebženjach řřchězese so wo najwadžniřchich prařhenjach a naležnosčach katholicoho ludu; wotpokazowachu so wřchelake poroki, kotrež su so towarřtwej cžinike, a postajichu so řřkőcnje we křotkich řadach wřchelake křchězanske wěrnosče řřchězivo wopacžnym nahladam našchoho cžasa, kotřž chce křchězansřtvo a z chla nabožniřtvo ze jawnoho žiwjenja wupokazacž. 17. junia bēchu tež swjatocžne řemřche za wotemřjetych sobustawow. řřchipokdnju pať wotjědžechu wokoło 200 mužow z parolodžu do mēřtacla Bingen, a wot jow džēchu we proceřionje na horu ř. Rocha pod řřwānjom křěrluschow a modlitwom. Na horje halle bē mőžno, trochu řřchěhladacž wulku mnohosč ludu, kiž bē so tu zeshka. Knjež bishop, kiž

bě sobujěl, mějesche rjanu rycž t z hromadženomu ludej, z kotrejž wosebje napo-
minasche, zo by lud njepschestawajcy swoju dowěru na Boha stajał. Wón spo-
minasche na křutu swěru tamnych katholicow, kiž běchu we zaidženym lětstotku
so spuszczejo na slubjenja pruskeho knježerstwa do Pomorskeje czahubli, zo bychu
so tam zafydlili a njepusty kraj do plódnoho pscheměnili, kiž srjebž protestantskich
wobhydlerkow katholicke wofady załožichu a tola swěrní wofstachu cyřkwi a wěrje,
hacž runje 50 lět dolho žanoho katholickeho duchownoho njewohladaču, a druhe
50 lět jeno junu za lěto hnadu dóstachu, zo móžachu so mjez nimi Bože služby
džeržecž — to dopokaza, zo ma Wóh tež hišcže druhe srědky, prawu wěru mjez
ludom džeržecž, hdyž so tež duchowni z krajow wupokazuja. Hdyž so nětko cyř-
winstwustawy zběhaja, duchowni z kraja honja, biskopja do jastwa tykaja, dyr-
biny so lěpje hafo hdy přjedy na Křhřstusowe słowa dopomnicž: „Wěcže do-
wěru a njestrachuje so, dokelž ja sym swět pschewinył.“ Hdyž by so
tež wschitto zapuscziło, jedyn wot Boha zariadowany wustaw tola wofstaje, kotryž
stat zakazacž njemóže, mjenujcy křescžanska swójb a. We tejsamej měrje, we
kotrejž so druzi naměstnicy Boži we jich zastojnstwje zadzewaja, dyrbja křescžansky
nanos a maczerje swoje město czim swěrniskeho zastacž. Wosebje dyrbi nau
Křhřstusowy naměstnik we swójbje bycž; žadyn měštnik njemóže to zastacž, sčtož
je nanej we swójbje dowěrjene.

Zhromadžižna je tež swjatomu wótcej do Roma 16. junia, na dnju jeho
wuzwolenja t bamžej, zbožopschecjacy telegramm póskala.

Italska. Swjedženjej wuzwolenja a křónowanja swj. wótca, 16. a
21. junija buschtaj we Romje tak swjatocžnje swjeczenej, kaž so to jenož pod
nětczišchimi wobstejenjemi hodži. Wschědnje pschithadžachu do Watikana deputa-
cije, kotrejž bamžej zbožo pschecjachu, we cyřkwiach běchu swjatocžne kemije, we
katholickich towarštwach towarščne swjedjenje ze swjedžeńskimi rycžemi. We listach
a telegrammach dósta s. wótc jara wjele zbožopschecžow. Kaž we Romje, tak
swjeczachu so tele wopomnjecža hódne dny po chlym katholickim swěcže.

Italska. We Benedigu zapocža so 12. junia powšchitkowna zhroma-
džižna katholickich towarštwow Italskeje, na nej wobdželiču so wokoło 500 wot-
póslancow ze wschěch dželow Italskeje, mjez nimi běchu tsjo biskopja. Pschědnyha
bě wojwoda Salviali. Tak je tež we Italskej katholicke duch mócniskeho wotu-
czik. Ze tež we prawdže wulki czas, zo je hrěšny spar pschestał. Njech jeno
tak katholicke towarštw a so mjez ludom prawje rozschěwjeja, dokelž je tola njehódne
za tak wulki lud, zo swoje najwážnische naležnosče skoro cyle bjez wobaranja tak
potłocžecž da. Tež t lětu ma so powšchitkowna zhromadžižna powołač a to
do Florence.

Francoska. Mjez tym zo we politiskim žiwjenju francoskeho luda
hišcže so žane pschězjenosč pokazacž njecha, ale monarchiske strony a repu-
blikanske wschědnje njepschecželscy pschecžiwo sebi wustupuja, wotucža we Fran-
coskej, we wschitkich dželach ludu pschězy mócniskeho nabožne žiwjonjo, kotrejž so
we wopytowanju Božich službow, we cyřkwinskich woporach, a wosebje we pro-
cessionach t wschelatim hnadownym městam wzjewja. Paray-le-Monial,

hłowne město czeszenja najswjećiszeje wutrobny Żezusoweje, Lourdes a Salette, mėsce na kotrymajž je so macž Boža we nowiszym czasu wozjewika a pobožnym próstwanim spodbizwne wusłyszhenjo wuprosyka, so jara bohacze wopytuja. Naboženstwo je taž so zashydlilo do wutrobny francozyskoho ludu, z tym budža so tež za nėscho czasa druge naležnosce tutoho czeschy domapytanoho ludu k lěpschemu wobrocizč.

Španiska. Karlistojo a knježerske wójsto njepšhestawajcy pšecziwo sebi we mjenischich wotdzelenjach wojujetej we wokolnosci města Estella, kotrež maja karlistojo woblehjane. 28. julia pač bė njewocžakowana wulka bitwa, kotruž karlistojo dobychu. General Concha, najwyšichšchi mjedzickež knježerskoho wójsta je morjenty, wójsto zhubi 4000 mužow a je jara woškabjane. Tež karlistojo drje su wjele zhubili. Ze wschoho wschač je widžecž, zo republikaniske knježerstwo drje njebudže tač kėtse karlistow porazycž, kaž je to krajej slubiko.

Aziska. We Dstindiskej we mėsce Bombay bė 26. hapryla wullotna zhromadzizna katolikow. Biskop Meurin bė pšchedšyba. Rum, kotryž bė k zhromadziznje postajeny, njedosahacše, duž bė we wulkim tomu kėtse pšchihotowanym dworje. Wokoło 2500 mužow ze wschěch powołanjow tež z zbalenych dzjelow Indiskeje bė so tu zhromadziko, zo bychu zjawnje swědženjo dawali za swoje katolske zmyslenjo. Wjacžy rycow, z dzjela jandželsch, z dzjela potugisch bu džeržane a skonciznje wobzantnjene zo ma so swjatomu wótcej, tač czežo pruhowa wječnej katolskeje cyrkwe k joho 83. narodnomu dneji we mjenje katolikow Dstindiskeje zbožo pšecž; a potom zo ma biskop Meurin biskopam Němskeje, Šwajcariskeje a Brasilskeje we mjenje zhromadženych katolikow sobuzelnosč wuprajicž czerpenjow dla, kotrymž su tucži wuznawarjo katolskeje wěrny Khrystusa dla pobežiznjeni, kaž tež jich wjeselo a spodbizwanjo wozjewicž nad wutrobnošči, z kotrežž woni bójke prawa a swobodnosč katolskeje cyrkwe zamočwjeja.

Naležnosce towarštw.

Sobustawny na lěto 1874: ff. 295. Pětr Kurjat ze Šunowa; 296. Pětr Brězan ze Šunowa; 297. Mikš. Neč z Kalbic; 298. Jan Pětr Měrczinsk z Hrubjelcizje. Na lěto 1873 dopřaczi: 521. Jan Šchofta, zantar we Paucziczy.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

K czežeci Božej a spomoženju dušchow su dale woprowali: J. Š. 7½ nřl. **Gromadže: 6923** tol. 25 řl. 6 np.

Njedzeli, 5. julia, popořdnju schtyrjoch zhromadzi so wubjeřk za twarzenjo cyrkwe we Czornecach abo Baczonju we Libonju pola knj. Pjeha. Sobustawny wubjeřka a tež druzi pšecželojo su k tomu pšcheproscheni.

J. Kucjanč, can. cap. cantor, pšchedšyba.

Katholiski Porok

Wukhadža prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyrolětna plaćizna na pó
a w kniharni 17 nsl.

Ludowy časopis,

wudawany wot towarstwa S. Cyrilla a Metoda w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Łusćanski.

Číslo 14.

18. julija 1874.

Lětnik 12.

Gzohodla so duchownstwo najprjedy pschesczěha?

My smy we času živi, kajtkž hišće na swěće był njeje. Mjeryczu wo wunamałanjach čłowješkeje mudrosće, ale wo wobstejenjach cyrkwje božej, wosebje wo jeje pschesczěhanjach. Žadyn čas njeje był, kaž dołho wot Jezusa založena cyrkej wobsteji, hdžej by tuta cyrkej pschesczěhana njebyła. Cyrkwinke stawizny pokazuja nam často wulke, krawne pschesczěhanja cyrkwje. Ale, nětčijiše pschesczěhanjo pschěsaha prjedawšce. — Njeje to wjele prajene? Něl Bichetož ženje njeje tał wobšěrne pschesczěhanjo byto. Ženje njeje cyrkej tał rozšěrjena była, ženje njeje we tał wjele krajach swoje stawy měła, kaž nětko. Hdže je kraj na swěće, hdžej katholicsta cyrkej svojich wuznawarjom nima? We prjedawšich časach běchu pschesczěhanja najbóle jeno we jednotliwych krajach a pomaku so dale rozšěrjachu, tał zo mjejsche wulki džěl cyrkwje mēr. We našchim času njemóžej wjele krajow mjenowacž, hdžej by cyrkej nělał potkóczowana, pschesczěhana njebyła. Kaž z jednym razom je pschesczěhanjo nimale wschudžom we tymfamym času wudyrilo.

Ženje njeje pschesczěhanjo tał zasulke, tał djabolske byto, kaž we našchich časach. Cyrkej pschesczěhachu žibža a pohanjo, a jich pohanješe k tomu z wjejscha njewědomosć, hćuposć, zaslepjenosć. Njemjedžachu, što činja. Pozdžišcho bu cyrkej pschesczěhana wot wschelatich kšesczanow a tych nawjedowachu stajene nahlilnosće čłowješkeje wutroby. Druzy zash mēnjachu, zo z pschesczěhanjom cyrkwje Bohu spodobny stult dołonjeja. W našchim času pschesczěhaja cyrkej, kotřiz su wědomje a samowólnje wot Boha wotpadnyli a Křhystusa přēja. Kšććene póhanstwo zahadža napschězo cyrkwi, a z tym napschězo Křhystusej, napschězo Bohu. Rebelstwo napschězo Bohu to je, liž je we swojim času Lucifer započal a nětko hato djabol z nowa do rułow wzał.

Ala njejsu prjedawšce pschesczëhanja surowišce, krawnišce byto, dylit nęczišce? Na to njewotmõlõju. Po czõlowjeſkim zbaczu ſtejmõy hałke na prozy, na zapoczatkũ pschesczëhanjow. Jeno Bohu je znate, tał dołho budze tracź a hdy pschestanje. Wõn znaje cyty pucź, tałtõz pschesczëhanjo po cytey zemi, tałtõz po jednõtlõwych krajach põndze. A su kraje, hdyeż je hiżom krzej bęzata.

Jenu węc pał ma nęczišce pschesczëhanjo z prjedawšchimi pschezjedne: zapoczina so z pschesczëhanjom duchownſtwa. Zapoczatk pschesczëhanjow je so we Romje ze ſwjatym Wõtcom ſtał. Potom wupſchesczeraſce so na biſkopow, na męſchnifow. To je tał stare waſchnjo. Ala ma ſwoju dobru pschiczinu a ſpëchuje mõcnje wõpohlady boże. Wõbhladajmy ſebi to nadrobnišco.

1) We pschesczëhanjach nadobyma męſchniſka doſtojnoſcź. Duchownſta ſlužba ma ſwoju wulku ważnoſcź a nutſtõwnu wojobnoſcź, ale teź wſchelaku zwõtkõwnu nadobnoſcź a ſpõdobnoſcź, lotraź i zaſtupjenju do tejele ſkuzby wabi. Tał su so we wſchelaki ch czasach teź tajch do cyrkwinſkeje ſkuzby zatłõczili, hiż žanõho prawõho pomõłanja nimaja, lotfõz paſtyrjo njejsu, ale hujbjeni najentojo. Ćzi wſchitich czëlaja, widžich wjella so pschibliżowacź. Pschesczëhanja rjedźa duchownſtwa wõt njeħõdnych ſõbuſtawow, a su ſrëdł, z lotrymž Wõh „ſchtręje a czõſczi ſlëbro a ſynow Levi rjedzi a czõſczi, taż žłoto a ſlëbro“ (Malach. 3, 3.). Najentojo wõtpaduja a bęža w naſchim czasu do Reinkensõweje cžrõdki. Tał so dołõnja dźelenjo a rozeznawanjo duchow a ſlabina z wëtſtkom rozprõchnje. A to ženje ſchłõda byto njeje. Schtõz w pschesczëhanjach kruty wõſtanje, na toho mõže so wõſada zepjeracź.

Pschesczëhanja wõt dźeržuja, tajlich lotfõz bychu jeno czasnõych a ſwëtnych winow dla do duchownſtwa zaſtupili. Mõłõti mõdõzi ludžo, ſebi z duchownſkeje ſkuzby žłote hory lubja, we njej dobre zaſtaranjo widźa a z njeje dobre dny wõczakujaja. Tajch bychu we duchowſkej ſkuzby tola jeno roboczerjo byli, a bychu so hało njeſpõłõjni dźëfaczerjo wõpõkazali, hdyž njebychu wſchitko tał namałali, taż je so jim prjedy dźało. We czasa ch pschesczëhanjow pokazujaja a lubja so jeno wõbcęznoſcze a pschecžimnoſcze, a ſchtõz dobre, czõſte wõtpõhladanja nima, wõtenõdže nimo męſchniſkeje ſwjećizny.

Wſchõ to njeje ſchłõda, ale dobytł za nahladnoſcź męſchniſkeje ſkuzby. Ćhty ſwët ze ſpõdžiwanjõm na ſczerpnoſcź a wõpornoſcź katholicõho męſchniſtwa hlada a teź joħõ njepſchecželojo njemõžaja přecź, zo ſplach martrarjow wõtemrëk njeje a zo męſchniſka ſwëra so z nicžim powalicź njeba. Spõdžimny napõhlad je to ſwëtej, lotryž na czasnõym wiſa, za czasnõym žada, jeno na czafne dźëła. Swët to hiſchcze zapſchijecź njemõže abo njecha, ale pschikõdže czas, hdyeż teź wõn zaſy dorõzemi, ſchto su wyſchſce lubka węcžnoſcze. Pschesczëhanja tele zroze-mjenjo ſpëchujaja.

Pschesczëhanjo pokazujaja, wõbſwëdcujuja katholicõmu duchownſtwey, zo we ſkuzby Ježusõwey ſteji a joħõ ſlutł na zemi dale wjedze. A ſcžëhowanju Ježusa ſluſcha teź njefenjo pschesczëhanjow, lotrež so wõt japoſchtoſkeje ſkuzby na žane waſchnjo dźëlicź njeħõdžaja.

„Dołež wy wõt ſwëta njeſcze, ale ja waſ ze ſwëta wõzwołik ſym, toħõ

bla wam śwēt hrami. ... Słuzownik njeje wjetŝi, dŝli knjez. Su-li nje pŝe-
scjehali, budŝeja teŝ was pŝeŝcŝehacŝ (Jan 15, 21. 20.)" Tele pŝeŝcŝehanjo
fiama so Seŝusowoho mjena a skutla bla a pŝchenjeŝe so pŝeŝz huadu a pomoc
Seŝusowu. Ŝidowŝtowo a pohanŝtowo, bŝud a niewera ŝebi rucy podawaja a hro-
madŝe dŝerŝa — a napsŝeŝzo nim ŝteji kaŝolŝta chrteŝi ŝama a nima na zemi
pomocnitow. Seŝe pomoc a zaŝit je Wŝh we njebŝeŝach. Tŝon za nju ŝwēdcŝi.
(Słŝncŝenje pŝcŝiŝobnje.)

Pucŝowanjo naŝeju Kralowŝteju majeŝtoŝczow pŝeŝz ŝerbiŝtu krajinu.*)

Wēŝta pŝowjeŝcŝ, zo Kralowŝtej majeŝtoŝcze na ŝwojim pucŝowanju pŝeŝz
Kuzicu teŝ wŝeŝbe ŝerbŝte krajiny wopŝtatej, bŝ wŝŝudŝom wulle wjeŝelo zbudŝiŝa.
Wjele dnow doŝho pŝcŝiŝotowacŝu ŝo tamne mēŝta a wŝy, pŝeŝz totreŝz chŝyŝŝtaj
kral a kralowa jēcŝ i cŝeŝnomu powitanju; cŝeŝne wrota buŝu twarjane, ŝeŝze
z wēncami a pletwami a ŝhorhŝowjemi rjenje wupŝŝene; ŝulŝke hŝlcŝki wjeŝe-
lacŝu ŝo doŝho hiŝo, zo budŝa ŝo haŝo druŝki Kralowŝtimaj majeŝtoŝczomaj mŝc
poŝazacŝ. Erjebu, 8. julia, pŝcŝipŝdŝiu ŝhromadŝicŝu ŝo 52**) kublerjow na rja-
nych tonjach na mjezach Wikŝocŝanŝkich zahonow, zo byŝu tu na wjeŝzornych
pomjezach ŝerbŝteje krajiny ŝwojoho krala poŝtrowili a potom Soho dale pŝe-
wodŝeli. Na Panczic latfu pŝeŝd Kłŝŝtrow ŝtojachu prēnje cŝeŝne wrota a tu
powita Kralowŝtej majeŝtoŝcŝi knjez ŝyndikus Span a knjez wucŝer ze ŝulŝkeŝ
młodoŝcŝu; mjez njeŝ ŝpodobacŝu ŝo kralowni wŝeŝbe 12 ŝulŝkich hŝlcŝzatom haŝo
ŝerbŝte druŝki zdraŝcŝene. Na Kłŝŝterŝtim dworje bēchu ŝo wulle cŝrody ludu
jeŝŝli. Wŝohenŝaŝhace towarŝtowo ŝaracŝe ŝo, zo by wŝŝudŝom doŝry rjad
knjeŝit. Kłŝŝterŝte twarjenja bēchu rjene wupŝŝene a dawacŝu rjany napŝhlad.
ŝdŝŝ bēŝŝtaj Kralowŝtej majeŝtoŝcŝi z woza wuŝtupiloŝ, powita Seju Kłŝŝterŝki boŝot
z Poŝern, we chrkwinŝkich durjach knjez probŝt Dr. Eiŝelt a pŝeŝpoda ŝimaj ŝwje-
cŝenu wodu i poŝrjeŝjenju a wjedŝeŝe Seju do chrkwiŝe i wuŝtomu woŝtarjeŝ,
hŝdŝeŝ bu po wuŝpēwanju jeneje modlitwy a ŝhērluŝcha z Najŝwjeŝcŝiŝim Wŝoŝe
poŝohnowanjo dawane. Z chrkwiŝe dŝeŝŝtaj kral a kralowa pŝeŝz Kłŝŝtr do
abtiŝe, hŝdŝeŝ ŝo ŝimaj wuzwolena abbatiffa pŝeŝdŝtaji. Kralowa wŝbŝladowacŝe
ŝebi teŝ wuŝtaw za wŝcŝehnjeno hŝlcŝzatom, zwiŝeli ŝo na rjanyŝ dŝeŝlacŝ a ŝlubi,
zo za krŝtki cŝas zaŝ pŝcŝindŝe. Po nimale hŝdŝzinu doŝho trajacŝym pŝeŝehŝwanju
wopuŝcŝŝiŝŝteŝ kral a kralowa Kłŝŝtr a jēbŝeŝtaj dale pŝeŝewodŝenaj wot ŝerb-
ŝkich jēcharjow pŝeŝz Kulkow do ŝhroŝcŝic. Erjebŝ wŝy bēchu tu rjane cŝeŝne

*) Za pŝeŝcŝeŝne dopiŝy wutrobnŝ dŝaŝ!

**) Seŝyn pŝeŝcŝeŝny dopiŝowacŝ „Kath. Pŝka,” wŝŝaruje, a to ze wŝŝm prawom, zo
ŝo njeje ŝerbŝki kubler haŝo wjeŝzicŝer Serbow wuzwolil a Kralowŝtimaj majeŝtoŝczomaj
ŝerbŝcy „Stawa” wunjeŝ. K tomu wuŝtojnŝch muŝow by ŝo teŝ mjez nami boŝcŝ namacŝo.
Po ŝoho mēnjenju by teŝ potom wŝbŝŝeŝeno na powitanju boŝatŝe byle. Serbja njeŝbrŝŝacŝu
ŝebi tute pŝcŝiŝeŝnoŝcŝ, kotraj ŝo taŝ loŝcy zaŝ njeŝwēdcŝi, cŝeŝnycŝ dacŝ bjez toŝo, zo byŝu krala
a kralowu prawje ŝwjatŝcŝnje z poŝazanjom ŝwojeje narŝbnoŝcŝe we ŝwojich zahonach powitali.
Tamni kublerjo paŝ, kiŝ ŝu ŝo na ŝwjeŝdenŝtim cŝaŝe wŝbŝŝeŝili, ŝu ŝwoje wēcŝy jara berje cŝinili.

wrota a pschi nimi bē so faršle buchownstwo — tež Wotrowski Injez farat bē pschitomny — škulsta młodosć z Khróšćic, Worflec a Czornec ze swojim wučerjemi, gmejska raba, spěwaršle towarstwo „Sednota“ zhromadžiše. Pschi pschikhadže pschistupi Injez Ianonilus farat Barth Kralowškimaj majestofčjomaj a powita Teju, kral wotmołwi na powitanjo pscheczelnje a „Sednota“ zanješe móčne „stawa.“ Pschěz Khróšćich podaschtej so majestofčji pschěz Bacoń, hđžež bēchu tež čjesne wrota pschede wsu, Paslow, Smochčich, Czemjerich a Smolich z wonkownyhmi lawštimi wrotami do Budyščina. We wschittich wsach buschtaj jara pscheczelnje wot zhromadženoho ludu witanaj.

Budyščin, hato hłowne město Łužicow, bē so tež jara swjebdensch wuppschil a wschu prócu nakožokat, zo by swojeju wšofeju hosčjom hódnje powitak. Psched wonkownyh lawštimi wrotami bēchu jara nahladne čjesne wrota natwarjene a jara spodobnje wudebjene. Hasy a lhěže, wosebje tamne, pschěz kotrež mějesche kralowški čah hicz, bēchu z pletwami, wěncami, khorhowjemi a hewal wschelate porješčene. Wschelate towarštwu: rjemješlniske jednoty, kupcy, měščczansch tsělch, wojeršle towarštwu, wschelate šule wobedu wěrymuznacjom bēchu we rhykach na tamnyh hasach a naměstach rjenje zestajane, po kotryhž mějšchtaj kralowškej majestofčji do staroslawnoho Budyščina začahnyč. Pječich woziwjachu zwony wschěch cyrkwjow, zo su woczakowani wšofcy hosčjo we Budyšchinskich pomjezach. Pola tsjoch lipow šnyščetej so majestofčji do swojich wozow a tak lhěte hacž bēchu Teju pschědjeharjo widžecz, zanješe měščzansta hudžba powitanske hrónčžo. Pschi čjesnyh wrotach zasta kralowški wóz; měščczansch zastupjerjo a zastupnicy z měščzanostu, buchownstwo, młode knježny we bētozelemej drascze wobdachu kralowškej majestofčji. Měščzanosta Róhr powita Teju ze zahorjeni stowami a jena knjezna z rjenje zestajenyhmi hrónčžkami, pschi čžimž druha kralowni jara rjanh z bēthch rózow wobstejach a ze zelenej kromu wobdaty wěnc pschepoda, tsēcža pał kralej dubowo-wawrincomu wěnc. Pob radostnyh witanjom wschudžom zhromadženych czródow luda jědžesche potom kralowški čah pschěz wonkownu lawšku hasu, škulšle hrjebje, žitne witi, bohatu hasu, hłowne a mjasne torhosčejo, mino tachantstwa na hródnju hasu, hđžež bē we krajnostawškim domje za majestofčji wobhđenjo pschihotowane. Tu joho krajny staršchi Pempel a deputacija krajnyh stawow, mjez nimi tež hnadny knjez biskop, powita. Wječor bē chle město krasnje wobsmětlene, wosebje jara spodobachu so nowe měščzanske promenady, hđžež bēšče we tramje lampka pschi lampcy, tak zo so to wubjerajče, kaž bhchu tšfacy swjatojanskich muschtow na zemi sedžo so swěčike. Tež kralowškej majestofčji wobhladowaschtej sebi wołoko džesacžich rjanu illuminaciju. Nazajtra pschindže kralowa 1/28 do tachantškeje cyrkwje kemschi, a dopoldnja buchuwšchelate wustawy a šule a druhe wohlabanja hódne města wopytane. Dwanacžich wopuščěžičhtaj majestofčji ze wulkej społojnosčju Budyščin, zo bhšchtaj pschěz Lubjo do Žitawy jětoj a na druhi dženi so zas do Pilnic wróčžitoj. Wóh džerž Teju, zakitaj a žohnuj hacž do dalšich čzasow!

Nowinski a powjeszcze.

3 Łuzicy a 3 Saksje.

3 Budyſchina. Haſo wokrjesni dohladomarjo ludowych ſchulow ſu mjez druhimi pomjenowani: ſeminarſki direktor we Moſſen, Bräſa, za Budyſchinſki, ſeminarſki wuczeſ we Drezdžanach, Flada, za Kamjenſki, ſeminarſki direktor we Lubiju, Grülllich, za Lubijſki wokrjes. Tež katoľſke ſchule ſu založeny pod nich ſtajene. Ešto budje tutym, dolež maja we ſwojich wokrjesach tež wjele ſerbskich ſchulow, haſo pſchemodzeſ do ſerbskich ſchulow i pomocy daty, njeje hiſtočje znate.

3 Kľoſchtra Marineje Šwězdy. Wutoru, 7. julia bu za naſch Kľoſchtr noma abbatiffa abo taž lub najhuſcziſcho praji „hnadna knjeni“ wuzwolena. Abt ciſterciſkoho Kľoſchtra Ofſegga we Ežechach, Athanaſiuſ, haſo wiſitator naſcheju Kľoſchtraw, taž tež knj. probſt 3 Marijnoho Doſa, P. Rivarđ Kľoſterſti bohot 3 Poſern bęchu tu wſche naſchich duchownych pſchitomni. Po woſomej hobžinje bę ſwjatocžna Doža mſcha, zo by ſo pomoc ducha ſwj. i wažnomu ſkutkeju wuprohka. Po njei dyrbjachu wſchich, kiž pſchi wólbye nicžo cžinicz njemęmejachu, chyreju wopuſchęzicz, a durje buchu zamknjene. Wſchitke kľoſtrke knježny maja prawo, pſchi wuzwolenju noweje pſchedſtojiczerki, hľoſowacž. Na cedlku napiſany hľoſ bu začinjeny pſchez wotnježo we durjach, lotrež 3 Kľoſchtra do chyrlwe mjedu, do ſudobja položny, lotrež pſchi chyrlwinſkich durjach ſtojeſche. Šbhž bęchu taľ wſchitke kľoſtrke knježny ſwój hľoſ wotebale, wozijnjachu ſo cedle a mjeno we njei napiſane bu wozjewjene. Wjetichinu hľoſow 26 wot 34 doſta knježna Cordula Ulbrich ze Georgewaldy we Ežechach rodžena, lotraž bę we l. 1838 ſwoje ſwjatocžne ſluch wopolozila. Wě doľhe ľeta pſchedſtojiczerka inſtituta a tež wuczerka nowicow; je znata haſo penižna a dobročžiwna knježna. Po ſtęncženju wólby bu noma abbatiffa do chyrlwe i wulkomu woltareju mjedžena; wotlownym bu doſonjenjo wólby ze zwonjenjom wſchitkich zwonow wozjewjene, a we chyrlwe džakowne „Te Deum“ ſpwane. Nowa abbatiffa ſtejeſche pſched wulkim woltarjom, druge knježny bęle zadny we chyrlwi we dwęmaj rynekamaj. Po ſtęncženju ſwjatocžnoſcže wroćzi ſo abbatiffa taž tež druge knježny zas do Kľoſchtra.

Eštówótt, 9. julia bu, dolež je ſo wólba wot knježeiſtwa něhđem wobkrucžila, wuzwolena abbatiffa do ſwojeho wažneho zaſtojnſima zapolazana a ſwjećena, taž ſebi to Kľoſchterſti rjad žada. Knjež prälata mejejeche džemječich ſwjatocžnu Dožu mſchu. Po ejiſti pſchindžechu wſchitke knježny 3 wuzwoleneju abbatiffu do chyrlwe pſched nulli woltar a iu deſta nětko abbatiffa Cordula zwonkowne zumjenja ſwojoho nypoľoho zaſtojnſima. Wotpoloži najprjebny wuznacžo wěry a pſchifaſu, za dce ſwěrnje nowe winowatoſcže po Kľoſchterſkich laznjach berje zaſtočž. Na to padny na ſwoje wěblicžo, mjez tym zo ſo litanija wſchitkich ſwjatich 3 pſchikľuſchntymi modlitwami ſpěwawe. Na to ſwjećęſche knjež prälata knihu Kľoſchterſkich laznjow a pſchepoda ju potem nweju abbatiffi, tohorunja kſchiz, lotrež ji dwę knježnje wěkelo ſchije pewiſnyſchtoju, pjerſchęžn na porſt a pedum abo paſtyrſki kiž do ruſi. A wewprowanju džeſche abbatiffa ze ſwojoho meſta, lotrež bę pſchi rweje založerja Kľoſchtra, i woltarjeju, deſta iu dwę ſwęcęch 3 bę-

toho wośta, lotrejż dwé knjejnje dzerżeszta. Pšchi woprawjenju měšćnika dośta tež swjate woprawjenjo. Po stóncznej Wożej mšchi pšchinjeje so stólczt i wulkomu wołtarzej, na kotryž so abbatiſſa syny, a nětto pšchisťupichu wšchitke kóšćterste knježny, jena po druhej i swojej nowej pšchedstojiczerch a slubichu ji z wołšćenjom pjeršćenjenja na ruch poslušćnosć. Chlu swjatocćnosć we cyrkwu stónczi ihwalbnj thěrusch „De Deum“ kotryž knjež pralata zanjeje a knježny bale spěwachu.

Wjele pobožnych a wćžpnych pšchiladomarjom bė so i swjatocćnosći we cyrkwu zhromadžito. Wohenhaščace towarštwu pał wjedžešće dobry rjad a ćichotu we cyrkwu wobłhowač. Wóh baj, zo by nowa abbatiſſa, kotraž wšchitke nuzne pozćinti kóšćtersteje pšchedstojiczerki we sebi zjenocći, i ćzasnomu a wćžnomu zbožu kóšćtra a i spomozenju chleje wokołnosćje skutkowač moħta. T.

Z Konjec. Po pšchedadźenju našćoho muczerja do Róžanta měješće so, dokeiz serbcy muczerjo pobrachuja, našća mucžernja we Šćunowje zas zběhnyć a najće džěći Kalciczansku šćulu wopřytowač. Na našću próštwu pał je wyščnosć dowolika, zo móžetaj Kalciczanski mucžer knj. Hćka a Róženczanski i. Kleiber tež pódla našću šćulu hač na dalšće wobštaráč. Do džěta stej so tał džělotaj, zo přenjshi druħu a druħi přenju kłassu rozwućujuje. We zymje budje so šćula dyrbječ pšchi swěch dzeržecž.

Z Libonja. Pšchedposlednjmu njebzelu bėšće tudy pola kublerja i. M. Pšecha lětuschja zhromadžizna mubjerka za cyrkej w Ćzornecach abo Wačonju, na kotruž 11 sobuwiamow mubjerka pšchidžje. Pšchednjda mubjerka, wyšotobostojny i. kanonikš fantor Kucžant z Wudyhćhina wotewri a wjedžešće zhromadžiznu. Po jeho porucćnosći dyrbješće so najpřjedy do łonišćoho protokolła pohladáč, hač je wšchitlo po tehdomniščim žadanju wuwjedžene. Šćtož bė móžne byto, bė so stało a z druħim dyrbješće so wšchelalich winow dla hiščće pozćatač. Na to muradjuje so, hđje moħt so mubjerč z próštwu wo dary za cyrkej wobrocćicž. Nětto dawa farač M. Šórnit z Wudyhćhina hało pokladnik, kotryž tež pijmawjedžerštwu zastupuje, rozpramu wo pokladnich. Zjawnje kwitrowacy Rath. Pšoł w lětuschim 13. ćzišle wupolazowajšće 6923 tol. 25 nsl. 6 np. Tute pjenjczy su w nalutowarńišćich knižćach a w nětotrych pjenjcznych papjerach, lotrejž smy w Pšołe hižo wjach króć mjenowali. Do přenjeje meje t. l. je zapřaneje danje w knižćach 777 tol. 1 nsl. 1 np. (Wot papjerow so dań kóžde lěto pšchicći.) Duž bė pšchi wudacžu 13. ćzišća Pšoła 7690 tol. 26 nsl. 7 np. zamoženja. Pšchi tym so wojewi, zo wot nětka tež te 500 tol. dań ponjesu, lotrej bė njeboh i. farač Sałub Wels z Wotrowa mubjerkej hižo w lěće 1870 wotšćupit, ale wot kotrychž bėšće sebi wón na ćzas žiwjenja dań wucžinik. Tute 500 tol. buchju pał pšchecy sobulicžene wot ćzasa jich wotšćupjenja abo slubjenja, kaž je to na łóncu 3. ćzišća Ratholšćoho Pšoła lěta 1870 zjawnje widžecž a kaž smy wot tamnoho ćzasa kóžde lěto w lětněj rozprawje spominali. Šđhž pał wot nětto dań z tyħle 500 tol. došćanjny, wojewimny to kóždy króć tež w Pšołe. W nalutowarńišćich knižćach zapřujuje so dań, kaž je znate, kóžde pokłěta (1. meje a 1. novembra.) Po pokladnišćej rozprawje bu nowy sobustaw do mubjerka wuz-

wolent, kotryž je so hižo dotal husto za naležnosć wubjerka postarať, wysolodo-
stojny l. farať Jakub Herrmann z Wotrowa. Wón běšče na zhromadźiznje
a pschizwa zwólniwe tele wuzwolenjo. Dale wobnowja l. kubleť Libsch z Gu-
njowa swój woloni stajent namjet, zo by l. biskop tola chceť rozsudźić, na ko-
trym měsće ma so wotmyslena cyrkej twarić. Wón pschidawa, zo je tola
něłohožkuli to jenož prózna wurycź, zo njeha ničžo l. tej pschichodnej cyrkwě dacy,
doniž jeje město njeznaje; ale měni tola, zo by l. biskopowe stónćzne a wěste wu-
prajentjo tu naležnosć jara wjele spěchowato. Raž smy w Bosole w swojim
časfu pisali, na l. biskop hižo promemoria (rozestajentjo) wo tym, sčto za Czornecy,
a wo tym, sčto za Baczoń ryczi. Duž so tónkróc na zhromadźiznje wo wuz-
wolenju prawoho města dale njejednashče a my tež wo tym tudy něłko njeptamny.
Tola namjet l. Libscha, kotryž pschitomni za dobry spóznawaja, chce l. pschedyda
naschěj duchownej wyschnosći pschednjescź. Stónćznje džěšče po dotalnym waschnju
l. kubleť Schemczik z Baczonja (město l. kapłana Duczman, kotryž khorosče
dla njebě pschitnić moht) ze schlicźku wołoko a nahromadzi wot pschitomnych 9 tol.
10 nřl. Zhromadźizna wobzantny so 1/27 z wječjora. Nječ wschitcy katholiccy
Serbja z blizka z dalosa zahorjeni wořtanu za cšescź Wožu a nječ dale lubosćimje
dary wopruja za cyrkej w Czornecach abo Baczonju! M. H.

Z wufraja.

Němska. Najwážnišči, wobžarowanja hódny podawť tohole tydženja, je
napad wjercha Bismarcka, kotryž so pschěz młodoho cžłowjela pónđzyle 13. julia
pschipođbnju we bajerskich kupjelach Rissingen sta. Bismarck chychče z města won l
tať mjenowanym salinam jěć, pschi tym wutsěli młodhy muž na njoho, rani pať joho
jeno z lohla na prawej rucy. Nana njeje straschna. Raž so powjeda a pisa, je
tónle cžłowjel wěstny Kullmann, rođentny z Magdeburga. We něććiřchim časfu, ko-
tryž je tať wulki njeměr njez wschelakimi politikiřimi a nabožnymi stronami wobudziť,
prócuje so liberalna strona chku wobžarowanja hódnu wěć katholicam pschipisowacź,
liž chceđba sebi na tymle pucźu muža wotstronicź, kotryž katholicsku cyrkej něłko
tať potkócjuje. Tať znjemdrjena nashilnosć we cžłowjeku zaslepi rozom, zo cžło-
wjel to sčtož jednotliwy zřoho dolonja, chlej stronje pschipisuje. Dokelž je
tamny Kullmann najřkeje (dokelž wěstosć tu hiščče dotal žana njeje) katholicki,
haj kaž so praji sobustaw jenooho katholicstoho rjemjesnistoho towarřtwa, haj, do-
kelž je tež druđdy we towarřtwje katholicstoho duchownoho widžant byl, su, tať
sudži chla cžrůba liberalnych nowinow a tšfacy liberalnych mužow, kotrymž je
tónle podawť jara witantny, katholicstoj a wosebje katholicste duchownstwo chcy attentat
na Bismarcka zawinřko. A bornje by so tesame tež pschěz njeřtroniske sudniske
pschepytowanjo pozđžišcho haťo cyle njewinowate wopolažato, hanjenjo a pschisťo-
dženjo na nje je tola swoje pľody pschinjescť a wróczenjo cšescźe je wjele cšejšče
haťo rubjenjo. Tola tule nowu řchibdu pschinjescu katholicstojto tež, wschaf su we
posľedniřchich lětach tať wjele a cšejřoho znjescź zmuřnyřli.

Němska. Tu je we chřtwinskim žiwjenju pschecy jenať zrudnje, haj z lőž-
dym dnjom zrudniřcho. Žanu nowinu njemōžěř tu do ruřow wzacź, we kotrež

uſebny na kóždej ſtronje ſchěſeč=ſydomtroeč ſtało: tón a tón biſtop je wobztoržený, je wotſubžený abo cjazany abo ma ſo za wěſty czaſ do jaſtwa ſadzić, cžile a cžile ſararjo abo kapłanojo buchu z kraja wupokazani. K tomu pſchindu potom we prawdže njehańbite, niže hańjenja njeſcheczeſkich nowinow, kiž njeſchetawajcy wěrnocze a wuſtawy katoľiſkeje cyrkwoje wuſměſheja. Takſe zrudne wobſtenjenja teſz dobry kónec wjacž njemóža.

Pruſka. Biſtop Martin we Paderbornje dyrbeſche ſo teſz, dokeľž pjenjezne khoſtanjy pfaczič njemóžeſche, hižo dwójcy do jaſtwa wotwjeſeč. Tola kóždy kroeč zaplaczi njeznaty dobroczeť pjenjezy, kotrež běchu wot ſuda poſtajene, hačž runje je knjez biſtop pſchecziwo tajtomu zaſtupowanju proteſtirowať; dokeľž wěcniže to ſo tola cžinič njeħodži. Ğdyž ſudniſtwo pſchipuſhečzi, zo ſmě druhi pjenjezne khoſtanjy za něho wuložić, dyrbi po prawym teſz pſchipuſhečzič, zo móže něchtó za druħoho khoſtanjy wotſedžeč.

Pruſka. We Aachenje zapocja ſo 9. julia ſwjatocžne wuſtajenje a cžezcženjo tať mjenowaných wullich relikwijow (hl. Kath. P. cž. 13. ſtr. 106) pod wobdželenjom ſwjecacoho biſtopa z Kólna, japoſchtokſkoho wilara z Luzenburka, druħich wyſokich duchownych, zaſtupielſtwa měſta a najwyſich kralowſkich zaſtojnikow a wjele ludu wſchěch pomoſanjom.

Roma. Tu wumrije ĩ wulkej zrudobje ſ. wótea 11. julia Monſignore de Měrode, znaty ĩaťo miniſter wójniſkich naležnoſcžow. Narodži ſo we Brűſſelu w l. 1820 a bu ĩ wojakej wocžehnjeny; wojowacſhe teſz we dwěmaj wójnomaĵ we Africh. Poždziſcho bu duchowny.

Naležnoſcje towarſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1874: ſt. 299. Jan Šchotta, zankať we Pancžicy; Michal Kummer z Łažta; 301. Marija Kječecyna z Budyſchina; 302. Mich. Zarjent z Pozdec; 303. Marija Rebiſchowa z Bacžona; 304. Marija Zynđic z Eufeja; 305. Jať. Pjech ze Smjecitec; 306—315. z Khróſečic: Jať. Kolla, wuczeť Pjetaſch, Marija Wjentowa, Michal Serbin, Jať. Bruſt, Michal Nowotny, Jať. Zarjent, Marija Cyžowa, Mich. Šweĵda, Michal Kuť, Jať. Furt; 317. Madlena Běrowa z Kopschina; 318. Michal Šheĵda z Noweje Wjeſti; 319. Pěťr Nobel z Ğorh; 320. Jať. Wkónt z Jaťeńcy; 321. Pěťr Delenta z Wutotcžic; 322. Mich. Běťka z Smjecitec; 323. Pěťr Kynceť z Jaťeńcy; Pěťr Pjech z Ğjaſec.

Zemrjety ſobuſtaw: Ğańza Herrmannec z Khróćčie.

Dobrowóľne dary: Za naſche towarſtwo: Jať. Kolla 5 nſl., Mich. Běťka 2½ nſl.; Marija Kječecyna 5 nſl.

Za ſw. wótea: z Khróſečic 4 tol. 8 nſl., z rozpſchedanja knižkow: rozwuczenjo wo bratſtwach ſ. ſkapulira.

Dary za cyrkej w Ğornecach abo Bacžonju.

K cžezcži Wozeĵ a ſpomozenju duſchow ſu dale woprowali: Njemjenowana 1 tol.; na žhromadžiťnje twarneho wubjerka: 9 tol. 10 nſl.

Ğromadže: 6934 tol. 5 ſl. 6 np.

Ğiſchczat P. A. Donnerhať w Budyſchinje.

Katoliški časopis

Wukhadža prěnu a treću
sobotu w měsacu.

Cyžolětna plaćizna na pósće
a w kniharni 17 nsl.

Rudowy časopis,

wydawany mot towarstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: Jurij Łusćanski.

Číslo 15.

1. augusta 1874.

Lětnik 12.

Čzohodla so duchownstwo najprjedy pschesczěha?

(Stónczenjo.)

2) Zbota z hromadnoho mužitta za cyle duchownstwo ma wužitk a do-
bntk tež kóždy biskop, kóždy měschnik wosebje, kotrchj pschesczěhanju do
rukow padnje. Pschesczěhanja su mócnj srědk poluty a sczerpne pschenjesenjo
tychsamych je cizlec k zarunanju a zapołuczenju hrěchow, njedospołnoszczow a sła-
boszczow, z kotrymiž je žiwjenjo tež tajkich wobczěžene, kotřiz su dobreje wole.

Pschesczěhanja su srědk k porjedzenju njedospołnoszczow a k spěchowanjju
dospołnosczje. We čzaju pschesczěhanja zabywa so na wschě poboczne staranja,
pracowanja a rozpjerščenja. Wschja mysl so jeniczcz na to wobrocza, božu wolu
dopjelnic, Bohu so spodobac, njebjesa na so storchnycz. A tole je pucz k swja-
tosczji. Čzasy pschesczěhanjow chrtwje su pschecy byle čzasy, kotrež su njebjesa ze
Swjatyhmi wobohaczike.

Pschesczěhanja su měschnikam srědk, nowe rjane za kuzbny nahromadzić a
sebi wjetšje myto we njebjesach pschihotowacz. Ze swobodnej wolu stupi měsch-
nik do pschesczěhanja; pschetož pschcz zaprěczo swojeje winowatosczje móže sebi psch-
sczěhanjo zalutowacz, haj sebi čzasne kublo, swětnu czech a kwalbu, wolschewne
žiwjenjo pschihotowacz. Tak je to wopor, z lubosczje k Bohu, ze swěrnosczje na-
pscheczo zastojnstwej, z poskuschnosczje napscheczo swědomju pschijnjeseny a toho dla
Bohu spodobny dar. „Zbóžni seje, hdyž was ludžo pschesczěhaju moje dla.
Wjeselczje a zradujczje so; pschetož wasche myto je wulle we njebjesach.“ (Math.
5, 11.) -- „Schťž do lónca wutraje, budze zbóžny.“ (Math. 10, 22.)

Tohodla so biskopjo a měschnitojo w našchim čzaju z Žezusowymi japosch-
tolami wjesela, zo smědža joho dla hanjenjo pschenjecz.

3) Tu móže so praschecz: njezměja pschcz wschelatore pschesczěhanja, kiz

prózbnu pýchu njełapuja, mužojo so wjesołnych towarstwom zbaluja, wosobni wjach drohe hościjnij njehotuja, ludžo žane reje a bale njebžerža abó so na nich nje-wobdžela. Z toho wuzbhytkowane pjenjezj dawaja so hako jałmožna a wopor za potrebnosće pšchescžehaneje, potkóčowaneje cyrkweje. Tak pšchedobhwa so natihil-nosć i zamjeselenjam czěła, kiž je wina telto hrěchow. Duch samosozaprěča na-bhwa moč a z tym je krute dno i powšchitkowomomu porjebženju položene. Po skóncženju pšchescžehanjom budže, to wocžatujemy z wěstosću, lud lěpšči, swěrnischi we džerženju božich kaznjom, ródnischi we dopjelnjenju swojich winowatosćow, dhyžli na započatku tychsamych. Potom njebudžeja či, kiž zwonka cyrkweje steja, katholicam wjach prajicž móć: „scho dha checže, wj me swojim žiwjenju a zabžerženju nicžo lěpšči njejsće, dhyžli my.“

Ze spodžiwanjom budžeja wopominacž našču slynosć we pšchescžehanjach, ze wjesołosću wobhladowacž dospołnosć žiwjenja a ze žabosću bliže pšchisłupowacž i kužoam hnadom, kotrež wutrobj tak zbožownje wopřobnjeja. Nic jeno dobrym kšchescžanam, ale tež pšchescžeharjam cyrkweje su znate Žezusome słowa: „moč hele ju pšchemocowacž njebudžeja.“ Ale někotry njewě, hđže tale słaťa je, druhi njewě, kať z jeje njepowalnosću steji. A to je, cžohož dla Bóh pšchescžeharjam we našchim cžasu wotežku popušćujuje: woni dhyrbja swětej pořazacž, hđže tamna słaťa je, a dopožacž, zo je njepowalna. Tohobla budžeja tež wšču swoju bróń napschecžo katholickej cyrkwi pšchetriebacž. Započachu z hanjenjom — ale kotry katholicki duchowny hišćže na hanjenjo abo křwalbu njepšcheczelow cyrkweje ledžbuje? Na to počžinaju cžasne kubko najprijedj po horskach, potom z horschćzemi bracž — a hlej, žadnj za wopromanyh cžasnym kubkom njezbhduje. Za swěrnymi duchownymi zawrje so jastwo, — ale jastwo njebželi joho wot Žezusa. Z kraja wuhnatj so pšchewědcži, zo je zemja wšchudžom boža. A hdyž na joho žiwjenjo sahaja, spomina na słowa swojoho Knjeza: „nještrojćže so tch, kotřž čželo morja, ale potom nicžo wjach nimaja, sčtož bychu cžinili.“ (Lut. 12, 4.) Z tym je pšchescžehar i kóncej doběžak a njemóže nicžo wjach, tħiba zo hišćže napschecžo mormomu čželej zakhadža. Toho poslednje słowo je prajene, joho poslednja bróń pšchetriebana, a wón njeje dale dhyžli běšče na započatku. A swět budže widžecž a budže prajicž a budže žjawnje woswědcžecž: zo katholicka cyrkweje je słaťa, kotruž moč hele pšchemocowacž njemóžeja. A tele spóznacžo wotewrja durje i bohatomu pšchithadej do Žezusoweje cyrkweje. Katholicka cyrkweje njebudže we pšchescžehanjach znicžena, ale pšchěz nje bóle rozšchěrjena mjěz ludami a zatorjenjena we wutrobach, a dobudže wjach a wjach nowych sobu-stawow.

Žžon howrja widhorj pšchescžehanja hacž i pomjezam našchoho kraja. My mamy hišćže něłajst měr. Njezabudžmy na pšchescžehanych bratrow. Modlmy so i Bóhu za swěrných biskopow a měšchnikow, kotřž su wot pšchescžehanjom zapopadnjeni, zo by Bóh jich pošhlit, zo bychu hacž do kónca swěrní wostali. Modlmy so za tamnu cžródku zabudženych, zaslepjenych duchownych, kotřž su swoju cyrkweje zapřeli: zo by Bóh jich zash i pořucže a pšchěz pořutu i jednosći cyrkweje dowjedł. Modlmy so za wšchitke kšchescžanije wofady, zo bychu so i

svojim pastyrjam djeržate, a najatyh a wjelki njeszczehowale. Woblmny so tež za pschesczéharyow cyrkwie, zo bychu zastali na puczju bjezbożnosće, prjedy hacž jich ruka božeje sprawnosće zapščimnje.

H. D.

Attentat na wjercha Bismarcka.

Wobžarowanja hódny njesutt, attentat abo napad na wjercha Bismarcka we bajerskich kupjelach Kissingen, kotryž so 13. julia pschipočdnju we drugej hódzinyje sta, da wschitkim, wosebje wschitkim nowinam pschiležnoscz, swoje zmyhlenjo pschecziwo katholikam zjewicz. Prusse knježerstwo pač namaka we podawlu nowe jara witane winy, hišcže njepsczechelnischo hacž dotal pschecziwo katolskej cyrkwi a jeje wschelakim mustawam a towarštwam mustupowacz. Podawł sam je zrótkta tónle. Wjerch Bismarck bybli we Kissingen we domje lčarja Diruffa, pódla tuteje kžže je drugi hosceńc a pschi nim wosebje we pschipočdnisich hódzinach derje wopytana restauracia. Pschipočdnju je hižo tohodla tele torhosczjo pschez wjele ludu wožiwjene, wysche toho pač bě wjerch Bismarck tež zwuczenny we drugej hódzinyje saliny (selowe kupjele) wophtowacz. We tymle času zhromadžowasche so tu tohodla wschědnje jara wjele wožipnoho ludu, zo bychu stawnoho muža wo- hľadali. Póndzeli, 13. julia, nělotre minuty psched napoč dweju pschijědže jara spěšnje Bismarck ze swojoho wobhđenja. Sedny katolski duchowny, farač Gauthaler z Walshsee pola Kuffsteina we Tyrolskej, chcsche tež, dolež bě runje we Kissingen, Bismarcka wohladacz, bě pač sebi l tomu njeprawe město wuzwo- lik; dolež sebi myslasche, zo Bismarck na druhu stionu pojědže, dyrbjesche tał psched wozom na druhu stionu hasy khwatacz a pschi tym so sta, zo dyrbjesche Bismarckowu pohoncz nělotre wolamitnjenja wuzdy kruzischo pschimnycz a bóle pomakku jěcz, zo njeby 63 lětnoho muža pschjěł. Rědoma pač bě wóz zas za- počat spěšnischo jěcz, tsěli něchtó na Bismarcka. Wě to nělajki schwižny mu- žil we brunej sukni, kž chcsche czeknycz; tola bjez wulkeje prócy bu popadnjenny a djeržany; je to bėtnarski Kullmann, rođenny z Magdeburka. Wjerch Bis- marck bu na pravej ruch ranjenny, nic pač straschnje, wróczy so pšchi domoj a polaza so wječzor hižo pschi woknje zhromadžennomu ludej.

Dolež je Kullmann katolski a pschi pschephtowanju wjac krócz wokruczacz, zo je Bismarcka nowych cyrkwinisich zatonjow dla moricz chcył, dolež dyrbjesche wóz runje tohodla nělotre wolamitnjenja dołho zastacz, zo by katolski duchowny Gauthaler na druhu stionu hasy nimo pschischoł, bu nětko spěšnje do swěta trubjene, zo je Kullmann wot katolskeje stiony najaty, zo by Bismarcka morik, a mēšnił Gauthaler runje tohodla so psched Bismarckowu wóz stupil a jón na nělotre wolamitnjenja l zastaczu pschinjes, zo by tamny svoje njelkmane wotpo- hľadano mohł wumjescz. A tola móže so, kaž so nětko hižo doscz zjawnje wu- polaza, njechódny stult jeno Kullmanej samomu pschipisacz, dolež wón njeje, kaž so tež kžsche, sobustaw jenocho katolskoho rjemjesnischo towarštwu, a njesluschu z cyla žanomu katolskomu towarštwu, wjele wjach je wo nim znate, zo je hižo we schuli jara nahly a zafakly był, husto so tohodla khostacz dyrbjat; tež mištrjo,

poła kotrychž je wuſnył abo pozdžiſcho we dźele ſtał, nje dawaja jomu lěpſche ſwěd-
czenjo, ze swojimi towarſtšemi bė huſto we zwadže, a ſchtož móžesche, dźeſche
jomu tohodla z pučža. Schtož je tajki dźiwji čłowjek, ſnadž hiſčesze we wola-
mitnjenjach wrótnoſeže doſonjał, njemóže ſo tola katholicam pſchipiſowacž, abo
wina byčž, zo ſo katholicke towarſtwa podczuſchčuja. A tola ſo to wſchitko ſtawa.
Wofebje wot pruskoho knježerſtwa płačzene nowiny nje haubuja ſo, najhorſche a
najzadławische poroki katholicam čžiničž, a tał lud pſcheczimo nim ſchczuwacž a
knježerſtwu nowe puče k podczuſchčenju katholicſoho žiwjenja radžičž. Hačž runje
Kullmann, kaž ſo hižo ſpomni, ſtaw rjemjeſniſſſoho towarſtwa njeje a tež ženje
bł njeje, buchu tola wot knježerſtwa we domje generalnoho pſchedeſtejczerja rje-
mjeſniſſſich towarſtwow we Rólnje, we Barlinje a tež we někotrych druhich mě-
ſtach wſchitke wěch, wofebje wſchitke piſma nadrobnje pſchehladane a pſchepywane.
Generalpräſes wſchał móže z najlěpſchim ſwědomjom wſchitko pſchehladacž dačž,
dotełž ſo we towarſtwach ničjo njeprawe njeſtanje. Swědomite a njeſtroniſke
pſchepytwowanjo a wobledžbowanjo jich ſtutkowanja budže wjele wjac knježerſtvo
pſchewědčičž móč, zo podobni ludžo, kaž Kullmann, ženje ſobuſtawu towarſtwa
byčž njemóža, ale zo ſu rjemjeſniſſſe towarſtwa ſpomozne wuſtawu, we kotrychž
ſo mlobži ludžo pſchew podobnymi a druhimi zabkudženjemi zakitaja. Čžim bóle
dyrbjachmy ſo dźiwacž, zo je katholicke rjemjeſniſſſe towarſtvo we Barlinje zant-
njene, zo ſo hačž na dalſche wjacy wophtowacž njeſmje. Njenamata pruske knje-
žerſtvo winy k potkóčenju někajtoho katholicſoho wuſtawa, čžini to bjez winy, je-
niččy dotełž je katholicſki.

Wulke wjeſelo pſchihotowa liberalnej ſtronje tež, zo je jedyn katholicſki
mėſčnik na podawku wobdželeny. Zwjazł, we kotrymž wón z Kullmannom ſto-
jeſche, bu jara wſchelako, kaž to kóždy trjebaſche, wopisany. Najprjedy ſo piſaſche,
zo je z Kullmannom huſčičiho wokołohodžik, potom, zo je krótki čas z nim
rhyčał, potom za ſarał Hauthaler Kullmannej znamjo dał, hdy ma ſfelicž, a
wſchitko je kža. ſarał Hauthaler nje bė njeſnicžomnoho čłowjeka
ženje widžal, wjele mjenje z nim rhyčał. Tola tele wophtanjo kupjelow Riſſingen
njebudže doſtojni mėſčnik Hauthaler tał lohy zabhyčž. Wón bė zwučený tóžde
lěto na krótki čas zapučenowacž a jebi wofebje Bajeriſku wobhladowacž. Tež lěta
bė 8. julia ſwoju ſarſtu woſadu wopuſchčičž, zo by pſchew Mnichow, Eichſtätt,
Würzburg a Schweinfurt do Bambergta jěl, hdyž chchſche ſo pſchew Salzburg zas
domoj wróčičž. Ze Schweinfurta chchſche tež Riſſingen wophtacž, nic drje
Wiſmarcka dla, ale zo by tež kupjelſke žiwjenje ſpóznał a dotełž tu runje wſcho-
homóčny němſki reichſtancler pſchewhwaſche, phtaſche za pſchiležnoſčju, joho tež wo-
hľadacž, napraſchowaſche ſo tohodla tež we reſtauraciji, kotraž je pſchi Wiſmarcko-
wym wobhdenju, kał mohło ſo jomu to radžičž. Tale zawěseže dowolena wczip-
noſeč a joho zadžerženjo pſchi chlym attentacze mėjachu za njoho zrudne ſčžehmki.
Wón wopuſchčiči na to zas Riſſingen a khwataſche na dwórniſchčjo, zo by zas
do Schweinfurta jěl. Hižo na pučžu k dwórniſchčju mėjeſche wulke njeluboznoſeže
znjeſčž. We Schweinfurče pał bu, prjedy hačž z woza wuſtupi, jaty wathy,
wot knježerſkoho präſidenta hrabja Lurzburta ſamoho na dwórniſchčju wſchelako

wupraschowanj. Hačz runje so ničžo njenamala, sčtož mohło jomu nekajtu winu dacž, bu wón sředža dweju žandarimow we zanknjentym wozu do jastwa wjezeny. Rud, z małym wuwzajcom protestantski, harowasche a zelesche a wolasche a wujesche na njoho kaž na najhórščoho zlóstnika. „To mi zle čzinjesche,“ praji Sauthaler sam, „a tola čzujach so pschi tym, kaž ženje prjedy, hačo katholicki mješnik. Šakle hdyž bėchu so durje we jastwje zadh mje zankte, bu mi lėpje, a do kelž wjedžach, zo sym dospołnje njewinowaty, to mje tróšchtowasche.“

We jastwje bė za njoho šchpatnje starane. Wlazany karan z wotestatej wodu, roztorhane nječziste lėhwo ze stuchkej skomu bėsche jomu tudy pschihotowane. Na druhi džen bu zas do kho pschestschowanj a popotdnju zas do Rissingen do wjezeny, hdyž pschestschowanjo hačz do poknoč trajesche. Tola z praschenjemi, kiz so tu na njoho stajachu, njemóžachu sudnich ani najmjeńšesche winy na nim namafadž. Swėdčzenja, kotrež bė sudnistwo z joho wótcziny dóstało, pschedsłėdženjo joho wobhydlenja a pismow we Walchsee, wscho dopotazowasche, zo je farač Sauthaler na tajkim skutku cyle njewinowaty. Ale 16. julia z jastwa pusščezeny pał tola njebu. Wjele wjach bu schtwórtk zas do Schweinfurta wotwjedženy, hdyž bu z podobnym hanjenjom powitany, kaž přeni krócz. Pjatl 17. julia mējachu njelubozne dny kónc. Dokelž bė pschestschenjo joho njewinowatosč dopotazowało, bu pusščezeny. Zėdžesche najbližšchi pucž pschez Wnichow do Ruffsteina, hdyž bu wot rakuskeje wšchnosče pscheczelnje witanj. Walchsee, joho fariska wjes bė joho bližki pschithad hižo zhonika, a we prawdže lubozne, hnujomne witanjo zaruna jomu nekaj hórte nazhonjenja posledniščich dnow.

Pruske knježerstwo prócuje na wschė waschnjo we njezbožownym podawku nowe winy l potkóczowanju katholickeje cyrkwe namafadž. Tohodla je hižo wschelake katholicke towarštwu zběhnyło, najprjedy drje we Berlinje, ale tež druhdže maja so podobne wėch woczałowadž. Tola njesprawnosč, kotraž so pschi tutym stanje, je tak zjawna, zo dyrbi ju kóždy spóznadž, a to njebudže nėtčzišche pruske knježerstwo a joho skutkowanjo wobkrucžecž, ale njespókojnoscž ludu, kotraž je dawno hižo wubudžena, jeno hiščeže powjetščicž.

Nowinki a powjesće.

3 Łuzicy a z Sakskeje.

3 Budyschina. Kaž stschimj, je kaplan knj. Friebel, dotal we Wostrowcu, do Seitendorfa pschefadženy, a kaplan knj. Hornig pschidže do Wostrowca.

3 Budyschina. Za tydžen wundže „Přenja čzitanka“ abo fibla za katholicke mucženje w druhim, trochu powjetščentym wudawku.

3 Drežďjan. Kral Albert je so do mórskich kupjelow Ostende a kralowa Karola do čžěškich kupjelow Marienbad podala.

3 wukraja.

Pruska. Attentat na wječcha Bismarcka we Rissingen mējesche za wšchelake katholicke towarštwu hižo zrudne scžėhwki, hačz runje so na žane waschnjo dopo-

kazacj njechodži, zo by so tež jene jeniczke towarštwo, abo jeno jedyn sobustaw jenocho towarštwoa něła na tamnym sftutku wobdźělil. Towarštwo katholickich rjemjeslničkich, towarštwo s. Bonifacia, wschelake towarštwoa, kotrej k wulkomu towarštwoj němickich katholicow we Mainz u sluscheja, buchu zantnjene. Z chyla ma so žiwjenje katholicow kručičcho wobkedźbowacj. Najnowišce powjećeje chcedza wjedzecz, zo budze knjezectwo wschitte katholicke towarštwoa, njedh ju politiske abo nic, zantnjecz.

Pruska. Nalěto běchu tež wschelake wosobne zemjantki Westfalsteje biskopej we Münsteru pschez zjawnu adresu swój dzał a spokojsocz z jeho zdźerženjom we nastupanju nowych cyrkwinickich zakonjow wuprajite. We słowach adreshy pał namata pruske knjezectwo winu k sfórbje. We měsce Burgsteinfurt bě nětko 20. julia zjawny sud we tutej naležnosczj. Ze 36 zemjantkow, kotrej mējachu psched sud pschincj, běchu 17 pschitonne; druhe běchu so zamokwile. Pšchipschucharjow pschi sudje bě jara wjele. Wshy a města, pschez kotrej mējachu zemjantki ze swojich lubkow jecz, běchu z khorhowjemi a wěncami wupshchene, a lud da ze wschelatimi znamjenjemi spóznacj, kał so wjeseli, zo wshsoke zemjantstwo zjawnje a bjez bojoscje za katholicstu wěc stoji a wojuje. We Burgsteinfurcze bě so psched sudnistwom njepshewidžomna cžrōda ludu zhromadžika. Hrabinka Theresia Droste-Messelrode-Reichenstein bě adresu najprěnja podpisala a za rozšchěrjenje tejesameje so starała; praschana, hacj so jej we adreshy trjebane wurazy njepshchidobne njeczbadža, wotmokwi bjez bojoscje, zo je tež nětko hšichcje za dospoknje spravne dźerzi, bjez toho zo by chcyła je na wěstu wshchinosczj nakožene mēcj. Hacj runje běchu zemjantki pschez wosobnoho advokatu, Windhorsta z Münsteru jara derje zamokwjane, buchu tola wotsudžene, hrabinka Droste-Messelrode k 200 tol. abo 6 tydženjow jastwa, druhe pał kōžda k 100 tolerjam abo 3 tydjenje trajacomu jastwej. Wone su na wshchjshche sudnistwo appellirowale.

Pruska. Dofelz je sudnistwo we Paderbornje so z pienjezami spokojito, kotrej je njeznaty dobroczecj za biskopa Martina zaplaczil a jeho kał psched wotwjedženjom do jastwa zakital, chcedza nětko wschelacy bohacj katholicsoje tež pjenjez nambdacj a za jatyh bškopow pjenjeznu pokutu, kotrejz buchu dla pschestsupjenja mejstkich zakonjow wotsudženi, zaplaczicz, a jich kał tež z jastwa wumoziczj. Arcbškop z Kölna je nětko hšjo 117 dnow, Posenst arcbškop 175 dnow, a bškop z Triera 144 dnow we jastwje. Tola k jich wumozenju bhchu wulke sumny pjenjez nuzne bhle a jeno na krotki cžas bh z tym pomhane bhlo, dofelz bškopja bhchu z nowa winowatoscje swojcho zastojnstwa dokonjeli a po mejstkich zakonjach so k nowym kšostanjam wotsudželi.

Pruska. Swjeczacy bškop Baniszewski we Posenje bu 27. julia jaty wzaty. Bě hšjo psched někotrymi mėsacami k placženju 2200 toler wotsudženy, dofelz bě wjacj duchownych postajal pscheczino mejstkim zakonjam. Polizeidirektor Staudy, tōnsamy kotryz je tež arcbškopa hrabju Ledochowskoho jatoho wzał, wuwjedze tež tōnkrōcz wshchshchu poruczinosczj, pschidnje sam do bškopskoho wobhđlenja, a dofelz jeho doma njenamata, dźěšche do kał mjenowaneje psalterije, hđzež mējeshche tachantstwo posedženjo. Tu wozjewi swjeczacomu bškopej, zo ma

joho jatoho wzacž. Hodžinu dósta k pschihotowanju, zhromadži hiščezje duchownstwo wofoło sebje, zo by jomu „Boženje“ prajik a potom bu pschwodžany wot tšoch policajnych zastojnikow z Bosena wjezeny do jastwa we Rozminu. To je tał šchtwórty jaty biskop we Pruskej. We dišefomaj Posen-Onesen je jara wjele duchownych městow hižo njewobšadzenych; duchowni su z džela we jastwach, z džela pať su tež hižo cyle z kraja wupokazani. Zamoženjo tajkich městow so wot knježerstwa k tomu postajenych swětnych zastojnikow rjaduje.

Pruska. 26. julia pschijedže biskop z Eichstäda, z k. Leonrodt, do Triera, zo by jatoho biskopa wohladať. Tola k tomu njedosta wot pruskeje wysch-nosceje domownosć. Bě so to z Barlina sem zalazako.

Španiska. We nowišim čjasu su karlistojo na kraju a nahladnosći jara zbožownje dohwali. Estella a druge wažne město Cuenca bušhtaj do-bytej, město Bilbao z nowa woblehnjene. Pšchi bitwje pola Estella padny tež na stronje republikanskoho generala Concha jedyn němsti wyschť, Grau, z mjenom. Z cyla zda so, zo su we wójsku republikanow wjele němstich, wo-sebje pruskich wyschťow. Jedyn tajki, hauptmann Schmidt bu njedawno pšchi Billatuerta wot karlistow popadnjeny. Njebě wojerški zhotowany, a wuda-wasche, zo za wschelake nowiny we Barlinje dopisuje. Wo nim je so we wsche-lakich nowinach tať wjele sebi napschecziwnoho pisato, zo hiščezje so džensa wěr-nosć postajicž njehodži. Karlistiiski wójski sud wotšudži joho hať špiona k smjerczi a duž bu z 22 druhimi k smjerczi wjedzeny. Don Karlos drje běščje joho pohnadžik, tola powjesć wo tym pschindže pozdže. Karlistojo maja tohodla we wschelakich nowinach hórke poroki slyščez; hacž su zaskučene, njemóže so nětko hiščezje tať prawje rozšudžicž. Wščelake pšchistajenja, kotrej liberalne nowiny z poslednich hodžinow Schmidta pschinjese, su zawěšće zekhane. Liberalne nowiny bychu tež jara rady widželi, hdy bychu němste knježerstwa tutoho prusko-ho wyschťa dla so do znutskownych španiskich naležnosćow mēščeli, a tať dalšchomu potrocžowanju karlistow napschecžo stupali. Tola to drje so njestanje. Pruskej abo Němskej samej drje tola druge knježerstwa tať wažnu wěc rozšudžicž dowo-lili njebychu. Don Karlos je 16. julija manifest, t. r. zjawny kralowski list na Španiskich wojewik, we kotrymž wosebje swoje prawa na španiski thrón zamolwoja. Nětzische potrocžowanja karlistow wubudžeja najlěpsche nadžije. Zēdželsta kóž pschinjese jim zrótko 20 kanonow a 200 listow druhich wójskich potrebow, na čimž bě wulke wjeselo. General Dorregaray zamolwoja so we dlěšim pismje pschecziwo wschelakim porokam, kotrej so karlistam dla wobēdženych surowosćow činja. Hóršche surowosće so wot karlistow tež wěšće njewobeidu, dhžli wot republikanskoho wójska.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

K czešći Bozej a spemoženju dušchow su dale woprowali: Na kwasu pola Mi-chała Domiša w Smječžekach škadowane 22 tol. — **Gromadže:** 6956 tol. 5 fl. 6 np.

Cziščczat L. A. Donnerhat w Budyšinje.

Katholicki Posol

Wukhadža prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyłóletna plaćizna na pósće
a w kniharni 17 nsl.

Ludowy časopis,

wudawany wot towarstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Jurij Łuscanski.

Číslo 16.

15. augusta 1874.

Lětnik 12.

Swjeczjenje zela na swjedženju do-njebjes-wzacza s. Marije.

Swjedjenje, kotrej chrtaj t čjeszji maczerje Božeje we běhu lěta swjeczi, móžemy pschirunac runje tał wjele kwětkam, kotrej wot lubosće kšesčjanow do rjenje wonjacocho wěncu splečzene, hlomu najswjeczišćeje knježny debja. Poslednja kwětka we swjedzenskim wěncu je wopomnjeczo do-njebjes-wzacza Marije.

Chrtaj je ze swojimi swjedženjemi najzbožnišcu knježnu pschez jeje chle žiwjenje, wot prěnjoho, potajnoho, spodžiwne wuznamjenjenoho wołomiknjenja jeje bhčza pschewodžala; wona džěleše radosč njebja nad jeje hnadownym narodze, wona widžěše ju t templej thwatač a pschew wyšchšim měschnikom sluby stajnoho knježnistwa wotpožič, bě swědt pschizjewjenja we domje we Nazarecze, woprowanja jeje syna we templu we Seruzalemje a džensa steji ze swjatyimi japoschtokami pschi próžnym rowje Marije a hlada t njebju, bhčž je macž za synom po dołhim žadanju z čžěkom a duschu woteschka.

Raž so swjedžen čžistoscjenja Marije we templu t wopomnjeczu na profetiske skowa schedžiwca Simeona: „Chrystus, swětko t rozswětlenju pohanow“ wjele lětsotetkow dołho hižo we chlej chrtwi ze swjeczenjom swěčžkow a ze processionom ze zaswjeczenymi swěčžkami swjeczi, tał wuznamjenja so tež džěn do-njebjes-wzacza najzbožnišćeje knježny pschez rjanu, jara čžescjomnu ceremoniju, kotraž je, hacžrunje nic powšchittownje rozschěrjena, tola mjez našchim serbskim katholskim ludom powšchittownje znata, mjenujch pschez swjeczenjo zela.

Hižo we lubožnym měfacu meje su zela a kwětki do služby najswjeczišćeje knježny stupili a wšchědnje jeje woltarje debili. Su džěn tež hačo pscheczelny dar pschirody tał prawje t telej čžesnej služby postajene. We swojej čžistosczi a rjanosczi, we pschew swojich barbow a wosebje we swojej dobrej wóni, we swojej lubožnosczzi su wone swjeczo hordosčžow a póczžiwosčžow swj. Martije.

Kwětka je najwyššichy stupjeń we žiwjenju roslinow; zaczeńno kwětkow we nalecžu napjelni duschu z wjesokhymi nadziejemi. Tak su kwětki znamjo najwyššichyje swjatoscže, kotraž so we Mariji poľaza, najwjeľešchich nadziejow, kotrej je macž Woža wot přenjoħo wotomiknjenja sem we nami wubudžała.

Swjate pišmo, a wot Duħa swjatoħo wjedźena chřeľ, pšćiruna hušto a rady swjatyħ a wosebje najswjećzišchu knježnu z kwětkami. Marija mjenuje so „róža we Žericho,“ „kwětka na polu,“ „lilija doľow,“ „lilija mjez cžernjemi“ a we lauretanskej litaniji postrowja so haľo „potajna róža.“

Zela a kwětki, kotrej we meji woľtarje Marije debjachu, woštajichu so, kajtež je zahrodny postlicžachu; dženfa paľ, hďžež so macž Woža z cžetom a duschu do njebies woznje, hďžež wona we swojim pšćetrašnjenju, smjercž dospokuje pšćedobychšchi, pšći tronje swojoħo sħna haľo móćna sřjedziczeľka so poľaza, so tež zela a kwětki wumoža pšćez žohnowanjo a modlitwn chřtwje wot powšćitkawanoho kľečza, kotrej bě so po wobohńdženym hřěšće na cħlu stwórbu rozšćeriko, dženfa so wone pšćez swjećzenjo wot wšćědnoħo wužiwanja wuzantnu.

To je tež we prawdže přeni plěd chřtwinskich požohnowanjow. Pšćez Ĥadamowy hřěħ njebu jeno cžłowjeski splah, ale cħła stwórba sľažena. „Za-klata budž zemja tebje dla, cžernje a wóšty budže tebi plodžicž,“ tak reľasħe sud Woži. Na dwoje wasħujo poľaza so na nježimej stwórbe kľečjo Wože. Z dźeľa spjecžuje so pšćecžiwno cžłowjeteľ, a wuštupuje wšćelato nje-pšćecželšcy pšćecžiwno njomu, kaž we wohenju a powodzenju, we jědojtyħ roslinach a zwěrjatach, we zemjeřjecžu, bħyštu a njewjedre; z dźeľa zasľepi joħo ze swojej wabjacej rjanoscžu, wotwobroczi joħo wot luboscže Wožeje a pšćiwobroczi joħo ĩ stworjenjam, tak zo wón tute bóle lubuje haľo Woħa. Tak žaľosći tež stwórba pod kľečjom Wožim a cžěžkim wotrocžstwom, do kotroħož je ju tež zastorcžil wjeřch cžmy. Pšćez požohnowanjo chřtwje ma tež nježima stwórba wěšty dźel na wumoženju cžłowjeteľa, wona so wumoži wot močy zľoħo duħa a swjećzi so sľužbje Wožej. Pšćez paczeľ chřtwje dóstanje tak rjec kšćeženću, kotraž kľečjo wot njeje woznje a ju do wosebitoħo sřědľa swjatoscženja pšćemjeni.

Swjećzena wěc budže pšćez swjećiznu tež znamjo, kotrej na wšćelate wěrnoscže wěřy dopomnja. Kaž doľħo zela a kwětki hišćeje na polu abo we ľěsu rostu, njedopomnja nas tola pšći žiħ rjanosczi a lubožnej woni tak žiwje na pocžinki maczerje Wožeje. Ĥaľte hďyž je chřeľ swoje požohnowace sľowa na nje wuprajila, potom haľte zrogemimy, sħto kwětki praja. Potom zapšćijemy, cžohodla so wosobne, pħšćue róže zahrodny njeswjećza, ale jednore kwětki polow a kuľow. Wih spóznajemy, cžohodla so wosebje tajke kwětki a zela ĩ swjećzenju wubjeru, kotrej maja hójacu móć a dobru sħľnu wón rozšćerjeja, do-keľž nas tesame pšćede wšćěm na dobru wón dopomnja, kotruž je Marija ze swojimi pocžinkami rozšćerjela a na pomoc, kotruž we wšćěħ nalecžořcžach žiwjenja pšćez nju dóstanjemy.

Najwosobnišči plěd paľ, kotryž paczeľ chřtwje za swjećzene wěry a za tyħ, kotřiz je ľobožnje trjebaja pšćinješe je tón, zo wone jeno njedopomnja na swjate wěrnoscže wěry, ale zo tež we prawdže žohnowanjo Wože wudžěleja, tak zo

wosebitu pomoc Bożu, załit pschecziwo wabjenjam dżabowa, strowotu częła a dusche tym pschinjesu, kotsiż je we poniżnej wěrje a z pobożnym zmyhlenjom trjebaja. Njesu drje sakramenty, kiż same ze sebje a njeposrědnje hnady a swjatoszczenjo stutkują, ale su sakramentalie, t. r. wěch, kotrej chyrkej za Boże słužby abo k naschomu samnomu pobożnomu wužitwanju swjeczi, a kotrychż stutkowanjo wosebje wot pobożnoho zmyhlenja toho wotwisuje, kotryż je nakožuje. Takje sakramentalije su, kaž swjeczena woda, bołmina, abo swęczi, tež na swjedzenju do-njebjeswacza Marije swjeczene kwětki a zela.

Dziwacz so njemóžemy, zo maja swjeczene wěch tajtu móc, dokelż modlitwje chyrkwe je wusłyszchenjo wěsće słužbene, dokelż so modli, wožiwjena wot ducha Břhristusowoho a zjednoczena z nim a ze wschitkimi swjatyimi. Tak njewostanje tež njewusłyszchena modlitwa, kotruž chyrkej na dženfischim dnju nad kwětki a zela spěwa, zo by Bóh we swojej miłosći tele kwětki a zela zožnowacz, a je potrzebnoščam człowjetow spomožne sczinicz a wschitkim tym, kotsiż je trjebaja swjatoszczęła a dusche wobraczicz chcył.

Wjeczó jeczi biskopja Bruskeje.

Bruskim zakonjam, kotrej so k poczisczowanju katholicke chyrkwe we meji 1873 wot pruskoho krala podpisachu a wozjewichu, su wysche wjele stow duchownych wschelakich diocesow, hacz dotal tež hižo pjeczó biskopja woprowani. Bruske knježerstwo njeje tak jlnu wobstajnoscz, tak powšchitkownu pscheczjednoscz wo wotšudzenju tamnych zakonjow woczakowalo, kaž ju katholicke biskopstwo jednobósnje podpjerane wot dobroho duchownstwa a swěrnoho ludu pokazuje. Ze wschoho, sctož je knježerstwo dotal nazhonicz mohło, njemóže tež najmjenišchu nadžiju męcz, zo so katholicke chyrkej tamnym zakonjam poczijuje. Najhórsche je chyrkej radšcho wustacz hotowa, hako zo by sebi zawjedzenjo tamnych zakonjow lubicz dala.

Prěni z biskopow, kotsiż mējachu pucz do jastwa hieč, bě Poznjanški arc-biskop hrabja Wjeczislaw Ledochowski, kiż bu 3. februara do zdalenocho městacžka Ostrowa wotwjedzeny. 8. julija wopyta joho něčto, kiż takle we nim piša: „Njedopomnju so, zo bych hdy we swojim žiwjenju czesczomnišchu a hódnišchu sctaknoscz widžat, muža, kotryż pschi prěnim wohladanju kóždoho za so dobudže, hako nětko hižo 5 mėsacow dołho jatoho primasa Pólskeje. Jakje pschemenjenjo wot tamnoho czasa! Joho samo na sebi wosobne poczinki ducha a wutrobny su z kóždym dnjom pschibjerali. Sama joho częłna statura zda so mi runišcha hako prjedy. Sdyž joho wuhladach, napadnychu mi same wot so słowa z knihow mudrosče: „z wulkej wobstajnosczu budža sprawni tamnym napscheczó stacz, kiż jich pschesczchaja a kotsiż pčoby jich džęła wazachu.“ Za njemóžach swoje woczko wot jatoho wotwobroczicz, zo bych so we joho celi wobhladował. Za dyrbu wuznacž, zo njewěm tak tam wonhlada, dokelż sam na so zadymšchi, na kolena padnych, a biskopa jeno wo joho požohnowanjo proschach. Spodžitwna je wjesotofcz a pscheczelnoscz wšofoko jatoho, kotruž wón kóždomu pokazuje, tasame k wjetšcha, hako we czasu, hdyž swój arcibiskopski hrób we Poznjanju wobhdlesche

— Dowěra ! Woju a nadźija na blizke bobhęzo sprawneje wěcy chętwje tał wulka, zo ani wołomituńenjo dołho na nim njedwělowašce, wjele wojach je joho dowěra tał slyna a wěsta, hačo by hižo jutje swoju celu wopuščęzić a so na arcbisłopski stoł do Poznjana wróćęzić dyrbjał. Seno jena wěc zbudži zrudobu we mojej wutrobje, wołomituńenjo nienujch, hdyž jaštowonił z wulkej haru durje zadu mje zantny. Seno krótki čas bę mi domolene, jaštwo z najdosłojnišćim arcbisłopom dźęlicę.“ Tał piša něšto, kiž męšęche dowolnosęć arcbisłopa Lebochowsłoho wopytać a wosładać. Haczrunje je pruske knježęstwo arcbisłopa wotšadžiło, wotšudža joho tola pschęcy zasy z nowa ! pjenježnym khostanjam.

Mathias Eberhardt, bisłop we Trieru je jaty wot 6. męrcu. Joho jaštwo je we Triern samym. 25. julia chęwšę joho bisłop z Eichstäda, Leonrod wopytać, tola z Barlina sem bu to zakazane. Po tajkim tež tón tróšćt, kotryž so hewał wschitkim jatym popišeje, bu jatomu bisłopej zapowjedženy.

Pawoł Melchers, arcbisłop we Rólnje je jaty wot 31. męrcu. Zaposchłoska wutrobitošę jatoho arcbisłopa njejo pschęz dołhosęć čzasa, pschęz wulku čzoplotu, pschęz wschelate woczahowanja wschędných potřebnosęzow na žadne wašćnio žlamana. Pschęd někotrymi dnani wopyta jatoho arcbisłopa joho bratr, pschęlucp Melchers z Münsteru. Wopytanjo bę za wobaj bratraj zrudne a bolosęziwe; dokeļ pschęd krótkim bę bratr we Münsteru swojoho jenicžtoho syna, nadžije-połnoho mlodooho muža po krótkej khorosęji zhubił. Pschę wopytanju prošęšęche bratr swojoho jatoho bratra, zo by jomu domolił 3800 toleř za njoho zapłaćięć a tał z jaštwa wumožięć. Tola arcbisłop to swojomu bratrej kručę zakaza. Po poslednim rozsudženju najwyschšęchoho prusłoho suda njeby to mjez tym tež płacęzko. We krótkim smęny drje woczafowacę, zo budže tež arcbisłop Pawoł wot chętwinsłoho suda swojoho wysłoho zastojnstwa wotšadženy.

27. julia bu tež Poznjanski swjećzacy bisłop Janiszewski do męstacęža Rozmina do jaštwa wotwjedženy. Wječor wo 6 hodjenje pschiwjeze so tam we najatym wožu. Pschęd pschipołdnjom bę Poznjan wopuščęzić a tał puć nimale 12 milow dołhi za 7 hodžinow dokonjał; jeno junu buchu na pućju druhe lonje pschępschęnjene. Wón bu we Rozminu do powšchitłownoho jaštwa, něhdy kłóschtra Bernardinow, šadženy. Pschę joho pschilhadže bęchu wojach, kiž bęchu tu na straži, pod brónje kommandirowani, zo by so kóždy niemęř hnydom porazyl. Węstacęžo, najbole wot katholicich męščjanow wobhdlene, wosta, řaž móżęšęche to kóždy woczafowacę, z męrom; bę to męř kšęfęćzanłoho žarwanja. Swjećzacy bisłop wobhdli tam malu celu we přęnim posthodže z dwęmaj wotnomaj. Rozšęřęjena arcbidęsa nima tał nětko žanoho bisłopa; jara wjele wosadow su hižo hjez duchowných a wschędnje pschinjesu nowiny powješčę we zajęzju duchowných.

Konrad Martin, bisłop we Paderbornje je pjaty jaty bisłop Pruskeje. Pschęd dleščšćim časom bę hižo pschilazane tutoho wutrobitoho a wučęnoho mjeřcha chętwje jatoho wzacę. Z njeznatých winow pał njebu to wumjedžene. Pschęd krótkim bu jomu z nowa džen postajeny, na kotrmž męšęche pjenježne khostanjo płacęć, kotromuž bę wotšudženy. Pschęćiwo joho woli zapłaći je njeznaty dobroćęř. Niščę sudy to pschizwolichu, a zapłaćęne pjenjezy so pschijachu.

Tola najwyššchi sud rozsudzi, zo tež pjenježne khostanjo něchtó za druhoho zaplacič njemóže, ale jeno wotfudženy sam dyrbi tež tele khostanjo njeseč. 2. augusta bu tał biskopej Konradej wozjewjene, we času tjoch dnow samowolnje khostanjo we jastwoje nastupič. A dotelž to njeczinjese, bu 4. augusta rano 8. hodžinje do wotkrjesneho jastwa wotwjedženy. Biskop, pola kotrohož bě tachantstwo zhromadžene, protestirowasche pschecziwo tomu. Wulki džel měščzanskeho duchownstwa, wulke czródhy ludu, bě so wokoło biskopskeho wobhydjenja zesčło. Knez biskop požohnowasche czežło zrudženy a ranjeny lud pschi zastupjenju do woza. Czródhy ludu pschewodžachu wóz ł jastweje, hđžež bě czisčezena hišcze wjetšča, hačo pschi biskopskim wobhydjenju. Biskop Martin je ł najmjenshom dowolnosč dóstač, swoje mibble wužiwacž, a tež we swojej kuchni sebi jědž pschihotowacž dacž.

Tač su nětko pjeczo biskopja we pruskich jastwach. Druzhy maja tofame wočakowacž, tač měšcze, tač woni na tymfamyh puczju swěry a poslušnosce pschecziwo chyrkwi krocza. Čhly duchownstwo, katholicsti lud je spodžiwuje we wěrnej lubosčzi a zahorjenej wutrobotosčzi zjednocženy ze swojimi biskopami. Kunje tele zrudne czasy je Bóh pschihupšczič, zo by lud swěrniskeho a krucziškeho ł duchownstweje stacž nawužnył, hacž so to dotal sta.

Nowinki a powjeseče.

3 Łuzicy a 3 Sakskeje.

3 Budyšcina. Nasch knež biskop Ludwig Forwerk je wčora rano 14. aug. do Kralowejhrodu (Königgrätz) wotjěl, zo by we tamniškej diöcezi s. sakrament firmowanja wudželač. Biskop we Kralowejhrodže, 94 lětny šchědžiw, je tač slabhy, zo biskopske džela wjac sam dofonječ njemóže. Hižo we přjedawšich lětach bu wot susodnych biskopow pscheczelnje zastupjeny. Lěta bu nasch hnadny knež biskop prošeny, zo by tam we někotrych delanatach firmowal, sčtož je wón pscheczelnje slubič. Won pschinjese z tym wulki wopor. Bóh jeho pschewodžeje a pschijjedž nam joho zas strowoho domoj.

3 Ralbic. Pschi hrimanju, kotrej sčtwórtk 30. julia, wječor pschěz naschu wjes cžhnjesche, dyri blyst do domskeho lublerja M. Čzemjerhy, zapali je spěšnje, tač zo so z domskeho storo nicžo płomjenjam wutohrnječ njemóžese. Tež wšče druge twarjenja so wotpalichu, tež bróžnja z dotal domoj zřhowanyymi žnjami. Štót jeno so radži, wohenju wutohrnječ. Bohu džal, zo nahly desčezil, tač wotwobrocženy wěšil susoda a dalschu wjes zalita.

3 Brunawy pola kłóštra Marijneho Doča. We krótkim času je so we naschej wosabže za chyrkej a schulu wjele stačo. Chyrkej bu zwonka a znutěla wuporjedžana, z nowymi woknami wuhotowana, nowy wulki wołtar z nowym wołtarnym wobrazom do njeje stajeny a hewal tež wšchelalo pschistojnje wupřšchena. Fara a schula bu dočyła nowa twarjena, a tež we jeničkej zafarwanej wšy Šönfeld nowa wučernja twarjena, kotraž so we najbližšim času zarjaduje. Tež nasch kěrchow běšče za wosadu mačy, hnadne knještwo we Ma-

rišnjm Dole dari dobroćinje kraj t powjetskemu pohrjebnišču. Nowy pschidaty bjel kërchowu bu z dowolnosćju hnadnoho knjeza biskopa pòndželu 10. augusta wot knj. seniora Hoffmanna chrtwisch swjećeny.

Z Rönigshaina. Tudy wumrje 10. augusta po bljškej khorosći wuczeŕ K. Jan Tschiedel we 60. lécze swojeje staroby. Narodzi so 1814 we Altharzdorfje we Gžeskej, bu we lécze 1839 pomocny wuczeŕ we Wostrowcu, pschindže 1840 do Blumberka, a we lécze 1851 bu hafo kantor a druhi wuczeŕ zas do Wostrowca powołany. Po pjeczłětnym stutkowanu bu we l. 1856 prěni wuczeŕ a organista we Rönigshainje. Někotry čas dokho njemóžeshe hižo swoje zaštojnstwo khorwatosće dla wjac zastacž. Boh daj jomu wěczny wotpocžinj.

Z wutroja.

Pruska. Njemóžne je je, na wschelake lžě a njezaslužene porofi spominacž, z kotrymiž liberalna strona we Pruskej a tež we druhich krajach we svojich nominach, katholicow a wosebje jich duchownstwo pschesczěha, jim cžesć a dobre mjeno rubi a jich pola druhowěrnych do zapěcža pschinjescž so prócuje. Wobzarowanja hódny attentat na Bismarcka je wosebje jara plódny kužol t tajskim porokam a pschistobdenjam. Hacž runje je tak jasnje dopofazane kaž so jenož dopofazacž hodži, so katholicke duchownstwo, katholicke towarštwu, katholicki lud, wucžba katholickeje chrtwje we najmjenschim na nješkodnym stutku wina njeje, schćuwje tola bjez pschestacža liberalne nowinarštwu we dothich nastawkach, pšnjach a wobrazach pschecžiwu katholicam, hafo bhču tucži sławnoho pruskocho ministra chćli wo žiwjenjo pschinjescž. To wscho dowoli pruske knježerstwo, haj tefame podpjera tajke njehanbite wobzoržowanjo wulkocho džěla swěrnoho podanštwu z tym, zo katholicke towarštwu hafo strasčne abo wjele kručžišcho wobkedžbuje hafo druge abo zo je dochla zběha, haj zo same kłoschteriske rjadu na pokoj njewostaji, ale tež jich domy wot policajow pschephtuje bjez dosahaceje winy, kaž so to 7. augusta we Poznjanje sta, hdžez tšso policajowje do kłoschtra karmeliškich knježnow pschindžechu, a wschitke rumy pschehladaču, a wschitke knježny wuproschowachu a tolu ničžo straschnoho abo wopacžnoho njenamakaču. Zo z tak žlawnje njesprawnym zadžerženjom knježerstwo na nahladnosći pola ludu njepschibjewa, drje so nihtó džiwacž njetrjeba. Pola sprawnje zmyšlenych pač namaka bjezporokne zadžerženjo katholickeho ludu stajnje wjach pschipòznacža. Wěrnosć drje so skóncžnje pschecž dopofaže, ale schłoda a njeprawda, kotruž lžě nacžini, njeda so ženje dospoknje zarunacž.

Pruska. We bližkim času, tak wěščěža wschelake nowiny we Warlinje, budže tež nowy zakon wuradženy, kotryž změje kłoschteriskim rjadam a kongregacijam katholickeje chrtwje wěste injezy stajecž. To drje budže tak wjele znamjenjecž mččž, hafo zo sebi liberalna strona žada, zo bhču so kłoschtry dochla zběhnjke. Tohorunja drje budža tež processiony, wobšhadu, pucžowanja na hnadowne města a druge zwonkowuie pobožnosćje wot swětnoho knježerstwa rjadowne. To su nowe rjane wuhlady we kraju „bohobojosće a pobožnych pocžinkow.“

Pruska. Wulke relikwije, kotrež so we Wachenje khowaju a kòžde šdom lět t pobožnomu cžesćenju wustajaja a swjatocžnje z wěže hlowneje chrtwje po-

kazuja běchu tež lětsa wulke čzrobny pobožnych zhromadžike. Na někotrych dnach běchu wokoło 30,000 cuznych, kiž chychu relikwije widjeć. Pjatk 24. julija bu swjatociznosć skónčena.

Němska. Starony stawiznač Ono Klopp, kiž je sebi pschěz swoje nje-stroniske pschepytowanjo a spisowanjo stawiznow jara dobre mjeno dobył, je so do katolskeje cyrkwyje wróćit. Zoho mandželska a džězi běchu hižo katolske.

Němska. We nětschiziskim cyrkwiniskim njeměrje, we kotrymž dyrbi sebi katolska cyrkej wot swětnoho knježerstwa tał wjele lubicž dacž, budža kandidatojo za katolske duchownstwo wotebjeracž, tał sebi kóždy myslěsche. Tola, kaž so z Kolna pisa, su lětsa 4 wjacy wo pschizwacžo do měšchniskoho seminarar prošli, hačo we lóńschim lěče. Tež ze wschelaticch druhich měšchniskich seminarow so pisa, kał je runje z nětschiziskimi zrudnymi wobstejnoscžemi cyrkwiniski duch pschizpjerak.

Wajerska. We wschittich naležnosczach pokazuje so we Wajerskej wulla njewobstajnosć, stajne wjerczenjo. „Starokatolikojo“ njejsu tam pschizpóznaczi, próstwa wo to bu wotpotazana. Tola pał bu jich „bisłopej“ dowolene, wschelake zastojnske džěta tam dokonjeć, tał wosebnje „firmowacž“ sčtož so tež we Wničowje sta. Arcbisłop we Wničowje je so tohodla pola krala wobčežowak, joho piśmo pał bu k dalschomu rozjudženju ministrej pschepodate.

Rakuska. We septemburu budža we Čžeskej wulke manóvry. Tež kžězor Franc Zosef pschizjedže k nim. Psichi tutej pschizležnosczki wopyta tež hłowne město swojoho najlěpschoho kralestwa, Prahu. Dokhe lěta bě hižo wopyt slubit, haj samy čas hižo postajit, ale móčna strona, kiž nětko we Rakuskej knjezi a kžězora wobdawa, wjedžesche jomu to kóždy krócž zas wotradžicž, so bojo, zo mohł kžězor snadž tola we Prahy k pschemjenjenju swojeje dotalscheje politiky so pohnuć dacž. Čžeske zemjanstwo a lud su ze wschěm prawom z nětschiziskim knježerstwom we Rakuskej jara njespokojni. Knježaca liberalna strona widži jara njerady, zo kžězor do Prahi dže.

Italiska. Italske knježerstwo pocžina so za so bojeć. Socialdemokratojo dobywaja na mocy. We wschelaticch městach kaž we Romje, Bolognija, Rimini atd. budhu najwosobnišchi najwjednich jězi wzaczi.

Francoziska. Marschal Bazaine, kiž bu 3. decembra k smjerczi wotšadženy, na to pał pohnadženy, zo ma 20 lět na wosamocženej kupje Marguerite pschebhwacž je wottam we noch wot 9. k 10. augustej čžeknył. Zoho mandželska bě joho z swojbu wopytala a na tumsamym cžokmiku je so tež marschalej radžiko město swojoho zajěčža wopuschěcizč. Šdže je so podak, njeje dotal znate, najšterje na brohi Šchpaniskeje abo Italskeje.

Šchpaniska. Dokelž su we poslednich tydženjach karlistojo njepšchesta- wajch na kraju dobywali, a republikanske wojsko we wschelaticch krajow wulki strach wubudžiko; druge knježerstwa dyrboja republiku we Šchpaniskej podpjeracž, dokelž Don Karlos swěrnny katolik njesmě sebi swój sprawnny trón dobyć. Tež winu njepytaja liberalni dokho. Dokelž su karlistojo něsčto šchpionow popadnyli a zatšěli, do-

też su hewał wobondżene surowosće po zaškuźbje khostali, je jich wojowanjo jara surowe, nječłowjesće, tomu dyrhja so mjezj stajicj. Liberalne pasmo prócuje so tał we wschittlich krajach, zo by so Serrano ze swojej republiku wot druhich knjeźerstwow hało knjeźerstwo za Šchpanistu pschepoznał. Ze so to stało, potom bu-
dža knjeźerstwo joho we skutku z kódbzemi a brónjemi atd. podpjeracj dyrhjecj. Karlistojo so dale wo tute wuczinjenja nještaraja ale hladaja, zo bychu wjach kraja do rukow dóstali. Krajinu Nawarru su nimale cyłe wobsadźili a Gvizpuz-
toa je tež chła we jich rucy hač do někotrych wjetšich měštow.

Kaležnosće towarštw.

Sobustawy na lěto 1874: ff. 325. Jan Njecža z Radworja; 326. Mikławš Hida z Radworja; 327. Jan Pjetasch z Radworja; 328. Mik. Wjenka z Baslic; 329. Michał Lebza z Baslic; 330. Hana Šchucowa we Riezy; 331. Mik. Matka ze Bernjan; 332. Jurij Kózler z Nowoslic.

Zemrjety sobustaw: Jakub Matusch z Czemjeric.

Dobrowólne dary za naše towarštw: Š. Šch. 7 nsl.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

Ŕ česćci Božej a spomoženju dušchow su dale woprowali: Na Wenclac křchćiz-
nach we Džežnikach 1 tol. 12 nsl.; Š. W. 5 tol.

Šromadže: 6962 tol. 17 fl. 6 np.

Swěrnomu dołholětnomu džěłaćerjej we serbskej winicy knjeza

WYSOKODOSTOJNOMU KNJEZEJ

Bennej M. Krahl-ej

měšnikej cisterciskoho rjadu we Osseggu

prjeje

k pječdzesatlětnomu měšnikomu jubilejej

z wěrnej wutrobu we mjenje wjele druhich bohate žohnowanjo Bože

W Budyšinje, 15. augusta 1874.

redakeia Kath. Pósta.

Katoliški Porok

Wukhadža prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cytolětna plaćizna na pósce
a w kniħarñi 17 nsl.

Ludowy časopis,

wudawany wot towaristwa S. Cyrilla a Metħoda w Budyšćinje.

Redaktor : Jurij Łusćanski.

Číslo 17.

5. septembra 1874.

Lětnik 12.

Katoliška cyrkej z džiwami psħekrasnjena.

We času, hdyž so mćcne wĩħory psħecizmo twarjenju zbėħaja, dyrbi so tesame podpjeracž, zo njeby sħłodowale, a zo tež tamni, kofsiž so we nim namalaja, njebyħu do sħłody psħiħli. Surowe wĩħory hroža tu kħwilu tež katoliškeje cyrkwĩ storo we wsħitkich dželach swėta. Wėmy drje, zo so slubjenje Āhrystusa, bójstħo zakožerja a njewĩdžownħo wjerħa cyrkwĩ: „mćcy ħele njebudža ju powalicž“ tež we nasħim času, kaž we wsħitkich prjedawšħich ħalo bójstħa wėrnoscž wopolaza, nadžijamy so tež z wėstoscžu tćnkrocž, zo mćcne wĩħory cyrkej jeno wobtrucža. Zo pať njebyħmy we tať strasħnych časach, we tať czežkich pruhowanjach, sami do sħłody psħiħli, na wėrnoscži a bójstħim zalicže katoliškeje cyrkwĩ dwėlujo, dyrbimy so za podpjerami wobħladowacž, z kotrymĩž byħmy strachi wotpolazali, we wėrje so wobtrucžili, za swjatu a sprawnu wėc s. cyrkwĩ so z nowa zahorili. Mjez druhim namalamy sħlnu podpjeru tež we džiwach, z kotrymĩž je Bćħ swoju cyrkej we wsħitkich časach a tež we nasħich psħekrasniť.

Pod džiwom njezrozenimy snadž prėni lėpsħi wurjadny, spodžimny podawť, kotryž so jara porėdło stanje. Džiwy su sajte wurjadne sħutki, kotrež so njebołonjeja po zakonjach a łaznjach natury, ale kotrež so jeno stanu z mocu Bćžej. Tajte sħutki su ľ psħiħładej wubudjenje mordłħo, nahłe wustromwenjo kħoroħo, dołełž po zakonjach natury njedćstanje tćn žiwjenjo z nowa, kiž je je zħubil, kħory njewustromwi so spėšħnje a bjez natoženja wsħelacħich psħiħodnych sħėdłow. Tajte džiwy su njezmćłne swėdćenja za prawnu cyrkej Bćžu. Bćħ sam je je, kotryž džiwy sħutkuje, a wćn wobtrucža z nimi jeno wėrnoscž, ženje njemćje wćn, tćn wėrnoscžimy, ľ podpjeranju błuda džiwy sħutkowacž dacž. We wsħitkich časach mėjachu so džiwy za njezmćłne znanjenja, z kotrymĩž Bćħ nekħo ħalo swo-

joho póstlanca wobkručza, z kotrymiž za njoho smědźi. Hdyž tohodla jedyn profeta abo jedyn japoschtot dźiwu stutkuje, dopokryza z tym, zo je to schtot wón wozjewja, schtot wón poručza, wěrnosć a poručnosć Boža. Hdy by móžno było, zo by błudny wučer, nělaji wopacžny profeta woprawdžity dźiw stutkował, bychu tanini, kotřiž pschěz dźiw zamjedzeni, błudnu wučzbu wěrja, psched Bohom bjez winy byli. Tola Bóh, kiž je wěrnosć sama, njeimóže t wobkručzenju kže a nje-wěrnosće dźiw stutkowacž. Tohodla njenamakamy my tež we žanej wot katholickeje wěry wotpadnjenej nabožnej zhromadźiznje dźiwu, mjez tym zo je katholicka cyrkej we wschitkich časach z nimi pschefrasnjena.

We tamnych krajinach, we kotrychž je wěra Khrystusowa hižo rozschěrjena a zakorjenjena drje njestawaja so nětko tak husto dźiwu, kaž we prijedawskich časach, a tu njesu tež tak nuznje trěbne, kaž prijedy pschi rozschěrjenju swjateje wěry, a kaž tež nětko we tamnych zdalenyh krajinach, hdyž halke kšefeczanscy missio-narajo ze swjatej wučzbu pohansku cžmu rozswětjeja. Dopokazacž pak móžemy ze stawiznow rozschěrjenja s. wěry, zo bě tefame nic jeno we japoschtotkich ale tež we wschitkich pozdžisichich časach z dźiwami pschewodžane. Tefame njesu halke pozdžisichu munamakane, ale hnydom, hišće pschi žiwjenju tamnych, kotřiž su je stutkowali, wopisane a pschepywane a z tak wěšnymi jwědčzenjemi wobkručzene, zo so přecž njehodža Tak podpjera Bóh słowo katholicich missionarow; wo dźiwach missionarow druhich wěrymuznacžow njebě dotal nicžo slyšecž. Hdyž jedyn z tutyh, něhdy t indianstomu splahaj, kotryž bě pschěz swjatoho Franca Xavera t catholickej cyrkwě pschistupil, pschindže a Indianow napominasche, zo bychu t protestanskej wěrje pschestupili, prajesche jich wjerch: „Nasch wulki wótc Franciskus, wot kotrohož smy my kšefeczanstwo znač namukti, je tšjoch mordnych wubudžik. Chcesch ty dopokazacž, zo je twoje kšefeczanstwo khamaische, dhyrbich pschede wschēm hišće junu tak wjele mordnych wubudžicž.“ Zo protestantiski předar to njespyta, nje-trjebam halke spomnicž.

We catholickej cyrkwě stutkuje pak Bóh njepschewawajch a tež we wschitkich jeje dželach dźiwu, hacž runje tefame tak powšchitkownje znate njebuchu. Dopokaz za to su stajenja wschelatic swěrných sčuzownikow Božich do rynka swjatyh. Prijedy hacž cyrkej něloho swjatoho abo zbóžnoho praji, žada sebi wona něotre dopokazane dźiwu, kotrej su so pschěz njoho stafe. Pschi tym pschepytuje cyrkej tajte podawki, kotrej so za dźiwu wudawaja, jara swědomicze a kručze. Sčěžowach podaw t dopokaza. Hdyž mějesche so Franc Regis do rynka swjatyh stajicž, bě runje jedyn wučeny Sendželčan we Romje. Kardinal, kiž mějesche dźiwu pruhowacž, kotrej běchu so pschěz s. Franca stafe, da tamnomu protestantsomu Sendželčanaj, kotrohož derje znajesche, akty t pschehladanju. Hdyž bě je tónle ledžbnje pschehladač, wróczi je kardinalaj ze słowami: „Hdy bychu wschitke dźiwu, kotrej katholicka cyrkej hato tajte wudawa, tak z wěšnymi dopokazami wobkručzene byli, kaž tute, potom bychmy je tež my bjez wschoho zadžewka pschipóznacž móhli, a my byschže wschitkim směcham, kotrej wasche dźiwu pola nas wubudža, wuschli.“ „Tak je derje“ wotmekwi kardinal, „wot tychle, kotrej my za tak jasnje dopokazane džeržicze, njeje ani jedyn pschipóznaty.“ Tele njenadžite

wotmołwjenjo pohnu protestanta i wuznaczu, zo móže jeno slepa njewědomosć na swědomitosći dwělować, z kotrejž katolska cyrkej džimny pruhuje, prjedy hačž je hafo džimny wudawa. A tomu je we prawdže tak. Ezim dowěrnisko pał móžemy my tež na wěrnosć cyrkwije twarić, dolež hdyž Wóh jeje stutrowanjo z njepřejemnymi džimami pschewodža, je to wistny dopokaz, zo ma wona bójsku wěrnosć, zo je bójski wustaw, pschecziwo kotromuž so mecy hele podarmo zběhaja.

Njstawaja so džimny tež we naschich dnach wjac tak husto, kaž we prjedańskich časach, je tola tež to, zo so hišćeže stawaja, jedyn runje tak jasnny dopokaz za bójski zatit, pod kotrymž cyrkej stoji a wejuje. A zo so džimny tež nětko we naschich dnach, we linje katolskeje cyrkwije stawaja, idyto chcył to přeć, kotryž so dopomni na to sčtož je so we Filippšdorfje, we Bourdes, we Pont-main stało, a sčto so na tutyh a druhich městach hišćeže podawo? Njeje tež to džim Woži, zo wěste wosoby pjecz hlowne rany křiwjowanoho zbóžnita na swojim cjele noscha a zo tele rany na pjatkach tež krawja, kaž Křata Emmerich abo nětko Louisa Lateau we Belgiskej mjescy Weis d' Haine? Beno katy. liska cyrkej ma tajke džimny. Žane druge křesćanste wěri wuznacza njemóža je wo sebi pokazać. We tym mamy my nomu wěstosć, zo je katolska cyrkej wot Woka založena a tež stajnje wjedžena. Njcyh tež cžkowjsta namóc pschecziwo ni so zběha a harwje, „njcyh kralojo zemje a jeje wjerchojo pschecziwo ni so wustupuja, tón kiž we njebjesach knježi, so jim wuswěje.“ Ps. 2, 2. 4.

Nowa wudaczo přenjeje cžitanki.

Nascha dotalna schulsta wyschnosć, kotraž je lěisa nowy wjetšchi katechismus wudala, je tež přenju cžitanku abo fiblu z nowa cžischćecž data, dolež bische přeni wudawł hižo dawno rozpschodaty. W tutej knižcy wuczi so najprjedy serbske cžitanjo, sčtož je jeničcy naturiske a rozomne; pschetož z njezrozumjenym němiskim abo z cyta z cžorhcyžnym cžitanjom so duchowne mochy džěšćža sferje zabijeja, hačž zo bychy so wukubžale a wutwarjale. Wschal Němcy tež swoje džěćzi z přenim cžitanjom hnydom cžuz rycž na pschiklad francóžsku abo jendželstu, njewucza, ale hake pozizischo. Hdyž su džěćzi w swoje macžeriskej rycži derje cžitacž nowukubke, potom so lóže w cžuz wucza, kotražuli je jim trjeba. Duž wuczi so hake w druhim džělu knižki němiske cžitanjo a cžezka němiska orthografija. Tam podate kruhi hodža so derje za wuczenjo němiskeje rycže; pschetož wukhadža so wot najbližschoho hafo najtrebnischoho a potom dže so do zдалenoho. Dale wuczi so kaczanske pišmo, kotrejž dyrbi w naschim cžasu tež kožde džěćzo znać. Těcži džěl knižki je najprjedy za grammatiske a syntaktiske wuczenjo němiskeje rycže za wyschschu klassu postajeny, dolež wjac schulskich knižkow nima my; ale hdyž so napisma wuwstaja, hodži so tam podate tež w nižsčej klassy trjebacž. Schiwórh džěl podawa džewjecž strowow kaczanschoho serbschoho cžitanja, a wuczi bližscho domiznu znać, sčtož je za serbske džěćzi w sakskich pruskich schulach (za Kulow, Rocžin, Sulšćech a Němcy) nascha kužica. Pschidawł knižki tworja krotki katechismus a pschedyšma, serbske a němiske.

Nowinki a powjećeže.

3 Budyšcina a 3 Sakskeje.

3 Budyšcina. Snadny knjež biskop, Ludwig Forwerk, kiž bě 14. augusta do Kralowejhrodu wotjěl, zo by we tamnej dišesy s. sakrament firmowanja wudžěłak, wróćci so cyle njenadžich póněželu, 17. augusta zas domoj. Rakuska ma njemujcy wot lětušchoho lěta tež swoje mešste zakonje, a kaž so zda, chce je knježeštwu tež njesměluje naložecž. Po jentym paragrafje njeje wukrajnomu duchownomu a wosebje tež nic biskopjej, džěla duchownoho zastojnstwa dołonecž, dowolene. Tohodla załaza tež rakuske kultusministerium našchomu knjezej biskopjej, pschestarjenoho a khoroho Kralowejhróbstoho biskopa zastojnsch zastupicž a podpjeracž. Napanyko pał je wšchudjom, zo je załazanje tał pozdže pschisškto. Hizo wloni we septembrije, hdyž našch knjež biskop we Prahy pschi pschiležnosći 900 lětnoho jubilea Pražskoho archibiskopstwa přědowasche, prošesche joho kardinal, wječch Schwarzenberk, zo by we pschichodnym lěče (t. j. lětsa) we Kralowejhróbstej dišesy firmowacž chchł. Knjež biskop to dobrocžiwje slubi. Hdyž tohodla biskopski generalwikar z Kralowejhrodu lětsa metropolitu, Pražskoho archibiskopa, wo jenoho biskopa k wudželenju s. sakramenta firmowanja prošesche, bu wón na našchoho huadnoho knjeza biskopa polažany. Tał wot generalwikara prošehny, slubi knjež biskop, zo chce wot 16. augusta pschěz tsi njebžele we farach dweju wikariatow firmowacž. Wot sakskeho knježeštwu dósta dowolnosć. Hizo 8. julia bu wot Kralowejhróbstwe duchownej wyschnosće kžěžorstomu naměštnikej we Čžěskej to wozjewjenc. Kaž so zda, njeje kžěžorowy naměštnik so wo to dale starał, ze wozjewjenjom so spokojit, a ministeriu wo chčej naležnosći ničžo pisat. 14. augusta, po tajkim 6 tydženjom po wozjewjenju, we hodžinje, hdyž bě našch knjež biskop hižo na pucžu, pschindže wot kultusministeria wukaž do Prahi a drje tež do Kralowejhrodu, zo je firmowanjo pschěz wukrajnoho biskopa pschecžiwu meštkim zakonjam a njemóže so tohodla dowolicž. Tež nowa próstwa, zo by so k najmjeišchomu tóntrócž dla wosebithych wobstejnoscžow dowolnosć wudžělita, so wot ministeria wotpokaza. Zo chła naležnosć we nominach jara wšchelake rozšubđenja namaka, drje móže sebi kóždy myslicž; snadž chly podawł k najmjeišchom to wu-šluttuje, zo dišesa nětko biskopa dóstanje, totrnyž by nětko zastojnske džěla do-łonał a po smjercži nětcžišcho joho nastupnik byl. Hačž dotal njeschindžechu jebnanja wo postajenju a pomjennwanju tajtoho biskopa dla žadanja račuskeho knježeštwu k prawomu kóncej. Našch knjež biskop dyrhjesche so tał z wopotazanjom dobreje wole spokojicž a zas domoj wróćicž.

3 Budyšcina. 1. oktobra započina so šluttowanjo nowych wyschnosćow we Sakskej. „Kreisdirektije“ pschestanu, a na jich město šlupja schthri wokrjesne hetmanstwa (Kreisshauptmannschaften); pod nimi stoja amtske hetmanstwa (Amtshauptmannschaften). We Budyškinskim wokrjesnym hetmanstwe budža we Budyščinje, Lubiju, Kamjencu a Žitawje amtske hetmanstwa. Wokrjesny hetman we Budyščinje budže tajny radžicžel z Weust, kiž hižo dotal dlějšchi čas Kreisdirektiju zarjaduje; amtski hetman budže dotalschi, z

Salza a Lichtenau, we Kamjencu pał radźiczel Schäffer, tiż bė dotal pschi kreisdirekciji we Budyschinje. Z tutym nowym zarjadowanjom dōstanu też wjesni pschedsjojiczerjo drje wjetsche prawa ale też nowe wulle wobczėjnosće.

Z Dreždžan. 22. augusta popołdnju wudhri we wustawje hłuchonėmych woheń, kotryž, hač runje bė pomoc hnydom ł rukomaj, tšechu a druhi posthōd cyle spali. Wuschot je woheń pschez to, zo je jedyn 9 lėtny hłuchonėmny hōlczec nėšchtu papjery na łubi ze zapalku zamisćkrył a tał je woheń spėšchnje dale pschimał, dokełž bė runje pod tšechu wjele wėcow, kotrež so lohcy zapala.

Z Dreždžan. Druhi september bu tu jara wotečjuscy swjeczony; też we katholickej dwōrskiej cyrkwi bėchu bohacze wopytane kemische; njemėjsche pał je, kaž wschelake nowiny wopacznje rozgħėruja, knjez biskop, dokełž so ani we Dreždžanach njenamala, ale tōn tydžen we Budyschinje pschebnywa, ale druhi duchowny.

Z Żwikaw. Tudomne towarštwu s. Vincenca, kotrež je kaž druge podobne towarštwu ł podpjeranju kħudnych a kħornych a lėpschomu woczėhnjenju dźėczi, založene, je wot policajstwu zankujene, dokełž je jedyn sobustaw, pschekupc T r i i m p e r, attentat na Bismarcka nastupajo so zjawnje tał wuprajil, zo bu tohodla ł zamokwjenju žadany. Wōržy drje so dopokaza hač je cyle towarštwu njelėpnych skowow jenoho sobustawa dla tał wjele zawinylo, zo ma so zanknyč.

Z w u t r a j a.

Pruska. Liberalnomu knježerstwu we Pruskej bėchu dohwanja karlistow hižo dawno na puczu, boja so, zo mohł Don Karlos tola we krōtkim ł swojim prawam pschincz, a to njebh też bjez sczėhwkow za Francozsku a snadž też za Nėmsku było. Tohodla dawasche sebi wjeřch Bismarck wulku prėcu, zo bh so nėtcziske republikanske knježerstwo, kotrohož pschėdshda je marschal Serrano też wot druhich knježerstwow pschipoznale. Najprjeby drje to knježerstwa czinič njėchachu, dokełž je nėtcziske knježerstwo we Šchpaniskej tola jeno pschez revoluciu ł swojej mochy pschisćko. Serrano njeje pschez zatoŋske waschnjo, wot zapōstancow šchpaniskoho sejma hafo zastupjerjow šchpaniskoho ludu, za pschėdshdu wuzwolony, ale je so sam z mocu za pschėdshdu sczinił, z pomocu wojałow kortes, šchpaniski sejm rozėhnał a prjedawšche ministerium a pschėdshdu wotsadžil. Nėtcziske šchpaniske knježerstwo pschipoznacž, rėka tał prawa wjeřchow a luda prėcz, a knježerstwo, kotrež je na njeprawym puczu, na puczu revolucije mōc na so tohryhlo za prawo spōznacž. Wot Nėmskeje, Żendzelskeje, Francozskeje a Rakuskeje je so stalo. Ruska pał njepschipoznaje Serrano. Bismarck tohodla też z Ruskej spokojom njeje. Druhe evropške knježerstwa pał su z tym z nowa pokazali, zo su dotal wot nich wobkėdžbowane zakonje wopuszczili a so wot liberalisima natħnyč dali.

Pruska. Knježerstwe nowiny we Pruskej rycza tu kħwilu hušto wo processionach a druhich cyrkwinjskich swjatocznoscach katholickeje cyrkwie, kotrež so zjawnje zwonta Bōžoho domu stann. Pschez nje so wschelake hara stawa, kħodženjo a jėdženjo po hafach a drohach so zadžėwa, wschelacy su wot processionow wobczėžowani a druhi njeporjad so pschez nje stanje. Tał zkorža knježerstwe nowiny, z czežta pał to same wėrja. Knježerstwo ma dawno wotpobla-

banjo, tajke zjawne znamjenja cyrkwinstohu žiwjenja wotstronicz, wosebje zbudziču cyrkwinste swjatocznoscze a swjedzenjste powitanja, kotrej wosady swojim biskopam pschihotuja, hdbz k nudzelenju s. firmowanja abo cyrkwinstich wosaciwow k nim pschijedu, hněw pruskocho knjezestwa. Mamy tohodla we najtrótschim czasu woczafowacz, zo budze knjezestwo cyhu wěc rjadowacz, t. r. processiony a druge tajke zwontowne cyrkwinste swjatocznoscze cyhe zakazacz, abo je tak wobmjezowacz a je tak poczezicz, zo so njebudza wjac dofonjecz móc.

P r u s s a. Nałożowanjo mejskich zakonjow, wobzkorżowanja, wotjudzenja, wotšadzenja, zajěcza a wupokazowanja katholicich duchownych, zarjadowanjo cyrkwinstohu zamoženja duchownstich městow pschez swětnu wychnoscž traje we wschitkich džělach Pruskeje dale.

M ě m s k a. Dzeń 2. septembra, na kotrymž bu bitwa pola Sedana dobyta a kžezor Napoleon III. jaty wzaty, je k narodnomu swjedzenej za Němsku postajeny. Tež prjedawšche lěta prócowasche so we džělach noweje Němskeje nati-onal-liberalna strona za swjatocznym woboūdženjom tutoho dnja, ale jeno jara njebospeknje desahny we někotrych wjetšich městach swoje wotpošladanjo. Dětša pať so po dotalskich pschihotowanjach zda, zo je so ji lěpje radžiko, dofelž su měsčanske zastupjerstwa, wyšchšche a nižšche šhule, kotrymž su prózniny a druge zawjelenja kóžny čas witana wěc, haj tež wschelate krajne wychnoscze za so dobyli. Tak drje budze dzeń wschelato swjedzeny a khwalnny. Liberalna strona pať njemóže nicžo khwalicz, bjez toho zo njeby katholicow ranika a hanika a tohodla mamy na tymle dnju tež wschelate njezaslužene poroki, we schulstich ryczach, we bjesadnych pschipiwkach a wosebje we uowinach woczafowacz. Tola katholicitojo su to zwucženi a wjedza za někotři ludžo bjez toho prawje wjesoki pobycz njemóža. Hněw liberalnych wutrobow drje budze so na biskopa we Mainz, z Ketteler = a wulinycz, dofelž je nabožne wobdželenjo na swjedzenju zakazať, a to z tychle winow, dofelž cyhe swjeczenjo wot wěsteje strony wuthadza a so wot ludu njezjada, dofelž runje tale strona pschecziwo katholickej cyrkwi wujuje a cyrkej nu-zowacz chce, so na swjeczenju wobdželicz, dofelž je njemóžne, we tym samym czasu krowame slyžy ranicz nad czežkim domapytanju cyrkwy a wjesole swjedzenje swjeczicz, dofelž su so katholicitojo czežy ranili, pschez to, zo je so jim z cyha njeskut pschipisowaz, kotryž je nětajki njelhmanit wobojschot. Tale jim cziwjena kšiwinda dyrbi so najprjedy zjawnje zarunacz, prjedy hacž móža so na swjedzenjach wobdželicz „Ze wschitkich tychle winow njemóžemy so na tymle swjedzenju, kaž so nětko wot naschich pschecziwnikow wobondze, wobdželicz, bjez toho zo bychmy swoju wěru a czešcz ranili. Tohodla nima so swjatoczne zwonjenje a Wože słužby, kiž bychu zjawno wjesela na sebi měli, dowolicz. Dofelž pať je modlenjo za wotczinu najcha winowatoscz, dowolam, zo móže so we wschitkich cyrkwach abo na dnju samym abo na pschihodnej njebželi modlitwa spěwacz abo Woža mšcha swjeczicz, zo by so hnada a Wože žohnowanjo za wotczinu wuprošyla, wosebje zo by so Wóh prošyl, zo by nam zas znutsfomnu pschecziwoscž wobradžil, bjez kotrejež zwonlowna nicžo njeplaczi.“ Liberalna strona njemóže tajke wěrnoscze zwiescz, hóršchi so a zwari tohodla na knjeza biskopa.

Rakuska. Rakuski kžezor, to je neto wšete, pschijebže 7. septembra do Prahi a budže we kralowškim měšče Čžeskeje dwaj dnaj pschewywač Čžeske zemjanstwo, duchownstwo, a zastupjerjo ludu čzejdža jomu tam swoju čžesč wopozazáč, a kuježaca němsta strna we Rakuskej boji so, zo snadž mohł kžezor skowjanškej stronje wjacy prawa dač, hač jej Němcy popschachu. Tola za to drje je mało nadžije. Šlubjene su Čžehojo hušto dóstale, zo so jich šprawne žadanja dopjelnja, ale džeržake je so jara male. Tohodla njeczinja sebi tež wot něčžičihoa wopytanj kžezora wulke nadžije.

Francozska. Marschal Bazaine pschewywa neto w Belgiskej. Zeho čžeknjenje da wjele wo sebi rhyčječ Wón wudawa, a joho mandželška to ze jawnym lišče wobkrucža, zo tamni, kotřiž mėjachu joho na kupje wobledžbowáč, ł joho čžeknjenju pschinoschowali njesu, ale zo ma swoje wumožjenje jeno wopornowej wutrobitošči swojeje mandželškeje a swojej samotnej křobkošči pschipisowáč. We wchoratej čžimowej noch je mandželška ze swojim wujom le kupje na čžoknje pschijela, wón sam je so schtyrcyčzi lohečzi wysoko po schrytu dele puschčžik a we tym čžoknje ł jenej italskej kóžži dožel, kotruž bē joho mandželška wotnajała. Pschěž Štalsku, Šchwajcaršku a Němštku dale do Belgiskej jel, hžžž hčce na dalsche wostáč. We Parizu pał joho šlowam prawje wěřič njchadža, ale mėnja, zo je tamnych, kiž mėjachu joho wobledžbowáč, wobtykał, zo su joho po šthodže ł morju dele puschčžili. Pschepytaujo snadž chlu wēc wujasni.

Francozska. Marschal Mac-Mahon je jedyn džel Francozskeje wopytał. Pschi tym drje je prawje wjele nazhonik. Wu wšchudžom, wosebje tež wot katholickeho duchownstwa swjatocžnje witany. Ze joho wotmłowjenjom, kotrež na powitauške rhyče da, móžemy sudžič, zo sebi wot šhdnich lēt, za kotrež je ł pschedsyžđe francozskeje republiki muzwoleny, ničžo woczahnyč njčda. Z toho čžerpaja Francozjo, zo budže ł najmjensšom tał dołho we znutikownym mēr a zo so krajne naležnosče trochu do dobroho rjadu pschinjesu.

Španijska. Karlistojo we polnóčneje Španiskej derje wojuja a zbožownje pokrocžuja. Zarjadowanjo wojska a wuhotowanjo tohosamoho z lipšchini brónjami, wosebje tež z kanonami slubi jim hiščeje wēščžiče dobhyča. Wēšto Pucherda we Katolonskej maja woblehjane. Wobhydlerjo drje so dotal kručje wobaraja, tola drje budža so šfónežnje pschepodač dyrhječ, dofelž republikanske wójsko drje njebudže tał šplne, zo mohło karlistow woteknac. Pruska je dwē kóžži na španiske brohi póstata. Wonej drje karlistam wjele schudžječ njebudžetaj.

Cyrkwinski powěštnik ze serbskich wojadow.

Rščeženi: Ernst Mats, f. Ernsta Roberta Dobrica z Radworja; Jan August, f. Michala Marfa ze Ždzerje; Marija (+), dž. Jana Žura z Nowych Boranec; Marija Veronika, dž. Jana Grolmusa z Kamjenje; Kerla Aug. Pawel, f. Jana Krawca z Měrkowa; Marija, dž. Jana Kyncža z Nowoho Bronja; Šanža, dž. Šandrija Wrabla z Radworja; Šana, dž. Pětra Krata z Kželna; Mikawš Jurij, f. Franca Gruberta z Radworja; Šalub, f. Šandrija Šhäfriga z Radworja; Mikawš, f. Michala Nowaka z Kamjenje; Michal, f. Jana Kubascha ze Ždzerje; Šana, dž. Jana Pjetascha z Radworja; Kata, dž. Šaluba Běrka z Kželna; Šana

Augusta, dź. Gotthelpha Bessera z Boranec; Kerla Ernst, f. Jana Dubstoko z Khelna; Jakub, f. Mittawšcha Czörlicha z Měrkowa; Jakub, f. Jana Lorenca z Radworja; Marija, dź. Mittawšcha Wencela z Bronja; Mittawšch August, f. Jakuba Wjeraby z Khelna; Jakub, f. Michaka Kubaniki z Khelna. — Zemrjeczi: Michak Schrama z Radworja, 81 l. 10 m. 4 dn.; Jurij Paweł, f. Michaka Śieki z Radworja, 5 m. 4 dn.; Jakub Grubert z Radworja, 70 l. 19 dn.; Amalia Augusta, m. Ernsta Sójzesa z Radworja, 25 l. 8 m. 3 dn.; Jana, m. Michaka Handrita z Khelna, 50 l. 7 m. 8 dn.; Handrij, f. Mittawšcha Lorenca z Radworja, 1 l. 6 m. 9 dn.; Hańža, m. Mittawšcha Czornata z Khasowa, 65 l. 1 m. 26 dn.; Jan, f. Augusta Nauki z Mitkec, 1 l. 3 m. 19 dn.; Handrij Woko ze Zbjerje, 45 l. 7 m. 21 dn.; Jakub Schmidt z Radworja, 45 l. 2 m 2 dn.; Jan Waurij z Pšovjow, 46 l.; Jakub Henfa z Bronja, 60 l.; Marija, dź. Jana Žura z Nowych Boranec, 5 m. 4 dn.; Handrij Mittawšch, f. Augusta Schottky ze Zbjerje, 4 l. 6 m. 10 dn. — Wěrowani: Jan August Pietasch ze Stoneje Borschce z Mariju Sawtec z Radworja; Jan Kreczmer z Kamjenjeje z Mariju Mužitec z Kamjenjeje; Mittawšch Rjeczł z Dźěžnikec z Mariju Pietaschec z Boranec; Jan Měšcher z Měrkowa z Hanu Wowczertec z Boranec; Michak Bjaršč z Khasowa z Hanu Hrehortec z Lutowca.

Naležnosće towarštwu.

Sobustawy na lěto 1874: 333. Michak Domsch z Bozankec; 334. Pětr Kral z Bronja; 335. Michak Mark z Zbjerje; 336. Marija Lebzec z Khalbic; 337. Jakub Bjaršč z Łazka; 338. Michak Schejda we Marijnym Dole; 339. Handrij Weclich z Khalbic; 340. Mieth z Kutowa; 341. M. L. z Khsrosczic; 342. študenta Franc Měrczint z Bělczec; 343. Jan Měrczint z Bělczec; 344. Pětr Wjeršč z Kutowa; 345. Jak. Żur z Šósta.

Na lěto 1873 dopkacziščaj: 522. M. D. z R.; 523. M. M. z Bž.

Sobotu, 12. septembra, we 2. hodź. budže hlowna zhromadźizna našeho towarštwu we tach. škuli.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

K czejzi Bozej a spomoženju duschow su dale woprowali: Sp. z M. 5 tol.; po poslednej woli njeboh Madleny Duczmanoweje z Bozankec 25 tol.

Šromadže: 6992 tol. 17 fl. 6 up.

Za cyrkej w Filippšdorfje po poslednej woli njebojeje Madleny Duczmanoweje z Bozankec 25 toler.

Serbske katholicke modlešće buchu wutoru 28. julija na wjelkowskej brozy namakane a móža so pola fararja Šornika w Budyščinje zasj doštac.

Njedzelu psched swjatym Matejom, 20. septembra, po dopokškich ke mschach póndze z Budyščina procession do Filippšvorfa

Njedzelu psched swjatym Michatom, 27. septembra, zhromadzi so Khalbicžanska katholicka bjesad a zas we Łazku. Sobustawy k pilnomu wopytowanju z tym pschedpšchuje
Pšchedšhda.

Czišččaj L. A. Donnerthal w Budyščinje.

Katholiski Posol

Wukhadža prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyólětna płáčizna na pósće
a w kniharni 17 nsl.

Ludowy časopis,

wudawany wot towaristwa S. Cyrilla a Metoda w Budyščinje.

Redaktor: Jurij Łusčanski.

Číslo 18.

19. septembra 1874.

Lětnik 12.

Wobraz swjatoho Michala.

Šandželojo Boži drje su lute duchy, pšchedstajeja pak so nam tola we wobrazach, zo bychmy tak jich wosobne samotnosće a služby šćerje zapšchijeli. We podobnosći čłowjekow so wobrazuja, dokelž ma čłowjek mjez wschittimi stwořenjemi z jandželemi najwjetšchu podobnosć. Tšjo jandželojo su nam wosobnych službow dla, kotrež su čłowještwu wopokazali, tež po mjenach znaći; na wobrazach wobbawaja so z wosebitnymi znamjenjami, kotrež na jich službu pokazuja. Rafael na kij we ruce, we drugej wjedže młodźenca; je to młody Tobias, kotrohož je arcjantžel do Rages pšchewodźał. Lilia we ruce Gabriela dopomni nas, zo bu tónle jandžel wot Boha pošlany, zo by najčisćišćej knježnje Mariji wjesole powještowało pšchinjes, zo so z njeje swěta zbóžnik, syn Boži, narodži. Tamny arcjandžel, kotryž so pšched wschittimi we šhorje jandželow wuznamjenja, kotrohož mjeno je tež nam najznacjšije a wschubžom rozšćěrjene, swjaty Michał, woznamjenja so we železnym kabacze, głowu pšchitřtu z nahłowicu, šćit na ramjenju wisajo, pod nohomaj zmija, we prawicy džerži wohniwy mjecz, a we liwicy wahu. A na čjo dopomni nas wobraz swjatoho Michala?

Pozběhnjeny mjecz je znamjo wutrobitocho wojowanja a sławnoho dobyćja. Na čježke wojowanjo a sławne dobyćjo dopomni nas tež mjecz, kotryž ma swjaty Michał we prawicy; na wojowanjo z Luciferom a na sławne dobyćjo nad nim a nad jeho chłym pšchitřtu; na wojowanjo, kotrež njebě na zemi, ale we njebesach, wo kotrymž nam njepowjedaja stawizny swěta ale kniha swjatocho pisma ze słowami: „A wójna so zběhny we njebesach, Michał a jeho jandželojo wojowachu ze zmijom, a zmij wojowasće a jeho

Janđzelojo“ (Zjewj. 12, 7). Zmij pod nohomaj swjatoho Michala znamenja joho pschewinjenje a khostanjo.

Nakoža so mječž k napadej pschi wojowanju, skuži schtit k zakitej. Schtit na ramjenju swjatoho Michala je tak znamjo zakita, kotryž njebejski mjerčh nie sebi samomu ale swojim towarščam we wojowanju pschecziwo djabolej a joho napadam, wschitkim swěrnym skužownikam Božim pschewobrocza. Djabol, nětko z njebies wustorczeny, chce swoje knjeistwo a swoju móc nětko na zemi rozschě- jecž, chce čłowjelow k swojim poddanam schěziničž. Swjaty Michal pač, kotryž je joho hižo we njebiesach pschewinyk, stupa joho moč tež na zemi napscheczo, je mócnny zakitar skužownikow Božich pschecziwo djabolskim napadam, je zakitar chrtwje pschecziwo lesnym napadam jeje nje-pscheczelow. Hižo we starym zakonju wopokaza so Michal hako zakitar wuzwolenoho ludu Bo- žoho, kaž nam to profeta Daniel (10, 1) a Zacharias (1, 12) powjedatej. We nowym zakonju pač steji katholicka chrtwej pod wosebitym zakitom tutoho swjatoho arcjanđzela. Mjež tym zo po do-njebies-spěczu Khrystusowym so na wozjewje- nja arcjanđzela Rafaela a Gabriela wjac njespomina, wozjewja so kaž nam sta- wizny chrtwje powjedaja, s. Michal na wschelafich městach kschesczanskoho swěta pschecy we tym motpohladanju, zo by wěriwym dopokazy swojoho zakita za chrtwej Božu podawač. Tak k pschitkadej we lěcže 494 na horje Gargano we italskej krajinje Apulien. Bisop we měscze Siponto pschepyta spodžiwny podawč a zo by zhonič, schto ma čziničž, poručži swojim wofadnym tji dny dohho so posčezčž a so modlicž, na to mješeshe z nowa wozjewjenje s. Michala a zhoni, zo tamne město pod joho wosebitym zakitom steji, a zo ma so tam k čzeježi Božej a k joho a wschitkich janđzelow wopomnječžu chrtwej twaricž. To so sta a krótki čas potym zhonichu wobhdlerjo města Siponto mócnny zakit swjatoho janđzela we jenej bitwje, hđžžž z joho pomocu mócnnych nje-pscheczelow zbichu. Wopomnječžo na tele wozjewjenje swjeczi so we swjatej chrtwi na daju 8. meje. — Druhe zjewjenje s. Michala sta so we Romje, hdyž bč Gregor Wulki banž. Pschi wulkim pokutnym processionje, kotryž so tohodla dżeržeshe, zo by surowy mór pschestač, pokaza so tež s. Michal we powětrje, tak swój mječž do nóżnow tyka, k znamenju, zo so pobožna próstwa wustyšchi, zo mór pschestanje. Tak je sta- wizna chrtwje tež druge pschitkady a dopokazy za spodžiwny zakit, kotryž s. Mi- chal chrtwi a wěriwym podawa, wobkhowača. Wón dżerži swój schtit nad chrt- wju a pod nim pschewinje chrtwej tež wěsczi wschitke druge napady swojich nje- pscheczelow. Tohodla čzeježi s. chrtwej tež s. Michala wosebje, z doměru prosy joho wo pomoc, husčizscho wobroczi so na njoho we swojich modlitwach. We litaniji wschitkich swjatyh steji joho mjeno něhdom po mjenje maczerje Božeje, pschi kóždej Božej mschi mjenuje joho mješchnik we zjawnej spowjedži.

Wosebity zakit swjatoho Michala pač budže chrtwej a wěriwi na kóncu swěta zhonicž; we tamnym časju, hđžžž budže so djabol ze wschitkej surowoscžu pschecziwo chrtwi zběhnyčž, dokelž wč, zo ma jeno hiščesze krótki čas za swoje napady, tehdom pač budže s. Michal, kaž to bč pschecž profetu Daniela (12, 1) slubi, ze swojim schlitom s. chrtwej mócnje zakitacž. Kaž je s. Michal zakitar ch-

teje cyrkwie, tał zakita pał wón tež dusche jednotliwych wěrimych we žiwjenju, kaž wosebje tež we smjerczi, wosebje podpjera je we wojowanju pschecziwo straschnym napadam djaboka. Swjaty Michał je postajentny wot Boha, zo by dusche wotemrjetych wěrimych pschod sudny stol Boži pschijwedł, zo bychu wone tu sprawnu rozjud Boži sklyscheli. Tohodla spěwa tež cyrkej we swojich modlitwach: „Tebe sym na wschitke dusche postajik, kiž maja so do njebjes pschizacaj.“ Tohodla je waschnjo f. Michala wo zbóžnu hodžinu smjercze prosyčej, wěšće spomozne a khywalomne. We swojich modlitwach počoži f. cyrkej dusche swojich wotemrjetych tał rjec do joho rukow, zo by je do kraja wěcznoho swětka pschijwedł. Wón pschewodža je do njebjes, a zakita jih rowny na zemi. Hijo Hermas, wótc f. cyrkwie z japoschtokflich časow wobtrucža, zo wón we smjerczi tamnych zakita, kiž su po zakonju knjeza živi byli, a zo jim, hdyž su mumrjeli, město we njebjesach pschipopaza. Z toho pschindže, zo smjerczi wótcso hjo we přenich lětstotekach kaž f. Basilius, tule skuzbu swjatoho Michala tał wopisachu, hačo by wón dusche wazik. Tohodla namałamy joho my tež na wobrazach z wahu we liwich. Tele pschebstajenjo njeje tež bjez winy. Tónle njebjeski wječ, kiž je tał zahorjentny za čfescž Božu, kiž we njebjesach njehdnoho nječerpji, ma tał dusche po smjerczi pschod sudny stol Boži stajecž, zo by so tu rozjudžiko hač su hódne njebjeskeje zbóžnosceje. Wón dđerži tał rjec pschod sudnym stolom Božim tamnu prawnu wahu, na kotrejž skutki cžłowjelow so waja. Zo by sud hnadny byl, zo njeby so duscha na wěczne zastorcžika, tohodla pschindže f. Michał we straschnjej smjertnej hodžinje cžłowjekam ł pomocy, zo by tał duschu djabokej wutohrnył a za njebo dobył. Z wschitkej lubosczu stara so f. Michał tež za dusche we cžiseczju a prosy za nje pola Boha wo smělnoscž. A su joho prójtny wusklyschane, wumožji je z wohniwoho jastwa a pschipopaza jim města we njebjeskim kralestwje. We Božich mschach za wotemrjetych modli so tohodla cyrkej: „Kujeje Žezu Khrystyce, kralo krasnosce! wumož dusche wschitkich wěrimych wotemrjetych z cžwile cžiseczja a z hłuboho bjezdna. Wumož z lawjaceje khlamy, zo je njeby hłubina póżwjeła a wone njepantke do cžmy, ale wjedžiczej swjaty Michał domjedž je do swjatoho swětka, kotrejž sy něhdy Abrahamej a joho potomkam slubik.“

Wobraz f. Michala pokazuje tał rjenje na wazne skuzby, kotrejž we njebjesach a na zemi zastoji; njed čfesczenjo swjatoho Michala tež mjez nami stajnje pschibjera. Z dowěru čemny jomu wosebje nětczišche naležnosceje f. cyrkwie porucječ, zo by ju tež we mullich cžěsnoscach naschich dnow mócnje zakital. Pod mócnym zakitom cžijeje knježny Marije pał je we nowišchim času bratstwo f. arcjandžela Michala nastako, kotrohž sobustawy čsejžja z modlenjom a z małej jałmožnu swjatoho wótcu we wjedženju cyrkwie podpjeracž. Sobustaw móže kóždy byč, a jałmožna, kiž so žada wuczini za tždječ joho nowy pjenježł. Njed tał tele we naschim času tał nuzne bratstwo so tež mjez nami prawje rozicherja a na sobustawach dobywa. Tule mału jałmožnu móže kóžde wěrne džecžo katholickeje cyrkwie swojomu jatomu wótczej z wjesokoj wutrobu woprowacž, a tał kschidnu, kotrejž so jomu wot njepscheczelow f. cyrkwie stawa, pomhačž zarunacž.

Katholiske žiwjenje we Zendzelskei

dobhwa z kóždym létom na mocach. Tamna strona we anglikanstei cyrkwi, kotraž katholickei cyrkwi podobne wobzrady abo ceremonije pschi Božich službach zawjedže, je pschiležnosć dała, zo so katholicka cyrkej a jeje Bože služby lépe spóznachu, wěrnosće, kotrej wuczi, pschepytowachu a tak widžimy my we nětčejšich lětstotetku, tak katholicka cyrkej wosebje pschez to tak mócnje dobhwa, zo so wjele wuczenych a bohathych mužow, nahladne zemjanile swóiby zas do jeje klina wróćeja, a runje zas pschez to kédžbnosć druhich na katholicku cyrkej wobrocza. Najwjacy wo sebi rycječz dawa nětko pschestupjenje wosobnoho zemjana, kiž so Marquis of Ripon mjenuje. Tónsamy je nětko 47 lět starý. Hizo hačo 36 lětny mlody muž bě wón we léče 1866 minister wójnškich naleznosćow a prjedy zasta z wulkei wustojnosću hižo druhe wazne zastojnstwa. Psched nětrotymi lětami bu město jendzelskeho krónprynca k pschedšydže wschittkich swobodnych murjerjom Zandzelskeje wuzwoleny, a by drje kóžde léto z nowa k tomu wuzwoleny był, njebyhli z listom, 1. septembra pišany, so za to podžafował a zastojnstwo zložil. We liščje njespomni na winy, kotrej běchu joho k tamnej krocželi pohnulli, a duž so swobodni murjerjo na tym džiwachu a jomu wotmoškowachu, zo budže, hdyž je tež najwjetschu hódnosć zložil, tola jena wosebna deba jich wulkeho towarštwu wostacz. Tola 5. septembra hižo spóznachu, zo su so we swojej nadžiji zhebali; dokelž najwjetscha jandzelska nowina „Times“ pišasche, „zo ma nětko za wuczinjenu wěc, zo je Marquis of Ripon do katholickeje cyrkwy zastupik a zo jeno powšchittkowne mēnjenje wupraji, hdyž wobkručza, zo pschimbrocženjo tak sławnoho muža katholickei cyrkwi wschědny podawk njeje.“ Zo jendzelske a tež druhokrajne protestantske nowiny tónle wosebje we nětčejšich čjasu tak wazny podawk jara wschelako rozsudzeja, móže sebi kóždy myšlicž. Tena jendzelska nowina piša we tutej krocželi jendzelskeho zemjana, zo bu joho kédžbnosć we poslednich 6 mēšacach na rozdželne wuczby anglikanskeje a katholickeje cyrkwy zložena a to tohodla, dokelž chysche knižku k zamočwjenju swobodnoho murjerštwu, pschecziwo katholickei cyrkwi, pišacz.

Bo pilnym kédžbnym čzitanju bu k druhim nahladam a sudženjam pohnulli. Psched wobkručženjom wotučenoho pschedewzacza njeprašesche ani jenoho katholickeho mēšchnika abo biskopa wo radu, poda so wjele wjacu do Londona, do jenoho klóštrej podobnoho wustawa a žadasche sebi jenoho mēšchnika, kotrohož z mjenom mjenowasche. Tutón powita joho, pruhowasche joho we wěrnosćach wěry, njewjedžesche pač, toho ma psched sobu, dóńž derje pschihotowany, so k zastupjej do katholickeje cyrkwi njepršchupuscheži. Potom halle bu wo mjeno prašchany, zo by so do knihow zapisač, a džiwanyo njebě mač, hdyž sławnoho ministra, wosobnoho zemjana we nim spóznachu. Njedzeli po tym dósta přeni krocž s. woprawjenje. Zo ho mandzelska njeje dotak pschiklad swojoho mandzelskeho sežehowala. — Přenju njedzeli tohole mēšaca bu we wschittkich katholickich cyrkwach a khapalkach Zendzelskeje žhromadny pastyrski list jendzelskich biskopow čzitaný, we kotrymž so wo znutšownym a zwontownym roščenju katholickich wustawow, kotrejž

su we poslednim lětstotetku we Zendzelskej mőcnje pschibjerake, ryczi. Dale roze-
stajeja biskopja, zo je po mēnjenju swjatoho wőtca nētko čas pschischoł, we ko-
trymž ma so katolska univerzita a jedyn wustaw za wyschsche schule we Zēn-
dzelskej zakozicž. — 1. septembra wopušcžzi wofolo 300 wosobow, we kotrychž
bēchu najwosobnišche swőjby zastupjene, wot arcibiskopa Dr. Manning-a wjedzeni,
Zēndzelsku, zo bychu do Pontigny we Francózskej pucžowali a so pschi rowje staw-
noho jandzelskoho arcibiskopa Edmunda modlili, zo by jich kraj a lud so zas wrőcził
k wěrje swojich wőtcom. Tež wloni hižo pschindzechu wulke processiony jandzelskich
katholikow do Paray-le-Monial, a do Lourdes we Francózskej. — We tychle
dnach wotpőscžele so jena adresa wosobnych jendzelskich žonstkich arcibiskopam a
biskopam Nēmiskeje, we kotrejž so katolskoni biskopskwej, mēschniškwej a ludej
kwalomne pschipožnacžo za swěrne hajenje prawow katolskeje cyrkweje we Nēm-
skej a wutrobna sobuželnosč čerpjenjom a pschescžehanjom dla, kotrymž je cyrkej
poczisujena, wupraji. Adresa z Zēndzelskeje zamōži zamēscže trőschť a nowe nadžije
tež pola nas wubudžicž; nimale tsi sta lēt pschescžehasche cyrkej we Zēndzelskej
podobnje kaž nētko we Nēmiskej. Zara cžezke rany buchu ji nabite, ale wona
so njewkorjenci a runje my smy swėdkojo wotuczenoho nowoho žiwjenja katholic-
skeje cyrkweje mjez jendzelskim ludom.

Nowinki a powjescže.

Z Łuzicy a z Sakskeje.

Z Budyšcina. Nowa schula we Schönfeldze pola Wostrowca
wotewri so 1. oktobra. Za wuczerja je tam dotalschi pomocny wuczer Herzig
z Wostrowca postajeny.

Z Budyšcina. Někotři ludžo mjerzaja so, zo so pola nas pschecžiwu
katholitam podobne wichory zbēhnyłe njejsu, kaž we susodnej Pruskej a tohodla
kž a pschisłodžejja so wschelako na katolikow, scželu wopacžne nowinki do wsch-
latich wukrajnych nowinow. Tak bē njedawno tudy tajki cžkowjeł z jentym duchownym
ze susodneje Cžeskeje w hosčjencu porycžak, a tež wo wobštejenjach Šchpaniskeje
so rozmkwował, pschi cžimž bē duchowny karlistow pschecžiwu wschelakim wobkor-
ženjam liberalnych nowinow zamotkwwał. To nasch njezmōlnik sebi njemōže lubicž
dacž, duž trubjesche hnydom we jenej Drezdžanskej nowinje, zo so we Budyšcinje
husto duchowni z Cžech ženđu, haj zo je so jedyn zwazil tež tu přėdowacž a
jawnuje na klėty karlistow zamotwječž. To pak je luta kž a, kaž je so tež
knježestwo wo tym pschewėdcicž mohło. Knježestkej nowinje, we Barlinje
„Norddeutsche Allgemeine Zeitung“ so tohodla z Budyšcina piša: „Z Drezdžan
rosčhěrjena nowinka, zo jo we Budyšcinje husto cžėsch duchowni ženđu a zo
jedyn z tutch duchownych tež tu přėdował a pschi tym Don Karlosa křwalik,
nima žaneje woprabwđiteje podpjeru. Po zarjadowanym pschepřewanju njeje so
pokazako, zo by tež jeno jedyn duchowny z Cžech tu dlėžšchi cžas pschėhkwwał,
abo zo by so jich tu wjach, zesčło. Ženo druhdy, wosebje we cžasu próžninow

pschitndže tón abo druhi duchowny z Čžěskeje pschez Budyščin, a je we krótkim času swojoho pschebnywanja hósej tachantsstwa, hdyž je so tu pschedstajit. Ženje pať njeje cuzomu duchownomu we Budyščinje domolene býlo na klětku hič abo druge duchowne zastojnstwa zařtač.“ — Podobne zehłane nowinki rozschěrjajata dwaj drugej znatej wujkaj z Khrósczjanskeje wokolnosće, jeno zo byschtaj pschežywo katholicam a wosebje pschečywo klóštrej schěžumakoj. Žedyn, kiž lěta dołho hižo swoje kžě wšchelakim domjachym abo wukrajnym nowinam woženja, piřasche wón-danjo, zo řchulste džězi wokolo Marijineje Šwězdy něřajti nimřti řpěw, kiž rejchš-kanclera Bismarcka hani, řpěwaja, to dyrbjesche dopofazadž, zo wřchitcy wobhd-lerjo ničžo druge njeczinja, hocz na Bismarcka zwarja. Šchtóž našcy pilny, změromny lud znaje, wě, zo je to kža. Zo katholicřti lud wokolo Marijineje Šwězdy něčžyřšche pschesčžehanjjo katholicřteje cyrkwyje we Pruskej njehwali, a zo so nad nim njewjeseli, to je wěčno a to jomu ničtó, tež Bismarck, zo žto měč njemóže. Tež katholicřtomu Posolkej by tamny žuaty dopisowar něřčto nacžiniit, a tohodla je sebi tež prócu brať, jedny artikel pscheložič, ale kóždy řpóznaje pschi čžitanju, zo Posol wěrnosč we najmjěńřšim raniť njeje. Druhi dopisowar, kiž hagle we nowyřšim času we katholicřkich wobřtejenjach čžyřřli, rozschěrja, zo klóštr Marijna Šwězda krajne žatonje rani, dokelž wyčěrřublo Žasěńca, řetřej je hrabja Franc Stolberg=Stolberg nad Worflecami psched dwěmaj lětomaj kupit, je po prawym za klóšterřte řjenježy kupjene a hrabja Franc Stolberg, kiž tať žamožity njeje, je ř tomu jeno swoje mjeno řpofschěžit, dokelž klóštr sam nowe kubka kupowadž njěřmě. Tola to je žařy luta kža. Klóštrej njeje žakazane nowe kubka kupowadž, jelizo móže je žapłacžič; a hrabja Franc Stolberg je žamožity žemjan, tať zo mohť řnadž sebi tež druge wjeřřche kublo, ř pschitkadej Đakacy řupicž, hdy by něčžyřřchi wobředžer je pschedadž chcyť. Tamny dopisowar so jeno mjerza, zo je Žasěńca do katholicřkich rukow pschisřla, klóštr pať sebi pschez to njemóže. Prawje njehódna wěc pať je to za kóždoho čžesnoho muža, wěřte podawki tať wjeřčecž, zo mohťo so potom něřak na druhoho pschisřkobžecž, řaž to tamny dopisowar čžini.

3 Budyřčina. Na 13. septembra běřche lětuřša hłowna žhromadžžyna našchoho towarřstwa w tachantskej řchuli. We wotewrjeńřkej ryčži wupraji wyřokodostojny ř. kan. řap. řantor Kucžant hako pschedyha wosebje džak wřchitkim tyn, řotřř su za towarřstwo piřali abo je hewat řpdyerali. Potom poda ř. řapłan Kucžanski rozprawu wo řokladnicy; běřche pať 533 řol. 27 řřl. 7 řp. řokřodow a 323 řol. 12 řřl. 8 řp. wudawřow. Že žyřka bu najpředjy řońřři řeficit (dołh) řapłacženy a druhi wužyřť bu do nalutowańřne řaty. Žklicžbowanjjo bu wot dweju řuřezow za prawe řpóznate a tať řustificirowane. Něřť wuradžuje so wo řaliřřich wudawřach. Řěřuřche řobuřtawy řóřtanu řařy řeřřiwř legendy wot ř. Đucžmana piřaneje a tež wuda towarřstwo z nowa řotřřku, wěžo na piředani, dokelž z našchim małym lětnym pschinosřřkom řapłacžja so řěđma řosol a legenda. Žhromadžžyna wužnamjeni so wosebje z tyn, zo ju řlawny řerb z Wina, ř. Dr. řan Řěř Jordan, řodženy z Čžěřřteč, řotřřž bě řunje w Budyřčinje na wopřtanju, ře swojim wopřřtom řoczěřězi. Wón wupraji swoje pschisřpóznadžo z řřocowanřom našchoho towarřstwa a druhich řerbřřřich žcnuocženřtwow za řžžetanosč řerbřřřoho luda,

a wjeleleſche ſo nad tym, zo ſu Serbja wot toho čjaſa, hđžež je wón ſam z druhimi za nich dželacž počzał, pſched wjach dŷžli 30 lětami, tola wjele do přědka potrocžili! Dŷatne ſtawa jomu! H.

Ž Dreždžan. Mandorvy ſalkſoho wójſka, kotrymž bě tež z dŷěla pruſti přync Friedrich Karł pſchitomny, ſu zbožownje ſkónčene, wójſto wróczi ſo we tymle tydženju do ſwojich měſtow.

Ž Zwickaw. Pſchecziwo pſchetupcej Trümperej mějeſche ſo 7. ſeptembra jubniſte jednanjo a bu tohodla, dokelž bě wječſej Wiſmarckej ze ſłowami kſchiwdu čžinił a hrozjenja pſchecziwo njomu wuprajil, k 8 měſacžnomu jaſtwu wotſudženy. Trümper bě mjenujich zjawnje wobzarował, zo Kullmann Wiſmarcka lěpje trječit njeje a bě hewał prajil, zo je za njoho a tež hiſčęže za někoho druhoho kulka lata atd. To běchu potom ludžo ſtatnomu rycžniſkej pſcheradžili, kiž je na to Trümpera wobžoržil.

Ž Kulowa. Lubym ſerbskim krajanam a jobuſtawam arcbratſtwa ſwj. rozarija wojemi ſo z tutym najpodwolniſcho, zo we fařſkej cyrkwi w Kulowje ſwjedžeň ſwj. rózarija abo přeni wotpuſt na přěnju njedželu, a ſwjedžeň kermuſche abo druhi wotpuſt na druhu njedželu měſaca oktobra trječji. Na wobomaj wotpuſtomaj budža po wulkich dopotdnujichich kermſchach na Marinyh ſ. wotſariju pacžerki a ſkapuliry ſwjecžene.

Ž w u t r a j a.

Pruſka. Cyrkwiſke wobſtejenja we Pruſkej ſo hiſčęže wo najmjeiſche porjebžike njeſſu. Najhórje drje je we diöceſy Trier a Poſenſkej. We diöceſy Trier ſu ludžo zwučženi, ſararjow a kaplanow po zjawnych drohach pſchęž policajow do jaſtwa wodžicž widžecž. Jaſtwa we Trieru a Koblencu hozpoduja wjele duchownych. We Poſenſkej je nakoženjo mejiſkich zakonjow pſchiležnoſež i zbudženju zjawneho njeměra dačo. Protestantſki rycžerlubel' hačo patron ſary we měſtačžku Lions bě dotalscho wikara Kubecžaka z Boreka za ſararja powozał. Kubecžak bě hižo přjedy we nowinach druhich duchownych zjawnje napominak, ſo mejiſkim zakonjam bjez wičoho wuměnenja počžisnyčž. Sobotu 29. auguſta mějeſche ſo dotalschi wikar, kiž wot duchowneje wyſchnoſeže žanu polnomóc njedóſta, hačo ſarač do ſwojoho nowoho zaſtojniſtwa, kotrež bě zdowolnoſežu ſwětnje wyſchnoſežu wot patrona dóſtał, zapořazčž. Tachant Rzezniewſki pał, njepſchepoda cyrkwiſke klucže a kniže, duž bu cyrkwej z mocu wotewrjena a ſhamor, we kotrymž běchu cyrkwiſke kniže, tohorunjecža. Tachant wza najſwjecžijiſchi ſakrament z cyrkwje a wěczna lampa bu haſnjena. Njedželu 30. auguſta dchysche Kubecžak Bože ſlužby dŷeržecž, ale lud hanjeſche joho tač zo mějaču joho policajowje zaſitowacž. Pſchi započžatku Božich ſlužbow pſchicžahny čžröda ludu do cyrkwje, čžehnjecche z ſhorhojemi a wobrazami ſwjatych po cyrkwi, a dchysche Bože ſlužby pſchitohrničž. Kubecžak bu wiſchelako hanjeny, dönž z měſta Schrimm po žadanju wojach pſchindžechu, koſiž wjach ludži jatych wzaču. Kubecžak pał njemě ſo na haſy pořazčž, chla woſada joho zapěje hačo najenka a tež tajch ſo tu namataja, koſiž pſched hrubym zařhadženjom na njoho ſo njeſtröža. Ze to zru-

dnje, zo so něšto i duchow pastrej postaji, wot kotrohož cħka wosada so z prawom wotwobroczi.

Pruska. We wupozazowanju z kraja je pruske knjeźerstwo jara pilne. Najprjedy buchu jesuitojo z Němskeje wuhnaczi, potom stawy duchownych rjadow ze schulow a z tym z džela tež z wótczynu wupozazani, nětko sezeli so katolscy duchowni, dokelž so mejskim zakonjam poczinych njechadža, do cuzby, a we najnowišchim časju buchu karmelitste knjeźny we Poznaniu a nětkotši francózsčy duchowni, kiž so schudijow dla we někotrych městach Němskeje zdzeržowachu a jedyn jendźelski biskop, kiž strowosče dla we němstich kupjelach pschěbhwasche z němstich krajow wuhnaczi. Karmelitste knjeźny su jedyn z najkruczišich rjadow katolskeje cyrkwi.

Němska. Tež Hessenska dóstanje we krótkim podobne cyrkwińske zakony, kaž ma Pruska a Badenska. Knjeźerstwo je tesame hižo wudžekalo. K tym samym pał je tež hižo zakon pschipožony, kotryž ma klóschtry rjadowacž. Rjadowanjo klóschtrów je pod nětczišchim liberalnym knjeźstwom nimale tał wjele, kaž jich potkóczenjo.

Rakuska. Khežor Franc Šóžef je wot 7. septembra hač do 9. we Brazh pschěbhwak. Womitano bē jara wulkotne; deputacijow mějesche khežor jara wjele ze wschěch dželow kraja a ze wschěch schtantow pschipuščezicž. Wujednanjo mjez němstěj, nětko knježacej a słowjanskej, nětko potkóczenej stronje, drje pschěz pschěbhwano khežora we Brazh spěchowane njebu. Deputaciji wyschšchoho duchownstwa, kotraž bu wot kardinata wješcha Schwarzenberga wjedžena, wotmłowi khežor, zo je joho starosčej stojnje na to žložena była, zo wěch hiščezje hóršche byli njebychu hačž su, a zo budže tež pschichodnje po wschitkej možnosčzi so staracž, zo so katolskej cyrkwi kšchidwa nještanje.

Naležnosče towarštwu.

Sobustawy na lěto 1874: ff. 346. studenta theologije Jakub Škala z Khrósczic; 347. Ğana Štalic z Khrósczic; 348. Jurij Ğospodar z Pazlic; 349. Ğana Kralowa z Nowoslic; 350. Mikławš Jordan z Čžžžec.

Na lěto 1873 dopřaczi: Ğ. K. z N.

Dobrowólne dary za našče towarštwu: knj. Dr. Pětr Šordan z Wina 10 šhěšnafow; Mikławš Jordan z Čžžžec 15 nřl.

Za swj. wótcu: Jedyn kħudy ze słowami: Ğji a cžin tosame: 2 tl. 15 nřl.

Dary za cyrkwej w Čžornecach abo Baczonju.

K cžezczi Wožej a spomoženju duchow su dale woprowali: Jedyn kħudy ze słowami: Ğji a cžin tosame: 3 tol. 15 nřl.; statne kuponu 6 tol.; kuponu lamjeneskich papjerow (dwóych) 9 tol. 5 nřl. — Ğromadže: 7011 tol. 7 řl. 6 nřl.

Serbske katolske modlejske buchu wutoru 28. julija na wjelkowskej drožh namakane a móža so pola fararja Šórnika w Budyšchinje zasj dóstacž.

Katholicki Posol

Wukhadža prěnju a treću
sobotu w měsacu.

Cyžolětna plaćizna na pósće
a w knihařni 17 nsl.

Ludowy časopis,

wudawany wot towaristwa S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: Jurij Lušćanski.

Číslo 19.

3. oktobra 1874.

Lětnik 12.

Někotre zrudne znamjenja našeho časa.

1. Štóž podawki a wobstejenja, štóž stawizny našeho časa nještronisny wobkedźbuje, a je z přjedawšimi časami pschiruna, njemóže so dosć dźiwac, zo so jawnje nětko tak wjele njeprawdy stanje, zo je wjele ludži lubosć k sprawnosći tak dospołnje zhubilo, zo tež najwjetšchu kšidwu z wulkej rycznivosću zamotwjeja. Wosobnje rady so widži, spojošnosć a wjeselosć wubudži pola wjele ludži, hdyž so katolskej cyrkwi a jeje swěrnym sluzownikam a dźećom kšidwa čini. Najdžitwnišće wobskoržowanja, kotrej su wěrje do chła nje-podobne, namakaja tu lohcy wěrliwe wutrobhy. Nětczišće pschesczěhanja katolskeje cyrkwy we Pruskej a skoro we wschittich druhich krajach su tak njesprawne a njezaslužene, zo to kóždy jara lohcy spóznaje, a tola namakaja we krajnych komorach a ludowych nowinach, we zjawnych ryczach a pismach zahorjenych zamotwjerjow. To hodla dyrbi so pschecy a pschecy zasy wobkruczeć, zo katolska cyrkej najmjeńšchu winu a pschiležnosć k pschesczěhanju podaka njeje, žadyn rozomny čłowjek njemóže wěric, zo je cyrkej swojoho njezmólnoho mucžerstwa dla za kraje straschna. Hižo 8. decembra 1854 je s. mótc hafo njezmólny mucžer chleje cyrkwy wěrnosć wěry, zo je macž Boža Marija bjez herbstoho hrěcha podjata, wozjewit a postajit. Njewěriwi ludžo to hanjachu a wusměšachu, ale žane knježerstwo njenamaka we tym ničto straschno za so. Zjawnne začisnjenja wschelaticch błudnych mucžbow našeho časa, kotrej so we léče 1864 wot japoschtoskoho stola sta drje, bu zasy wosobnje wot tnych, kotřiž so trjeheni čujachu, hanjene, ale žane krajne knježerstwo njenamaka we tym winu, s. cyrkej abo katolikow potkózeć. Njepscheczelejo cyrkwy we Pruskej drje prócowachu so, hižo we léče 1869 pschecziwo cyrkwi mucžic, a knježerstwo tehdom do toho njezwoli, zdžerža měr a pokoj. Wójna pschecziwo Francoskej wudhyri, zdžerženjo katolikow we chleje Něm-

flej a wosobnje we Pruskej bė hjez poroka, wscheje křwalby h3bne, katholickej wojach wojowachu horbziusch. Němski křezor, kotřž bė we lėcze 1867 hafo pruski kral zjawnje slubił, žadania svojich katholickejch poddanow, njewotwisnosć wjercha chřkwe nastupace spokojeć, slubi z nowa, dotho po postajenju wėrnosće wo hamžowym njezm3lnym wuczerstwje we Watikanskim koncilu, zo budze po st3nczenju w3jny z druhimi wjerchami zhromadnje muradzeć, tał mohła so swjatomu w3tcej pschez Wiktora Emanuela sczinjena křiwda zas zarunacć. Hřschje we lėcze 1872 wupraji wjerch Bismarck, wėrnosć wėry, lotruž milliony poddanow wėri, dırbi křjezerstwju swjata bjeć. A nětko, pruske sudy nimaja skoro niczo dale cžinicć, hać wobforženymi katholicskimi duchownymi jednacć, jich k pjenjeznym pokutam, k jastwej, k wotsadzenju a k wupokazanju z kraja wotsudzeć; nimale wschitć biskopja buchu cžazani, pjeczo sedža hižo mėsach dotho we tchsamnych jastwach ze kř3stnikami, jedyn bu swojoho wřsokoho zastojnstwa wotsadzeny, a tał wjele druhich křiwodow bu katholickej chřkwi bjez wschitćich dalschich winow cžinjnych. To njeje wėrno, shtoz wjerch Bismarck wudawa, zo so biskopja pschecziwo krajnym zakonjam spjeczujaj. Woni njepřaja: „Dokelž so nam zakonje njelubja, tohodla smy my pschecziwo nim“ ale woni přaja: „Dokelž wasche zakonje wėrnosće wėry wot was pschip3znateje katholickeje chřkwe a swėdomjo katholicow ranja, tohodla znjesemy my wot was nam pschimėrjene khostanja a zamostajimy katholicstomu ludej, pschez nowe spravne zakonje dalschu shtodu wotwobrocžicć a wzate prawa swjatej chřkwi zas dohycć.“ To pak njeje rycć a pucć revolucije, ale martrařtwa.

2. Zo pak tamne nowe zakonje, kotřž so po pruskim pschickadze teź hižo druhdže dawaja, katholicstwu wėru a swėdomjo ranja, sht3 mohł na tym dwėlowacć? K33bny katechismus wuczi, zo wucžba wo chřkwi, wo hamžu, wo biskopstwje a mėschnistwje k wėrnosćam wėry katholickeje chřkwe skuscha, a zo so tale wucžba wot druhich wėrnosćow dželicć njem3ze. Katholic namata mėr a potoj z Bohom jeno potom, h3hž wschitke wėrnosće wėry wėri, a wschitkim kaznijam swojeje chřkwe a jeje wjercha posłucha. A runje tele wėrnosće wėry so pschez mejste zakonje strowich pschemėnjeja a ranja, tał zo katholicka chřkej swoje wot Chřstusa postajene po tajlim b3jstwe zarjadowanjo zhubi.

3. Wulka njewėdomosć křjezi pola křjezerstwow wo nastupanju wažnych wucžbow katholickeje chřkwe. Tam ani njezapschijeja prawje winowatosć wėry, cžejki hřėch njewėry, katholicstwu poskušnosć pschecziwo postajenjam duchowneje wyschnosće — lute wėch, kotřž k33bde katholicke dželco wot mladosće jow znaje. Njezapschijeja tał teź winy, wot kotřchž so katholickej biskopja wjesć dadža. Pruske křjezerstwo je so wėscze nabžalo, zo budža so biskopja tamnym, jich swėdomjo ranjajach zakonjam pocžisnyć, dokelž a kaž su so postajenjam Watikanskoho koncila pozčisli. Křjezerstwo widzi tu nizke nakhilnosće, h3dž tola so niczo dale njewobledžbuje, hać znata kaznja swjatoho pisma: „skuscha so, Boha b3le posłuchacć hać cžłowjekow.“

4. Zrudne znamjo naschoho cžasa je teź pscheczelne zadzerženjo křjezerstwom pschecziwo tał mjenowanym „starokatholicam“. Wėste je a wot nitohu so

pręc̄ njemōže, zo je romsko-katholſka cyrkej zhromadjenſtvo wſchittlich tamnych kſheſcjanow, kiž ſu pſchež wuznawanjo tejeſameje wěry a pſchež wobdželenjo na tychſamych ſakramentach zjednocženi pod bamžom we Romje a jomu poddathmi biſkopami. Hdyž nětko nēmſke knježerſtwa poſtajeja: tajcy ludžo, kiž njeměrja, ſchtož bamž a biſkopja wucžza ale nēſchto druhe, kiž ſu wot bamža a biſkopow cyrkwie wuzanknu, woſtanu tola katholicjo, a to runje taſ dobri katholicjo, mōža drje knježerſtwa tele poſtajejenjo i płačiwofczi pſchinjeſcž, dokelž maja móc i tomu; ale žanoho jenicžtoho katholicita njebudža móc wo tym pſcheſwēdczičž, zo je to wěrno, dokelž taſ daloko jich móc njeboſaha. Ludžo mōža katholicſku cyrkej hidžić a pſheſcžehač, ale z druhej pſchemēnicž ju njemōža. Džewjatnacze lētſtotekow ſteji we ſwēcže njepſchemēnita. A hdyž nēmſke knježerſtwa wupraja, zo jenoho z cyrkwie wuzanknjenoho mēſchnita za katholicſkoho biſkopa pſchipožnaja, bjež toho zo bhdu pſchepytali, hačž tutōn z wjerčhom ſwojeje cyrkwie we nēkaſtim zwjažku ſteji, mōža knježerſtwa to cžinicž, dokelž maja móc i tomu, woni mōža tutomu mužej pjenjež dačž, taſ wjele hačž hcebdža, woni mōža tež nam zaſtačž, wo nim to prajić a piſačž, ſchtož ſebi myſlimy, ale joho we prawdže za biſkopa katholicſkeje cyrkwie mēčž, to nam pſchitačž njemōža.

5. Žara žrudne znamjo naſchoho cžafa je tež waſchnjo, na kotrež ſo we ludowych komorach, knježerſkich nowinach a pſchi wſchelatick ſwjatocžnyh pſchiležnofcžach wulki džel nēmſkich poddanow, katholicjo hanja. Wōlby na poſledni reichſtag ſu tola žjawnje dopoſazali, zo doſpočna tſecžina wobhdleſitwa Nēmſkeje ſwērnje i ſwojej cyrkwi ſteji, a tola ſo tale tſecžina njepſcheſtawajcy za njepſchecželow kraja wudawa, katholicjo haſo tajcy ſo wſchelaſo hanja a potkoczeja a za njepſchecželow kraja wudawaja. Najjaſniſche rozſtajejenja katholickich zapōſtancow a nowinow nimaja ſo kēdžbu, haj ſo huſto wuſmēſheja, we nowinach ſo zamjelcža abo z dobrej wolu popoſojcžnje pomjedaja. A cžohodla? Žo ſo wērnoſcž njeby žhonika, a zo lud pſchež to, zo tež druhe nahlady a winy ſkychi, tež njeby hinaſ ſubžić započžal, a ſpōznač, zo wſchaſ tola nētčžiſche zaſhadjenjo pſhecžjivo katholicam žanhč wopravdžitich winow nima a tež i žanomu dobroomu kōncej wjeſcž njemōže.

6. Tōnle taſ wubudženy a doſho zaſitany, cyrkwi a wſchomu kſheſcjanſtwej njepſchecželſki duch paſ je hižo nětko ſo daloko rozſchērīl a na močy dobhł, taſ zo jōn knježerſtwa drje taſ lohcy žmērōwacž njebudža; wſcho, cyrkej a ſtat, chje cžto-wjeſte towaſitwo by wōn najradſcho žwrōčžik a zapuſcžik a z tutych rozpadankow potom nowy rjad po ſwojim žmyſlenju natwarīl, we kotrymž by jeno njepo-rjad knježīl. Poždže ſpōznaja knježerſtwa, zo ſu zažlobjeni njepſchecželojo cyrkwie tež najſtraſchniſchi njepſchecželojo knježerſtwa a wſchoho rjadu, zo tamni ludžo, kotkiž nětko cyrkej powalečž pomhaja, tež močy knježerſtwa ſo njepočžīſmu, ale zo kōžby rjad, kōžby žakoi, kōžbu winowatoſcž hidža a zacpēja. Hdy by jeno ſo ſtoro nēkaſti pučž poſtačžal, na kotrymž byſchtaj ſo tamnej dwē wot Woħa poſtajenej močy žaſ ſpōznačoj a žjenočžitoj i ſpomoženju cžłowjeſtwa! Ale na-džija na to je dotal žara ſtaba; bojoſcž zo nētčžiſche pſheſcžehanjō cyrkwie ſo hiſcžeje dale rozſchērī, a hiſcžeje ſurowiſcho wuſtupi, njeje podarmo, ale tež po-

tom wopolaže wěsće so słowo a slubjenje Chrystusowe wěrne: „Moch hele chry-
tej njepowala.“

Nowinki a powjeseće.

3 Łužich a 3 Sakskeje.

3 Budysčina, 29. septembra. Džensa buchu pjeco dotal pomocni wučerjo t statnym wučerjam pozběhnjeni a ze swjatocźnej pschisahu do swojich zastojnstwow zapotazani. Su to ff. Engler a Rößler pschi tachantskej wučerjni we Budyschinje, Endler we Scherachowje, Petrich we Blumberku; čzile woštanu pschi wučerjnjach, pschi kotrychž hač dotal skutkowachu. Pomocny wučer Herzig pat, kiž bě dotal we Wostrowcu, pschiindže na nomu schulu we Schönfeldže, kotraž bě dotal 3 Brunawskej zjenocžena; jeno we zhmje bu tež hižo we prjedawšich lětach pschez druhoho Brunawštoho wučerja we Schönfeldže samym schula dzeržana. We Königshainje hdžež je njedawno přeni wučer Tschiedel numrjet, so dotalny druhi wučer f. Bur, rodženy 3 Kulowa, za přenjoho wučerja postaji a hafo druhi wučer pschiindže tam knj. Muschik, rodženy 3 Budysčina. Postajenje t statnym wučerjam bu posledni krócž wot tachantskoho konsistoria dolonjane, dofelž po nowym schulskim zakonju a po nowym zarjadowanju krajnych zastojnstwow steja schule pod schulskim wotkrjesnym dohladowarjom a pod amtskimi hejtmansktwami. Duchowna wyschnosć žmje jeno wučjenje nabožnistwa pod swojim dohladom.

3 Budysčina. Stawna hrabinska swójba we Brunowje, kotraž so tał khwalobnje pschez wěrne křesćanske pocžinki wuznamjenja, je 3 nowa rjanj pčob chrtwinstomu žiwjenju woprowala. Najstarscha džomka 7. hapryla zemrjetoho hrabje Kaja Stolberga, hrabinka Sofija je 22. augusta swoje pobožne wotphladanjo, kotrež hižo něfotre lěta swědomičže wuradžeše, wuwjedła, we Kölnje do rjadu karmelitskich knježnow zastupiwšči, kotrež su po krutej wot s. Theresije postajenej kazni žive. Hrabinka Sofija bě předy 7 lět dotho dwórka knježna pola zwudowjeneje kraloweje Marije. Dwě jeje sotse, hrabinka Alexandrina, wot lěta 1866 a hrabinka Hana wot lěta 1872 skutkujetej hižo we rjedže khudhch franciskanskich knježnow t čjesči Božej a položenju očłowjestoho hubjenstwa.

3 Drežďan. Pšchetorhjeny sakski sejm budže 1. oktobra dale wuradžeč zapocžinacž; wosebje budže nowe waschnjo dawkidawanja najwážnišcha wěc sejmskich wuradženjom.

3 wukraja.

Rěmska. Nowe chrtwinske zakonje we Hesseskej, kotrež su so wot knježerstwa zestajake a tež wot sejma so 3 wěstosćžu pschizowzmu, su prusskim dochla podobne, podobne budža tał tež pčob, kotrež pschinjesu: njepokojnosć, njeměr a žwadh mjez chrtwinskimi a swětnymi zastojnstwami. Tež we Hesseskej

njeje katoliska cyrkej hinajšča hač we Pruskei, a njemóže so we wěštych wěcach stataj podczisnjec.

Němska. We Badenskei čujuja katolikojo mjela lět škódkli pschah libe-
ralnoho knježerstwa, njeznjesliwe potkoczowanjo. „Starokatolikojo“ namalaja toho-
dla tam z podpjeru knježerstwa najpłódnischu zemju za swoje stutkowanjo. Zena
cyrkej po druhej dawa so tak jim k sobuwužiwaniu a so rozemi, zo katolikojo
so tamneje cyrkwje zdaluja, kotraž bu pschez sakrilegiske Bože skužby starokatolico-
likow wonjeczesjena.

Němska. We Bonnje běchu so na pscheproschenjo probsta Döllingera
wšchelach wučzeni mužojo kšchescjanskich wěryhwuznacchow zesšli, zo bhchu někajtu
pschezjednosč we wěrnosčach wěry muradžili. Zatoženjo cyrkwje, we ko-
trejz bhchu so wšchitke kšchescjanske wěryhwuznacza zjenocžili, je hižo hufto wura-
džowane, ale pschezjenosč so zenje njedosahty. Wot wučzenych profesorow, z
kotrychž so nimale jedyn kóždy za njezmólnoho džerži, wšchał tež žana pschez-
jenosč wučec njemóže. Katolikojo, kiž so na tamnej konferency njewobdželiču,
wšchał wjedža a wšchitcy druzhy móža to knajmjensšomu pschez stawizny nabožništwa
poručženi wjedžec, z wotkel pschezjednosč we wěrje pschińdže. Wučzeni, kiž jeno
na swoju wědomosč hordže twarja, njeju najbóle we najmjensšich wěcach pschez-
jeni, kał mohł tohodla lud wot nich zjenocženjo kšchescjanskich wěryhwuznacchow wo-
czakowacž. „Zena wowczęrnja“ so jeno załoži, hdyž so ludy a tež wučzeni
we poniznosčzi njezmólnoju „pastyrzej“ podczisnu.

Pruska. Mejske zatonje, kotrymž su hižo pjeczjo biskopja a mjela stow
buchomnych k woporu panhli, žadaja sebi nowy wopor z rynka biskopow. Pa-
derbornškomu biskopej Martinej, kotryž mjez najprěnimi najhorlimišcho sobu
wojuje za prawa s. cyrkwje, kiž je tohodla tež wot 4. augusta we jasnje, bu kazane,
zo by swoje biskopske zastojnstwo zložik. Biskop Martin je na wotmolwil, zo to
czinič njemóže a njebudže. „Swětna wyschnosč, tak stónčzi biskop swoje wot-
molwjenjo, jomu njeje zastojnstwo dala, a statna wyschnosč njemóže
jomu je tež wzacž. Pschez czěmnosč a měrwenju czasa swěczi wěczne stónčžo
sprawnosče a wěrnosče, a sčtožkuli so tež nade mnu dopuschži, we krutej do-
wěrje na toho, kotryž wšchitke wlošy mojeje hlomy znaje, čcu ja radšcho naj-
hóršche znjesč, dychli so swojej lubowanej dičey a s. katoliskej cyrkwje njeswěrnny
wopokazacž. Romskokatoliskej cyrkwje skusšesche moja młodosč a moja mužška
staroba, ji budža tež wšchě druhe lěta žiwjenja, kotrež mi knjez hiščeje popisheje,
skusšecž. Wšcho budu ja za nju woprowacž, a jelizo so žada, tež po-
slednju krepku kremje“. Podobne wotmolwjenjo móžesche sebi knježerstwo wot
wutrobitoho biskopa katoliske cyrkwje nabžecž. Nětko budže knježerstwo joho wěc
psched najwšchšchi „cyrkwinški sud“ pschinjesč, a tónsamy budže ju pschepytacž a
biskopa wotšadžicž. Nicžo druhe njetrjebamy woczakowacž. To budže potom
druhi pschez pruske knježerstwo wotšadženy biskop. Grabja Bedochowki, biskop
we Poznaniu, je hižo psched mėsacami na thysamym puczu wotšadženy.

Zendzelska. K dopokazaniu, kał mőcnje we Zendzelskej katoliske žiwjenjo
pschibjera, pschinjesje jena žendzelska nowina scžehowace zajimawe drobnoštki: We

Léče 1765 béšče we Zembželskej a Šcöttlandže 60,000 katholicow, 1821 hižo poť milliona, 1842 poť tšecja milliona a 1845 poť šchtwórta milliona. We léče 1873 béchu we Zembželskej 1893 měšćnikow pschi 1453 cyrkwojach a tšapackach postajeni, 86 mužšćich a 268 žónšćich klóšćtrow, 21 gymnastijow a 1249 druhich katholicšćich schulow, kotrež su pschěz 20 diócesow rozšćěrjene. Najwosobnischí mužojo zemjanstwa, z čžróby wučženyč, anglikanšćoho duchownstwa su so k njej pschizankli. Teke rjane pčody njese katholicka cyrkej w kraju, we kotrymž so létstotekki dołho najšufrowišćo pschěšćěšasče, we časju, we kotrymž so ji we wšćěch rózšćach zemje jeno zadžěwki do pučža křadu. Mh mamh, tať rěka we tamnej jendželskej nowinje dale, biskopstwo, drje nic kralowšće ale romšćo-katholicšće, kotrež je tutoho mjena hóbne, swoje powołanjo znajo, dawa měšćnistwwej a ludej najrjeńšćich pschikřad we šćowje a šćutku; mh mamh wuběrne duchownstwo, wučžene a kublane drje nic we kralowšćich wustawach ale we dobrých katholicšćich wučžernjach; mamh nowe krasne cyrkwy, klóšćteršće rjady, we kotrychž dobre pocžinki křežža a wědomosćž so pšćoni, dobre ludowe schule, we kotrychž měšćnych a wěrnje catholicšćich wučžerjo we pschězjenosćži wučža a hđžež žadhu kultušminister rozřazowacž nima. —

Rakuska. Něhđže pschěd šćhtyrjomi létami bě po namjeczje čžěšćoho hrabje Wilczka rakuska kóđž „Zegethoff“ wujěka, zo by morjo a kraj blizto poľnoćnoho tocznika zemje (Nordpol) pschěpřtowała. Ale dołho njetrajesče, dha bu wot lodu wobdata, tať zo do njoho zamjeryny a po časju z nim dale plowasče, hacž šćónčnje blizto někajtoho njeznatoho křucha kraja težecž wosta. Poťšćecja léta dołho pschěbhwachu tať we kóđži, we lodže zamjerynjenej; hđhž pať lóđ jej z rozčžišćčženjom hrožesče, wžachu swoje najwuznišće wěčy na sankti, a 96 dnow šćuwachu so tať po sankach, hacž zas k wotewřjenomu morju pschidžechu, a so zas čžóćmikam dowěřichu a po króććim buchu wot ruskeje lodže „Nikolaj“ namakani a horjenzaczi, a do Norwegišćeje dowjezeni. Ludžo su jara wjele wustali, a wědomosćži wulki wopor pschinjegli. Wšćudžom so tohodla wo nič ryežži, a hđžežkuli na swojim pučžu z Norwegišćeje do Wina pschidžechu, buchu tež jara čžesćčeni, wosobnje we Danšćej, we Kopenhagenje, we Šamburku, we Wróťšćawje. Najšćawnišće pomitanjo pať bě jim we Winje pschihotowane, hđžež 25. septembra wječžor pschijěđzechu. Wjedžiczerjej rěkataj Bayer, rođženy z Čžoplic, a Wehpřechť, rođženy z Darmstadta; wšćěch, kiž su strasćny pučž sobucžinili, je 24 a mjež nimi 16 Šćowjenjo (mjenujch 4 Čžechojo a 12 Šćhrowatojo), 5 Němcow, 1 Šćalšći, 1 Władžar a 1 Norwegšći. Na swojim 96 dnow trajachm pučžowanju po lodže, na kotrež móžachu jeno maľo chřoby sobu bracž, žiwjachu so najbóle jeno wot šćokoladhy a hřochoweje kóřbahy. Tobat béchu hižo dawno wšćón wufurili a tať mějachu tobakřerjo pschi drugej nuzhy tež hišćežje tule, kotruž pať někat na te wšćhny pschewinychu, zo moč křurjachu.

Čžłkowske stwo. Něčťó je woblicžik, zo je na zemi 1,228,000,000 čžłkowskegow žimych, z kotrychž 360,000,000 lawřawišćej swóđže šćušćeja, 552,000,000

mongolskej, 190,000,000 äthiopiskej, 176,000,000 malajiskej a 1,000,000 indiano-amerikanскеj. Mjez nimi wobsteji 1000 wjchelatich nabožnistwow a ryci so 3642 ryczow. Róždoičtnje wumrje na zemi 33,333,333 wosobow, t. j. wšchědnje 91,554, kóždu hodžinu 3730 a 62 we kóždej minucze. 33 lět je srjedžna staroba čłowjekow; sčtwórczina wumrjeje pšched sedmym lětom, połojca pšched sydhymnathm. Mjez 10,000 ludžini budze 1 stolět stary, mjez 500 dosahnje 1 džemjeć=džefate lěto, a mjez 100 jedyn sčěsczđžefate. Róždy wošmny z wobydlerjow je wojač.

(Za čjitarjow z Kulowskeje wosady.) Z přėnim oktobrom dóstanje we Prussej nowy zakon, zo maja so narody, mandželstwa a wumrjecža nic wjac wot duchownych ale wot wosebitych t tomu postajenych zastojnikow zapisowacz, płacziwoscž; duž hcu hłowne postajenja tudy podacz:

1. Róždy narod ma so we czasu jenocho tydženja tamnomu stawstomu zastojnikowej wokrjesa, we kotrymž je žónsta porodžika, wozjewicž. R ertnomu wozjewjenju su winowaczj: 1) mandželsti nan; 2) baba; 3) lékař; 4) kóžda druha wosoba, hđhž bě pšchi porodže; 5) tón, we kotrohož wobydlenju abo thěži so porod sta; 6) macž, tač thětse hač móže to czinicž. Tuta winowatosč wosobow, we thmle rjedže po rhyku pomjenowanych, zastupi jeno potom, hđhž tu prjedh pomjenowanj njeje abo to zastaracz njemóže. Mowonarodžene abo pšchi porodže zemrjete džěčo dyrbi so najpozđžijcho hižo pšchichodny džėn wozjewicž. Sčtóz nomonarodžene džěčo namaka, dyrbi je najpozđžijcho na druhi džėn policajstwu wozjewicž.

2. Mandželstwo pšched krajnej wyschnoscžu ma jeno płacziwoscž, hđhž je so pšched stawskim zastojnikom, kiž je t tomu postajeny, wobzankfo. Cyrkwinske wěrowanjo smě so hagle po wobzanknjenju pšched stawskim zastojnikom stacz. Prawy stawski zastojnik je tón, we kotrohož wokrjesu jedyn z mandželstwu bydli. Na pisnu poknomóc stawskoho zastojnika, do kotrohož wokrjesa wobzanknjenjo mandželstwa skuscha, móže so wobzanknjenjo mandželstwa tež pola druhocho zastojnika z wonka tutoho wokrjesa stacz. Mandželstwo so z tym wobzantuje, zo slubjenaj we pšchitonnosczj dweju poknolėtneju swědkow pšched stawskim zastojnikom wosebicže swoju wolu wuprajitaj, zo chetaj w hromadže do mandželstwa stupicž, a zo so tute wuprajeno wot stawskoho zastojnika do wěrowanskoho zapisa zapisce a tele zapismo wot slubjenaju a stawskoho zastojnika podpische.

3. Šđhž něchtó wumrje, ma so to najpozđžijcho na druhi džėn stawstomu zastojnikowej wot nana, wudowy abo pšchez wobsedžerja wobydlenja ertnje wozjewicž. Bjez dowolnosczje policajstwa njesmě so žane pohrjebanjo pšched zapisanjom wotemrjecža do smjertnocho registra stacz.

Sčtóz swoju pšchiskušnosč we nastupanju wozjewjenja njedopjelni, pjenjezne thostanjo hač do 150 hrimnow (markow) t. j. 50 tl. a tej runu sčtrafu we jastwje zawinje.

Cyrkwiński powiastnik ze serbskich wojadom.

Z Budyshina. Křhczeni: Ernst Jan, f. Ernsta Hugo Kubich, zvěřinarja z B.; Martha, dz. Jana Niebela, schewca na Židowje; Ernst Jurij, f. Michata Nowotnoho, kublerja w Skonej Bořšczi; Jan Rudolf, f. Jana Handrija Maja, czěšle z B.; Marija, dz. Augusta Adolfa Veckera, polira z B.; Ottilia, dz. Ernsta Schenka, korcžmarja z Bobole; Max, f. Karla Aug. Salma, schtrymparja na Židowje; Hana, dz. Jana Krecžmarja ze Židowa; Ida, dz. Wylema Trepery, knihwjazarja z B.; Jan Jurij, f. Jakuba Wencela, kublerja z Džžnitech; Hanža, dz. Karla Fischera, schewštoho miščtra z B.; Jan Jurij, f. Józefa Cimbureka, sedkarštoho miščtra z B.; Emil, f. Jana Schneidera, poboncza; Gustav, f. Augusta Hobrača, czěšle z B.; Olga, dz. Lenisa Fleischera, kočucharja z B.; Jan August, f. Jana Augusta Nowaka, wozytwarjerja z B. — Wěrowani: Friedrich Hauswald, bžětačžer we Margarethenhütte a Marija Madlena Schubertec z Bělčec; žankat Józef Wanja a Marija Karafec z B.; pjetarški miščtr Józef Hesse a Marija Theresia Ulbrichec tudy. — Zemrjeczi: Madlena, rozb. Wjerabec, Jana Ducžmana, kublerja z Božantec žawost. wudowa, 75 l. 3 m.; Hanža, Jana Kólpy z Něwsec wudowa, 63 l.; Marija, Augusta Centnera, registratora, wudowa, 52 l.; Jakub Natuš, žiwnoščer w Czemjercach, 70 l.; Jan Kofla, mumentar ze Zajdowa, 70 l. 2 m.; Jan Pjetasch, fravec na Židowje, 74 l.; Marija, mandželsta Michata Siebarja z Hrubjelczic, 69 l.; Madlena rozb. Kjeltec, wudowa Gottlieba Mirscha, kžžznika a schewštoho miščtra z Poščznicy, 77 l. 6 m.; Klemens, f. Jurija Bandy, registratora, 8 m.; Pětr Krawczitec z Wortlec, 45 l.; Jakub Maj, bžětačžer z B., 63 l. 10 m.

Naležnosče towarštwa.

Sobustawy na lěto 1874: ff. 350. Jakub Kral z Konjec; 351. Marija Michatowa z Konjec; 352. J. Grošmann z Ruha; 353. J. Pjecžta z Noweje Wjěłki; 354. Jan Buř z Wetrowa; 355. Michat Wawritec z Křroščczi; 356. Madlena Kmjecžowa z Kozaric; 357. M. Lufasch z Křroščczi.

Na lěto 1873 dopřaczi: M. K. z K.

Dobrowólne dary: Za našče towarštwo: knj. can. cap. senior Hoffmann 1 tol.; M. W. z K. 4 nřl. Porjebzenjo: M. Jordan z Czžžtec njeje 15 nřl. ale 1 tol. žako dobrowólny dar dat.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Bacžonju.

K czěšczi Wožej a spomoženju duřchow su dale woprowali: Křhata Grubertowa z Kadworja 5 tol.; f Wožej czěšczi 1 tol.

Hromadje: 7017 tol. 7 řl. 6 np.

Bacžerjace knihe „Duchowna Kóžownja a Swjateje Marije,“ kž buchu wutoru 28. julija na wjěłkowskej drozy namakane a hižo wjacžkróč wozjewjane, budža za řchtyri nježele někomu křubomu date, jelizo sebi je tón, kotromuž řtusheja, pola řararja Šórnika zařy njepožada a njewotnjese.

Z naktadom tačantřtwa je wušchoř, a pšchewawa so za 77 np. we tačantřkej řencli:

Katholiski Katechismus.

Wo Deřarbe'owym pšchekoženy.

Ciřšcžcaj P. A. Donnerřat w Budyřhinye.

Katholicki Posol

Wukhadža přerňu a třeću
sobotu w měsacu.

Cyťolětna plácizna na pós ée
a w kniharňi 17 nsl.

Ludowy časopis,

wudawany wot towaristwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor : Jurij Łuscanski.

Čislo 20.

17. oktobra 1874.

Lětnik 12.

Řłowe wjesole znamjo za katholsku cyrkej.

W e časju czeřkich domapytanjom wudžela Wóh teř k pschewinjenju móžnych spytowanjom wulte hnady. Tule wěrnosć zřoni na sebi jednotliwy cřkowieř, kař teř nětko runje cřla katholska cyrkej, kotraž so nimale po cřkym swěće njepscěcželscy pschescěžeha. Pschi njesprawnyh potłočowanju, z kotrymž drje so cyrkwi wjele czeřkich ranow nabije, pař móže wona tola teř na tróřchtne podawki a wobstejenja spominacř, kotreř ju zwjesela a pošlynja. K tajkim sřuscha wosebje horďinske zadřerženjo katholskich biskopow, kotřřř po pschilladže swojoho najwyřšchoho pasřryja, stawnoho bamža Piusa IX., prawa swjateje cyrkwie z kóždym woporom na zamoženju, strowocře a janyh žiwjenju zamořweja; k tajkim sřuscha řhwalomne zadřerženjo cřfoho duchownstwa, kotřřř slubjenu swěru a posřuschnosć swojim biskopam wobřhowaju. Cřhke duchownstwo móžemř prajicř, dokelř su někotřřř z nich so teř pschěz wabjace slubjenja zawjesć dali a na njeprawe pucě so zabludřžili, su tola řhsach swoju swěru we wohňju pschescěžehanjom dopokazali, a druhe řhsach su kóždym čas k tomu hotowi. K tajkim tróřchtnym podawkam sřjedř pschescěžehanjom sřuscha teř mőcne cyrkwinřske žiwjenjo, kotreř je runje nětko wotucřřko a kotreř so pokaze we bohatsřim wopytowanju Wozřich sřuřbow, we huscřřřřchim dőřtawanju ř. sakramentow, we zastupowanju do cyrkwinřskich bratsřwow, we založenju wschelaticř katholskich towaristwow, we wudawanju a kupowanju dobrřřř katholskich knihow a wschelaticř časopisow atd.

K najwjeselřřim podawkam nasřoho za cyrkej tař czeřřkoho cřasa sřuscha pař teř, zo runje nětko wschelake jara nahladne wosřoby do klina katholskeje cyrkwie so wrőcřeja. Z nahřřym potłočowanjom katholskeje cyrkwie a z cřla wsřoho nabořřnoho žiwjenja, za kotreř so řana spravna wina njenamata, su njepscěcželsoje cyrkwie runje cřlu ředřřnosć na nju zlořřili. Katholska cyr-

fej je jeniczki wustaw, kotryž za prawa křesćanstwa pšhecziwo zamjedzenju nowoho pohanstwa wutrobicze wojuje. Wjetychi džel ludži našeho časa drje je za wchitke nabožne wěrnosće wotemrjet, swoju jeniczku starosć a cyle prócowanjo jeno klibam tutoho swěta pšchwobrocziwšči. Lěpšči džel mjez zdželanymi čłowjekami pač, kotryž na podamki časa kedybnje hlada a je rozsudzuje, njemóže bjez zajimawosće pšchihladowacž wojowanju, kotrež je nowe pohanstwo pšhecziwo katholickej cyrkwi započžalo, kotrež pač po prawym chłomu křesćanstwom płaczi. Wobkedybowanjo a nještroniste rošudzenjo započžatoho wojowanja pač móže jeno k lěpšchomu spóznaczu wučebow a žiwjenja katholickeje cyrkwe pšchijwješć a tak lěpšči džel čłowjekow, kiž chce dža křesćanstwu wěrnosć wobkhowacž, za cyrkej dobyć, dolež kóždy, kiž wučebu a žiwjenjo katholickeje cyrkwe prawje znaje, budže we njej bójštu wěrnosć spóznacž. Za to swědčja wjele sławnych mužow a poccziwih žónstich, kiž za nabožnej wěrnosću slědžo, a měr a pokoj wutrobny pytajo, wobjoj we klinje katholickeje cyrkwe namatachu. Zo dopokazaja tež we prawdže džiwe wobroczenja, kotrež so hakele we poslednych tydženjach stachu. Wlócnej jendželstej zemjanaj, lord of Ripon a wojwoda z Northumberland, a kralowa-macž Marija we Bajerstej, džowka pruskeje kralowskeje swójbny, blizka četa němskeho křžžora, madželska njebob liberalneho krala Maxa a macž němskeho liberalneho krala Rudwiga we Bajerstej, pytaču a namatachu wěrnosć a pokoj we katholickej cyrkwi a to runje we času, hdyž so we Šcndželstej nowe wichory pšhecziwo katholickej cyrkwi wubudžeja a hdyž we Němskej njepšhecželste wichory hižo dołho ščumja.

Zo je kralowa-macž Marija tule wažnu kroczel čziniła, njemóže so nam runje džiwno zdacž. Zeje nabožna wutroba njemóžesche we njewěstosći lutheriske wěry spožojenjo namatacž; jeje wobkhadžowanjo z katholickimi swójbami a wučeznymi dyrhjesche ju prjedy abo pozdžišcho katholickomu pšchewědčenju pšchijwješć. Wjele wjetšche spodžiwanjow pač zbudži, zo jendželsti lord of Ripon, kotryž hiščje pšched sydny mječacami hačo sobustaw jendželsteho ministeria na stronje liberalnych wojowajšche, a hačo najprunischi pšchedsydny jendželstich swobodnych murjerjow k potkoczowanju katholickeje cyrkwe sobuskufowajšche, do katholickeje cyrkwi zastupi. Ale runje joho poslenišche zastojnistwo bě za njoho pšchiležnosć, wučebu katholickeje cyrkwe spóznacž, dolež chesche ju k zamokwjenju swobodneho murjerstwa we wosebitym pišnje pšchimacž a jeje wopacžnosć dopokazacž. Pilne študowanjo katholicstich wučebow pšchijwješce joho k pšchewědčenju wo jich bójštej wěrnosći a wotpołożenju katholickeho wěrywuznacža. Zo tale kroczel sławnoho jendželsteho ministra so wot liberalneje strony jara njeluboznje rozsudža, zo so tohodla hani a swari, njemóže so nam džiwno zdacž. Lord Ripon móže pšchi tajkim njepšhecželstkim rozjudženju swojeje jara derje pšchekadženeje naležnosće słowa druhoho jara sławnoho muža, znatoho pišowacžela, Haller-a, kotryž je tufamu kroczel čzinił, na so natožicž. „Hdy bych so ja njewěriwy, žłostnik, sobustaw nekajsteho njekřesćanstwoho towarštwu stač, ničto so njebny nad tym hórščit; někotři dobri čłowjekoj bychu mje mjelcžo wobžarowali. Hdy bych so k jenej drugej wot nas dželceneje a wot wěry našich wótcow wotwobrocženeje sekty podał, by suadž někotryž

kuli to za prave mël, aby snadž nanajwjacy za njewužitnu zahorjenosć džeržak. Ale zo tym so zjenocžik z powščitkownym towarštwom, z wulkej wošadu kšesczjanow, z najstarschej, z najwjetschej, z tamnej, we kotrejž bėchu tež nashi wótočojo, z cyrkwiu, kotraž je po cytym swěće rozšěrjena, kotraž je, njedh so praji sčtož dce, pschecy tasama wostała, kotraž ze žaneje drugeje njeje nastala, ale z kotrejež su wschitke druge nastale — dyrhžalo dha to jedyn tač žly stult byčž, kotryž so njemohł wjacy wadacž?“ Tak piša z Haller.

Tajke spodžiwne pschewobroczenja pač wubudža dalschu kėdžbnosć a pohnuja tež druhich nabožnje zmyslenych ludži pschepytanju a ł spóznawanju katholickeje wucžby. Pschecž to budža sšhoro žhonicž, kač mačo a kač wopacžnje bėchu hačž dotal we nastupanju katholickeje cyrkwie rozwučeni. Haj to je jena z najwadžnišchich winow, kotrychž dla so katholicka cyrkew tač jara hidži, dokelž so mjenujeh tač mačo a tač sčpatnje znaje. Njepšchecželojo pschipisuja ji wėru, kotruž nima a rozšěrjeja z dobrej wolu kž we nastupanju wucžby katholickeje cyrkwie a dcejdža z tym druhich wottraschecž, do katholickeje cyrkwie zastupicž. Tak mōže so we protestantskich kniham cžitacž, zo je „wotpusł wodacžo hrėchow, kotrež so z plenježami lohcy dobyčž hodži.“ Cžesczenjo swjatyh, kotrež my wuznawamy cžinja protestantow „ł modlenju“. Wožu mschu mjenuja „pschibóštwu, dokelž so tu thlēbej modli“, hušto mōže so we jich pijsmach cžitacž, „zo katholickejo ani do wumnožnita njewėrja, ale wot swojich samotnych dobrzych stultow wumnoženjo wocžatuja.“ Tajke a podobne wucžby pschipisowaja so we wschekalich protestantskich kniham katholickej cyrkwi, tola wucži kōždy katholicki katechismus tač jasnje a jednorje katholicu wėru, zo mohł ju kōždy značž. Ženo njewėdomosć abo žla wola mōže katholicu wucžbu tač njehōdnje pschewjercžecž a wotpohladaujo njemōže druge byčž, džyli katholicu cyrkew do zaspēcža pschinjescž. Žohodla je jara derje, zo su nėtčžišche potkoczowanja a spodžiwne pschewobroczenja wjacž kėdžbnosće katholickej wucžbe pschiwobrocžili, z tym budže jeno jeje wėrnosć ł dalschej pčacžiwosći pschincž a po cžasu mjele z druhowėrimych wocži wotewricž. Njedawno hačle cžitachmy, zo su nėtčsi lutherscy fararjo we pruskej provincy Sachsen žiawnje tež na kłėcy za potkoczowanych katholickich biskopow a duchownych rycželi a so modlili a pschi dalschim njesprawnyh potkoczowanju katholickeje cyrkwie we Pruskej budže tež druhdže pschecželnishe zmyslenjo pschecžiwu katholicam wotucžicž a so rozšěrjecž, dokelž njewinowacže potkoczehy namača tež pola sprawnje zmyslenych njepšchecželow sobnželinosć a pschipóžnacžo.

Nowinki a powjescze.

Ž Łuzich a z Sakskeje.

Ž Wudyschina, 13. oktobra. Džensa pschijedže nowy wotrjesny dohľadowar ludowych škulow, dotalschi seminarski wucžer we Drezdžanach Dr. Wild do Wudyschina. Wón bu pschipočbnju we swojej fenclki wot deputacije tudomnych wucžeržow, mjeh kotrymiž bė tež tachantska schula pschecž kaježa direktora a jenoho

wučerja zastupjena, powitany. Zo ho stutkowanjo kaž tež druhich z nowa zarjadowanych zastojnstwow započina so z 15. oktobrom. Za sakske schule ma tónle džeń wulku wažnosć, dokelž ludowe schule, kotrež su wot cyrkwie założene, a kotrež běchu hač dotal tež z wjetšeho dźěla wot duchowneje wyšchnoscje dohladowane, so nětko dospołnje pod dohled swětnjeje wyšchnoscje staja. Zeno wudźelenjo kšefscjanseje wučbny wostanje pod dohledom cyrkwie. Wostanje faraŕ tež dohladowaŕ we farskej wosadze so namatacych schulow we druhich wěcach, nječini won to haŕo słužownik cyrkwie abo z poručnosće duchowneje wyšchnoscje, ale po postajenju krajnjeje kazuje a swětnjeje wyšchnoscje. Schulste naležnosće njeskuschaja tež wjach kaž dotal, pod sudnistwa ale stoja pod wokrjesnym dohladowarjom a amtškim hetmanštwom. So rozemi, zo so nowa wěc, kotraž je we wažnych wěcach jara pschmenjena, so z jnym tyžjenjom zarjadowac njemóže. K lěpschomu zrozemjenju budze tež katolski Posol wo najwažnišich postajenjach schulšeho zakonja rhyčecž. Wóh daj, zo by nowy zakoi prawje spomoznje za nasch kraj a lud so naložal a jón k časnomu a wěcznomu zbožu pschijescž pomhał.

Z Budyščina. Dotalšči wučer we Annabertku knj. Wřóz, rođzeny z Radworja, je kaž sšichiny, hač na dalsche schulsku słužbu zložil a chce so we Lipsku k wyššchemu wučerštwu pschihotowacž.

Z Itawy. Tu bu njedawno we blizkoscji města rjany truch pola kupjny, kotryž je za křchow katolskeje wosady postajeny.

Z Drježdžan. Sakski sejm bu sobotu 10. oktobra swjatocnje skónčeny. Pschi rhyzi, z kotrež jón kral Albert wobzantny, spomni z čzejezomnymi słowami na swojoho njeboho nana, krala Zana.

Z wukraja.

Pruska. Wulke spodžowanjo nic jeno we Pruskej ale we cyłej Ewropje zbudži pówjescž, kotraž so nimale pschod tyžjenjom rozchěri, zo je Bismarck swojoho doholětnoho pschězela a swěrnoho pomocnika, hrabju Arnima ze joho kubka we blizkoscji města Stettina 4. oktobra do Berlina do jastwa wotwjescž dal. To dawo pschiležnosć k wjele rhyčam a k wšchelatorym hudanjam. Hrabja Arnim bě we jara wažnych słužbach haŕo pruski zapóskanc we Romje pola s. wótea we čzasu waticanšeho koncila; a po dołonjanej němsko-francozskéj wójnje, němski zapóskanc we Parizu. Wón mějesche cytu dowěru němskoho reichskancelera, a zboni tał tež wěcje wot njoho wšchelake potajne wěch. Pschod dlěžšich časom pał nasta mjz Bismarckom a Arnimom wěsta njepschezjenoscž we wšchelaticch wažnych praschenjach. Bismarck swojomu zapóskancej we Parizu praje njewěrejsche, haj so joho bojesche, zo snadž moht pschz njoho wo swoje město pschincž, dokelž hrabja Arnim je jara wustojny diplomata a cyrkwinšich pschektorow dla, na kotrychž je tola Bismarck z wjetšeho dźěla wina, mějesche tónsamy pschi pruskim dworje tež mócných njepschczelow. Dokelž pał hrabja Arnim we Parizu we wšchelaticch wěcach runje Bismarckej napschczjo dźelascche, bu wón z Pariza wotwołany a křězor puschzi joho hač na dalsche ze swojeje słužbny. Z tym zdascche so, haŕo by wěc skónčena była. Ale kaž nětko z najnowišich powjesczow

wěmy, budže wona pschiležnosć t zajimawomu processej, kotrŕž snadž wšhelate schibastwa na zjawne pschinjeje. 4. oktobra pschijedžechu kralowsch subnišch zastojnich z Barlina na Arnimowe kubko pola Stettina, wšhitke papjery buchů fedžbije pschephtane, ale ničžo nauakane, hrabja sam pať jaty do Barlina domjedženy.

Arnimej so mjenujey wina tawa, zo je wón wšhelate pišma, kotrež do archiva němštoho póštanstwa w Parizu sľusheja, wzał, a zo chce nětko, na nje so podpjerajo, wšhelate wěch wojewicž a woczishežecž dacž, kotrež mohše za Bismarcka a němške naležnosće sčtódne byčž, hdy by je swět zhonik. Arnim tež njeprěje, zo wón tajše pišma wobšnje, jeno to wón zamokwja, zo spomnjene pišma do tamnoho archiva we Parizu nješľusheja, ale zo su jeno za njoho postajene byke a tohodla tež jomu samomu sľusheja, a ničtů nima prawn na nje. Arnim je jara bohaty muž, a jeho mandželsta je poť milliona zastajicž chyla hafo rukowanjo, jelizo so z jastwa pušhezi, tola to so njeje dowoliko. Dokelž je thorwaty, su subnišch lěkarjo druge strowiške jastwo za njoho žadali; a to bu tež pschizwolene. Sčto z chjeje wěch budže, nješodži so hišheže prajicž. — Šdyž s. wótc we Romje wo Arnimowym zajěču sľyscha, je wón, kaž so piša, prajil: „Hlej! hlej! Arnim we jastwoje, runje kaž štu tež ja jaty. To sebi wón njezastuži. Dyrbjalo jomu wužitne byčž, zo wot mije swědčenjo doštanje, ja bych je jomu dať; dokelž we prawdže je wón wšhitko čžinil, sčtož pschecžimo ni a chřkwi čžinicž zamožeshe!“ Šrabja Arnim hafo prusti zapóštanec pola s. wótc we Romje, je za wšhadženjo Roma pschěz italške wójšto sľutkował hacž runje je we tynšamym čžasu bamžej wobkruczał, zo italške wójšto zawěšče z mocu do Roma nješchicžehnje.

Pruska. We Műnsteru wumrje 1. oktobra posledni Šejuita we Němškej, P. Šofej Haan. Došha bolosčžywa thorosčž njedowoli, zo by so tež wón z druhimi stawami swojoho rjadu we swojim čžasu ze němškeje wótcžiny wupotazal. Wot wšhitkich bě wón sam z jenyh bratrom, kotrŕž joho wothľada, tu wostal. Šoho smjerečž bě čžicha, pohrjeb pať wulkotny. Hacž runje bě wón we Műnsteru jeno jara malo znaty, dokelž bě we čžasu swojoho pschebhwanja tam najbolje pschecž thorwaty, wobdželi so měšto tola nanajbohatschho pschi joho pohrjebje. Wšhelate zjednocženja a wjele ludži z duchownych a swětnych špowokanjow, wjacy hacž 2000 hromadže pschewodžachu měšchnika t rowu, kotrohož zastužbny rjad je wótcžina wupotazala.

Pruska. We Rólnje je 6. oktobra Šriž Baudri wumrjel. Šeho smjerečž bě njewočafowana. Žarwanjo wo zastužbnoho katholicšho zapóštanca na němškim reichsracže je pomšchitkomna. Centrum žhubi wo njebojim jara wustojnoho a swěrnnoho sobustawa. Wón bě jenicžti brat smjerečžacocho biskopa we Rólnje. R. i. p.

Pruska. We Rólnje žhromadži 9. oktobra jena žrudna a jena wjesoka pschiležnosć wulki džel wobhľerjow. Žrudna pschiležnosć bě pohrjeb katholicšho zapóštanca za měšto Aachen, Šriža Baudri-a; 2 hodžinje přjedh pať wopusčezi knjez arcibškop Dr. Pawoł Melchers jastwo a pschindže do swojoho domu. Powjeicž wo tym wubudži čžim wjeselsche špodobanjo, dokelž ničtů njemšlesche, zo je tónc zajěča za njoho pschischoť. Po tamnym jara swjatocž-

nym pohrjebje khwatachu wschitch k arcbiskopej, zo bychu lubowanoho wyschschoho pastyrja tak khetje hac možno, wohladali a postrowili. Cyke popoednio a tež na druzi džen wopytowaču wერიwi jcho wobhdlenjo a wón so jim dobrocziwje pokazowasche. Arcbiskop je Bohu dzał! strowy a we czasu swojoho 6 mėsacznego jastwa njetrjebasche lėkarsteje pomocy. Rhoftanjo, kotromuž bė wotsudženy, je z džėla pschez zajecjo, z džėla z dołhodow, kotrež jomu knježerstwo njewupłacza, z džėla z rozpschedanja czazanych wėcow dospoknje zarumane. Nichto sebi tohodla njech njemyšli, zo je knježerstwo arcbiskopej snadz nėscho spuscziko.

Pruska. We Wracziškawje mėjachu we mėsacu septembriu pschirodospytнич, t. r. wučeni mužojo, wosebje tež lėkarjo, kotsiž naturu a jeje zakonje a jeje wschelake płody wėdomischy pschepytowaja, zhromadżiznu. Wschelake pschednoschi so tu wo wschelatih wėcach a kaznijach natury džerzjach. Wjez druzim ryčesche hewal skawny a wučeny lėkar a professor z Warlina Wirchow we dżiwach a wosebje wo dżiwje, ketryž so tu khwilu we Belgistej, we wsh Bois d'aine na Louisy Vateau stawa. Tasama dóstawa, kaž smy tež hižo wjach krocž spomnili a wopisali, kóždy piatk Rhytstusowe hłowne rany, kotrež tež krawja. Professor Wirchow z Warlina pał zwazi so to přecz a prajicž, zo su tajke dżiwny pschecziwo kaznijam natury a tohodla njemóžne. Wón džerzi tamny chly podanł za hebarstwo, hac runje jón widzał a wobkėdźbowal njeje, kaž druzy runje tał wučeni ludžo, kotsiž nětko hinał wo nim sudža. Professor Wirchow pał tež wobkruca, zo wón njecha a njebudze tamny ipodżiwny podanł wobkėdźbowacž. Woji so mjenujch, zo by potem hdy by jón widzał, wėricž dyrbił, a tał sam swoje słowa wróczič. Soho chly pschednoschł pał njeje wėch schodał ale wjele pomhał, same liberalne nowiny su z nim jara njespołojne, dokelž z tym, schtož je Wirchow prajil, njeje nitoho za swoje pschewėdženjo dobył ale jeno wobkrucił, zo to, schtož so na Louisy Vateau stawa, so po zakonjach natury njestawa, ale pschez wyschschu móc, zo je to po tajkim dżiw Boži. — K woli tuteje zhromadżizny pschirodospytnikow bu tež přenje człowjejske czėko spalene, dokelž tamni wučeni ale z wjetšoho džėla njewėriwi ludžo chychu tež to widžecž. Trjechi tutón zrudny wotsud khudu ale hewal pobožnu katholicu žonku, kiž bė we schpitalu wumrjela. Tež we Drježdżanach je psched krótkim jena Wendelczanka we testamencze postajila, zo ma so jeje czėko spalič, schtož so tež sta. Hewal njenamala pał tónle kruč pohanstwa wulke spodobanjo.

Wajerška. Kralowa-macž Marija, džowka pruskeje kralowskeje swójby je 12. oktobra we hrodze Hohenschwangau katholicke wėrywuznacžo wotpołožila a so tał do katholickeje cyrkwy wrócziła. We Warlinie a tež na druzich lutherstich wjerchowstich dworach je tale kroczel wulku zrudobu wubudżila, a liberalne nowiny pokazuja tu zaš pschez njelubozne rozsudženjo chjeje wėch swoju wulku njeznjeziwoscž pschecziwo katholicam a tym, kotsiž po lėpschim spóznacžu jeno we wučžbje katholickeje cyrkwy bójstu wėrnosčž ischesczanstwa namafaja.

Badenska. Swječacy biskop Dr. Kübel wudžela we někotrych krajinach Badenkeje s. sakrament firmowanja. Ze wschėch powjesczow, kotrež so wo tym dawaja, scžėhuje, zo je wschudžom witanjo a pschinzacžo knjeza biskopa jara wul-

totne a dawa swědčenjo z kaŕ wulkej luboŕeju a swěru lud k swojomu biskopej stoji. We tymle čzasu wojowanja pŕhecziwo cyrkwu je to waŕne, dokelž dopokaza, zo katolski lud na wabjace hŕoŕy, so mot prawoho biskopa dželicž, njepoŕtucha, ale jaŕnje spŕznadž dawa, zo hce katolski woŕtadž.

Rakuska. We Kralowejh rodže je nětko biskop Dr. Šaul we 92. lěčže ŕwojeje ŕtaroby čziho wumrjel. Hacı runje hižo wjacy lět dohŕo so na cyrkwinŕŕim a politiskiŕm žiwjenju wobdželicž njemŕžeŕŕe, dokelž běchu jeho duchowne moč woŕkabile, hwalu jeho něŕŕiŕŕe knježeŕŕtwa tola, zo je ŕwernje k rakuskej muŕtawje džeržak. Nowe wobjadženjo biskopskoho ŕtoła njebudže lohŕe, jelizo něŕŕiŕŕe mi- niŕterium dohŕo rakuske naležnoŕe we ruŕomaj džerži, dokelž teŕame njebudže niŕoho na biskopski ŕtok pŕchupuŕčezicž, kotryž njeby na jeho ŕtronje ŕtaŕ, a mjez čžeŕŕimi wyŕokimi duchownymi njebudže ŕo lohcy tajki namatač, kiž by miŕiŕteri- jej kaŕ k woli byŕ.

Šchwajcarska. We tutym kraju ma katolska cyrkej a jeje duchowni pŕŕež liberalne knježeŕŕtwa najwjacy muŕtadž. Ženo kaŕnje, kotrej knježeŕŕtwa dawa, maja pŕacziwoŕež, a duchowni, kotřiž teŕame njepŕchipožnaja, woŕŕadžeju ŕo. Duchowni paŕ ŕu ŕwěni ŕwojej cyrkwu. To dopokaza z nowa podawŕ, kiž ŕo we kantonje Genŕ ŕta. Knježeŕŕtwa žadaŕŕe 17 fararjow a 2 witarow pŕŕeč ŕo, zo bychu na nowe zakonje pŕchisahali a hrožachu, jelizo njepŕchindu, z woŕŕadže- njom. Ale žadyn jeničŕi njepŕchindže. Wŕŕiŕŕe hcychu radŕho ŕwoje męŕta dhžli ŕwoje ŕwědomjo pŕchisadžicž. Teŕe ŕwěrne a pŕchzene zadžerženjo je ŕo woŕadnym jara ŕpodoŕalo. Na wŕŕelake męŕta woŕebye we kantonje Bern ŕu drje duchowni ze Francozŕŕeje a Němŕŕeje a Rakusŕeje mot knježeŕŕtwa poŕta- jeni, kotřiž ŕo kaŕnjam knježeŕŕtwa počziŕu, ale woŕadni nimaja ze wŕŕeŕm prawom k nim žaneje doměry. Žich cyrkwy ŕu taŕ prŕžne. Žich druge zadžerženjo paŕ je z džela taŕ njehŕdne a njebuchowne, zo ŕu wŕŕelacy mot ŕwěrneje wŕchnoŕeže ŕo hŕoŕtadž haj tež z kraja wupokadž dŕrbjeli.

Italŕka. Hacı doŕal bę we pŕchisawje italskoho pŕchimoŕŕkoho męŕta Civitavecchia jena francozŕŕa wŕjnska lŕdž „Ornoque“. Wę tam, kaž reŕaŕŕe k zakitej ŕ. wŕtca mot lęta 1869 žwoŕala, hdyž bę hęžor Napoleon III. ŕwoje wŕjŕŕo z Roma motwoŕal. Italŕkomu knježeŕŕtwa paŕ ŕo to njelubjeŕŕe, dokelž ŕo zda, haŕo by Francozŕŕa wŕchŕŕŕu mŕc nad Italiji męŕta, je tohŕdla žadaŕta, zo by lŕdž wŕtjęla. Francozŕŕe knježeŕŕtwa je tež do toho žwoŕilo. Powjeŕež wo tym njeje ŕwatoho wŕtca jara žrudžiŕta, dokelž jomu mjez tym žaneje woŕebyteje pomochy wopokadž njemŕžeŕŕe a njetŕjebaŕŕe.

Španska. Tu běchu we poŕlednim čzasu žas wŕŕelake krawne wo- jowanja, kotrej drje k lępŕŕchomu karliŕtŕw wupanŕchu, tola bjež toho, zo bychu jim wulŕoho wužiŕta pŕchinjęŕe. Žo za republikanŕŕu węc jara derje njęŕtoji, ŕwědži tež to, zo nowiny we Madridže žane druge pŕwjeŕeže z bitwiŕŕeža pŕch- njęŕež njęŕmędža, hač kotrej jim knježeŕŕtwa pŕchipožjele. Knježeŕŕe pomjeŕež paŕ ŕu najbŕle kę. Taŕ rozŕŕerjachu pŕŕeč krŕtkim, zo je we kralowŕŕim lęhwje žbęŕŕ wudyril, zo je Don Karlos do brucha lŕdžy, čžežy ranjeny, zo je ŕo wulki džel jeho wŕŕŕŕow do republikanŕŕkoho lęhwa poŕal a tam wo pŕchizawęžo do

wójska prosył atd. A wschitke tele pówjeseje, kotrej liberalny swět z justanjom witasche a rozšcherjesche su zethane. Wažny podawł, kotryž so we najnowišchim času pola karlistow sta, je tón, zo bu Dorregarans, najwjšichši wjedźiczeł karlistow ze słužby pušchženy. Czohodla? to je czežto prajicž. Najsterje, dokelež je kral Don Karlos z nim njespokojny; dokelež je so pod jeho wjedženjom tať maľo staťo.

Belgiska. Mjedzelu 4. oktobra zhromadzi so we Hal, na jentym z najstarschich časow znatym hnadołnym měscje Belgiskeje jara wulka czřóda pobožnych, kotřiz běchu ze wschitkich dželow Belgiskeje pschischi, zo bychu hnujomnej swjatocznošci pschitomni byli. Primas Belgiskeje arcbisop we Mecheln, Dechamps, wobdath wot 4 druhich bisopow, frónomasche džiwyskutkowacy wobraz maczerje Božeje. Hač runje bē wjedro jara nielubozne, — deschežif so slynje džesche a łódzymny měřif dujesche, — wobdželiču so wěrwi tola jara bohacze na cyrkwińkej swjatocznošci. Wotoko 50,000 cuzych bē so we Hal zeshko. Primas mějesche psched swjatocznošcu jara pschihódnu rycž. Wot swjatocznošce započawšchi wopisowasche pomšchitkowne pschescžehanjo s. cyrkweje we naschich dnach a wupraji dowěrnu nadžiju, zo tamna, kiž je sama wschitke bładne wucžby wurženika, tež něřišich njespšecželow cyrkweje we prawym času pschedobudže. So jamo rozemi, zo so tuta nabožna swjatocznošc liberalnym Belgiskeje na žane waschnjo spodobata njeje. Tohodla přócowachu so, ju wschelato hanicž. Tola katolikojto wjedža prawje derje, sčto maja wot tamnych ludži woczafowacž a tohodla džerža kručze hromadu, sčtož mějesche wosebje pschi wólbach wulki wužitt.

Naležnosce towaristwa.

Sebustawy na lěto 1874: ff. 358. 3. Czorlich z Bžerje; 359. Miřk. Bjedrich z Radworja; 360. Handrij Guda z Kiny; 361. farar Smoka we Njebjelczicach; 362. Michal Schwajda we Panczicach; 363. Miřk. Nowak z Rajncy; 364. Miřkawšch Kuczant ze Smjerdzaceje. — Porjetženjo: 354 ma rěćicž Jan Baf z Wětrowa a nie z Wotrowa.

Dobrowólne dary: za swjatoho wóca z rozpšchedanja knizki: „Krotke roz-
wucženjo wo bratřiwach s. řkapulira.“ 3 tol. 21 nřl. 5 np.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Barzonju.

Ř czeřci Božeje a spomoženju duřchow su dale woprowali: Š. M. z Wotrowa 1 tol.; 20 tol. chłelčneje danje, ketraž je so lěřa přeni křácž za dar wot njeboho fararja Welsa, 500 tol. wucžinjacy, ř lěřšomnu cyrkweje, wupkacžika.

Řromadže: 7038 tol. 7 řl. 6 np.

Z nakkadom tachantřtwu je wuřchot, a pschedawa so za 77 np. we tachantřteje kencli:

Katholřski Katechismus.

Řo Deharbe'owym pschekoženy.

Cziřčecžak P. A. Donnerřak w Budyřřinje.

Katoliški Porok

Wukhadža prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cytolětna plaćizna na pósće
a w kniharni 17 usl.

Ludowy časopis,

wudawany wot towarstwa S. S. Cyrilla a Metoda w Wudyschinje.

Redaktor: Jurij Łuscanski.

Číslo 21.

7. novembra 1874.

Lětnik 12.

Nowy schulski zakon.

Wot 15. oktobra ma nowy zakon za ludowe schule swoju płaćiwosć. Z nim zawjedu so jara wazne přemjenjenja we schulach. Hacz dotal stojachu tefame pod dohledom cyrkwinsteje wyšćnosće, dokelž džen běchu wot cyrkwie zafazene, z džela tež z cyrkwinstimi šćedkami podpjirane, wuczet bě najbóle tež cyrkwinsti sluzownik. Nowy zakon pak dželi schulu wot cyrkwie, staji ju pod dohled statneje wyšćnosće, a dawa wosebje schulskim wofadam wjacu wliwa a wjetšju móc we schulskich naležnosćach. Nowy zakon njenaita nahle, ale bu dołho jara swědomicze wot najšohoj knježerstwa wuradžany. Wšelate próstwy z džela z luda, wosebje pak wot wuczerjow krajnej komorje a na kultusministerium wo porjedzenjo schulskich naležnosćow budu ćinjene, a tež druha komora ćinjese we l. 1868 podobnu próstwu. Knježerstwo slubi tež, próstwy dopjelnić a hacz dotal płaćacy zakon wot 6. junia 1835 wšelate přemjenić a porjedzić a přehedpožić tež we lěće 1869 nowy zakon, z kotrymž hcyjshe wšelate přehedza społojić. Tola druha komora njedzeržese přemjenjenja za dosahace, žadaše sebi wosebje zo bychu so schule pod dohled mužow stajili, kiž su we schulskich naležnosćach zbjěkani a nazhonjeni a wobzantny tohodla we posebzenju 8. februara 1870, zo ma so knježerstwo prošć, nowy wobščerny schulski zakon komoromaj i wuradzenju přehedpožić. Knježerstwo to tež slubi a přehedpožići sejmej, kotryž so 29. novembra 1871 zhromadži nowy ludowy zakon i wuradzenju. Druha komora wuradžeše wo nim we 8 posebzenjach wot 4. hacz do 12. měrca 1872 a přehedza tónjamy 12. měrca z někotrymi přemjenjenjami a přehedzenjami z 48 hłosami přehedziwo 22. Přěnja komora wuradžeše wo zatonju we 7 posebzenjach wot 13. hacz 21. novembra a přehedza jón z nowymi přemjenjenjami 6. decembra ze wšćitkimi hłosami přehedziwo 3. We wšelakich

ważnych wécach njebé prěnja komora wuradženym pschemjenjenjam drugeje komory pschisťupika a tež pozdžišče jednanja mjez prěnej a drugej komoru njepschinjesechu dospołnu pschězjednosć. Tola we poslenim wuradženju dósta něťsišchi zakon wjetščinu we drugej komorje hač runje nic dvě tšeczinje hłosow. Rnježerstwo paŕ natožowasťe tu swoje prawo a 26. hapryla 1873 bu zakon naležnosće ludowe šhule nastupach, publicirowany abo wozjewjeny.

I. Rowšchitkowne postajenia.

Nowy zakon rozegnama tšoju ludowu šhulu: jednornu, srjedžnu a wyšchšchu; we wschitkich drje maja so tesame wěch wučizć, tola we srjedžnej a wyšchšchje we wjetšchje dospołnosći. Štupjeŕi zdžělanosće, kotraž ma so tu do-
sahnyć, je wyšchšchi haťo we jednorej šhuli. Wyšchšcha ludowa šhula rozwu-
cžuje tež we cuzych rycach, kaž pschikadej we francožskej abo jendželskej. Toho-
dla žada so za srjedžnu a wyšchšchu ludowu šhulu tež wjac hodžinow we ty-
dženju za wučzbu a šhula ma ŕ najmjeŕšchomu ze 4 rjadomnjow abo klassow
ze chłodženskej wučzbu wobstac, mjez tym zo zinjě jednora ludowa šhula naj-
bóle jeno pokdnjowštu wučzbu a dvě klassy. We kóždej klassy jednoreje šhule
móža so 60 džěczi rozwućec, mjez tym zo we srjedžnej licžba džěczi pschěz 50
a we wyšchšchje pschěz 40 być njesmě. Z tajtoho zriadowanja kóždy lohcy spóz-
naje, zo móže so wot srjedžneje a wyšchšchjeje šhule tež wjele wjacy zadacž hač
wot jednoreje.

Kasťe wobštejenja na wsach drje njebudža druge haťo jednore ludowe
šhule zatožecž a džeržecž dowolicž. Chcu tohodla tež jeno wo tym rycězč, šhto
sebi zakon wot jednorych ludowych šhulow žada. Kóžde džěcžo ma jednornu lu-
dowu šhulu 8 lět dotho wopyracž, z dołonjanym šchěštyŕim lětom zapoczějo hač
do dołonjanoho schthrynatoho lěta. Pschi zapoczatku nowoho šhulštoho lěta —
ŕ jutram — maja tamne džěczi, kotrež su 6 lět stare, do šhule zastupicž; po
žadanju staršchich móža so tež tamne džěczi do šhule pschinzacž, kotrež hač do
30. junia schěšte lěto dosahnu. (Po prjedawšchim zakonju dyrbjachu wschitke ŕ ju-
tram zastupicž, kotrež buchn hač do 30. septembra schěšć lět stare).

Zeno z waznych winow a najbóle po dołonjanym 14. lěcže je dowolene, zo
móža so džěczi ze sydom letami ze šhule pušchězicž. Tajte džěczi paŕ, kotrež naj-
waznišče wěch we 8 lětach njenawuknychu, maja hišchže lěto do šhule khodzicž.

Něšhto nowe šhtož něťsišchi zakoni zawjedže, su šhule za dalsťe zdžě-
łanjo mužškeje mlodosće, kotraž ma po wustupjenju z ludoweje šhule hišchže
ťsi druge lěta so rozwućecž. Zakon mjenuje tele šhule „Fortbildungsschulen,
dokelž ma so mlodosć w tym, šhtož je we šhuli nawukta, hišchže lěpje dowu-
cžicž, a we tajšch wěcach, kotrež we žiwjenju nuznje trjeba, so wudospołnosćicž.
Kóždy tydženi ma so šhula za dalsťe zdžěłanjo ŕ najmjeŕšchom dvě hodžiny
dotho džeržecž a to njedjelu abo junu džěławy džen wječor. Zakon tež dowoli,
zo móže we lěcže so tale šhula cyle pschetohryneč, za to paŕ ma so we žmškim
posłěcže ŕ najmjeŕšchom tydžensch schthryi hodžiny rozwućecž. Njedjelu nje-
smje we času Božich sťužbow so tale šhula džeržecž. Dokelž móže tať mjeno-

wane škulste pšchedstiejcerstwo (Schulvorstand), kotrhž so ze stawow škulsteje wosady wuzwoli, po wuradženju šchulu za dalsche zdžěłanjo młodosceje tał zarjadowacž, kaž so to wobstejenjam wosady najlěpje pšchihodži, drje budža we naschich serbskich wsach tajke šchule jeno we zymskim poslědže so džeržecž. Dokelž mjez tym hač je we lědže pšchi burškim džeje nuzne, a druzh młodži ludžo zas wschelałe rjemjeslništwo wuknu, ma młodh lud we zymje kóždh thdžen nětotre hodžiny lohke wotendženjo. Šdhž pał šchula thdženicy jeno dwě hodžiny abo jeno pšchěz zymste poslěta schthri hodžiny dołho traje, njedowoli zakon, zo by so tež kšchesczanska wucžba wucžika, ale tónle wot zakonja postajeny čas žada so za druhe nuzne wěch. Tola pał móže škulste pšchedstiejcerstwo tež wjach hač dwě abo schthri hodžiny we zymje postajicž, a potom tež rozwučenjo we kšchesczanskej wucžbje sobu zarjadowacž. To budža wěšce rozomne pšchedstiejcerstwa we naschich škulstich wosadach čjinič. Njedžela dowoli so wot zakonja k džerženju šchule za dalsche zdžěłanjo, tola njeje pšchecziwo zakonju, hdyž so k tomu džžekawh džen postaji. Njedžela je tola džen toho knjeza a ma so jeno nabožnormu zdžěłanju a wosebje k Božim skužbam nakožecž. Njewoswjeczi drje so pšchěz šchulu za dalsche zdžěłanjo, je tola přenjojne wotpošladanjo, kotrež je wot Boha a s. cyrkwje doštała, z tym zhubika. Kšchesczanska wucžba drje mohła so na njedželu položicž, za druhe wěch pał džen we thdženju postajicž.

Winowatosč k tšilětnomu wophtanju tajkeje šchule maja hólczata, kotrež su do jednoreje ludoweje šchule khdžili. Šchtěž je porjadnje sředžnu abo wjshschu ludowu šchulu hač k stónčenomu pjatnatomu lětej wophtak a we nimaj we tamnej joho starobje pšchiskušchnej klassh byk, njetrjeba potom šchulu za dalsche zdžěłanjo wophtacž. Wlišchtrjo, hozpodarjo a knjeza maja winowatosč, swojim wucžownym, džekawym a skužownym postajeny čas k wophtanju šchule dowolicž. Ženo z wajžnych winow móže so nēkomu wophtanjo tuteje wucžbh spusšcheciz. Šewal je šchula za dalsche zdžěłanjo na tesame wachnjio zarjadowana, kaž druhe šchule; steji pod thmsamym dohladom, džerži so wo thchsamych šchulach, najbóle drje tež wot tohosamoho wucžerja, kotrhž ma za tule nomu prócu, tał wjele krocž dwanacze toler za lěto dóstacž, kaž wjele hodžinom we thdženju džerži. Šdhž tohodla jedh wucžer dwě hodžiny za thdžen we schuli za dalsche zdžěłanjo džerži, postaji zakon, zo joho mzda za lěto mēnje hač 12 toler za hodžinu, po tajtim mēnje hač 24 toler wucžinicž njesmē.

Kaž kóžda nowa wēc, budže tež šchula za dalsche zdžěłanjo wjele pšcheczinikow namatacž. Nēkotrhžkuli zmeje ju za njetrēbnu a wobčezjacu. Tola po časfu budže so jeje spomoženjo a wužitk wēšce jasnje polazacž. We schuli a wosebje we jednorej schuli wšchal pšchi najlěpšchej woli so wšcho to njedowuknje, schtož je za žiwjenjo potrebne. Pozdžišcho halle so to spóznaje, hdyž su duchowne moch bóle wotučžike a hdyž so pocžina zrozemicž, kał wjele so nētko k dale pšchinženju žada. Derje zarjadowana a wjedžena a pilnje wophtana šchula za dalsche zdžěłanjo móže wosebje za wjesnu młodosč, hdyž hewal tał lohch pšchiležnosč, šzo wudospoknosčicž njeje, jara wužitny wustaw byč. (Pšchichobnje dale.)

Nowinki a powjescze.

3 Łužicy a z Sakskeje.

3 Budyšcina. Kralowa Karola, kotraž pschi kóždej pschiležnosći wosebjeje mikosćim wutrobu pshecziwo potrebnym a pschebe wschēm pshecziwo khorym pokazuje, je so 19. oktobra do Radmeric pola Zhorjelca podala, zo by tamny mustaw za khubu zemjansku knježny wopytala. Wot jow jědžeske pschěz Wostrowc do Brunawy, hđžež ma Albertske towaštwu we hrodje tamnišchoho, kłóštrej Mariynomu Dolej skušchacoho rycerškubla khorownju. Albertske towaštwu, kotrež ma we chym kraju sobustaw, chce so wosebje we wójuje wo ranjenych a khorych wojakow staracz a we cžasu mēra tež družich bēdnych wothladacz. We Brunawje stoji khorownja pod mikosćimymi sotrami. Kralowa wobhladowašce sebi chle zarjadowanjo khorownje z wulkim spodobanjom a spokojnosću. Lud ju wschudžom z mulkej cžesću powitašce. Na družu džen wopyta tež kłóštr Marijny Dok a Žitawu a horu Džin.

3 Radworja, 28. oktobra. Džensa bu našcha nowa schula pschěz wpsolodostojneho Can. Cap. Cant. knj. Sakuba Kucžanka cyrkwinšcy poswjecjena. Po spěwanej božej mschi bu zhromadženej wosadze a schulstaj młodžinje we swjeczajnskim předomanju na wutrobu položene, za cžo maja so w nastuponju noweje schule Bohu džatowacz a wo cžo joho proščež. Po „Veni sancte Spiritus (pschjndž swjaty Ducho)“ poda so swjeczajnski cžah, we kotrymž so tež našch kollator knj. hrabja Klemens z Einsiedel z Radworja a tachautski schulski direktor knj. Pētr Šchołta z Budyšcina namatashaj, z farišce cyrkwe k nowej schuli, mjež tym zo so ze wschēm zwonami zwonjesce. Psched schulu a we schulskimaj stwomaj buchu swjeczajnske modlitwy wuspěwane a k tomu skušchace wobryadny wuonjane. Škónčnje bu we cyrkwi křwalbnu křerlušcu Te Deum laudamus spěwany.

Wóh daj, zo by nowa schula hako městno rozwučenja a kšescjaniskeje cžahnybny jeno dobre a wužitne sobustawy za swójbu, wosadu, kraj a cyrkew kłubkala.

H. D.

3 Žitwa. Tudy steji wot katholicich cžasow hiščeje jene kamjenitne swjeczajtko. Mjedawno jo nēt tudomny hoscjencař Kaminski, kiž jo psched někotrym cžajom tudomny Sachmanec hoscjenc kupik, tute swjeczjo wobnowicz dał. Hoscjencař je ze Thorna, a katholiccho wuznacža, a je sebi pschěz to znamjo cžesce stajik. Tež we susobnej wšy Čžornowje steji kamjenitny stołp, kiž ma lētnu licžbu 1564. Tónsamny je we přjedawšchim cžasuj kšichž byl, kaž hiščeje z wotkomny napohlad polaže. Psched někotrym cžasom chychu tał menuwani nomotwarjo tuton kamjen wotstronicž; dokelž hačž dotal Čžornowčejnjo, hđžž z cžěkom nimo jědžeho pobla njeho zastachu a cžichu wótcjenasch wuspěwachu. Wle Čžornowska gmejnska rada k tom njepšichžwoli.

K.

3 wukraja.

Pruska. We Wracžiskawje bē 19. a 20. oktobra žjawna zhromadžizna schlezynskich katholicow, kotraž bē ze wschēm stronow jara bohacze wopytana.

Grabja Vallestrom bē pschedshda. Wschelate pschednoschki wo nētšichich wobstejenjach cyrkwoje, wo katholickej cyrkwoje we Schlezynskej, wo nominarstwoje, wo rozščerjenju dobrnych knihow, wo bamžu a w druhich naležnosćach buchu dżeržane.

Pruska. Wjerchbiskopa we Wracziškawje, Dr. Förstera, trjehi 17. oktobra wulle nježožo. Wón chychše so ze swojoho hrodu Johannisberga do Wracziškawy wróćić, zo by na zhromadźiznje schlezynskich katholicow so wobdźělil a jědžeše tať rano 7. hodzinje z hrodu do města Münsterberka, hdžež chychše železnicu ł dale jědženju wužić. Hród Johannisberg leži na horje a puč je jara nahły. Runje na najstraschnišchim měsće roztohrny so rjeczas, z kotrymž bē wóz spinanhy, a czežki wóz njemóžeše so wot kanej dodžerćec, wosebje potom nic, hdyž bē so jenomu kanej wójnil roztohrnył, duž bėješe wóz ze wschej spēšchnosći, pschi wobrocženju pucza panyšhtaj kanej, wóz džeče pschez nej, bu na jenu lipu storčenhy a zwróći a rozkama so. Knjez wjerchbiskop a joho sekretär ležešhtaj mjez rozpadankami, wobej straschnej ranjenaj. Tohorunja bēšhtaj tež pohońić a słužownik straschnje panyšoj. Pomoc pschinďe bórzy. Zakitanjo Wože je je, zo wschich pschi žiwjenju wostachu. Ranhy knjeza wjerchbiskopa začekachu tať jara, zo woblicjo wjach ł spóznacju njebē; 20 hodzinow dołho kładžeše so lód na ranhy, tať zo so začekłosć zhubi. Dolež hewal druhe ranhy, kotrej bhychu za žiwjenje straschne bhli, so Bohu dzał njenamachdu, móžeše so wjerchbiskop po krótkim do Wracziškawy wróćić. Tu je tež němsta khěžorowa jomu we pscheczelnym lisće swoju sobuželnosć wuprajita a tež khěžor sam je so pschez telegram za joho namakanjom prasch ł.

Pruska. Kaž su so we Wadenskej wjach katholicich cyrkwojow tež „starokatholicam“ ł sobuwužowanju pschepodake, tať je tež nětko pruski kultusminister Dr. Falk rjanu cyrkej swjatoho křizja we Reiffy we Schlezynskej „starokatholicam“ ł sobuwužowanju pschepodač poruczil. Ze to nowa njeprawda, kotraž so katholicam stanje, dolež z tym so cyrkej katholicam runje woznje, dolež njesmědža we cyrkwi Wože słužby swjećić, kotraž je pschez Wože słužby „starokatholicow“ wonjeswjecjena.

Pruska. Nałożenjo mejškich zakonjow stawa so z wuphtanej njeznjeslimosćju dale. We Trieru pschindze na swjedženju wschittich swjatych we cyrkwi s. Lawrjenja hač krejpscheleczu. Kapłan Schneiders, kotryž bē mejškich zakonjow dla hjo 8 mēfacow we jastwje pobyl, a kř bē tež swojoho města wot swēneje wyschnosće wotšadjenhy, a z Triera wupolazany, pschebhwasche tam tola zas, haj mēješe na wschittich swjatych dopołdnja wulle kemsche. Policajstwo to zboni. Po swjatym pschěžohnowanju czisheča so tšjo žandarmoj do cyrkwoje pschemodženi wot dweju policajsteju zastojnikow a czisheča so pschez lud hač ł wulkomu wotstarzej. Pschez to nasta mjez pobožnymi kemscherjemi wulki njemēr, lud chychše žandarmam wobaracz, ł wotstarzej stupicž, zo so njebh Woža mšcha dhyrbjala pschetohrnyč. Wjetscha bē czishečenja hichče, hdyž bu Woža mšcha stóncžena; pschčeze zastachu, krasne kehelti, z pijanoho marmora džečane, so powalichu z wulkej haru, nětko bē mēščenca psched wotstarjom, lud wobarasche duchownych, policajski zastojnik Weirauch wuczahny najprēni swój tefat, a po joho pschikładze tež

žandarinojo a rubaču do ludu. Kał czejto je schó ranjeny njebó hišcje znate; krej bu na wjacorhch městach widzecz. Kapłan Schneiders bė mėschtņisfe draſny wotpołožik a potom bu do jaſtwa wotwjedzeny. Wonjeſwječjena cyrkej, kotraž z rožkamanhmi lehelkami prawje zrudny napohlad poſkicjowaje, bu zanſnjena, dóńž ſo z nowa njewoſwječzi. — Cyła jara wobžarowanja hódna hara mójeſche ſo wot policajow zalutowacz, hdy bychu wſchitte cyrkwinske wrota wobſadzili, potom wſchał jim „złóſtnik“, kapłan Schneiders czejnył njeby.

Němſka. Wišelake liberalne a pruske knjezeſke nowiny mēnjachu, zo wuczeny biſtop we Kottenburku z Heſele, ze zađerženjom pruskih biſtopow pſhecziwo meſſkim zakonjam ſpokojom njeje, ale zo by na ſtronje knjezeſtwa ſtał, hdy by pruski biſtop był. Na to pał je nětko biſtop z Heſele jaſnje wotmowik a wſchitiu njewėſtoſecz we tutym naſtupanju wzal. Wón praji mjez druhim: „Wěro je, zo je hač dotal we Würtenerku, Bohu dzał! mēr we cyrkwinskih naležnoſcjach, ale my mamy ſo za to po Boha pſchede wſchēm dobrocziwomu zmyſlenju naſchoho krala a mudroſczi joho knjezeſtwa dzałowacz. Njebuchuli ſo tu a tam cyrkwinske muczenja wot knjezeſtwow podpjerake, a rady widžate, bychu tež druge krajiny Němſkeje tónſamy mēr wužiwali, kaž moja huſča wótčžina. Njewěrnoſecz pał je, zo ſo mi wuſtupanjo pruskih biſtopow njeſpodoba a zo ſym tohodla hižo huſto doſecz poroſowanja dóſtał. Wo podobnej njeſpſchecziwoſczi njeje mi najmjeſche wėdmo, wjele wjacj ſym ja z mojimi bratrani we biſtopſkim zaſtojniſtwje we najwjeſchej pſchecziwoſczi žiwj a móžu pſchizpoumicž, zo hałke ſym pſched někotrymi dnami jenomu wyſotomu knjezeſtomu zaſtojniſkej do- cyła žiawnje wuprajik, zo pſchijahu, kotraž ſo wot biſtopow we Pruskej a Wadenſkej žada, wotpołožik a nowym cyrkwinskim zakonjam poſkuſchnoſecz ſlubik njebych. Za dreje ſym muž mēra, ale znaju tež mjezy, kotrejž žadyň biſtop, tež pſchi najmėrnishim zmyſlenju, pſchecziwoſczi njeſmė.“ Tak je biſtop jaſnje iwoje zmyſlenjo wuprajik a tak liberalnym wſchu nadžiju wzal, zo moht ſnadž tola jedyn biſtop we Němſkej ſo namałacz, kotryž by na jich ſtronu ſtupik a prawa ſwja- teje cyrkwe knjezeſtwa pſcheradžik.

Němſka. Němſki reichſtag bu 29. oktobra pſchecz kėžžora ſamoho wote- wrjeny. Tež reichſtancler, wječch Wiſmarck bė pſchitomny. Je, kaž ſam wob- kručža, chle ſtrony. We ryczi ſlubi kėžžor, zo ſo zarjadowanjo Němſkeje na započatym pučju dale powjedže. Mjez druhim ſlubi tež, zo ſo zakon pſched- połoži, pſchecz kotryž ſo civilne mandželſtmo tež we druhich krajach Němſkeje za- wjedže. Z tym wſchał ſo nikomu wulka dobrota njewopokaže. We Pruskej, hdyž je wot 1. oktobra tónle zaſtoň zawjedzeny, ſebi jón nihdže njeſchwala. Wo cyrkwinskej pſchecziwoſczi kėžžor we ſwojej ryczi njeſpominaje.

Němſka. Kullmann, tamny njezbóžny cžłowjek, kiž je we kupelach Kiſ- ſingen, 13. julija na wječcha Wiſmarcka tſelit we wotpohladanju joho moricž, je 30. oktobra t 14 lėtam czejtoho jaſtwa wotſudženy. Proces trajeſche jeno dwaj dnaj, Kullmann t wſchomu ſtojeſche, tež złóſtniwe wotpohladanjo njeprėjeſche, pa- kaza ſo pſchi ſudniſkich jednanjach hało njezdželanj a hruby cžłowjek, kiž ma mało ſwėdomja a ſebi njeſpſchecziwoſczi, kaſke ſcžehwli móža ſtutki mēc. Proces potaža

pač doseč jasne, zo wón wot nikoho k wobžarewanja hódnomu stutkej pohnuty njebu, zo wosebje radže katholickich towarštwow, kotrež mějachu jeho dla wjele njeľubosćow haj pschecžehanjow mustać, stuttowal njeje, ale zo ma za swój nješutt sam zamotnjenje dawacž. Pruske wyschnosće su pschi cykej pschiležnosći zas swoju njeznješlimosć pschecžiwto katholicstomu ľubej polazali. Šchož je so tu stało a pisalo a rycžako, drje so njeby taľ lohcy we druhim kraju dowolilo.

Italska. We Zahrbje (Ugramje), we hlownym měsće khrowatskoho kraleštwu bu 19. oktobra tamniška nowa universita poswjecjena a wotewrjena. Šacž runje běchu khrowatojo pienjež, kotrež so k zakoženju a zdžerženju university trjebaja, sami nahromadžili a nawdali, njechaste wuherske ministerium tola wjele ľet doľho wotewrjenje akademijske pschizwolicž, a to toľhoda nic, doľež budže to šlowjanška universita. Šlowjanam pač so we Italuskej žana zdžanoscž a wucženosć njepopščeje. Najmócnišchi ľud we Italuskej, na kotryž so podpjerajo móže tele kšchorštwo jeno wobstacž, so tola we prawdže počšicžujuje wot nemskeje a wuherskeje strony, kotrež tu knježitej. Za šlowjanske mustawy tež kraj maľo naľožuje, doľež njeha nětšišcha knježaca štrona Šlowjanam k moch pschicž dacž; duž dyrbja so sami staracž. Zo to doľonjeja, poľaze nowa universita we Zahrbje. Jedyn z najprěnišchich, kotryž je wjele pienjež k tomu daril, je biskop Štrošmaher we Djaľowaru. Łónšamy je tež jara wobščěrnny knihownju jej wotľazal.

Tirolska. We Innsprucķu bē 25. oktobra wulkoľna swjatocžnosć k cžesći swjateje Marije. Džimy šuttkowace swjecžo Nasčejke Łubeje Knjenje najswjecžišche wutrobny we cyrkwi Šerwitow bu křonowane. 9 biskopja wjele duchownych a nješměrne cžrodny ľuda běchu so k swjatocžnosći zeschli. Tež jedyn Šerb, frater Jurij Sawork, bē pschitomny.

Španiľska. Wážne podawki so na bitwisčecžach nještachy, drje tež we žymje něšchto wážne wocžakowacž njetrjebamny, doľež krajiny, we kotrež sebi wójska napšchecžo stoja, su horate, a toľhoda njehodži so we cžaju žymy wjele wuwjesčž. Z Karlistami steji derje, jich wójsko pschibjera, a tež kanony něko wobšynu. Nowinki, kotrež republikanskej pilnje rozščěrjeja, zo z kralowskoho wójska wojach po cžródach cželaja, zo wyschcy ze služby štopaja, zo we wójsku žana posľuchnosć njeknježi, wopolazaja so ľoždy cžas we křótkim ģata njewěrne.

(Spodžiwne wróčjenje dweju jandželskeju swójbow do kľina katholickeje cyrkwy). 1) We Łondonje je žimy Mr. W., kotryž měsčejše šchtyrojoch synow. Pschēd někotrymi ľetami pučžowasčej najšaršchi k swojomu wjeselu do Řoma. Wón pisasčej wottam domoj wjesole ľišt, taľ so jomu tam derje ľubi, taľ sebi wopomniki štaroho cžasa ze spodobanjom wobģladuje, na ģoňtwy křodži a wotowne ľubozne krajiny wopytuje. Za někotry cžas prajesčej nan, kotryž bē taž cyľa swójsba angľitanski, bjež toľho zo by na naboženštwo runje wjele džeržak, k swojomu druhommu šymej: „Šenry, ja njewēm, šchto William we Řomje cžini, wón njepiša wjac taľ wjesole, taž prjedy, ģľupny ģólciec drje tola pobožny njebu, dži tam a ģľadaj za nim.“ Šenry tam pučžuje a pija domoj: „William so jara derje džje, ale je mjēž tym do katholickeje cyrkwy zastupik, ģaj je no-

vica we kłóštrze dominikanow śanta Sabina; hewał je tu we prawdze jara rjenje, mam tu wjele zawjeselenow, pěkne towařstwa atd.“ Za nětotry čas praji nan ł tšecjomu łymej: „Frederic, dži tola do Roma a hładaj, ſchto Henry zapoczina, mam starość za njoho, joho liſty ſu chle hinajſche hačo prjedy.“ Frederic dže, namata ſwojoho bratra pſchi najlěpſchej ſtrowoſcze ale teŝ hačo nowicu we ſanta Sabina. Docho njetraje a teŝ Frederic je katołiſki a zaſtupi teŝ do kłóſhta. Jeno hiſcže ſchtwórty bratr Charles tu bė, a teŝ tón je katołiſki, njebu wał duchowny ale je architekt a je woženjeny, joho žona pał bė anglikańſka.

4. Med nětotrym časom wopyta joho we Żendźelſkej jedyn katołiſki duchowny z Němſkeje. Tónſamy bu ł bliđu pſcheproſcheny a jomu ł zrozumjenju date, zo by pſchi rozmowjenju we cyrkwinſkich wěcach prawje lědźbny być chcył, zo ſo njeby anglikańſka mandźelſka ranjena cžula. Pſchi wobjedže zapoczina mandźelſka ſama a praji ł hoſczej: „Za ſo wjeſelu, zo tola junu katołiſkoho duchownoho woħladam. Dyrbju ſo mjenujcy na ſwojeho muža ħóřſchicž. Druhdy zapuczuje a njedha mje ſobu wzacž. Wón praji, zo do Roma pućuje ł ezercicijam a njemóže mje pſchi tym trjebać.“ Ĥóſcž na to wotmełwi: „To macze prawo, na to ſo ħóřſchicž. Žona ſtuſcha tam, ħdžej je muž. Druhi króć pućujcže jeno z nim, a jelizo hinał njedže, pſchednjescže ſwoju ſtóržbu hać ł ſwjatomu wótczej we Romje.“ Władźliſta cžinjescže, taž bu jej radžene, a docho njetrajeſche a teŝ wona bė katołiſka. Dwał z tamnych lijoć bratrow ſtał tu kħwilu jara woſobnej katołiſkej předarzej we Londonje.

2. Druha ſtamizna poda ſo ħalle lětja we Rizza. Kunjez a knjeni Elwes, kotrejž we ħrabiniwje Worſhampton wjele rjanych kułow wobimjetał, ħcynſchtał runje Rizzu wopuſcžicž, ħdyž do kħapale knjeznow ſwj. Wóřſchle zaſtupiwſchi, ſłowa ſ. piſma: „Wudže jene ſtađko a jena womečernja“ wot jenoho duchownoho rozetajecž ſchycſchtał. Wukładowawojo ſpomnjenych ſłowow zbudži tažku lědźbnoſcž, zo zaſ po ſwoje wěcy, kotrejž mějſche hižo na dwórnijcžju póſta. Wón wopyta tamnoho mějchnita a za mějac woiptkoži knj. Elwes z cħkej ſwójbu pſched druhimi woſobnymi ſwěđtami katołiſke wěcyhwuznacžo we tamnej kħapali, we kotrejž bė přenja praħa ħuaby Wožeje do joho wutroby panjta.

Maležnoſcže towařstwa.

Sobuſtawy na lěto 1874: łł. 365. Jałub Krawcził z Baſlic; 366. P. Echlieſch, ničónł we Ewinjarni.

Żemrjety ſobuſtaw: Miħał Neda z Wotrowa.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

Ř cześci Wožeja ł ſpomozjenju duſchow ſu dale woprowali: P. T. 24 nſl. 8 np.; M. P. 10 nſl.

Ĥromadje: 7039 toł. 11 ſł. 6 np.

Poſternje poł lěta bėſche danje za pjenježy w nalutowařni taž je w knižkach widžecž: 134 toł. 10 nſl. 4 np.

Katholiski Posol

Wukhadža prěnju a treću
sobotu w měsacu.

Cyłodětna plaćizna na pósće
a w knižarni 17 nsl.

Rudomy časopis,

wudawaný wot towarstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: Jurij Łusćanski.

Číslo 22.

21. novembra 1874.

Lětnik 12.

Stomy škulski zakoń.

II.

Wo zarjadowanju škulow.

Róžda škula ma swój wokrjes, kotryž móže tež wjac wšow wopřihjeć. Wobhydlerjo škulstoho wokrjesa, kotřiž maja tšame wěrywuznaczo, wučinjna škulstu wosadu; wumzadži tał su wobhydlerjo druhoho wěrywuznacza, hdyž sami swoju škulu založa a dđerža. Tełe zakońske postajenjo ma za katholicow we Sakstej, a wosebje tež za Budyšchinstu wosadu wulku waznosć. We městach su katholicowo wšchudžom we wulkej mjěńščinje; hdyž maja sami swoju škulu, njemóža so k zdđerženju druhich njekatholickich škulow nuzowac; woni wučinjna tał sami škulstu wosadu, maja winowatosć, swoje dđeržki do swojich škulow škac. Zeno potom hdyž chcejdba staršchi swojim dđeržcom lěpschu zdđerkanosć dac, a k tomu do wyšchšich škulow škac, dhy-li maja sami, je dowolene, zo móža jich dđeržki do njekatholickich škulow khodobž. K pschittadej, hdy by we Budyščinje jeno jednora katholicsta škula wobstała, bychu katholicste dđeržki, kotrež chcejdba frjebžnu abo wyšchšchu ludowu škulu wopřytac, do měšcžanskich škulow khodobž směli. Zola žada sebi zakoń, zo so dđeržki, kotrež škulu swojoho wěrywuznacza njewopřytaja, we wěrnosćach swojeje wěry so rozwučeja.

Škulsta wosada ma winowatosć, wšchitto šchtož je k zakoženju a zdđerženju škulow, kaž tež šchule za dalšche zdđerkanjo nuzne, zastarac. K tomu šchšchjeja škulste twarjenja a wšchitke k wučženju nuzne srědki, kaž kawkli, tasle, kryba, tinta atd., mžda za wučerjom, tepjenjo a swěca za škulste stwy. Nuzne pjenjež k tomu maja so, hdyž škulste zamoženjo a tał mjenowaný škulski pjenjež (Schulgeld) njedosaža, pschěz wosebity škulski dawol, kotryž so wobhydlerjam škulsteje

wofady napołożi, zastaracj. Schulste wofady, kotrež su tał kħude, zo same schulu zdžeržecj njemōža, mōža kultusministerium wo pschinoschł ze statneje kassy prosyč.

We swojim 12. paragraffe ryczi zafon wo serbskich džeczoach a postaja, zo maja so nēmscy kaž serbscy cžitacj wuczič; maja nēmstu rycj pisomnje kaž ertnje z wěstocju a lohcy nałożecj so nawuczič. We wyschich rjadomnjach ma so pschi wuczenju nēmsta rycj trjebacj, jeno kšesczanska wuczba ma so we jich maczernej ryczi wudžecj tał doħho, doħž so serbske Wože stuzby za wofadu džerža. — To postaji zafon a tute postajenja su za serbski lud pscheczelnišche, hafo tamne, kotrež mējesche starh schulski zafon. 28. paragraf toħofamoho mje= nuicy postaji, zo ma so z wuwzacjom serbskoho cžitanja a nałożenja serbskeje rycje pschi wudželenju kšesczanskeje wuczby pschcz chłh schulski cžas nēmscy roz= wucžecj. Kōždy spōznaje, zo bē to njemōžna wēc, dofelj kał mōža so džeczi z nēkajtim wužitkom we jenej ryczi rozwucžecj, kotruž njeznaja. Seno z pomocy swojeje maczerneje rycje mōža so k nałożenju a zrozemjenju cuzaje rycje pschiwuczič. Toħodla wuczi tež nascha „Prēnja cžitanta“ najprjedy serbske cžitanjo a potom nēmste. Ĥdž so we maczernej ryczi rozwucžaja, zmēja wjeselo na tym, sħtož stycha a nawuħnu; hñhtom we prēnich lētach je we nēmstej ryczi rozwu= cžecj, rēka jich duchowne mochy moricj a jim wopytanjo schule wobczěžowacj. Toħodla je tež tamne postajenjo prjedamšchoho zafonja zpanħlo, a ze schwōrtoho wot= dželenja 12. paragrafa da so sudžicj, zo maja so we prēnišchich lētach z po= mocu serbskeje rycje rozwucžecj. Deputacija prēnjeje komocy praji tež we swojim rozsudženju zafonja: „Zo dħrbja schule we wokrjesach, we kotrychž serbska rycj knježi, tujamu hajicj, hħdž je maczerna rycj džeczi, rozemi so samo wot so. Na mēstach, hħdž su jeno serbske swōjby žiwe, budže serbska rycj k najmjeńšommu we prēnich schulskich lētach wucženka rycj hycj dħrbjecj. Tola pał budže so tež na tutch mēstach wosebita prōca nałożecj dħrbjecj, zo bychu džeczi, — wosebje wucžomcy schulow za dalsche zdželanjo — nēmstoho we ryczi a pisimje mōcne byte.“

To je tež žadoscj serbskich staršchich, jich džeczi maja so nēmstu rycj wuczič, a toħodla sczelo je do mēstow na schule abo do nēmstoho na stuzby. Toħodla tež zafon, kiz postaja, zo by so we wyschich rjadomnjach jeno z pomocu nēmsteje rycje rozwucžalo, njesprawny njeje pscheczjwo serbskim džeczom, ale chce jim z tym pschiležnoscj dacj, to nětko doma nawuħnycj, sħtož dħrbjachy dotal we cuz= bje pytacj. Z pomocu schulow za dalsche zdželanjo budže drje so nēmsta rycj tež we serbskich schulach dospōnišcho nawuħnycj, hacj bē to dotal mōžno, a suadž budže to k tomu pschinoschowacj, zo jo serbska mēdoscj po nēcjim tola pschcb njerozomnym a z džēla sħtōdnym „za=drježdžant=cžahanjom“ zalita. Tola pał maja serbscy staršchi swoju rycj lubo, a chcejža zo bychu ju džeczi berje rycjeli, we nej so modlili, cžitali a spēwali, a njespokojni dħrbja ze wšchēm pra= wom ze schulu hycj, we kotrež so jich džeczi ani serbscy cžitacj nje= wucža. Schulste pschcdstejicjstwō zmēje so pschichodnje tež za to staracj, zo so zafon na tał hħube wasħnjo njerani.

(Pšchichodnje dale.)

Nowinki a powjeseje.

3 Ružich a z Salfsteje.

3 Budyšcina. Njedźelu, 15. novembra swjećeske naše katholicke rjemjeslniske towařstwo swój sydomy založeniski swjedzen pod wulkim wobdźelenjom tudomnych, kaž tež wonkownych katholicow. Mjez druhimi zwjeselichu towařstwo ze swojej pschitomosću knjez hrabja Franc Stolberg nad Wortkcamami a Zaseńcu, joho hrodowny kaplan Walter, kaž tež knjezaj kaplanaj Duczman z Radworja a Šchołta z Khróšćic. Tež wšchelach družh hosćo ze serbskich wosadow wobdźelichu so na rjanej swjatocžnosći. Wšchitich dyrbjachu wuznac, zo je so tasama we wšchitkich dželach jara derje radžila. Pšchedstejicjer towařstwa, njedželski předar tachantskeje cyrkwe knjez B. Dienst mješče najprjedy krótku swjedženstu ryc, z kotrejž wotpohladanja a wužit rjemjeslniskich towařstwom wustojnje rozestaja a z krótka na to spomni, kał je tež Budyšhinske towařstwo, kiž mješče we zandženym lěcze pšez sto towařšow, z pomocu Wožej a z podpjeranjom wšchelach dobroczerjow t zbožu svojich sobustawow spomoznje skutkowało. Po stoncženej ryci, kotraž bu z wulkej teđbnosću sřshšana, wotewri so pšchedwěšć t džiwadłej. Přeni kruh, kiž so hrajeske, mješče napismo: „Huchoněmy abo abbé de l'Espée.“ Podawł, kiž so pšchedstaja, je so we prawdže stał we lětach 1773—81. Duchowny l'Espée, najstawniši wučer hłuchoněmich we Parizu we zandženym lěstotetku, zhoni wot jenoho ze svojich wučomcow pšchi wuhladanju jenoho wysołoho kralowiskoho zastojnika a z krótka potym pšchi wuhladanju jenoho wosobnoho pohrjeba, zo je tónjamy dyrbjal hačo džěczo we wosobnej swójbje žiwj byč a zo je so jomn tał dyrbjala surowa křiwda stac. Pšchez dalske pytanjo a pilne wobłědžbowanjo spózuaje dale, zo dyrbi džěczo z južneje Francoskeje byč a we Toulouse radži so jomu wěstosč dopořazac, zo je joho hłuchoněmy wučomc rodženy hrabja Solar, kotrohož je njesmělny wuj po smjereži joho staršich zastorcžik, zo by wulke zamoženjo na so isčahně. To je stawizna kruha, kotrhž so z woprawdžitej wustojnosću wot sobustawow towařstwa pšchedstajeske. Křwalbu, kiž za to wot pschitomnych z do-rukow-kleskanjom dóstachu, běchu sebi za swoju prócu zaslužili. Druhi kruh: „Die Proceßsüchtigen“ bě žortniwy; zo tež tu pšchedstajerjo swoju wěc jara derje cžinjachu, dopořazachu wjesoke woblicza, kotrejž běchu pšchi tym wšchubžom widžec. Po džiwadłe bě žhromadna wjecer, na kotrejž so wokoło 150 wosobow wobdźelichu. Druše zabawenja zdžeržachu blěžšci čas towařstwo hišćje we wjesele žhromadžene. Wóh žohnuj cžescjomne rjemjeslnistwo!

3 Budyšcina. Ze Prahi so nam pšchedelnje piša: W našchim serbskim seminaru w Prahy je 26 wučomcow nowe schulste lěto nastupilo. Z nich su pjeczo bohosłowcojo abo theologojo, a to ff. Jakub Stala z Khróšćic, August Rönšch a Józef Keil ze Seitendorfa we 3. lěcze a ff. Franc Měrcžink z Bělčec a Jurij Nowak z Njedjelčic w 2. lěcze. Družh 21 wopytuja małostronske gymnasium, a to Reinhold Vockleitner z Radeberka a August Noack z Dreždžan 8. rjadownju; Franc Löbmann ze Šěrachowa, Jurij Kummer z Łazla

a Paweł Richter z Freiburga 7. rj.; Jan Bergmann z Cwikamy, Jakub Rilant z Łuszcza a Aleksander Hartmann z Rhenmich 6. rj.; Jakub Bart z Kulowa a Mikłamsz Hila ze Stareje Cehelnicy 5. rj.; Gotthelf Berndt z Klosterfreiheit pola Wostrowca, Jakub Delenczka z Kulowa, Franc Czornal z Panczic a Jurij Libsch z Mikoczic 4. rj.; Julius Bunge z Wostrowca, Mikłamsz Dje-drich ze Smjerdzjaceje, Michał Cyż ze Schunowa a Filip Kęzał z Wélcjec 3. rj.; a stónicznje Otto Kleiber z Róžanta, Mikłamsz Żur z Worsklee a Franc Kunath z Wostrowca 2. rjadownju. — Serbja, kotrychż mjena su wosebje wuznamjenjene a kotrychż licźba je lętsza wjętsza hač hewal, mjenujch 15, zjenocźichu so psched 3 njedźelemi, zo bychu towarštwu „Serbowku“ serbskich seminaristow za wudospokojenje w maczernej ryčzi a za lubosć k swojim serbskim bratram we wótcnym kraju z nowa załožili. Ze to nětko 29. lęto, do kotrohož nascha luba „Serbowka“ zastupi, kiz je tak sławnych załožerjow a sobustawow męka. Wóh chce prócowanja młodych mocow zohnowacź, zo bychu pčody jich štukowanja k najmjejšcom trochu podobne byko tym naschich sławnych prjedownikow, kotrychż mjena budza naschu Serbewu debicź a cyla Serbstwo rozjasnječ „káž dołho z drjewom zelene te horh steja Łužiste,“ dónž budze hišcze w serbskej wutrobje serbska krej bicź. Wóh zohnuť pať teź wosebje študije wschęcch tnych młodźencow, zo bychu wschęcch sebi postajcne powołanjo dósczahněli, a tak strach wot nas zdaleny byť, zo mohlo nam hdy na katholickich a wosebje serbskich catholickich duchownych pobrachowacź! Wychce prjedy mjenowaných študentow bych hišcze spomnit na: Alois-a Schäfer-a, kiz we Würzburgu bohastowstwo studuje, dale na někotrych druhich falkich młodźencow, teź něšto Serbow, kotsiz w Prahy, z wonka seminarja pschedywajo gymnasium wopytuja. Sk.

Z kłóštra Marijnejeje Hwězdy. 16. novembra wotpołožichu tři knjeźny swoje swjatocźne kłóšterske sluby. Mjez nimi je teź jene serbowka: Madlena Müllerec z Jasenich; drugej dwę stej ze Czěskeje: Hana Vangec z Nowoho Ofsegga a Ida Liebischec z Bornwerka pola Rumburta.

Z Dreždžan. Fabrikant Siemens je, káž je snadź teź hižo znate, pčec twariť k spalanju cźłowjeskich cźękow, za kotrej su so wschelach ludžo we nowšchim cźasu prawje zahorili. Dwójch je nasche knjeźerstwo dowolnosć k spalanju cźękow wudžělito. Pręnja bę jena Zendželska, kiz bę we swojim testamencze postajila, zo ma so jeje cźęko spalicź. Psched dwęmaj tydženjomaj pať pschijweze jedny młody lękar ze Stuttgarta, cźęko swojeje młodeje mandželskeje do Dreždžan, zo by je tu we Siemensowej pjech spalicź dať. K poslednim spalanju bę protestantski duchowny prošceny, zo by pschitomny byť, tola bę so zapowjeť, do-keľž na swoje praschenjo wot swojeje duchowneje wyschnosće dowolace wotmołwenjo dóstať njeje. Nětko pať je lutherse krajne konšistorium swojim duchownym za-kažako, pschi spalanju cźękow pschitomni byč, a teź nasche knjeźerstwo njebudže dale dowolnosć k spalanju cźękow wudželeč.

Z wultraja.

Pruska. Kölnski arcbisťop Dr. Paweł Melchers, nastupi hnydom po

puszczanju z jaſtwa błęſzcze puczoWANJU do ſwojeje diöceſy, zo by ſ. ſakrament firmowania wubżelał. Wſchudżom bu z wulkej częſzczu witany. KnieżeſtWO pał pſchihotuje jomu mjez tym nowe ſtórżby a hrozby z nowym jara wulkim pjenjeżnym khoſtanjem.

Pruska. Hrabja Arnim, kotryż bu wondanjo ze zajęcza puſzczenty, doleż lętarjo to żadachu, męjeſche ſo 12. novembra zaſy ze ſwojoho wobhydlenja do jaſtwa wotwjeſcz. K tomu bëchu hiżo ſudniſcy zaſtojnicy pola njoho. Tola ſudniſti lękar, kiż bu wot hrabje Arnima hnydom pomofany, to njedowoli. Duż woftaſchtej dwaj policajej we joho hrodze ł wobkedźbomanju, za dwaj dnaj pał ſtej też wonej zaſy wotwofanej, a hrabja ſmę zaſ ſwoje wobhydlenjo wopuſzczęcz. Sudniſte pſchephtanjo cyleje należnoſcze traje dale, ſtónęzi drje pał ſo hiſcęze we tymle męſacu, a ſudniſte jednanja budza na zapoczatku pſchichodnoho męſaca. Hacz budza zjawne, t. r. hacz budze kóždy pſchipoſtuchacz ſmęcz abo nic, njeje hiſcęze znate. Tał wjele pał je węſte, zo wjeřch Wiſmarck z tał namocnym zadżerženjom pſchecziwo ſwojomu prjedawſchomu pſcheczelej na luboſczi nihdže do-
bnywał njeje.

Pruska. We Póznianskej je^o knjeżeſtWO 19 wupróznjenych katoľſkich far-
ſkich męſtow do zarjadowania wzało a 11 woſadam poruczilo, zo bychu ſebi fa-
rarja wuzwolili. Woſady pał to nječzinja, prajich, zo je to arcbiſkopſke prawo,
wupróznjene farſke męſta wobſadżecz. Tola tutón, kaž też joho ſwjedżach biſkop
je we jaſtwje, doleż nowym pruskim zakonjam ſo njeperočiſnje.

Pruska. Arcbiſkop we Ołmüzu we Maħrynſkej ma też pod ſobu ně-
ſchto woſadow we pruskej ſchlezyńskej, kotrež ſu pſchi wotſtupjenju ſchlezyńſkeje
pſchi diöceſy Ołmüz woſtali. Wón je nětko, ſo njeſtarajo wo mejiſke zakonje
Pruskeje, wupróznjene duchowne męſta z nowa wobſadżował, mjez toho zo by to
ſwätnej pruskej wyſchnoſczi wozjewił. Łohodla bu też wobſkorjeny, a doleż nje-
pſchindže dla wobſadżenia tamnych duchownych męſtow ł wjacy tysac tolerjam
ſchraſy wotſudżeny, a raſuſte knjeżeſtWO bu wot pruskoho proſchene, arcbiſkopa
pruskomu ſudniſtwej pſchepodacz. Raſuſte knjeżeſtWO njeſpózna pał wo zadżerženju
arcbiſkopa pſchecziwo mejſkim zakonjam Pruskeje winu, kotrejež dla by joho pru-
ſkomu ſudniſtwej pſchepodacz dyrbjało. Nětko je pruske ſudniſtWO „ſteckbrieff“ za
arcbiſkopom poſtało a najenje arcbiſkopſkoho kubła Stolzmüz pſchiporuczilo, pje-
njezy za wużiwanje kubła nic dale do Ołmüza ſtač, ale ſudniſtwej do Ratibora.
Najenk drje budže tudy ſudniſtwej poſtuchacz, kotrež ma móč, joho ł dopjelniſtju
ſwojich żadanjom, njech ſu teſame tał njeſprawne kaž hčejdža, nuzowacz. Mózno
je, zo tale należnoſcz też daľſchim jedwanjam mjez pruskim a raſuſkim knjeżeſtWom
powjedže, też niemózne njeje, zo ſnadž knj. arcbiſkop, njech je tał kedźbny kaž
hčce, tola do pruskoho zajęcza pſchindže. Kał budže ſo raſuſte knjeżeſtWO potom ł
tomu zadżerżecz, njeħodži ſo nětko hiſcęze prajicz.

Němſka. Hacz dotal njebë hiſcęze z němſkoho reichſtaga, kotryż bu 28.
oktobra wotewrjeny wjele ſchycęcz. Piſchedpołożeny zakon, kotryż wobhydlerjam Něm-
ſkeje nowu wojerſtu wobcęzejnoſcz napołożi, zakon, kiż tał mjenomany „landſturm“
rjaduje, bu ł daľſchomu wuradženju jenej komiſſiji pſchepodaty. We czaſu, hħhž

njepšhecžel mjezy wótczynj pšhestupi, mějesche we Pruskej dotal lóžby muž hač 1 dofonjanomu 40. lětej, we wjetšim strasche za wótczynu tež hišćeje staršči mužojo winowatošč, brónje wzacj a pšhecziwo njepšheczelej wojowacz. Pšhecž nowy zakon, kotryž bu reichstajej pšhedpokoženy, rjaduje so cyła wěc nětko wjele kru-
czišcho a dóstanje placiwosč za cyłu Němſku. Pšhed dofonjanym 42. lětom njebudže pšchichodnje nihto wojerſku ſkužbu wotſkužic. Němſte wójsko, kotrež he-
wal hižo we čaſu měra 401,659 mužow a we čaſu wójnj pač 1,324,940 mu-
žow wuczini budže z nowym zakonjom nowy njemały pšchiroſtk dóſtač. Ně-
czišči reichstag budže tež wo tym knježejſtwu k woli ale po woli němſkoho luda
drje tale ſurowa wojerſta wobčežnjošč njebudže.

Němſka. Wobžarowanja hódny wopoz njestutta, kotryž chcyše Kullmann
nad wjeřchu Bismarču wobocň, je farar Störmann we Salzwedelu. Dofelž
bě Kullmann krótki čas sobustaw tamnišchoho ſpěwarſkoho towarſtwa, mějesche
katholſki farar, hač runje je dopořazane, zo wón we žanym hužšim zwjazku z
towarſtwom abo z Kullmanom ſtał njeje, wjele ſchidny a nješkodny porokow
mot liberalnych nominow znješč, hačo by wón někał wina był na Kullmanowej
žóſceji. To ſebi hódny a we ſwojim chym žadžerženju jara změromny měšchni
tač blizko hič dašce, zo joho ſhorosč ze ſmjerczu ſtónceji. Wón wumrje nje-
dželu 8. ſeptembra, 38 lět stary.

Němſka. Tež we Heſſynſkej ſu nětko meſkim zakonjam Pruskeje po-
dobne cyrkwinſke zakony pšchihotowane, počziščowanjio katholiſkeje cyrkwie budže
ſo tam tež po pruiſkim pšchikładže započinač. Biſkop we Mainz, z Ketteler,
kotohož biſtopiſka diöceja tež Heſſynſtu wopšchija, je tohodla pšhed krótkim woſe-
bite piſmo wudač, we kotrymž chce wón ſwojim wěrimym rozſtajeć, tač budže ſo
pšhecziwo zakonjam žadžerjeć. Wón praji: „Moja winowatošč je je, kžžorej
dacž, ſchtož je kžžorowe, po tajkim ſtatnym zakonjam we ſtatnych naležno-
ſčach we wſchitkich domolenych wěcach ſo we ſwědomju poſkuſchny wopořazáč.
Swjate zaſtojniſtvo, kotrež je mi Khrystus mjez wami pšchepodač, njepuſchěji mi
tule winowatošč, ale wobkrući ju, pšchetož ja mam we čješčowanju a wobkřdž-
bowanju ſtatnoho zakonja wam z dobrym pšchikładom do přědla hič. Druhomu
pač je tež moja winowatošč, Bohu dacž, ſchtož je Bože, po tajkim cyrkwi
we wſchitkich naležnoſčach poſkuſchny byč, kotrež je Khrystus japoſchtołam a jich
naſtupnikam pšchepodač, mjenujcy wo wozjewjenju a wobkřowanju wuczby, wo wu-
dželenju ſ. ſaſtamentow, a wo wjedženju cyrkwie wo tuthym dwojim naſtupanju.
Z toho ſčěhuje tšecja winowatošč, kotruž hižo japoſchtołowje we židowſkej wy-
ſolej radže wuprajachu, hdyž tuta jim poruczi: „zo njeměžja wjach rycěč a wu-
czič we mjenje Žezusowym.“ Na to woni wotmołwicu: hač je prawje pšhed
Bohom, was bóle poſkušáč hač Boha, to rozſudče ſami. To budže pšchecy
a we wſchitkich čaſach wotmołwenjo japoſchtołſkich naſtupnikow a wſchitkich kſche-
ſčjanow, hdyž ſo jim podobne žadanja wozjewja. Teke moje piſmo ma wam
nětko dopořazáč, zo ſo zakony z bójſkim zarjadowanjom cyrkwie a jeje bójſtej
wuczbu žienocěč njechóžja, a zo jim ja tač poſkuſchny byč njemóžu, bjez toho, zo
bych Božu lažnju pšchepupik a pšchifaču žamač, kotruž ſym na dnju ſwojeje bi-

skopskeje swjecizny psched Bohom, psched cyrkwi a psched cylej diöcesu wotpofo-
žit.“ Na jara jasne waschnjo rozestaja potom biskop, zo su wschitke winy prózne,
z kotrymiž so zawjedenjo nowych zakonjow wot knježerstwa pedpjera a zamof-
nja. Wosebje so praji, zo sebi nowotna zdželanofcž abo nasch čas tele zakonje
žada. Tsoja męc je je, kotruz sebi nasch njezbožny čas žada: 1) zo žadyn pod-
dan tohodla statnym zakonjam poslušnosćž zapręcž njesmę, dofelž jomu to wučzba
a kaznje cyrkwoje zakazaja, dofelž jomu samotne swędomjo njebowoli; po tajkim
nima hłowny zafoň s. scženja, zo mamy Bohu prjedy poslušnacž hacž cžkowjekam;
zo mamy Bohu dacž sčtož je Bože, a khěžorej, sčtož je khěžorowe žaneje pła-
cžimofcže wjac, t najmjenshomu nic pschecžimo statej; 2) zo nęcčijšhi stat we
rjadowanju cyrkwinškich naležnosćžow pschęz swoje zakonje so staracž nima wo stare
prawa, wo jednanja, kotrež su so z najwyšichšim mjerchom cyrkwoje state, wo
swjatocžne slubjenja, kotrež so mjerchojo pschi pschewozacju katholicškich krajinow cži-
nik, wo nęcto wobstejace zarjadowanja cyrkwoje; 3) zo cyrkej dale rozsudžęcž nima
sčto katholicškej cyrkwi slušča, ale stat. Dale rozsudža biskop potom hesshnike
zakonje a na lóncu praji we naschich wobstejenjach we nęcčijšich wojowanju psche-
cžimo knježacomu duchej cžasa: „Tamny džel nęmstoho luda, kotryž je na wyšč-
schich statnych škulach swoju zdželanofcž dóstať, a kiž ma nęcto we wjedženju
žawnyhč naležnosćžow najwjach moch, je z wulstoho dželu a wosebje pschęz ducha,
kotryž na statnych škulach knježi, swoju kšchescžansku węru pschisadžit. Tuczji
ludžo pať njespokoja so z tym, zo bychu sami po svojim spodanju na tamne
kšchescžanskuwe nje-pschecželne waschnjo živi byli, ale hęcjdža, — podpjercani wot
nje-pschecžela kšchescžanstwa, wot mócnoho židowstwa —, swoju móć we žawnyhč
žiwjenju t tomu wuzičę, zo bychu pschęz statnu nomóc a statne zakonje wjac hacž
thšac lęt stare pravo kšchescžanskeho luda zničžili a jomu kšchescžansku węru wu-
tohrnyli. Zo su wobstejenja węriwoho kšchescžana we nęcčijšich wojowanju.“

Šchwajcarska. Tu traja wobžarowanja hóbne, zrudne wobstejenja za
katholicstu cyrkej dale. Najhórie zakhadža so we kantonje Bern. Swęrní ka-
tholicšch męschnich, kotřž njesprawne žadanja knježerstwa spokojčę njemóžachu, dyr-
bjachu swoje wofady a swoju wótežinu wopuschęcžicž; węrimi su tať we prawdže
hjęz duchow pastrow, hjęz Božich službow, we khorofcži a pschi smjercži wopusch-
ęcženi. Wščelako pschęhotowani wopytują drje druhdy we noch swęrní męschnich
swojich wopuschęcženyhč wofadnyhč. Pscheradža a popadnu pať so, maja khostanjo
woczakowacž runja žłóstitkam. Wupróznjene duchomne męšta buchu wot knježer-
stwa wupisane a nęcšto nješódnyhč duchownyhč ze wščelakich krajow a ludow,
kotřž doma ničžo wuschni njebęchu, su wo nje prošli, a je tež dóstali. Su tu
tať duchowni, wo kotryhčž pať lud njerodži, a kotřž sebi swojoho pohorschowacoho,
njeduchownoho žiwjenja dla tež žaneje dowęry nježastžuza. Tež we druhim na-
stupanju mori so wot knježerstwow wschitke cyrkwinške nabožne žiwjenjo. Tu
kaža a zapuscžaja swobodni murjerjo tať prawje po svojim spodobanju winicu Božu.

Španska. Nowiny psched krótkim wjesele powjedachu, zo je cyle kar-
listiske wójsko rozčęłako, zo je so Don Karlos sam do Francóžkeje podať, haj
zo je španiski póstanc hnydom na francóžske knježerstwo namjet stajit, zo dyrbi

Don Karlosa jatoho wzacj, zo so njeboh mjac do Španiskeje mohł wróćicze. Tola wscho je zethane. Kral Don Karlos pschchyna a wojuje takj prjedy z swojim wójskom, a njedzerži swoju wěc za tat njewěstu, takj sebi to liberalne nowiny pschaja a dale rozšěrja.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wojadow.

Z Budyšcina. Kšćczeni: Ernst Jan, f. zwěrinokupca Ernsta Hugo Kubicy z B.; Ernst Jurij, f. kublerja Michala Nowotnoho z Borschje; Rudolf, f. cješle Jana Handrija Maja z B.; Marija, dź. murjerja Adolfa Beckera z B.; Hańža, dź. Wylema Gubšcha z pochrada; Dittlija, dź. forczmarja Eshenta z Matych Bobolc; Max, f. šchrymparja a křežnika Augusta Salma ze Židowa; Hana, dź. Jana Kreczmera ze Židowa; Marija Ida, dź. knihiwjazarja Wylema Trepera z B.; Jan Jurij, f. kublerja Jakuba Weucla z Džěžnik; Hana, dź. mlynka Heinricha Kuczinikoho z B.; Hańža, dź. schewca Karla Fischera z B.; Jan Jurij, f. sedkarja Józefa Cimburka z B.; Gustav Richard, f. Bernharda Schmidta z B.; Ernst Emil, f. pohonecža Jana Schneidera; Pawoł, f. cješle Augusta Hobrača z B.; Olga, dź. kočuharja Louisa Fleischer a z B.; Jan August, f. wozytwarjerja J. Augusta Nowaka z B.; Jan Kurt, f. rentiera Jakuba Lufascha z B.; Jurij, f. kočuharja Juliusa Kilnasta z B.; Sofija, dź. mlynka Franca Hafela z B. — Wěrowani: schłósar Józef Wanja a Marija Karafec z B.; pjetař Józef Hesse a Marija Ulbrichc z B. — Zemrjeczi: Hańža, Jana Kólpny wudowa z Něwsec, 63l.; Marija zwudowjena Centnerowa z B., 50l. 6m.; Franc Měchel, futelnik z B., 83l. 7m.: Jakub Ratusch, žiwnoszczer z Čzemjerc, 70l.; Jan Kofka, wuměntar ze Žajdowa, 70l. 2m.; Jan Pjetasch, krawc ze Židowa, 74l.; Marija, mandž. Michala Siebarja z Hrubjelezc, 69l.; Madlena, zwud. Wirschowa z B., 77l. 6m.; Alois, f. registratora Vandy z B., 8m.; William Peters, kowar z Zendzelskeje, 33l.; Pětr Krawczik z Worsklec, 45l.; Jakub Maj z B., 63l.; J. Janasch z Něwsec, 41l.; Křata, zwud. Pólkowa z B., 78l.; Marija zwud. Frenzelowa ze Židowa, 73l.; Marija Augusta, dź. njeboh režnika Mjenje z B., 22l.; Franciska zwud. Michelowa z B., 81l. 6m.

Maležnosće towarštw.

Substawy na lěto 1874: ff. 367. mtońt Wawrit z Kanec; 368. frater Reimund we Mníchowje; 369. Mikš. Jamork we Krupcy; 370. Pětr Wawrit z Pazlic; 371. Hana Hamfic z Worsklec; 372. M. B. z Wudworja; 373. M. Kubica z Hory; 374. Marija Koblowa z Křibšec; 375. M. Kofka z Křibšec; 376. J. Kral z Jaseńcy; 377. Marija Donatec z Běšic; 378. Marija Nowak z Jaseńcy; 379. J. Kral z Wěteńcy; 380. Branckaj z Kanec.

Dobrowólne dary: za swj. wóta. M. B. z Wudworja 5 nsl.

Dary za chrkej w Čornecach abo Baczonju.

A cješci Božej a spomoženju dušchow su dale woprowali: 11 tol. ze jawostajenstwa Mikš. Wóblanka z Baczonja.

Hromadje: 7050 tol. 11 fl. 6 np.

Katholicki Posol

Wukhadža prěnju a třecu
sobotu w měsacu.

Cyłolětna plaćizna na pósće
a w kniharni 17 nsl.

Ludowy časopis,

wudawany wot towaristwa S. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **Jurij Łusćanski.**

Číslo 23.

5. decembra 1874.

Lětnik 12.

Nowy schulski zakon.

III.

Wo dohladowanju schulow.

We nastupanju dohladowanja schulow je nowy zakon botal plaćace postajenje we waznych wěcach pšcheměnik. Cyrkwinška wyschnosć ma jeno wubdželenjo křesćanskeje wučbny pod swojim dohladom, hewak pak je swoje prawa na schule dospoknje zhubita; schule stoja nětko pod dohladom statneje wyschnosće, kotraž w kóždej schulskej wosadze pšchez schuliske pšchedstejiczerstwo (Schulvorstand), we schulskim wokrjesu pšchez wokrjesneho schulstoho dohladowarja a we cělym kraju pšchez kultusministerium stutkuje. Schuliske pšchedstejiczerstwo dóstanje pšchez nowy zakon jara wainne město we zastaranju schulskich naležnosćow. To je widžecć z prawow, kotrej so jomu wudžela a z winowatosćow, kotrej so jomu napokoža.

Štó skuscha do schulstoho pšchedstejiczerstwa? Do njoho wuzwoteja so najprjedy sobustawy schulsteje wosady. Z tak wjele sobustawow ma schuliske pšchedstejiczerstwo wobstacć, postaja schulski porjad, kotrnyž ma so za kóždu schulu zestajecć, wot wokrjesneho schulstoho dohladowarja pšchedladacć a wobkrućicć. Zakon jeno postaji, zo schuliske pšchedstejiczerstwo wysche wučerja a sararja abo wosadnoho schulstoho dohladowarja mjenje štyrjoch a wjacich dwanaćoch sobustawow mječ njesmě. Hdyž do schulsteje wosady wjacich wšow skuscheja, zastupi jedyn z kóždeje wšy do schulstoho pšchedstejiczerstwa; wjacich mjenskich wšow móža so tež pšchez jenoho zastupicć dacć. Pšchi zarjadowanju přenich wólbow do schulstoho pšchedstejiczerstwa ma so to mjez pšchisćušnymi wšami wučerjicć a postajicć. Do schulstoho pšchedstejiczerstwa skuscha tež wučer, abo hdyž su we jenej schulskej wosadze wjacich schulow, móža tež wjac hdyžli jedyn wučer do

škulstoho pšchedstejiczerštwu słušceć, hdyž to škulski porjad postaji. Do škulstoho pšchedstejiczerštwu słušča tež farať, wo kotrohož wosadže so šcula namata, abo hdyž farať dohlad šcule nima, tón wot najwysšichyje škulstije wyschnosće postajeny wosadny škulski dohladawať. Farať njeje haťo zastojnik cyrkwie sobustaw škulstoho pšchedstejiczerštwu ale po woli a postajenju statneje wyschnosće. Druha komora naschoho sejma chychče z chla tónle paragraf tať pšchemënicž, zo by so farať wot škulstoho pšchedstejiczerštwu wuzanknyť.

Ščo wuzwola škulste pšchedstejiczerštwo? Sobustawy škulstoho pšchedstejiczerštwu wuzwoleja so na tři lëta pšchez wjesnych zastupjerjom po waschnju, kotrež je za druge wólby we wsy postajene. Wuzwolecž móže kóždy staw wjesnoho zastupjerštwu. Ze we škulstej wosadže wjach wučerjom, wuzwoleja sami ze swojeje sriedžizny swojoho zastupjerja we škulskim pšchedstejiczerštwije. Wołolo Budyščina a we měscze samyru a tež druhdže we Sakskej, hdyž su katolikojo we mjenschinje, tola pať sami škulstu wosadu wuczinja, maja sebi tež svoje škulste pšchedstejiczerštwu wuzwolicž. Waschnjo, po kotrymž ma so to stacž, ma so po zakonju wuradžicž, a ř tomu za pozdžische wólby wěšty porjad postajicž a wot wotwjesnoho škulstoho dohladowarja wobkrucžicž. Wuzwolecž smëdža so do škulstoho pšchedstejiczerštwu jeno tajle sobustawy, kotrež smëdža tež druge zastojnstwa we wsy zastacž.

Škulste pšchedstejiczerštwu ma ze swojeje sriedžiny pšchednydu, joho naměštnika a pismawjedžerja wuzwolicž. Wuzwolenjo płaczi tež tu na tři lëta. Wučer nješmë so ř pšchednydže škulstoho pšchedstejiczerštwu wuzwolicž, hdyž je haťo wučer pšchez swoje zastojnstwo sobustaw pšchedstejiczerštwu, jeno potom mohť so ř pšchednydže wuzwolicž, hdyž je pšchez wólbu wosadnych zastupjerjom do pšchedstejiczerštwu pšchischoť. Zatažane pať njeje we zakonju wuzwolenjo fararja ř pšchednydže škulstoho pšchedstejiczerštwu.

Pšchednydža pšchedstejiczerštwu zchromadža pšchedstejiczerštwu a wjedže joho wuradženiya, thowje pšjma, stara so za wuwjedženjo wuradženyjom, jedna ze škulskim dohladowarjom a druhimi wyschnosćemi. Šmë tež napschecžo stupacž tajkim wobzantnjenjam, kotrež su pšchecžowo zakonjei, abo kotrež so jomu škłodne byčž zdadža.

Škulste pšchedstejiczerštwu zchromadža so ř najmjensšomou junu we šchtwórtlëcže; hdyž je wuzne, abo hdyž sebi tšeczina pšchedstejiczerštwu to žada, tež hufčijicho. Wjetsčina hłosow rozjudži, pšchi runych hłosach rozjudži pať hłós pšchednydy; nastupa pať naležnosć wólby, ma so pšchi runych hłosach losowcž. Wšchitte stawy maja jenajle prawo wothłowacž. Dwe tšecziny sobustawow dyrba pšchitomi byčž, zo bychu wobzantnjenja płacžiwosć mëlë.

Winowatosćze a prawa škulstich wosadow we rjadowanju swojich škulstich naležnosćjom wutonjeja so pšchez škulste pšchedstejiczerštwu. Tohodla ma so škulste pšchedstejiczerštwu staracž za wuwjedženjo toho, ščtož škulste zakonje a wyschnosćze postajeja, tať daloko hacž to škulstu wosadu nastupa; so staracž za potřebne rumy za šculu, a ščtož ř tomu słušča a za wobhdenja za wučerjom, maja wobkëdžbomacž škulste twarjenja, kaž tež ř nim pšchisłusćne ležomnosćze a wužowanjo thychsamych; maja pod wobkrucženjom wo-

Trjesnoho dohladomarja wučenišće srěbki a kniže wuzwolecz a zawjescz; maja zamostenjo schulskeje wosady a schuli wotkazanych fundacijow trjadowacz, jeli zo we nastupanju poslenišchich druhe postajenja njeplacza; maja lětne potreby do přebła postajicz a wobzantnych, tak maja so nuzne srěbki zastaracz, na pschedstejiczerstwo pschendže tež prawo wobsadženja wučerškich městow nastupace, kotrež schulskej wosadže skusheja; ma tež wučerjom we jich powołanju podpjeracz, wosebje we tym, zo by podwolna poskusnoscz a pilne wopytowanjo schule ze strony džeczki so swěrnje wobkedzbowalo; ma tež na wučerjowje zadjerzenjo a joho skutowanjo we schuli kedzbowacz z prawom joho dla zakomdženja winowatosczow napominacz; ma z druhimi wychnosczemi jednac, a schulstu wosadu we sudnišchich a druhich naležnosczach zastupowacz. Z toho je widzcz, zo ma schulste pschedstejiczerstwo jara wazne winowatoscze a prawa, ma so za wschitto to staracz, schto ma schulsta wosada dokonjeć, zo by schula postajenja zakonja spotojita.

Štajne dohladowanjo schule pak njemóže so wschittim sobustawam schulstoho pschedstejiczerstwa dowěricz; zatoń tohodla postaji, zo ma we mjenje stata dohlad tajkich schulow, kotrymž direktor pschedstoji, tutón męcz; dohlad druhich schulow, kotrež direktora nimaja, duchowny, kotryž je we schulstym pschdstejiczerstwie, jeli zo najwyšchscha schulsta wychnoscz to njezataga abo hnydom druhoho dohladowarja njepostaji. Zastojnistwo wosadnoho schulstoho dohladowarja je czešne zastojnistwo a ma so tak darmo zůstacz. Wosadny schulski dohladowacz ma wosebje wučerja podpjeracz we dokonjenju joho powołanja, ma so pschěz husejische wopytowanjo jednotliwych klassow pschewědzcicz, tak schula pokrocjuje, ma z wučerjom we schulstich naležnosczach jednac, na wopacinoscze joho kedzbnoho cžinicz.

Dohlad wudželenja kšesčjanškeje wučby, kotrež cyrkwinškej wychnosczji skuscha, ma wosadny duchowny.

Nowy schulski zakon rječji potom dale wo wotrjesnym dohladowarju schulow a joho prawach a winowatosczach a wo najwyšchschej schulskej wychnosczji, kotraž je kultusministerium. Toho runja wopichija tež wazne postajenja wo kublanju, štajenju a prawach wučerjom. Zola rozestajenjo tutych postajenjow njedžeržu nětko runje za tak nuzne, dokelž tak njeprědnje lud nještaraja. Nětkotre wěch z nich pak pschinjese „Kath. Posol“ pozdžišcho.

Budže so wuforjenjenjo nabožnistwa radžicz?

Po wschittim zdaczu njeidžemh my wjesolym a zbožownym cšasam napscheczjo. „Potrocžowanjo,“ z kotrymž so našch cšas tak khwali, njeje kroczenjo k wěrnomu zbožu, dokelž nastupjenty puč wjedže wot Boha, wjedže k podobnym wobštejenjam, kaž je we pohanskim cšasu namatamy. Włocna liberalna strona, kotraž je z wjětschoho džěla ze swobodnymi murjerjemi zjednocžena, prócuje so, nabožnistwo wuforjenicz, bjez Boha ma cžłowjestwo žiwe bycz. Wjele je so jim tudy hižo radžiko. Cyrkwi su we wschelalschich krajach ze zjawnoho žiwjenja wutkowicki, we knihach, nowinach, pschi hoscžinach a we džiwadlach so wschelato nabožne žiwjenjo směščne cžini a hani. Najwaznijšchu krocžel we swojich prócowanjach

pał dołonjachu z tym, zo we krajnych komorach, sejmach, we mészczanskich zastupjeřtwach sebi najbóte wjetřichinu dobychu a nětko stutkuja pschez nowe zakonje a pschifazuje za swoje bjezbóžne wotpohladanja. Mjez nowymi zakonjemi najstraschniši je tón, pschez kotryž so civilne mandželstwo we Pruskej zawjedze, zakon, kotryž drje tež we drugej Němiskej bórzy placziwosć dóstanje. Pschez njón zawjedze sa wopravdžite pahansstwo. Zena konservativna nowina: „Reichsbote“ praji mjez druhim we scěžhwach tutoho zakonja tole: „Nazhoujenjo, kotrež so z nowym zakonjom čini, je praje njewjesote. Mandželstwa, kotrež so bjez chřtwinskeho požohnowanja wobzantnu, pschibjeraju wschědnje, toho runja tež licžba njefšecžennych džěci. Smě drje so prajić, zo nimale wšitech mandželscy, kiž so njějsu chřtwinscy wěrować dali, tež swoje džěci kšecžić dacz njebudža. Z toho dale scěžhuje, zo tele džěci tež žane kšecžanske wotcěhnjenjo, žanu kšecžansku wucžbu dóstacž njebudža. Tak móže so z wštofcju prajić, zo za něščto lét wulki džěl ludu we Němiskej k žanomu nabožniřtwu słuřecž njebudže. To pał je hórje, hało hdy bychu pohanjo byli, tajcy ludžo budža cyle bjez Boha. Stowa „bohajojicž“ „pobožnojicž“ njebudža znač. So jamo rozemi, zo za tajkich ludži, kiž do Boha njewěrja, do Boha, kiž móže a budže dobre placzić a zło khostać, kiž ža toho nabožniřtwu nimaja, tež žana pschifaha placzić njebudže. Kał móže stat, kał móže wójsko bjez pschifahi wobřacž, njemožemy zapřichjeć. Tež reichskanceler rječeske nje dawno we tym, zo su towarščne wobřtenjenja we wschelakim nastupanju praje džiwje. Džiwe pał su we cychm swěcže ludy tam, hdžej kšecžansstwo njeje, a hdžej je lud swoje džiwje žiwjenjo wopušćć, tam je, — to je pschez stawizny njepřejomnje dopokazane, — so to stalo pschez kšecžansstwo, kotrež je so we poslednich 25 lét we pruskich škulach wucžiko, a kotrež je nam tak dobre wójsko pschihotowale, nic pał džiwje wajsčuja, kotrež nětko wschudžom knježić zapocžnu. Na to móžemy so spušćć, zo budža tež w Němiskej z potkocžowanjom kšecžansstwa džiwje njepocžinki we žiwjenju pschibjeracž a zo so tež wójsko wot nich natřnje, njehodži so zadžewacž.“ Tak rječji tamna nowina. Wjele budže tak tele bjezbóžne stutkowanjo liberalnych zkažecž; kšecžansku zdžětanosć wschelało wuforjenić. Ale nabožniřtwu wuforjenić z wutrobow luda, to so wěsče njeradži. Čłowjek, kiž dyrbi sebi swój kšlěb z džětom cžěcž dobheč, njemóže bjez Boha a nabožniřtwu bheč; dofelž kšhij a hubjenstwo powjedže joho kóždy cžas zas k Bohu. A ščož wosobnych a wucžennych ludži nastupa, tež woni čžuja so we domapřtanjach wopušććeni wot svojich kšłow a wědomosćow, a pytaja tróřcht a položenjo we Bohu a nabožniřtwje. Nabožniřtwu budže mjez ludžimi wostacž, čłowjek trjeba je nuznje, njemóže bjez njoho bheč, pschecž zas budže k njomu swój wucžek bracž, hdy by tež wšty cžas cyle na Boha zabyl. Dřsach, kiž su we žiwjenju swoje moč k potkocžowanju a k wuforjenju nabožniřtwu nałoželi, su na kóncu spóznali, zo je čłowjek tola za Boha štworjeny a zo njemóže měr a pokoj namacž, kšiba we Bohu. —

Nowinki a powieszcze.

3 wukraja.

Pruska. 26. novembra bě swjatoho Konrada, dzeń na kotrymž biskop we Paderbornje, Konrad Martin swoje mjeniny swjeći. Żenje we času 18 lět, kaž dotho je Konrad Martin biskop we Paderbornje, njebu tonle dzeń tał swjatocznje pod powjchitkonnym wobdźelenjom wobodźeny, kaž lětša, hdžej jón wysokodostojny knjez biskop we jastwje swjeći. Nic jeno ze swojeje biskopsteje diocesy, ně ze wjichých dźelow katholickeje chrjwje došta wón zbožapšćeča. Z Roma wot s. wótca, z Seruzalema, z pońócneje Ameriki, z Rakuskeje, Belgiskeje, Francoskeje a wosebje we wulkej mnohošći ze wjichelatic dźelow Němskeje; hromadže wokoło 300 zbožapšćečow we listach a adreśach a 150 we telegrammach. Čerpenja a pšćeciwnosće jastwa, kotrež knjez biskop nětko hižo mjesacy dohjo znjese, su mjez joho wosadnymi wosebje mocne začuća nutrneje a wěrnej lubosće wubudžke, kotrež so pšchi tutej pšchiležnosći z dźela wozjewichu. Znamjenja katholickeje lubosće a pšchwilnosće su jatoho biskopa wěrnie zwjeselile.

Pruska. We Münsteru buchd 16., 17. a 18. novembra 18 nowych zastupjerjow do měsčanskeje rady wuzwoleni. Katholiska strona a liberalna stojišćataj kručze napšćečo sebi a kōžda chyske svojich kandidatow pšćecijišćeč. Wobdźelenjo na wólbach bě tež jara sylne z wobeju stronow. We wšchitkich tjiyoch klassach doby z wulkej wjetšćinu katholicke strona. Tohodla knježi we Münsteru wulke wjeselo.

Pruska. We měsće Meisse we Schlezhuskej, kotrež je z wuwjazom něščto Židow a protestantskich wosakow cyle katholicke, je tež mała „starokatholicke“ wosada nastala, kotraž pak žaneje chrjwje njewobstynj. Město jame ma jeno dwě cyrkwi, faristu cyrkej a cyrkej swj. kšizja, kotraž ł pšchitwarjenomu špitalaj skuscha. Nětko pak je kultusminister Dr. Falk tule cyrkej starokatholicam ł sobuwužiwanju pšćepodač porucžik, hač runje bu wjac kroč z wot katholickich měsčanow kaž tež wot wječhbiskopa we Wraczišćawje prošchent, starokatholicow z jich njesprawnej próstwu wotpołazadž. 18. novembra měsčske přjedawšchi gymnasiaľny wučer Weber přenje starokatholicke Wože skuzby we cyrkwi, we kotrež bu rano poslednja Woža nišcha wot katholickeho duchownoho swjećena. Najiwječšich sakrament bu z cyrkwoje druhbže donjeseny, wječzna lampa hasnjena, a wotkarje wotkryte, cyrkej bu zanjnjena. We postajenym času pšchidbže starokatholicke duchowny a žadašće sebi klucze, kotrež pak so jomu wot cyrkwiniskeho pšćedstojiczerstwa njedachu. Hač runje bě, kaž je nětko znate, minister starokatholicam z mocu cyrkej wotewrič zakažak, lamachu so tola z namocu do njeje, a djerža so nětko hižo za knjezow cyrkwoje. Na wobnowjene prostny katholickeho města njeje minister hišće wotmožiw.

Pruska. Přjedawšchi minister wójnskich naležnosćow, sławny pólny marschal hrabja Roon je na swoim kuble njebaloko Žhorjelca straskeje šhorjel.

Němska. We Strasburku bu pšćed dwěmaj lětomaj nowa němsta univerzita žałožena. Mjez 81 professorami su jeno tjiy katholicke, družo 78 pro-

testanscy; to je we jenyh kraju, kotryž ma mjez schěšč dzělami wobhlderjow pjecj dzelow katholicow. Tak hlada Pruiska, dokeľz jeno pruiska wšchnosć poručja we nomymaj tr jinomaj, na rune prawo mjez katholicami a protestantami.

Italska. Italski kultusminister chce romsku univerzitu ze srjedzyn města pschepoľožić do dzěla města, kotryž je na horcy Wiminal twarjeny. Wumjebže so tele wotpohladanjo, bychu so z 8 schyri jara stare kšochtry zběhnyć dyrbjeli, mjez nimi tež kšochtr s. Pudencianj, kotryž na ležomnosći steji, kotruž wot s. Pětra kšocheny romski senator Pudens wobsynj. Tež kšochtr s. Kawrjeica budže woprowany; tónjany je na tamnyh měščze twarjeny, na kotrymž bu dialon Kawrjeic martrwany. Džime ludy Hunnow a Wandalow njejju tele čzesćomne města staroho kšesćejanskoho čjasa mohli zapuščić, nowotna italska zdžěfanosć pať je njeczepi.

Šendželska. Włodny wojwoda Norfolk, jedyn z najwosobnišich zemjanow Šendželskeje, budže we krótkim l měščnikaj swjećeny. Wón je nětko 27 lět stary a je so dobrowólne wšchitkich swětnych bohatsjwow a kubow tutěje zemje wotrjekk. Wón je hižo oratorium s. Filipa de Neri we Londonje wobčahnył a pschihotuje so tam na swoje bóisse powoľanjo. Wójwoda ma jeno jenicžkoho, mlódbjoho bratra, kotryž budže nětko joho čjesne města a kubka wuziwacž. Soho sotra je hižo dlěžich čas we jenyh knježnikim kšochtrje. Sich macž je džowka lord-a Rhons-a a bē přjedny anglikanska.

Šendželska. Powšchittownje je znate, zo je katholicka cyrkwe we Šendželskej we nowišim čjasu jara mōcnje pschibjerata, hacž runje bēchu krajne zatone pschecžiwō ni pschecy hiščěje jara njesprawne. Pschěz nještroniske pschepytanjo a wopijanjo tamnych časow, we kotrychž bē cykly jandželski lud katholicki, pschěz zeznacžo surowosćow, kotrež so we čjasu nahłoho wotwobroczenja wot katholickeje cyrkwe stachu, započinašče jandželski lud pschecžiwō katholickej cyrkwi sprawniščo zmyšleny byčž. Wrōczenjo wosobnych zemjanskich swójbow a wučenyh mužow do jeje kłina, kotrež z kōždym lětom pschibjeraišče, zbudži wšchudžom kēžbnosć, tola pať tež zamisćž a mjerzanjo na stronje napschecžiwnikow cyrkwe. Spōdžiwne a cyle njemocžakowane wrōczenjo tak nahladnoho zemjana, lord-a Ripon-a da jim pschiležnosć, we rycžach a pismach pschecžiwō katholickej cyrkwi wustupowacž. Pschēd druhini wuznamjenja so tu přjedawšchi wjacłětny přēni minister Šendželskeje, lord Gladstone. We přjedawšchich lětach zdasče so wón sprawnje zmyšleny byčž; po wustupjenju ze ministeria pokaz pať so nětko hato njeschecželski rozjudžē katholickich naležnosćow. Wón je pschēd něščto njedželemi knihu wudať, we kotrejž wón wo postajenjach waticanskoho kōncila o wo poskušnosći pōddanow pschecžiwō statnej wšchnosći rycži a dopoľazacž so prócuje, zo so postajenja waticanskoho kōncila z poskušnosću pschecžiwō statnej wšchnosći njeznjesu, zo potajkim wěrnī katholicjo dobri pōddani byčž njemōža. Lord Gladstone stupi z tym na stronu „starokatholicow“ abo na stronu tamnych, kiž chcejžža cyrkwi wšchitku mōc a wliw na jiwne žiwjenjo wzacž, kiž chcejžža zo by „stat“ we wšchitkich naležnosćach ze wšchohomocu knježik. Dōkeľz nětko waticanski kōncil wosebje mōc a prawa cyrkwe zakituje, hani tale wšchudžom, wosebje tež we Němskej rozščerjēna strana wobzantnjenja waticanskoho kōncila.

Podpjerantj bu anglikanski lord wot tšjoch katholicow, kotšij pał bėchu dawno hižo wot cyrkwie wotpanyli, a pšchi wjac pšchiležnosćach hafo jeje njepšcheczelejo so pokazali. Su to: lord Alton, dobry pšcheczel Döllingera, lord Camoys a Petre.

Poroki, kotrež lord Gladstone we swojim pišmje, kotrež je so we krótkim we Zendželstej jara rozšchėriko, čžini, njejsu katholicu mužojo bjez wotmołwjenja wostajili. Prėni, kiž t zamołwjenju swojeje cyrkwie wustupi, je dołholėtny pšcheczel lord Gladstone-a, sławny Dr. Manning, arcbisop Westminstera. Mjez druhim praji wón we wulkej nominje „Times“ tole: „Wy seže wopor wopravmdžitocho bŕuda; wy seže sežėhmki watikanskoho koncila pšchewajit a pšchewobrocziť. Tute njerhycža a njepšchemėnja winowatosće poddanow pšchecžimo statej. Ani wo najmjenšche njepoczeža katholickej winowatosć, dobry poddan Zandželsteje abo druhoho kraja byčž. Winowatosć poslušnosće katholicow je njezbjelena, kaž wschitkich kšchesczanow a wschitkich čžłowjetow, kiž zakoń Woži pšchipožnaja. Ale winowatosć poslušnosće žanoho čžłowjeka njeje bjez mjezow, a tať je za wschitkich čžłowjetow, kotšij do Woħa wėrja, abo tola t najmjenšchom hłós swėdomja poslušajaja, džjelena.“ Na kóncu rėfa potom: „Mėr a pokoj bu we Zendželstej we poslednich pjeczđbesat lėtach zamėscženy, dokelž bėchu nabožne pšchetory a njerunosće z najšchoho zatonja wuzantnjene. Němska by runje tať mėrnje a kručje pokracžowacž moħta, njebychu-li we bježbóinej hodžinje jeje wjedžiczejo so t tomu zamješč dali, zo stary woħeń nabožneje pšchetory z nowa zadachu. Zedhn muž pšched druhimi zbudži tamny wobžarowanja hódny njemėr we Němskej. Stawizna Němskeje budže mjeno Dr. Ignacia Döllingera a zdžeržecž hafo toho, kotryž je zawinyť narodne njezbožo. Mjedh Wóħ jandželste kraleŕtwa pšched podobnym njezbožom čħloho ludu kaž jednotliwych zařita, kotrež nětko tať strajshnje Němskej hrozj. „Times“ wozjewja pať tež dlėžishe wotmołwjenja mjele drugih mužow, kotšij katholicam čžinjne poroki wotpokazuja a ze stawiznow, z wucžby cyrkwie, z rycžow s. wotca Piusa, ze joho wschelatich dekretow dopořajuja, zo su katholicajo pokuščni poddani štatneje wšřanosće, a zo so t tomu pšchěz wucžby cyrkwie wotčahnu a džerža. Najdlėžishe wotmołwjenje pať haktė we krótkim wuńdže wot lorda Roberta Montagu, sobustawa jendželstoho parlamenta, jenoho muža, kotryž žiwjenje we Zendželstej derje znaje, a kiž je sebi pšchěz swoje pšchednoschti we wschelatich mėřtach wulke zaslužby wo katholicu wėc doħyť. Wón bė prjedy sam Anglikan. Wičor, kotryž je lord Gladstone ze swojim pišmom zbudžiť, budže so bóržy zas zlehncž, bjez toho zo by katholickej cyrkwi šchodu nacziniť; mjele wjacj budže jón Wóħ t jeje rozšchėrjenju a wobkručzenju nałožicž wjedžecž.

(Spodžimne wróčzenjo do katholickeje cyrkwie.) Sežėhowacy podawoť pomjeda kanonitus M. we Drezđžanskim „Katholisches Volksblatt“: Mój muj M. mjejshe protestantsku mandžejsku, džowku jenoho pr. darja. Žunu šchorje najmłódschi synť a to tať čžėřto, zo lėkar wuzna, zo žaneje nadžije na wotħorjenje nima, a zo móža so staršchi na šwjercž šynť pšchotomacž. We noč pšchidžje najstaršcha džowka, dwanaćelėtna holecžca, t nanej a praji, zo njeje spacž móħta a zo je so za swojoho bratřita modlita, duž je ji myřlicžta napanyta:

Jelizo chce macz slubicz, do katholicsteje cyrkwje so wróćicz, budze bratsik zas wotkhorjecz. Nan ju wotpolaza, praji ji, zo by so zas lehuycz schla, zo wbohu macz we jeje strasche wo khore dzęćzo z tajtimi węcami wobęćezowacz njecha, na to njetrjeba nıchtó myhlicz, zo mohła macz katholicstej cyrkwı pschęstupicz. Za někotry čas pschınđze dzowka zash t nanej, ryczi z nowa wo tutej należnosći a praji, zo je pschęwęcężena, zo budze bratsik wotkhorjecz, hđhđ macz to slubi. Wona drje je so, każ bę ji nan porucził lehnuka, a dnjhęsche zash stanycz, zo by so za khorocho modliła, a je so znutskomnje z myhliczku posyhlnjena cżula: žimjenjo bratsika mōže so zdđerjecz, jelt zo macz do katholicsteje cyrkwje so wróćicz slubi, nan njech to bojedla maczeri praji, prjedy hacz je pozdže. Nan je njespokojny z dzowku a posęcele ju z njeluboznyhmi slowami prjecz; tola wona prosy nutrnischo hato prjedy. Pschi tym zestupi njenadżich macz a praji t swojomu mužej, zo je ji, hato by Boh we nej mysliežu zbudzil, a węcstojc dat, zo chce ji synka zdđerjecz, jelizo by katholicstej cyrkwı chęła pschęstupicz a wona je sebi to nětko wotmyhliła a slubiła. Dżęćzo wotkhorje we prawdže, a macz dđerjęsche swęrnje Bohu cżinjeny slub, wróći so do katholicsteje cyrkwje. Někotre lęta pozdżischo wotwoła Boh najstarschu dzowku, jene jara pobożne bohabożazne dzęćzo t sebi do njejes.

Próstwa. Dolež lęto so kőncej bliži, dewola sebi podpisaný wšchitk, kiž hišćęce dotal swój lęny pschınosch njezapřaczichu, pedwoluje preschęj, weni chęli to pschęd kőncem lęta dobrocżiwje wurunacz, zo mekto so zližbowanjjo bōrzu zestajecz. Nělotři su hišćęce teź z přjedawšich lęť pschınosch dolżni, teź tutyh wesebje z tym na jich winowatoscę depomnjamy. Pschi drehocęce papjery a stajenja pišnikow, dnrbı so jara zlutniwje hozpodoricz, a wesebje wšchitcy wotekjerarjo swoje pschınoschki zapřaczicz, zo by so „katholicsti Poski“ za tak nıžu přacziznu, każ dotal, mohł pschędawacz. Přjedawšce lęnitki Poska su we někotrych dořpoknych egzemplarach dōstacęu. Wšchitke dotal wudate zeschwıki „Žimjenja Swjatyh“ ju tu stajnje na sřkadže. We Budyšćinje, 5. decembra 1874.

Polkadnil tow. ff. Cyrilla a Methoda.

Dary za cyrkej w Czornecach abo Baczonju.

R cżescji Łożej a spromęzenju duschow su dale węprowali: J. Ł. 7½ nřl. Siomadje 7050 tel. 19 řl. 1 nř.

K r a j a u

Katholicška protřyka za Hornju Łużicu na lęto 1875

wunđze za dnę njeczeli. Pschędawacz burže so każ we druhich lętach. We Kulowje budze pola pschęstupca tuj. Zał. Hōrnika t dōstacęu.

Zańđjeny tydęń budu tele akcije „gesellenhausa“ wulořowane: 41, 185, 49, 103, 139, 89, 55, 4, 181, 18, 132, 160, 133, 22, 119.

Cżiřćęjat L. A. Donnerhat w Budyšćinje.

Katholicki Posol

Wukhadža prěnju a třeću
sobotu w měsacu.

Cyžołětna płacizna na pósće
a w kniharni 17 nsl.

Ludowy časopis,

wudawany wot towarštna S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Jurij Łusćanski.**

Číslo 24.

19. decembra 1874.

Lětnik 12.

Boži narod.

Wěsta nadija a móčna žadosć za wobnowjenjom swěta wožiwí wschitke ludy. Z hłosom profetow staroho zantonja zjenocizichu so cžěmne słowa pohanskich wěšćezěrow a požazowachu na čas mócnoho křěžora Augusta, we kotrymž mějachu so žadosće ludow społojicž. Wulke zbožo měra wužiwachu tehdom wot dotho trajacych wójnow mucžne ludy, a to posylni žadosć za slubjenym „wjeršom měra“ taž, zo sprawni staroho zatonja z nutrneje wutrobu zdychwachu za dotho wocžakowanym wumozerjom. „Rosujcže njebjesa z horjeła, a mróczele njech desčcjuja Sprawnoho; zemja so wotewr a wupłódž Zbóžnika.“

Čas nadžije bč wuschot, dopjelnjenjo časow bč pschischlo. Hlej tu pósceje Bóh, za kotrymž ludy lěthšacy žadosćachu, wulkoho wjeršha měra, wumozerja, zbóžnika swěta. We cžichim nimale njeznatym městacžku, we cžmowej noč pschindže swětlo swěta na swět.

Taž njebč to ničto wocžakowač. Mócnny swětnny wjerš we kralowskej psyche a majestoczki bu wocžakowany. Me Bóh rjaduje hinač, taž cžkowjel wocžakuje. Zbóžnik swěta njemějesche bč mócnny kral zemje, z wójnskej majestoczku wobdath, ale zažožer duchownoho kraleštna, kotromuž mējachu wschitke ludy pschisłushecž. Taž pschindže Mesias njespóznatny na zemju, pschindže do swojoho a swoji joho njespschijachu.

Syn Boži bu cžłowjel, narodženy wot křudeje, ale swjateje, na dobrych počintach bohateje knježny we hródzi psched městacžkom Bethlehem. A taž nještojimy my hody we duchu we pschynje wudebjentym hródze swětnoho wjeršha ale we hródzi psched žłobjom, we kotrymž na křudobnym pósčancžku lubozne džcžatko,

Źėjus dźjećatko, leži, ze źlobja cźłowjeka ze wschitkim, schtož so tu stawa, roz-
wuczjujo. Rozhladajmy so tu a wotewrimy swoju wutrobu t spomóżnej wuczbyje.

Tu leži we źlobju Źėjus dźjećatko, wocźłowjeczony syn Boži, stworicyet
a kral njebjes a zemje hafo słabe dźěcjo, kħude, potrzebne, wot cźłowjekow zacpěte,
wot kħudych jeno wotdate, wopytowane, witane a cześcjene. We prěnich wola-
mitknjenjach swojoho žiwjenja, we twjeřdym, zħmnyim źlobju sy ty, zbóžniko hižo
najch mudry wuczeř. A schtu ty wucziřch? Lubořcź t ponižnosći a t nižkořczi,
zacpěcjo swěta a joho kubkow a mjesełow, lubořcź kħudobje a t pšcheminjenju se-
bje famoho.

Přchi źlobju kleczi swjata skužownica Boža, macź Boža Marija. Wona
je swojoho a jenorodženoho syna Božoho, swojoho stworicyerja a tola swoje dźěcjo
do kħudych pjeluschkow powika, nětaf t najmjenichomu je zalitajo pšched njeluboz-
nosću zħmneje noch. Wona pšched nim kleczi so na nim džiweje, so t njomu
modli. — Podobnje móžeřch ty, lubi cžitarjo cžinicź; hdyž z hódnyim swjatym
wopravenjom swoju wutrobu tatrjec do źlobja pšcheměniřch. Szěħuj potom Ma-
riju, dóstań wěrne cžěfo swojoho knjeza ze swjatej bojořcju, ze žiwej wěcu, z
wěrnej lubořcju, powij joho teź tař rjec do cžičnych pjeluschkow, to rěfa, do wu-
cziřcjenoho swědomija, do krutyh, dobryh pšchedewzacžow, a sřhowaj tař, kaź Ma-
rija swoje dźěcjo, teź ty ģnadu swjatoho wopravenija.

A swjaty Šózeř, knježniřki nawoženja, „muž Marije“ njebě teź wón přchi
źlobju pšchitomny? Š zaměřcze, bórnje teź swjate piřmo na to njespomniřo.
Cyrkwiniřte podawizny pař pokazuja nam joho přchi źlobju a swjata Brigitta praji
we swojich wozjewjenjach, zo je wón wola a wóřka t źlobju pšchijazak, jenu
swěcu wobstarak a na murju powiřnyřk, zo by cžmu ģródźe rozřwětkiřa, dońž ju
narodženy zbóžnik z spodžimnej swětkořcju njerozjasni. A njesmjemy my přchi-
stajicź, zo je Šózeř měřto wucziřcziř a źlobjo tař derje t lěħwu zbóžnika pšchihoto-
wak, kaź so to ģodźeřcze? — Kaź Šózeř dyrbi teź kóždy wěrný řřchěřcjan přchi
rozpominanju źlobja swoje mjasne lóřchy wujazak pšchěz wěrný posutu, dokelž
řpokojenje tyčijamnyh řcžini joho podobnoho njerozomnomu řkotej; wěrna lubořcź,
zahorjena přchi rozpominanju njesřoncžneje lubořcze wocźłowjeczenoho Boħa, dyrbi
we joho wutrobje teź zajwěcziř swěcu ģnady Božeje, zo by řpóznař tamny pučž,
kotryž je noworodženy zbóžnik ze swojimi řaznjemi a wuczbyami rozjasniř.

Wokoło źlobja itoja, pšchěz jandželow wołani, kħudži, niřch, ponižni mu-
žojo, pobožni pařtyřjo. Wjeřole pomjeřtwo jandželow řřschiwřich, wopusřcžichu
swoje řadka, kħwatachu z radořcju t ģródži a řtojachu nětko přchi źlobju abo
klecžachu ze swjatym řpobžiwanjom na dźěcžatku ģladajo a pobežnje t njomu so
modlo. Potom kħwataja dale, rozřčěrjeja pomjeřtwo dale pšchěz kraj. — Po-
dobnje zadžerži so dobry řřchěřcjan teź we tutyh swjatych dnach. Cžřódu swojich
řwětnyřch wobřtaranjom wopusřcžiř wón, kħwata t źlobju, pšchěbhwa tu we pobož-
nyh rozpominanjach, džiwa so nad njeřtónčnej lubořczi Božeje, modli so we po-
nižnej wěře wocźłowjeczennomu řnu Božomu, a wozjewja teź dale radořtne po-
mjeřtwo. Řřchěřcjanřch řarřchi modža swoje dźěczi „t Božim narodam“ do swojich
cyrkwjow a powjedaja a wukladuja, schtož je so něħdy we ģródži přchi Běthlehemje řtafo.

Niezabychmy na jandželow. Zich khwalbnj khěrslufch wothłofowafche móc-
nje we njebeftich wjshinnych: „Cześć budź Bohu we wjfołofczach a pokoj
na zemi człowjekam dobreje wole.“ Woni wubudźichu pastrow ze radostnej
nowiny: „Słecze, pšhipowjeduju wam wulku wjesołofcz; džensa je so wam we
Davidowym mjeće zbóžnik narodził, kotryž je Rhrjus tón knjez.“ Tež tuczi
swjeczi jandželajo wobdawachu, Boha khwalo žłobjo swětu zbóžnika, we słabym
džeczatku czešća z hłubokej ponižnosću swojoho knjeza a Boha. — Tak zraduje
so tež kšhećčan pšhi žłobju. We swjatej, bohupodobnej wjesołofczi Boha khwalo
a czešćo, nješkabi wěriny kšhećčan we swojej wěrje a lubošczi, hdyž widži, zo
bu Bóh za nas człowjek, khudy człowjek, khude džeczatto.

Wšchitcy pat, kiž běchu wokolo žłobja we tamnej zbožomnej hródbi, buchu
wobohaczeni z Wožimi hnadami, napelnjeni ze swjatej wjesołofcju, dokelž běchu
wěrimeje, ponižneje a cžišteje wutrobny. Tak khwataj tež ty, luby cžitarjo do domu
Wožoho, k Wožomu narodej, z ponižnej, wěrimej a cžištej wutrobu so tu dopomnej
na wucžby, potom wobohaczi bójši zbóžnik tež twoju khudu wutrobu a napelni
ju ze swjatej wjesołofcju.

Wulkość a nahladofcz katholickeje cyrkwie.

We časach, we kotrychž so tak mócnj njepršhećželojo pšhećziwo katholickej
cyrkwi zběhaja, z nomocu a zjawnej njesprawnosću ju potkocuju a wuforjenič
žadaja, namatamy tež bohatty tróšcht we wulkošczi a nahladnosći cyrkwie.
Haj tafama njewobsteji jeno we Pruskej, ale po cykej zemi stutkuje wona k woz-
boženju cžowjefskoho splaha a dokonja pšchitaznju swojoho bójštoho založerja:
„Džicze a wucžcze wšchitke ludy.“ Hdyž my na tamne krajiny pohladnjemy, we
kotrychž je katholicka cyrkej rozšěrjena, namatamy tež, zo runje tam najswjećšha
zbželanofcz knjezi, najlěpšhi srědt k wotpokazanju perokow, zo so cyrkej ze zbžela-
nosću njeznije, zo jeje wucžby wědomnosći mało abo žane prawo njewotstupuja.
So samo rozemi, tamna wědomosć, kiž Boha přeje u tohodla tež Wože wozje-
mjenja njepšhipóznaje, njemóže so z katholickej cyrkwi a jeje wucžbu znješć.
Najwjetšha we Němńkej wukhodžaca katholicka nowina „Germania.“ kiž njebojaznje
prawa cyrkwie zamołwa, pšchinjeje we swojim 283 cžije pšcheglad katholicow we
wšchelakich džělach swěta. Słowne wěcy hcy tež swojim cžitarjam pobacž.
Ružokh, z kotrychž je Germania cžerpata su z wjetšoho džěla njekatholicke, a
tohodla nihtó prajič njemóže, zo su jednetliwe licžby wot katholicow stronicy
powjetšchene.

We Ewropje je 147,500,000 katholicow mjež 302,000,000
wobhdlerjami. Francoska ma 35,800,000 katholicow, Ruska 28,000,000,
Stalska 26,700,000, Španijska 16,800,000, Němńka 14,876,000, Belgiska
5,000,000, Pólska pod Ruskej 4,556,000, Portugaliska 4,000,000, Irland 4,100,000,
Ruska bjež Pólskeje 2,883,000, Šhwajcarska, Zendželska ze Šcotlandom, Nieder-
landiska ma kóžda pšhež 1,000,000 katholicow; we druhich krajinach Ewropy laž
we Danskej, Šhwediskej atd. je mjenje katholicow.

Amerika ma 48,000,000 katolikow mjez 85,000,000 wobydlerjemi. Sužna Amerika ze swojimi kolonijemi je nimale chle katoliska. Křehčorstwo Brafilien ma 10,000,000, republika Mexiko 9,173,000, Columbia 3,000,000, Peru 2,500,000, Bolivia 2,000,000, Chile 2,000,000; druge republiki a kolonije pschěz 1,000,000 a mjenje katolskich wobydlerjom. Mjez južnoamerikanskimi republikami wuznamjenja so pschěz katolske žiwjenjo wosebje Ecuador. Połnóčna Amerika je wjetšehoho džěla protestanska, tola pač je liczba katolikow te tu jara nahladna, wuczini 8,272,000. Zjednoczene staty półnóčneje Ameriki same maja 7 arcibiskopstwow, 46 biskopstwow, 5000 duchownych, a pschěz 6,000,000 wěriwych. Pschi tym rosće koždolětnje katolske wobydlerstwo jara mócnje, wosebje pschibjeraja katolikojo we wulkich městach pschěz to, zo jich wjele ze wschelatich protestanskich settow, kotrež su mjez sobu njepschěziene, do katolskeje cyrkwy pschěstupuja. We New Yorku je 50 farow, runje tač wjele cyrkwow, wosebje rjana biskopka cyrkej žonske a mužske kłóschtry.

We najwjetšim džělu swěta, we Azijскеj, hđžež je 798 milionow wobdlerjom, je 7,429,000 katolikow. K nim skusčejja najprjedy powostanki z prěnich křesćanskich časow, kotrež su so pschěd pschěscěžhanjami Muhamedow we Mačoaazijскеj wobthowali a kiž maja wschelake mjena: 35,000 Zakobitow, 20,000 Chalbajskich, 530,000 Maronitow; tuczi su po wěrje katolsch, jeno trjebaja pschi Wozich skuzbach wosebitu rycž a tež druge wobryady abo ceremonije. We Palästina pač je tež wołoko 60,000 katolikow, kotřiž kačonsku rycž wuzimaja. We Indiskej, China, Anamje je cyrkej so 300 lět dotho rozšchěrjeć prócowala, a tež rjane pľody sebi dobyła, kotrež pač zwjetšehoho džěla pschěz zrudne wobstějenja na započatku našchoho lětitotetka zas ł zhubjenju džěchu. Na wjele městach pač je katoliska cyrkej so we poslednich lětach z nowa zakorjenika. Po nětsichim woblicženju je we Indiskej 1,354,000 katolikow, we China 360,000, we Anamje 468,500 katolikow. Na kupach, kotrež so Filippiny mjenuja, su 4,319,000 katolikow, kotřiž su schpanstomu knjeistwu počisnjeni. We druhich džělach rozšchěrjenych krajinow Azijскеje, kaž we Japanje, Siamje atd. su hromadje wołoko 130,000 katolikow.

We Africh je wołoko 1,211,000 a we Australiji 508,000 katolikow.

Po cykej zemi licžimych tač wołoko 204,700,000 katolikow. Dale wulla mnohosć wuczini derje zarjadowanu katolsku cyrkej, kotraž we bamžu swojoho widžownoho mjerčha pschipoštuje, kiž ma nětko ł swojim najbližichim radžiczelam 44 kardinalow, kiž wschelake naležnosće rozšchěrjeneje cyrkwy zastaraja. Cyka cyrkej ma 12 patriarchow, 164 arcibiskopow, 701 biskopow a 142 japoschtočskich wikarow.

Z tutoho pschěhlada je widžecž, zo je katoliska cyrkej pschi wschitkich pschěscěžhowanjach a namócnych potkóčowanjach rostka a zo je najwjetšcha móč we swěćže, a bamž we Romje, njedž je tež nětko jath we swojim hłownym měsćže, swojich krajow, kotrymž bč na najiprawnische waschnjo pschischoł, wurubjeny, je tola mjerč najwjetšehoho kralestwa, kiž ma swěrnych poddanow we wschitkich džělach swěta, je tola wótc najžbožomniščeje swójby, kotryž wot swojich džěčži

najpodwolnićhu poslušność a lubość dóstawa. Tełe mócne králestwo njeje nastáto, so wschudźom rozchěrilo a pschi wschitlich pschesczéhanych njepschewinjomne so wopokazało pschěz człowiejsku móć ale jeno pschěz móć Božu. Stawizny chrtwje jasnje muczja, zo je Skhystus swoje slubjenje: „ja sym z wami wschitke dni, hacž do kónca swěta“ dopjelał.

„Ja mam so wam dźakowacž.“

We křachlach prastasche mjeseły woheń a wohrjewasche pscheczelnu burstu stwu. Bě we njej wschitko tał czyste, tał pschistojne, zo dyrbjesche so tu kóždomu lubicž, kř do njeje pohlada. Něšto tež we prawdže pschěz wońno hladašche; stary muž je bě, prošer. Swoje zmórskate wobliczo ł schleńch pschilehnywšchi, bě jeho wócžto zložene na młodu žonu, kř pschi křachlach pšched kotwrotom sedžesche. Młoda žona bě tež pschistojna a czista, kaž wschitke wěchy a sudobja we stwi; na njej bě hnydom widžecž, zo je tu knjemi, njehasche njeporjad a mazonosć ani na sebi, ani wołoto so czerpjecž. Sdžez je czistosć tał doma, kaž we tutej burstkej stwi, tam so mjesele a rady pschebhwa. Młoda žona pał njebě mjeseła, wona sedžesche psched kotwrotom ale tón so njewjercžesche, džěko njebu džensa pod jeju hewał tał pilnyhaj rukomaj ł pschędženu. Na rukomaj, kotrejž, hewał tał pilnje džěfashčej, wotpoczowasche džensa hłowa; młoda žona płakasche. „Scho jeno je młodej žonje“ myšlesche sibi prošer. „Hacž snadž by mje nuts pušchčika a mi jeje zrudobu sobudžělita?“ Wón zaklepa na wońno. Žona so wohladny, a prošerja wuhladawšchi, stanj, wotewri durje a zamola jeho stwy. „Snyćje so na mój stólčł,“ prajesche pscheczelnje, „wohrjewajcže so; wy scže wěćcže praje žymy namrěł, luby mužiko; wotpoczčje jeno, wotpokožcže kłobut a kř, čcu wam hornčł polimki žyrěč, to mōžecže žěšč.“ Wona džěšche křěte ł kaschčej, we kotrymž polimka stojesche a staji ju na cžopłe, potom wotkra křuch křlěba a poda jón schędžimcej. „Wy drje z praje daloka pschindžecže, mój nanto“ prascheschje so wona, jomu napšchecžo na kawlku so hyno. „Wy scže wěćcže praje mucžny, praje staby?“

„Haj, so rosemi, mucžny a staby“ wotmołwi schędžimc „hdyž je jedyn wšymbžesat lět z cžopłotu a z hłodom, z mjedrom a žymu, z wójnu a khorosčjemi wojował, mōže drje jedyn mucžny byč. Haj, haj, moja žona, ja sym mucžny, mam žimjenje syte. Nabžiju so wot jehoho dnja ł druhomu, zo mje knjez wumōži.“

„Wumrjecž chcecže wy?“ prascheschje so žona, „džimno, tał drje byšchčje rady na mēšcže mojeje Šertki był, kotruž smy zandženu njedželu na křchow donjesli. Ach haj, moja luba Šertka dyrbjesche jeno schtyri lěta žimwa byč.“

„Wo wasche džěcžo wy potajlim płakaschčje,“ prajesche prošer ze sobuželnosčju. „To je wěćcže zruduje, swoje džecžo do kaschčža pokožič, ale dopomincze so, luba žona, zo je derje žhowane pola njehjeskoho wótca, kotruž je dał a nētko tež zasty wzał.“ Wěćcže luba žona, ja sym tał daloko, zo kóždomu zbožo pšchaju, kř je dołonjał. Žimjenje je za mjesele człowieketom cžěžke; schtó wč, tał mjesele wobčěžnoščjam je tajke małe džěcžo pschěz smjercž cžětko. — Tał pschindžech psched

Łetami junu bo łhężki jenocho dźelaczerja, runje hdyž bu jomu sčeste dźečo so narodziło. To bė žaloscjenjo! Bječ dźeči stojachu wołoko nana a proščachu wo łhlėb, a tamne małe stworjencjo ležeschi pschi maczeri, kotraž je z płaťanjom ł wutrobje łkoczėsche a prajesche: „Ach knježe Wožo, ze spyzami niemóžu swoje dźečo wotezahnjeć.“ To bė zrudny napohlad. Tola styschjeze dale! Za něotre lėta pschindžech zas do městacžta, dopomnich so na łhudocho dźelaczerja ze sčėsč dźe-
czimi a dźeč do znateje łhężki. Tu ležesche žona na swojich kołenach psched star-
nym łóžkom, we łóžku ležesche jeje dźečo we mrėczu, bė to jeje najmłodsze. Wona
bė je z boloscžu a staroscžu pomitaka, hdyž bė so narodziło, a nětko jomu tola
nječhasche wumrjecž dacž, płaťasche wótje a łamasche ruch. Snjez wustyscha jeje
moblitwu, dźečo bu zas strome. Z něsčto lėt pschindžech zas do městacžta.
Hdyž po hasy ł łhężch tamnocho dźelaczerja dźeč, zasłyschach wołacz: „Dzerzjeze
paducha, dzerzjeze paducha! — a cžrıda ludži bejesche za młodym cžłowjetom, fo-
tryž bė kranjł. Za dźeč do łhężki. Włėdy kaž cžėto, sedžesche bu dźelaczer,
joho włoty bėchu sčėre, joho ruch tšepotasčetej. Žona stojesche pschi nim a pła-
ťasche. „Ach hdy by tola tehdom wumrjek,“ zamoka płačžich, „by swjaty
jandžel pola Woža był.“ — Wbohej starsčetej! paduch bė jeju najmłodsze, jeju
sčeste dźečo.“

Proščet mjelcjesche. Tež joho posłucharka; pozbėhny so cžische, wuliny do
sčłliczki wohrjetu poliwku a da ju sčedžiwcej. Hdyž bė pojėdł, stany, zo by dale
schoł. Da swojej pscheczelnej hozpozny ruku a prajesche: „Wy sčje mje pošlyniła
z jėdžu, wy sčje so mi wohrjecž dała. Wóh wam zapłačž!“

„Za mam so dźatowaczž“ wotmłowi žona a złhilešche so, zo by pro-
šcherzej ruku wołosčaka: „Wy sčje mje pošlynił, ale — z njebsčetej jėdžu; wy
sčje moju wutrobu zhrėł z swjatyh tróšchtowanjom! Za wėm, kał berje je mojej
Sertch pola Woža! wy sčje mi to rozjasnił. Wóh wam płačž!“

Serbija katoliška prothła.

Nowe lėto je psched burjemi a łóždy dom žada sebi nowu prothku. Dolež
je prothła pola naš tunja knižka, nadenđesčech husto wjacž dyžli junu w domje. Duž
je wėste, zo so tež serbšetej a katoliškej pryhych město popščeje, a to pola katoli-
šlich Serbow najprėnje.

Runje wudaty „K r a j a n“, zasł wot njesprócniwje dźelawocho ł. kapłana
Duczmana spisana, podawa najprjedy w prothcynym dźele wsčitko, sčtož tam
stuscha, a ł tomu hiščeje chrtwinstu prothku, ł cžomuž so tež „čas bižich sčž-
bow, a zapisl duchownych wobjeu diocesow w Satskej (a w Kulowje) atd. pschi-
zamluje. Najwjetejche pschipoznacžo zasłuzuje originalne powjedancžto „Pschi ma-
zjeńnym rowje“; pschetož wopschijecžo je ze serbškocho žiwjenja wzate a z njoho
sčžėhuja wsčelake wucžby runje za Serbow. Tak je na pschilakab widžecž, zo
njeje berje, hdyž nělotryžkuli cuzbu pschezmėrnje łhwali a lubuje atd. Druhe
powjedancžto rėła „Marija, wumžena łhora“ a podawa pohlad do žiwjenja kšče-
ščjanow w Čhinesšiskej. Na to powjedaja so něotre žorty a smėščki, bjez ko-

trychž wschał žana prothła bheč njesmě. Mi pał so hišćeje lěpje lubi, zo potom dwaj spěwaj „Bóh je z nami“ a „Swjata wójna“ scžěhujetaj, jedhyn po pólskim a druhi po němškim hłosu, kotrajž so derje za našč čas hodžitaj. Za dom a hospodarstwo poskujitaj sfoncuzje tabelli, jena daństa a druha z muliczbowanjom, tak dołho domjacy stót nosy, a na posledku pschěhlad serbskich knihow a pišmow.

Z tym njech je nowa prothła, wschitkim Serbam w Salskej a Bruskej najpscheczelnišcho a najnaležnišcho poruczena. M. H.

Nowinki a powjesće.

Z Ružich a z Salskeje.

Z Budyšcina. Sobotu, 5. decembra wječor we sčestej hodzinje bu lamjenski měščjanosta, I. Eichel, tudy we hosćencu „I běłomu łonej“ tak spłnje wot Wozeje rucžki zajaty, zo I zemi padnymschi mormy ležo wosta. Wón bě, pschemodžany wot swojeje swójbhy, te konferency do Budyšcina pschijel. Nahła smjercž chle strowoho muža, kiž bě powšchitkowneje zděłtanosće, bohatoho nazhonenja a pscheczelnoho waschňa wschudžom čžesčeny a lubowany, žbudži wschudžom wěrne wobžarowanjo. Wón bě 63 lět starý. Zožo čžěto bu nazajtra do Kamjenca domjezene a tam srjedu, 9. decembra pod powšchitkownym wobdželenjom žrudženocho měšta swjatocnje pohrjebane. Kamjenc žhubi we nim starosčiwoho zastojnita, kiž je měščjanske naležnosće 18 lět dołho z wosebitej pilnosčju wjed.

Z Budyšcina. Ščtwórtk, 10. decembra, je direktor tudomnocho wotkrjesnocho suda, a dołho lětny pschědšyba pschijažnocho sudu, I. Gareis po krótkej, po ždacju lohkej chorosčji, nahle wumrjek. Wón bě tež pschijyba mandželskoho suda we tachantskim konsistoriju pschi žtoržbach měščjanych mandželskich. Njeboji Gareis bě jara swědomity a pscheczelny zastojnik a tohodla wot wschitkich lubowany.

Z Budyšcina. Tak mjenowane wotkrejsne zwjazki, za kotrejž buchu we poslednich tydženjach zapóštanch wuzwoleni, su wot knježesčiwja wěste summy pjenjez z francožskoho wójnskoho žarunanja dóstaje; maja pjenježy same žarjadować a dań I lěpšchomu swojich naležnosčow kaž I twarjenju a porjedženju pučow atd. natožecž. Róžde amtste hetmanstwo wopschija jedhyn zwjazk. Pjenježy rozdžěla so po wulkosčji krjesow a tak dóstanje budyšchinski wotkrjes 137,425 tol., lubijski 107,150 tol., lamjenski, 101,075 tol. — Za wotpóštancow do wotkrjesnjeje žhromadžiny lamjenskeho hetmansčiwja buschtaj njez druhimi tež wuzwolenaj wicježny hosćencar S. Wjenk we Šhróščicach a gmejnski pschědšojicžer Wawrik we Šhancach.

Z Klóštra Marijneje Šwězdy. Mjez knježnami, kotrejž 16. nowembra swoje swjatocnje klóšteriske sluby wotpožichu, njebě Šba Liebischec z Borwerka, kaž to wopacnje žhoničny, ale Franciska Wohlmanc ze Seifersdorfa. Přenišča nima hišćeje I wotpožoenju swjatocnych slubow dosahacu starobu.

Ze Žitawy. We cžisse 20. Rath. Póšta pomjedachny, zo je we Žitawje we bližosčji měšta rjany kruč pola kupjeny, kiž je za kěčow katolskeje wofady

postajenih. Katoliška mosada we Žitawje je we poslednim času jara pschirostka, ma woloko 2500 duschow, ale hacž dotal ani cyrkwie, ani lechowowa, wot dweji lět jow halle samestatnoho fararja. Czěta zemrjetych katolikow buchju tohodla na měšcžanski lechowje hrjebane a to najbóle wot lutherstoho duchownoho, dokelž katolistsomu duchownomu njebě dowolene, na měšcžanskim lechowje czěta swojich wěriwych hrjebadž, khiba zo to měšcžanska rada a luthersti farať dowoli, t tomu dhrbjesche so za lóžde czělo wosebicze wo dowolnosčž prosyčž. Zelej wobczěžnosčži chysche tachanstwo z tym wotpomhacž, zo katolistej wosadže lechow lupi, sčtož so lětsa lěcže sta. We budhšchinskim pschedměcže bu polo t tomu kupjene, a wot měšta zdaleny džěl tohosamoho mějesche so lechowej pschihotowacž. Wotkrjesny lětar, liž mějesche pschehladačž, hacž založenjo lechowowa za strowotu města strach sobu njepschinjese, wudželi dowolnosčž t založenju lechowowa. Dowolnosčž pať mějesche tež měšcžanska rada t tomu dacž. Tasama pať bu nětko z próstwu, kotraž bě wjele podpismow we budhšchinskim pschedměcže namatala, proschena, zo by žadanu dowolnosčž zapowjeła, dokelž móže so woczakowacž, zo budže Žitawa t tamnej stronje pschibjeracž, a tať móža snadž we króttim lhezje hacž t tamnomu za lechow wuhladanomu polej mjezowacž. Nělotre druhe winy, kotrež tamne pismo mjenuje, nimaja waznosčže. Měšcžanska rada we Žitawje je weprawdže žadanu dowolnosčž zapowjeła. Katoliška mosada njebóstanje tať, t najmjensšomu drje nic tať bóržy samotny lechow. Tola pať je nadžija, zo budže horjela spomnjena wobczěžnosčž spanyčž, a katoliski farať bjez toho, zo by so pschi lóždym czěle wosbje wo dowolnosčž prosyčž trjebało, na měšcžanskim lechowje hrjebadž směčž. Wo to chce tež tať mjenowaný „bürgerverein“ po jenohtósnym wobzantnjenju měšcžansku rabu prosyčž. Čyła naležnosčž namala wot wěšteje stronj we Žitawje prawje njelubozne rozšudženjo.

3 wukraja.

Němska. We němskim reichstagu, kotryž uěkto wudawki za naležnosčže němsstoho lhezorstwa wuradža a pschizwola, běchu nělotre prawje njeměrne posebženja, we kotrychž so jednotliwe stronj z krunymi słowami měrjachu. Tajle posebženjo bě 30. novembra. Reichstag mějesche dowolicž, zo so za nowy kraj Elsaß-Lothringen 19 millionow frankow poschdzi, z kotrymiž maja so wudawki zarunacž, liž nowe zarjadowanjo krajinom němsstomu knježerstwu czini. Zapóskane Winterer z Elsaša dopotazuje we dlějšchej rncži, zo ma wschitko, sčtož němske knježerstwo tam rjaduje a štktuje, t wužitku Němskeje škužicž, we wotpohladanju, zo by so kraj a lud pscheněmčžik. Žbožo a wužitk krajinom sameju pať so we najmjensšim njepta. Wón wobczěžuje so z hórktimi słowami na pschewulle dawki, na potkoczowanjo we škulstich a cyrkwinstich naležnosčžach. Tomu wotmołwa wječř Wismarč. To sčtož wón praji, je drje sebi wobohi lud we Elsaß-Lothringen dawno myslit, ale njeje sebi zjawnje wuprajicž zwazit. Elsaß-Lothringen ma jeno t wužitku Němskeje škužicž, t tomu je so krawna wójna wjedla a němska młobosčž swoju krej pschelala a we tutym wotpohladanju je so tať tež jeno z Němskej zjenocziko. Wječelo njemóžachu joho stowa

zbudzić ale jeno wulku zrudobu we wutrobach wobhylerjow tamneju dweju krajnow. Windthorst tež czinjese knježestwu wschelake poroki we nastupanju joho botalskoho skutkowanja we Elfaß-Bothringen, pschez kotrež je jeno sprawna njespolojnosć tam motuczika a rostka a žana lubosć. Naležnosć bu wosebitej komissiji wot 21 sobustawow pschepodata. — Posedzenjo 4. decembra wubudži hišće wjetši njeměr. Zapóštanec Börg z Bajersteje rozsudžeske pschi pschiležnosćzi wudawla za „bundesrath“ we dohkej jara derje zestajanej ryčzi zwonowu politiku němstoho kžezorstwa na waschnjo, kotrež so Bismarckej jara njespodobasche. Wosebje porokomasche Börg knježestwu, zo je so bjez dosahaceje winy do znutstomnych francozskich a španijskich naležnosćjom měšćalo. Bismarck so po swojim waschnjo zamotwjesche; pschi tym pał bē tał nawalny, zo sebi zwaži zjawnje wuprajicž, zo je katholicla strona abo kaž so sama mjenuje, centrum na Skullmanowym njeslutku wina. Tał suromy porok wubudži ze wschitkim prawom njeměr a njespolojnosć mjez zapóštanecami, kiž so na wschelake waschnjo wupraji. Tajke poroki pschecziwo tał wulkomu dželu poddanow wot přenijoho ministra wuprajene we zjawnej zhromadzinje reichstaga, rēta tola, kaž jena nowina praji, znutstomny njeměr mjez poddanami wubudzeč. Zapóštanec Windthorst, kōždy čas pschihotowany ryčnik centra, wotpočezaj činjeny porok a položowasche pschi tutej pschiležnosćzi na nječōdne a nječarbite zadzerzenjo wschelakich tež knježestkich nowinow, kiž su po wyšćskej poručnosćzi tamny žadawy skutk katholickej stronje zjawnje pschipsowali. Bismarck tež tu zas wotmotwjesche a nowe poroki czinjese. Posedzenjo bē tał njemērne, kaž drje hišće němstki reichstag podobne dočakaf njebē. — Tež nazajtra 5. decembra buchu wustupowanja woczakowane. Wschitke města za pschihladarjow bēchu tohodla pschepjelnjene. Na dženskim porjedže bē wudawf zapóštanca Němskeje pschi ja poschitokskim stole we Romje. Dotal bēchu za to 45000 marlow potajtim 1500 tosef wustajene. Za lēto 1875 bē runje tał wjele postajene, tola džej přjedy 4. decembra wot knježestwa wobzantnjene, zo so Němska pschi japoschitokskim stole dale zastupicž njeba, a tohodla so namjetowany wudawf naspjat woznje. Zapóštanec Windthorst so na tym džitwa, zo so to bjez wscheje winy stanje. Knježestwo chce najsterje z tym položacž, zo ze japoschitokskim stolom dale nicjo činicz mēč njecha, tež pschecziwo bamžeje chce so z tym njespscheczelne wopolazacž a wuprajicž, zo drje so hišće radži, 15 millionow katholicow we Němskej tał daloko pschinjesč, zo bamža dale trjebacž njebudža. Swjaty wōte budže so tež pschi tym trōschtowacž wjedzeč, katholicito pał budža spōznacž, zo knježestwo jich naležnosće dale zastupicž njecha. Pschecziwo tał awilkej mnohosćzi katholicow we Němskej je to jara njelubozne; mjez tym hač so druhim zapóštanecam bohacze wschitko pschizwoli, zapōwje so tale mōlicžkosć, kotraž l najmjenšom mōžnosč zđerža, zo so zas mērnišče časny wrōcža. Wōn so tež hišće nētko nadžije, zo bjezbožne zwady we Němskej pschestanu, a mēr so zas do kraja wrōczi. Ale na puczju, kotryž je knježestwo nastupiko, njebudže so to stacž, boleč katholicito njespschestanu swoje prawa a swoju wēru zamotwječ. Wjetč Bismarck mēni, zo by so pschez pschizwolenjo tamneje summy

lěto sedžecy. Majunke pať je tež sobustaw reichstaga, a bjez waźnych winow nje-
smě so žadny sobustaw reichstaga we čas, hđžež je zhromadźeny, do jastwa
wotwjeseć. Tohodle zbudži podawt we reichstagu dźwanjo a hnydom bu jedno-
hłósnije namjet pschizaty, zo by so naleźnosć pschepytala. Dotal pať njeje hišće
znaty, hać so redaktor Majunke na čas, we kotrymž reichstag zhromadźeny wo-
stanje, zas z jastwa puščje.

Pruska. Arnimowy proces zbudži powšchitkowinu ledźbnosć nic jeno we
Pruskej a Němskej, ale wosebje tež we Francozkej. Wschelake priedy njeznate wěcy
we jednanju mjez Němskej a Francozkej su nětko znate, wosebje pať tež Wis-
marckowe hłowne wotpohladanjo, katholicu chrtej we Němskej prawje wuspinać,
haj katholicow wot swojoho wjercha, wot romscho banža, dźeljeć. Wschelake
pótajne pišma, kotrej tule naleźnosć wopšhijeja, bychy tež we pótajnych posedže-
njach čytane, njejsu pať dotal hišće znate. Sednanjo traješce wot 9. decembra
hać do 16., najbóle běchtaj dwě posedženi we dnju. Statny rycznik měješce cježte
džěto, dokeľž bě sebi Arnim tjoch jara wustojnych adwokatow t swojomu zamo-
wjenju wuzwolit. Sednanjo stónceji so sřjedu popoldnju, rozjud pať wozjewi so
sobotu 19. decembra. Nowiny budža hišće dołho wo naleźnosći pišac, dokeľž
su tu jara wjele nowoho zhonite.

Amerika. Z Němskeje wupolazane kłóšteriske sotry, kotrej swoje mochy
t wotežehnjenu młodosće a wothladanju khorch swjeća, namataja we wschelakich
krajinach Ameriki najpscheczelnišce powitanja. Tak buchy we pońóneji Americi,
we měsće St. Paul, we kraju Iowa 4 sotry „kšhescjanskje lubosće“ z Pader-
borna, 15. oktobra nanajiwjedženscy witane. Hać t krajnym mjezam běchu jim
20 měsčenzjo na wupšchenyh konjoch napscheczo jěchali a pschewodžachu je nětko
t městu. Dołhi rhyt wosobnych wozow, we kotrychž běchu mužojo a žonste a
džěci, čatašce na nje a pschewodžesce je po powitanju do města. Sotry pla-
kachu hnuty wot tak njemoczakowaných dopokazow lubosće a dopomnichu drje so,
tak wschelake je tele powitanjo wot čjichoho pschewodženja, z kotrymž džakowne
wosady we wótczinje jim Wožemje prajachu. Čzah džěšce we měsće najprjedy
do cyrkwe, hđžež buchy ze zwonjenjom zwonom, z chřtkwinstimi khorhojemi powi-
tane. We cyrkwi bu „Te Deum“ spěwane a swjatocžne požohnowanjo wudželene.
Na druhi džen pať běchu wulke kemsce z předomanjom. Kaž na tymle měsće,
tať piša so tež ze wschelakich druhich městow wo podobnych swjatocžnosćach. Kłó-
šchtyrke sotry wschať budža wšchudjom stutkowacž móć a ludje we cuzbje sebi
džakownu wótcžinu pschihotowacž mjedžec. Zich přjedawšcha wótcžina pať je t
wobžarowanju, dokeľž je wo pldy tať wustojnych a pilnych wučerkow pschischať.

Naleźnosće towarštwa.

Sobustawy na lěto 1874: k. 381. Michal Nobell z Paslic; 382. Michal Lu-
kasch z Paslic; 383. Pěť Lebza z Ralbic; 384. bėtnar Michal Kocor ze Čhunowa;
385. Worscha Leichowa z Mjebjelcic; 386. Jakub Bräuer z Podhroda; 387. Jan
Pěťka z Hrubjelcic; 388. Marija Čzemjerowa z Čzemjeric; 389. Pěť Bjaršč z
Čzemjeric; 390. Mikš. Hana z Worsceje; 391. Jan Knebel z Hasłowa; 392. Ja-

lub Czumpjela z Kashec; 393. Michał Bräuer z Wotrowa; 398. Jakub Schërat z Nowodmora; 395. Jana Czemjerowa z Nowodmora; 396. Jakub Symant z Wotrowa; 397. Miłkawsch Kral z Kashec; 398. Michał Buscha z Radworja; 399. Franc Jaenich z Godlerja; 400. M. S. z B.; 401. Miłkawsch Jofka z Bronja; 402. Pëtr Winař z Kamjenej. (Přichodnje dale.)

Na lëto 1873 dopřaczihu: 516. Jakub Bensh z Passic; 517. M. S. z R.; 518. M. S. z B.; 519. Madlena Barbonja z Přestec; 520. M. Kucjant z Łazka.

Na lëto 1872: M. R. z Ł.

Dobrowólne darj: za naše towarštwó: 3. R. z Š. 5 nřl.; P. Š. z B. 5 nřl.; Š. R. 5 nřl.; Njemjenowanj 10 nřl.; 3. R. 5 nřl.

Za towarštwó s. Jofesa we Parizu: z Radworja 1 tol.

Za towarštwó s. Bonifacia: z Radworja 1 tol.

Darj za cyrkej w Czornecach abo Barzowju.

R czeřci Božej a spomoženju duřchow su dale woprowali: 3. Š. 7½ nřl.; M. Š. 7½ nřl.

Štomadje: 7050 tol. 19 řl. 1 np.

Z nakladom našeho towarštwá je wušoh a přehadawa so we expedicjach Póřka a pola Klamarjow za 2½ nřl.

K r a j a n

Katholřka protyřka za Hornju Łuzicu na lëto 1875.

Přehprojšenjo.

Cziřto 1. řřinatoho lëtnika „Katholřkoho Póřka“ wuridže 2. januara 1872. Redakcija z tym přehčezeluje dotalřchich přehčezelow a wotebjearjow prořy, zo bychu wřchitcy teř we nowym lëcže Póřkej řwërni wofkali, a nowych wotebjearjow jomu we swojim znajomřtwje dobyli. We někotrych wřach mohř hiřchče bóle rozřchëřjeny byč. Teř we nowym lëcže přehinjese „Katholřki Póřok“ řrótkke powuřzace nastawki wo wřchelatiř zajimawych wëcach a podawki ze cyrkwinřkoho, towarřchnoho a poliřřkoho řiwjenja wóteřiny a druhich krajow. We našim cřáfu řtanu so wářne wëcy, wosebje we cyrkwinřkim řiwjenju, zo dyrbi řóřdy we nimi rozwuřzeny byč. Njepřehčezelojo cyrkwe prócuja so nëtke po wřchelatiř pucřach, najwářniřche podawki wopacjnje rozřudjeć a tař lud do řkuda zamjescř. Přehed tym hce „Katholřki Póřok“ po swojej móřnořci řwóř lud zakitacř, we wërnoseřchach katholřkeje wëry, we řwërije přehčezitwo cyrkwi jón řtajuje wobkrucjeć. Řóřdy, řiř so tař za rozřchëřjenje Póřka řtara, pomja z tym redakciji tele řhwalomne wotpohladanjo dořahnyč, řtutkuje tař za wërnú zdřelanosëř řwojoho ludu.

Placřizna wofřtanje řasama nizka přjedawřchich lët, 15 nřl. za lëto.

Redakcija „Kath. Póřka.“